

د تاتو بی میلی پپیلی

Ketabton.com

مهرلام، لغمان، افغانستان
دوبی: د وری ۲۸، ۱۴۰۳ لیردی

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶ چوپړی

بسم الله الرحمن الرحيم

د الله په نوم پیل کوم چې پوره رحم کونکی او پوره رحم لرونکی دی؛ مهرباني د پینۍ پنځونکي څښتن بر لورینه ده.

۲. لیکي پوهه

سرلیک: د تاتوبي ميلي پبيلي	لیکوال: ماسټر اېنجینېر صفي الله فردوس
د محصول اوږدوالی،	۲۹۰ * ۲۱۵ * ۱۸.۳۲ ميلي ميټر.
سوروالی او پېروالی: د کښلي غټ ټکي: ۱۱ څپرکي	۲۲۲ چوپړي (مخه)
د کښلي د چوپړو گڼه: وړلو وزن: ۵۵۵ گرام	
وت نه يا پرته له وته د ابڅو	ځای نيونه لري
د منشور: د رسمي سند ور	کونه مستعمراتو ته د حقوقو
ور کونه: درېست نيونه	(د ابڅو او نورو) پرانټ،،
د منشوره يي له وټ سره: سرلیکه: ۴،۰۰۲.۰۰	لینونه (خطه، کرښي له لیکي هرپی، لاندنی یادوني او پانۍ یادوني سره، سره) گڼه: ۹،۱۴۶.۰۰
ویزېر مه (پښتو په پښتو وی	یا ویویکي یا لغاتونه، ویکي) گڼه: ۵۴،۸۷۲.۰۰
د کښلي د ابڅي پیل او پای: د دي کښلي پیل په دي و، د، سره شوی او پای يي په اوږدې بي و، ي، سره شوی دی.	

د تاتويي ميلي پېيلي ۳ چوپړی

گڼه: اتم ليکي (کښلي، کيتاب يا کتاب)
ليکوال استوگنځای: بغل، تره خيل، کچور شمټی، مهترلام، لغمان، افغانستان

خپرنډوی: مومند خپرنډويه ټولنه
اېډېټور: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
طراح او ډيزان: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس
کښلي د پيل پېر: پيلنی وار: د رييس غلام حسن بابا کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛
تله ۱۵، ۱۳۷۲ لېږدی
(زېږدی ۱۹۹۳ October ۰۷)،

دوېيم وار: زمور کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان، افغانستان؛

غبرگولی ۱۹، ۱۳۸۸ لېږدی
(زېږدی ۲۰۰۹ June ۰۹)،

درېيم وار: زمور کور، نمبر اول بنوونځي ترڅنگ، ختېځ نوی ښار، مهترلام، لغمان؛
کب ۲۰، ۱۳۹۵ لېږدی

(زېږدی ۲۰۱۷ March ۱۰)،
څلورم وار: ۷ کور، درېيم پور، ۵۳ بلاک، اماراتو ښارگوټی، کسبه، ۱۵ سيمه، کابل، افغانستان؛

کب ۰۱، ۱۳۹۹ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۱ February ۱۹)،
جوهریزاده سرک، میدگارډوک، دوشنبي ښار، دوشنبي، تاجیکېستان؛

دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)
دوبی، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
(زېږدی ۲۰۲۳ September ۱۹)
خپرېدو نېټه: کښلي د پای پېر او اوډون (ترتیب) بی:..

د تاتويبي ميلي پبيلي ۴ چوپړی

چاپ نېټه: دوبي، وری ۰۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
 چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه
 چاپ وار: لومړی
 ډول: ادبيات او هنر (لیکنی اړت، ادبيات او فن، ادبيات او عملي مهارت، ادبيات او صنعت، لیکنی او صنعي قدرت ضد، ادبيات او د ښکلا د تخلیق فن، د تخلیقي تخیل اثر، ادبيات او د پوهي يوه څانگه په تېره د اجتماعي علومو د موسیقي يا ټکنګکور برخه؛ لیکنی او مهارت يا تخصص؛ لیکنی او استعداد؛ ادبيات او څیرکي؛ گړني پبيلي) ټولگه

ژبه: پښتو
 ژباړونکی: هېڅ يوه
 پوخ بڼه: اساسي
 تر: تازه
 رپ ځای: A۴
 یادونه: د گډون کولو بېلگه
 بڼه: ۳۰۰ افغانی
 د لیکوال گړخنده اړیکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com
 له پاره: د ټول پښتون پښت (نسل) له پاره دی چې لږ او بر ټول پښتو له پاره کښل شوی، ياني د ۷۰۰۰۰۰۰۰ اويا مېليونو وگړو له پاره.
 کښلی د گټني گور: زر ټولگي دی، ټول پښتون پښت به ترې گټه پورته کړي چې د يوه تود بڅري (پرتون) په اندازه هم د يوه پښتون د پرمختگ سبب شي؛ نو اويا مېليونه تنه پښتون پښت ته يې گټه ور رسيري.

د تاتوبي ميلي پبلي ۵ چوپړی

يادونه:

د پښتون پښته! زما گټه په کي نه شته؛ په ۲۵۰ افغانی يي له ماليي سره را وباسم، ۲۵۰ داني يي وريا وبشم او پاتي نور پلورم.
په ۲۵۰ افغانی چي له يوه کرډيټ کارټ سره برابر پري بييه يي ده.
گټه خو يي نه شته که دا لږ پيسي په لاس راغلي نوبل ليکی به پري چاپ کړم.
د پښتو ورم دی چي د ليکوال گټه د شپانه گټه ده.
که مو ډډه ورته روغه وه د خپرولو له پاره يي و دربرئ. (له چاپ روغ تېر شوی نه دی.)

د اي في اي (APA) کالډ په بڼه د اخځوک يا ريفريس له پاره ترې گټني اجازه شته.

زما د الواک اغېزښندنې په څېړنه کي څلور ستنې شاملې دي: خلاص ديټا، خلاص کود، کاغذونو ته خلاص لاسرسی او خلاصه (وازه) بياکتنه. د خلاص پښتو گړني ادب د ودې له پاره د تاتوبي ټولو پوگړو وگړو، د معلوماتو ټيوتوريلونه کوربه کړئ، په اوبيانو کي خپور کړئ، ترڅو وگړو سره مرسته وکړي، ټولو وگړو ته د خپل پښتون پښت دودې دود ليکدود کارولو او پوهيدو کي د مرستي له پاره وسيلي رامنځته او لا کوربه کړئ.

د چاپ رښت له ليکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ ښوونې ترې د گټي اخيستني اجازه نه شته!.

۳. لړلیک

گڼه:	سرلیک:	چوپړی:
۱.	پښتی	۱.....
۲.	لیکي پوهه	۲.....
۳.	لړلیک	۶.....
۴.	د یادښتونو له پاره:	۴.....
۵.	د دی چاپ تران (پیل، شروع، برید)	۸.....
۶.	ننه توزی (پیلیزه، پیله، سریزه، مخکي وینا، مقدمه)	۱۸.....
۷.	د تاتوېي ملي پېيلي	۴۳.....
۸.	پایله	۱۳۵.....
۹.	ژبپانگه (وویزېر مه: د کره لیکنی پښتو په پښتو تشریحی وییکو چوپړی، د پښتو ابېڅی په سته په لاندې لښتیلیک کی کښل شوی) ...	۱۳۸.....
۱۰.	بیبلیو گراپی Bibliography د هغو لیکنو لېست چې په یوه سکالو یا بورونکی او کښونکی پورې اړه و لري.	۲۱۵.....
۱۱.	پڅښتی ست	۲۲۲.....

د تاتويي ميلي پېيلي ۷ چوپړی

۴. د یادښتونو له پاره:

- :۱
- :۲
- :۳
- :۴
- :۵
- :۶
- :۷
- :۸
- :۹
- :۱۰
- :۱۱
- :۱۲

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸ چویری

۵. د دې چاپ تران (پیل، شروع، برید)

په پیل که له هر څه څخه وړاندې یوازې د الله په نوم پیل کوم. له بر الله څخه به کچې مننه او د هغه بې پایه ستاینه کوم. په کومه گڼه چې د هغې شمېر د هغه په اند کې شتون لري، په همغومره کچه ترې مندوی یم چې ملتیا یې تل، تر تله را په برخه ده.

هغه سپېڅلی پنځونکی څښتن چې د پینې او څه چې د دې پینې په منځ کې شتون لري د دې ټولو پنځونکی دی.

زه یې پنځې بورولی یم، هر څه یې پنځې بورولي دي، لکه: اوبه، باد، هوا، هواوېچه، اسمانونه، ځمکې، هر ډول بوټي، هر ډول ونې، خواړه، تیاره، رڼا، تودوخه، تله راتله، اند، وند، پند، پوهه، ژبه، ... او د دوی څخه د ژغورلو او خونديکولو پوهې وړتیا یې په هڅه کې را تر غاړې کړې چې روغه گټنه ترې په هر پېر کې واخلم او د خپلو ژونکو د زورني جوگه یې کړم چې یوازې له هر څه څخه پاک الله و منم. هغه الله چې د ټولو زورورو، زورور دی، د باچایانو پاچا دی، د ټولو ۱۸۰۰۰ پینو ځواکمن او واکمن دی چې یوازې د ده پالنه کېږي.

ای! بر!، هر څه چې می له تا څخه غوښتنه کړې هغه دي راته راکړي دي، ان تر خپلې مینې پورې چې په ډېره مینه دي را ته په مینه، مینه را په برخه کړي دي. له ټول کهول او پښت سره. ای بر! ته می د زره ټول ارمانونه تر ورستی سا پورې پوره کړه، په هېڅ ډگر کې می بېبرخي، بی اسرې او یوازې مه پرېږده. ای! بر!، هغه څه چې درڅخه غواړم، زما په هېر دي، که په یاد کې می دي او که په راتلونکي پېر کې دي، له خپل زوزان سره یې راته په ډکو منگولو چمتو کوه او چارچ وه. ای! بر! زما په مال، بډاینه، شتو، هر څه کې روغ کتور ډېروالی واچو، د دې له پاره چې ته یوازې کونکی د دې شیاوې یې او د دې رښتین رښت یې.

ای! بر! ای رحمانه! ای! الله! چې د تن مانی او هر زره د انسان د تن بشپړولو او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي تن او برمنله (عبادت، اللهپاله، بردرناوی، یا ربپاله) د رښت له پېژندلو پرته و بورو. ستا پوهه، ستروالی، لوړوالی، له اسبابو پرته کړنې، په پټو توکو پوهه او بنکلي نومونه دي او د فردوس بن (جنت)، دوزخ، ځمکې او اسمانونه دي؛ د پیدایښت یوه اړینه اړتیا ده. لویي او لویوالی، د ټولې پینې د ژوي، د ناڅاپه څخه راوتل، رښت د رسېدلو خواړه، په یوه والي کې د منلو، له منځه تلو او بې وسې یوه له لوړو وسیلو څخه دی.

ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. ای! الله! ته په پښتو ژبه پوهېږي. د دې له پاره چې تا په

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹ چوپړی

خپلو بسکلي نومونو کې مور ته خپل پښتو نوم وو، بر، هم را په گوته کړه. هغه څه چې تا خپل استازي ته ورکړي، هغه رب رمب بشپړ مور ته راخوندي کړي او را رسولې دي. ای الله ته هېڅ تن ته اړتیا نه لري، مور ته بډاینه، ودنه، سوکالي، خوبښپدنه، هوساینه، پوهه، غښتلتیا، اتلوي، بریا او په ټولو نعمتونو دي ښه غوره ډډ کړه او مور به یې پر لوري پل پورته کوو. د دې له پاره چې دا وړتیا یوازې او یوازې ته لري، له ټولو نه پیلنی (لومړی) یې، له ټولو نه پاینی (اخیر) یې، د پیلنی ورځ، پاینی ورځ د پرېکړو واکمن یې او د ټولو پنځونکی یې.

هغه څه چې تا په خپل کښلي (لیکي، کتاب) کې ترې منه کړي یو چې هغه مه کوئ!!! هغه مور په سر سترگو او په رڼو سترگو په روغه ښه نه کوو او چې تا پرې د کولو امر کړی دی چې دا کړنې کوئ!!! هغه مور په سر سترگو او په رڼو سترگو په روغه ښه کوو.

هغه وگړي چې دا پوهه نه لري، هغوی ته پرې پوهه ورکړه. له کمفلاڼو، ناپوهو، ضدې، بېباکه، پورورو، تراکگرو، وژونکو، ځلو، کلکزرو او ډیرهمارانو څخه مور لري لره.

ای! بره! یا (بر څښتنه!) تاسو تل د ښه کړنو یا ښه کارونو کولو توان راکړه چې تل ښه کارونه و کړم، هره ورځ یې و کړم او ته راڅخه خوښ و وسي.

ای! بره! ای! رحمکونکيه! ای! رحملرونکيه! ... ای! الله!

زمور له پاره خپله لاره به ستونزي کړه، تر څو مور له تا پرته بل څوک و نه وینو او نه یې و پېژنو؛ زمور سره مرسته و کړه تر څو مو په تن کې د غرور نڅښه پاتې نه شي او د اسلام د دین له سپیڅلو غښتلو څخه مو و بولي.

امین، امین، امین (ای! بره! دا سوال می و منه!، ای! بره! دا سوال می و منه!، ای! بره! دا سوال می و منه!، ای! بره! دا سوال می و منه!).

ور په سي د دي چاپ تران (پیل، شروع، برید) د دي کتاب له نوم څخه کوم

و، د تاتوبي ميلي پبيلي، په لنډه مانا د لېوالتيا يا ميني او رښت ژبه ده.

پښتو په پښتو مانا یې ده: (د هېواد ميلي شېرونه يا هېواد د وگړو اشلوک يا د وطنی وگړني پيران يا د افغانستان د خلکو شعرونه)؛ چې د پښتو ژبې له درې وی یو (ویکي، ویکي، لغاتونو) څخه یې رغښت موندلی یا ما بورولی (جوړکړی یا وارکړی) دی او اوډون (ترتیب) یې داسې دی.

بېلگه: د پښتو درې وی چې پر دې شعري ټولگي نوم کې دي، د هغو پښتو په پښتو مانا لاندې ده.

۱. تاتوبي: هېواد او و تن دی چې د عربي، دري (فارسي، تاجیکي) وی یې وطن

پښتو ژبې ته رامندل شوی وی (ویکی، ویکي، لغات) ده. د پیل پېر مېنه،

لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ؛ ۵، ۶، ۹، ۱۰

او ۲۲۱ (تول تال ۲۸۳ واري نور) په چوپړي کې (مخ کې، مخگنه کې، پاني

د تاتوبي ميلي پېلي ۱۰ چوپړی

مخ یا سټ کي، صفحی مخ یا سټ کي یا د اېنگلېسی ژبي پېچ وی په بڼه) کښل شوی.

۲. ميلي: تاتوبي د وگرو اړوند، وگړنی، د ولسونو اړوند، (اېنگ. نېشنل یا پ.

ملی) چې د پښتو ویلو کښلي یا لیکولو بڼه يي کره ميلي لیکل کېږي ملی د ملی (بڼه، ملگري) او مېلي (مېلمېتره، mm) په بڼه نه. د دې له پاره په پښتو ژبي اړین رښت دی چې زور، زېر او پېښ اېڅي (ای، بی او تی یا ا، ب، ت، الفبا، حروف) وی (ویکی، وییکی، ويی، لغات) غونډ او کوشنی کر نه لري. د زور (-)، اوږد زور (ـ) او ډېر اوږد زور یا مد (آ) پرځای ای (ا، الف) لیکل کېږي او لوستل کېږي؛ د زېر (-) په ځای يي (ی) اوږد زېر (ـ) او د لنډزېر په ځای يي (ي) لیکل کېږي او لوستل کېږي؛ د پېښ په ځای وي (و) لیکل کېږي او لوستل کېږي. ؛ ۱، ۲، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ... او ۲۱۹ چوپړی (ټول تال ۵۰ واري نور په بېلابېلو چوپړو کي راغلی دی.)

پښتو ژبه د عربي، پارسي، انگرېزي... پر خلاف (بېلو اړتیاوو، بي ټينگاره، سرچپه، بي ثباته، د منلو نه شتوالی، موافقي نه شتوالی، متضاد شرطونو) (زور او مد، زېر او پېښ) هېڅ نه لري.

پښتو کره وی (و):.

پول، گومان، گومارل، ورزگان، اورگون، کونړ، کوندوز، کولتور، تورک، مغول، تورکمن، تورکيه، اوزبېک، رومان، اورگان، مرسته (کومک)، لږ (کم)...

پارسي وی (پېښ):.

پل، گمان، گمارل، ارزگان، ارگون، کنړ، کندز، کلتور، ترک، مغل، ترکمن، ترکيه، ازبک، رمان، ارگان، کمک، کمک... .

پښتو کره وی (و):.

وايي، وايي، بيت الله، رييس، ارويايي، لايک(لايق)، دکن، ډېموکراسي، خوله، ايین، اسان، آرام، ازاد، اباد، ادم، گيله، هېلمند، ميلي، ډېموکراسی، افغانستان تاجیکېستان، اوزبیکېستان، کزاکېستان، کېر غېزېستان، مغولېستان،

تورکمنېستان، اېنگلېستان، برلین، سېک، ژورنالېست، وو دده، ددي، د دې، د ده، د، ده، و، وه، وو، نارينه وو، اړتيا وو، يوه تن و، يوه تن وه؛؛ ساء، ساوي، څا، څاوي، گيا، دستگا، دستگاوي، بېگا، گازرگا، خانقا، ترا، تيرا، پنا، پوپنا، تنخا، لوڅ، لومړی، کوچنی (کوچ نی)، کوشنی، گول، گال (ښځه نوری يي کاله، د خرو گال)، خوم، خورما، توخم، خوتن... .

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۱ چوپړی

پارسي وی په (زور، ا، آ، زېر، پېښ، و) .:
واڼي، واڼي، البیت الله، رئیس، اروپاڼي، لائق، دگن، ډموکراسي، خُله، آڼين
آسان، آرام، آزاد، آباد، آدم، گل، هلمند (هلمند)، ملی (ملی)، ډموکراسی
(ډموکراسی)، افغانستان، تاجکستان، ازبکستان، قزاقستان، قرغزستان،
مغلستان، ترکمنستان، انگلستان، برلن، سک، ژورنالست؛ و، دده، ددي، ددي،
دده، ده، دده، وه، وهه، و، نارینه و، اړتیاو، یوه تن وو، ساه، ساګانې، څاه،
څاګانې، ګیاه، دستګاه، دستګاګانې، بېګاه، ګازرګاه، خانقاه، تراه، تیراه، پناه،
پوپناه، تنخاه، لڅ، لمړی، کچنی، کچنی، گل، گل، خم، خرما، تخم، ختن... .

یوازي په د عربي، پارسي، انګرېزي ژبه کې لیکلی شئ، په دې بڼه لیکل په
پښتو ژبه کې (کښل) غلت دي، نا کره دي، ناسم کار دی، ویاړ دی، کمتون دی
او تېروتنې دي.

خو د عربي، پارسي، انګرېزي ژبې لیکلار کې چې په کومه بڼه دي، په همغه
د عربي، پارسي، انګرېزي لیکلار دي لیکي، الله کره راځي. خو پښتو ژبه کې
د عربي، پارسي، انګرېزي کښلو په ډول نا کره راځي. داسې ګرڼه په پښتو ژبه
کې کلکه نټه (سخت منکرېده) ده، د پښتو پېګانو (یاګانو، یې وو) رښت
(قانون) پرې کړی رښت دی، منل یې په هره وی کې اړین باید و کښل شي.
هېڅ یوه وی ته پرته له رښته بڅښنه کول (معاف کول) نه شته چې په دې وی
کې یې منو او په دې وی کې یې نه منو. د ډېرښت او منښت له اړخه چې له
نوي پېر څخه رادود دی. ملی (نیشنل، ولسي، وګرڼی) پارسي وی ده د پښتو
(خلی، ګڼلی، تلی، نلی (کرکی)، ملی (ملګری، بډه) په بڼه ګر لري او یې)
نرمه یا زور واله (ی)، په بله وینا، هغه بې ټکو یې (ی) چې تر مخه اېڅی یې
زور (فتحه) لري لکه (و، غلی،)؛ ګر لري او لوستل کېږي. خو په پښتو کې
(نیشنل، ولسي، وګرڼی) ميلي لوستل کېږي او کښل کېږي. می (م) اېڅی زېر
لري، او پښی اېڅی یې لنډه (ي)، لکه: ښادي، خپلوي، وداني، وړاني، خېښي،
ترېګني، مېلي (مېلیمېتره)، منګي، کودي، دي، سري او وري. په بڼه راځي.
کره وی (ميلي) نا کره وی (ملی) ډول کښل او ویل له پښتو لیک دود او پښتو
ژبې سره دښمني ده. همداسې کره وی (افغانستان، Afghanistan) نا کره
وی (افغانستان) په سې در واخه. په ټوله پښتو کې یې د ټاټوبي
په ډیپلوماسی او سیاسي برخه او په پښتو کې د ټاټوبي نوم په اېنگلېسي ژبې

د ټاټوبي ميلي پييلي ۱۲ چوپړی

علمي ليکو (Afghanistan) کره ليکو، او د پښتو ژبي په علمي ليکو رښت يي افغانستان نه ليکو. که مو د دري ژبي په بڼه په غږ Afghanistan وليکه، هېڅ هېواد يي راسره نه مني او ملنډي راپورې وهي، چې د واول ابيخي i په کي شتون نه لري يا يي (ي) په کي نه شته ترې غورځول شوي ده. د دي له پاره پښتو ژبه په خپل کره رښت، کره پښتو، کره او روغ راځي. اړينه ده چې د پښتو ژبي ليکلار رښت پام وکړو.

۳. پييلي: چې بنځه ډېر نورې (جنس) نوم دی، يکرونم يي پييله ده چې (اشلوک، پيرون، شېر، شعر) ته وايي. چې د دري (عربي، فارسي يا تاجيکي) وی يي شعر پښتو ژبي ته رامنډل شوی وی (ويکي، ويکي، لغات) دی چې پښتانه يي شېر په ډول وايي. د دري ژبي شېر ويکي بيا په پښتو ژبه کي پرانگ ته وايي. چې زموږ ژبي ته رامنډل شوی وی شېر (پييله، اشلوک، پيرون يا شعر) دی. ۶، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۴ او ۲۱۹ چوپړی (ټول ټال ۸۹ واري نور).

زموږ په ټاټوبي کي بېکچي ځل (ظلمونه)، نادودي، ناگنلي، سېتم، نارواوي، جنگونه، سترې، نااندولي او ناندری تېرې شوي. دا لمرک له پېر څخه پر له پسې تېرې کړي دي د ټاټوبي د پښتنوميرځمنو.

دا ټولي کاني هغو ته ورته دي، لکه په څلېر کي چې کومي نندری ځناور کوي. بېلگه: لکه يوه هوسۍ به د اوبو څښلو له پاره د دښتي ډنډ ته راشي چې اوبه و څښي؛ نو يا به يي لېوان، پړانگان، ځمريان و خوري. که ترې تېره شي نو د اوبو څښلو په دوران کي به يي لويه سمخاره له اوبو څخه ورتوب کړي او له خولي به يي را و نيسي، پري حشر به جوړ کړي؛ له ډېرې تندي څخه به اوبو ته يوه هم لاس رسي نه شي موندلی. له ځنگلي سپيانو به لېوان ځغلي، زمري به له فيلانو څخه ځغلي او ماران به هم اوبه نه شي څښلی چې ټپسان به يي اوبو څښلو ته نه پرېږدي.

تراکگر شخړې راوري، شته، زېرمي، مېوي، غلي، توکي، لاسته راوړني، کښلي، ليکي، پندونه، ورمونه، پييلي او هر څه له ځان سره وري. ځمکي، کورونه، مينې، باندي، څاروي، زر، اثار، کاني، خپل زوزات ته رسوي يا په لاس پاتېشوني پرېږدي يا يي په اور سوز وي او يا يي تالا کوي. له لرغون پېر څخه تراکگر په ښارني ژوند او مدنيت نه پوهېږي چې تر روانپېره پورې هم دوی پر همدې ډول له هغه لوري را ځغلي او پرمور غلي، پټي، ښکاره حملې راوري. د دي ټولو دود دلته پر مور تېر شوی، شو او روان دی.

د ټاټوبي ميلي پييلي کي د دي کړنو بوی او بريالي ژوند ټيکنالوژيک پرمختگ انگېزې کونجونه (زاويې) شتون لري. د دوی باور يوه دوي اړخېزه مزل دی، تل

د ټاټوبي ميلي پيپلي ۱۳ چوپړی

بايد ملي گټو ته له ځاني گټو څخه لومړيتوب ورکړو، زموږ پښت دې د نوي پښت د يوه والي کره وړه تيار کړي، د دښن په کرغېړنو کړنو او سگنالونو دې په ډېره پرېکړې بڼه چمتوالی و نيسي، د وگړو څرگندونې او غوښتنې ډېر ځانگړې او څرگندې دي چې پښتو ژبه دې ليکلو، لوستلو او يادولو ژبه په خپل ټاټوبي کې وي. اړينه ده چې د وړتيا ډول بورونې او د وړتيا غوښتنې په لوی اند سره ليد و لرو او واکمني پر خپلو وگړو په خپله و کړو، د بلواگرۍ، بدلون او لويې غميزې په وړاندې بشپړه وړتيا و لرو، چې په ټاټوبي کې تلپاتې، ځای پر ځای واکمني ليد له ليدلوري سره شتون و لري، چې د وگړو او وگړي د ښونې، روزنې، علم، پوهې، لوړو زده کړو، ټکنالوژۍ په ځانگړي ډول د نوي ټکنالوژۍ په مټه ولاړولی، ښه او پرمخ بيوولی شو. يوازې دې ۳۵ کالونو په اوږدو کې موږ د امريکا له ښاري پرمختگ او وگړو د ژوند، هوساينې، بډاينې او ودني څخه ۳۵۰۰ کاله ورسته کړي يو.

د ټاټوبي سياسي تر (وضعيت، د يو شي د پيدا کېدو له پاره په زړه پورې فضا: د حالاتو څرنگوالی، وړ شرايط) په لوی اند (تصور) کې و گورو او بيا يې شننه کړو، چې دا زموږ د سياسي ژوند په پرېکړو کې گټور راځي. د کرکېچ او لويې غميزې په پېر کې موږ زده کړه تر لاسه کو چې څنگه گټورې اوسېلې و لرو، وړاندې له دې چې هره اوږدپېرې پرېکړه او لنډپېرې پرېکړه کوو. له هغې څخه وړاندې، وړاندې، بيا هم وړاندې، بيا هم ترې وړاندې او لومړی د هغې پرېکړو پايله يا په پای کې تر لاسه کېدونکې پايله (نتيجه) ښه په غور پلټلې ده چې گټه لري که تاوان. گټې لري که تاوانونه، که تاوان، تاوانونه، درانه تاوانونه يې لرل او يا ترې تر لاس کېدو يا لاسته راځي، له دې څخه زر ځله غوره ده چې هغه پرېکړه و نه کوو او نه يې سرته و رسو. دا موږ ته په لاس راکوي او سپيني ته راوباسي چې د پرېکړې او ترې پايله لومړی ښه و ارزو او پرتله يې و کړو، بيا هغه پرېکړه و کړو او و نه کړو، د هغې پرېکړې او ترې پوهه به مو تر لاس کړې وي. ټاټوبي ميلي (ملي) پيپلي له ځان سره د ژوند لارو چارو هر اړخيزې انگېزې، پرېکړې، ترې، ژبه، پښتو، پښتونواله، ښوونه، روزنه، پوه، زده کړې او ځبرکتيا لېږد وي.

په لرغون پېر کې نوموړې پيپلي ليک او لوست په ټاټوبي کې شتون درلود، په لغمان کې ارامي ليک په ۴۲۳ مخزېږدي کې په درز کې روان وو. مکيدانسکي، يا اسکندر يا اسکندر مقدوني يا الگزاندر گريډ، خپله ويلي دي، د ارامي ليک ډول ل عام انسان دی، کوربارک وروی - حان پ و کره

، و اېسکندر مقدوني، ويلي دي چې زه د خپلو حملو په لړۍ کې يوې سيمې ته لارم چې نوم يې لمپاکا و او ارامي ليک په کې په درز کې روان وو، په روان پېر کې زموږ د وگړو ليکلو او لوستل کچه څومره ده، که له جاپانيان له ټاټوبي سره يې پرتله و کړو دوی په منځنۍ کچه په کال کې اتيا کښلې بشپړې لولي

د ټاټوبي ميلي پيښلي ۱۴ چوپړی

او عربان له ټاټوبي سره يې پر تله و کړ دوی په منځنۍ کچه په کال کې دوي کښلي بشپړي لولي مور او زه هېڅ نه لولو او نه يې ليکو.

په ټاټوبي راورلشويو شخړو او جگړو زموږ او زما پيښلي هم را ټوکه ولي دي، چې په کې له داسې ناگنلو بوی را پور ته کېږي. په دې ټولگي کې له سلو ۹۸٪ او زما په وگړني پيښلو کې د لغمان ادبي چارپيښيال د اثر زېږنده ده. د سيمي انځور، اخذ او اغېزه شته، هم په کې د خنډ، ودرېدو کې کړنلاره او د خوی تگلاره شته. زموږ او زما ځيني زېږه، بېباک، له ټېکي وېستلي، لوڅي، بربنډ پيښلي او ټکي، جوړښتونه او خبرې که له يوې خوا زما د جرې، ازاد او بېباک ذهن ژباړه کوي، له بل لوري په پنځونې عمل کې زما د خنډ کړو وړو زورنه، د برلاسي پورې له سولوکو زما د نه منلو او د ژوند د پېښونې او پرمختگ په چارو کې زما د کړنو څرگندوالی کوي.

هره يوه کنځا، له ټېکي باستلي خان ته په ځانگړي ځای کې ځانگړې مانا لري او هر لوري مسلي او کونجونه (زاويي) لري، په بله وينا يوه سلو او شپږوېش ۱۲۶ کونجونه (زاويه) څوارلس ۱۴ بنسټي يا ورکي (مجهوله) معادلي لري. ځوابونه د خبرو او پوهاوي په لاس ورکوي. که زموږ لرغونو نيکونو او اناوو؛ علين مکان (خوشحال خان خټک)، فضل رحيم (خان عبدالغني خان)، عبدالرحمان مومند، مولوي عبدالحميد مومند (موشکاپ) يا ما صفي الله فردوس خان له ژبو څخه له ټېکي باستلي، کنځاوي (سپکي، سپورې، ژېرې، زېرې، ستغې) چې راوتي په پيښلو کې نو ژبه نيولي شوي ورته نه يو.

که ادب: پوهې، زيرکۍ، ښه سلوکو کړه وړو او لوړوالي ته ويل کېږي. يا په اصل کې ادب هغه پوهه او گړنه ده، چې انسان ته لوړوالی ور په برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې يې له سهوي او ښويښدنې څخه ژغوري. زموږ او زما پيښلي زما احساس کټ مټ لېږدوي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پر عواطفو اغېزه کوی شي. ځکه ما له رښت څخه خپل بردابنت په ولوليز بڼه انځور کړي دي. همدې ته ادبيات (ليټريچر) هم وايي چې لوېديځوال بيا د ټولو له چاپه راوتو اثارو ټولگي ته وايي.

ځکه دې برخې ته ښويښدنې نه وايي چې زما له پامه په نوموړي برخه کې کښل شوي دي. بويمه چې پيښل او پيښنه د وگړو اېنداره وي، اېنداره اړيښه ده چې پاکه او ښکلي وي، اېنداره اړيښه ده چې چټله، خپرنه، پرې، ماته، لوڅه نه وي چې بيا په کې هرڅه د وگړو له ټېکي وېستلي څرگندېږي. خو ځيني پيښلي په دې کښلي کې چې هغه د سکالو له مخې له ټېکي وېستلي دي، هغه د نړۍ والو نورو هېوادونو ميلي پيښلو په ډول په ټول ټاټوبي کې يوازې زما پيښل په دې کښلي کې نوم يې د ټاټوبي ميلي پيښلي دي په کې شتون لري.

د تاتوبي ملي پبيلي ۱۵ چوپړی

زما موخه په هېڅ بڼه داسې نه ده پاتې شوي چې د لوستونکو ذهني سويې ته خپل د مېچې کچه (معیار) راتېټ کړم، بلکې جغات مې داسې څرگند پاتې شوي چې د لوستونکو اند او وند مېچې کچه را لور کړم. زما پېیرانی (شاعری) د پېبلو پر بېلا بېلو کالېونه د غریز او څپیز خجیز جوړښت عملي کېږي. ډېری يې د پښتو ژبې د غریز او اهنګین جوړښت پر بنسټ رامنځ ته شوي. خوند يې په بډایه پښتو ژبه کې دی چې ډېری يې پښېله (قافیه) او ان لرونه (رديفونه) نه لري، ځنې يې بیا له دې رښت څخه هم ازاد دي. دا سمه خبره ده، تر اوسه پورې د پښتو پېبلو ټول کالېونه (ژانري يا فورمونه) دې څرگند شوي وي. د دارنگه کالېونو مجموعه به له دوي سوو او څلوپښتو بېلابېلو جوړښتو ته ورسېږي. چې دا کالېونه د پښتو لاجې له منځه وړي او يوه ټاکلي پښتو ژبه له کتوري انگېزې سره د وگړو زهن پوهې ته رسوي.

د پښتو وگړي (ولسي) او گړني (لوستي) پېیرانی ځینې سرغندوي (مشهور) ژانرونه (کالېونه، فورمونه) له بېلگو سره په کتابونو کې شتون لري. په دې کېنېلي (ليکي، کتاب، ټولگه) کې به داسې څه و وینئ چې په هغه کېنېلو کې نه وي، لکه د پښتو وگړني پېبلي لمن چې ډېره پراخه ده او تر اوسه لا د هر کالې (فورم) ټول ډولونه او د هغه بشپړې بېلگې نه دي پېژندل شوي. کومې چې پېژندل شوي له هغه پرته نور داسې پېبلو کالېونه شتون لري چې په پورتنیو کالېونو کې نه راځي ما د خپل فکر او ژوند د اړتیا له مخې د نورو پېبلو (شاعرانو) پېبلو (شپړي، شعري) کالېونو له پام کې نیولو پرته رامنځ ته کړي چې ځانگړي نومونه هم نه لري.

هر تن د خپل ذکاوت په انډول له ډېرو ویکو پېبلي څخه په بشپړ بڼه اشنایي پیدا کوی شي په کې. د ډېرو ویکو پېبلي چې ویکو گڼه يې په پایلیک کې (په هم هغه مخ کې) يې مانا او څرگندونه لیکلي وي نه ځایي ده، چې ځینو ویکو لا یوه یا دوي مخ پانې یا چوپړي ځای نیوه.

نو د همدې له پاره مې لکه د نړیوالو ژبو په شان د هر سخت او پېچلي وی (ویبکي، ویکو یا لغاتونو) چې په غونډله (جمله) کې یا د پېبلي (شعر) په کوم دوي مسرو (بيت) کې راغلي وي. هغه په پای کې له پایلي وروسته په ویزېر مه یا د تاتوبي ملي پېبلي ټولگې د پښتو په پښتو تشریحي ویکو چوپړي کې د چوپړو (، مخو، صفحوستو) له شمېر سره په کې یاده ونه کړي.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۶ چوپړی

له يوه اړخه وگړني پبيلي مور ته له لرغون پېر څخه خوله په خوله، لور را لور، کور را کور، سینه په سینه او د سندرغاړو له خولي را رسېدلي دي.

له بل اړخه گړني ادب (کتابي ادب، د لوستو وگړو پورکړي پېیرانی بڼه) ادبي فنونونه (مهارتونه) له عربي ژبي څخه زموږ ژبي ته په زوره رامنډل شوي دي او د عربي ژبي ادب څخه مور ته راغلي دي. ځکه د ډېرو پېيلنو او پېيلني (شاعرانو او شاعرانې) په پېيلو (شېرونو يا شعرونو) کې نيمگړتياوې شته. لکه د حميد مومند په باره کې د پشېلي (کاپيې، قافيي) عيونه، د رحمان بابا په باره کې د لړ، څپيزو او زورني (رديف، سيلاب او خجونو) عيونه شتون لري. له بل اړخه په ټوله نړۍ کې به په شمېر داسې پېيلنو (شاعران) وي، چې له شل کلنۍ نه په کوز عمر کې دې پېيلان (شاعر) ټولگه کښلي وي، زما پېيلي او پېیرانی (شاعري) د شل کالونو څخه په کم عمر کې د و، څلېر کې د دود دود، په نوم شوې ده. چې ځينې او ځنې پاتېشوني پېيلي يې د لمپاکا (لغمان) چارپېريال راټولي شوي وگړني پېيلي (لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري) دي چې په دې ټولگه کې شتون لري.

د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو انگر څرگندونه، تعريفونه، بېلونکي نخښي، د اواز ټپوالی او لوروالی، د کچې اندازي، د ليکوالو په څېړنه کې زما څېړل او څرگندول چې روڼوي کتنه داسې، عيونه او کمتونونه، د رنگونو ښکاروندي، په ولسي ادب کې ځای او بېلگې؛ د لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري بېرته يې خپل د اصلي ځای استعمال ته راوړئ؛ د نورو نويو جوړولو تکل يې؛ اړوتي غني کول او خپرول يې؛ موندل او د ولس له منځه يې ټولول؛ اوسمهال يې د ډېرولو تگلاره؛ دې پښتو کړني پېيلو ته د ادبي ښکېلاک گرو ارزښت ټاکل؛ ځای؛ اړوتي (شرط)؛ آر (اصل)؛ د پيل پېر، لرغون پېر، زور پېر او روان پېر پېخليک (تاريخ) د لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو؛ پېر (وخت) يې؛ ستر تاثير لرونکی او وپشونکی لوری يې؛ د کره پښتو ليکلاري اېڅو غږېزليک (غر) په سټه لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري؛ د صفي الله فردوس په لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو او مصري يو کې تشبې؛ د ختېخ لومړي نمبر څېړونکي په لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري کې له بېلگو سره مشبه، مشبه به، تشبې وجه، د تشبې توري، تشبې پټه، وتلي تشبې، نغارلي تشبې، نادره تشبې، مېترله تشبې، لسپانۍ تشبې (مرسله تشبې)، ټينگاره تشبې (موکده تشبې)، ډېرښته ټينگاره تشبې (اضافي مؤکده تشبه)، ستاينوره ټينگاره تشبې (توصيفي مؤکده تشبه)، مازي ټينگاره تشبې (مؤکده محض تشبه)، گډېغو نډلي، د پېيلو نگېرکډون ستر تاثير لرونکی او وپشونکی لوری يې؛ رښتنی وېش د دوی د منځپانگې او سکالو له مخې؛ د (دیني)؛ بداييني؛ غنايي يا بزمي؛ حماسي يا رزمي؛ ښوونېزې يا تعليمي؛ مدحي او ستاين؛ انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا ټوکيزي؛ ویرنه يا مرثيه، ساندي؛ مبارکي، هرکلي يا د تهنيت؛ د گيلو، گيله من او شکايتونو؛ ورتوب يا وصفي؛ هېوادپالنې؛ دوستي باورکولو؛ ځيرکي؛ پوهگري؛ کورنۍ ته د غاړې اېښودنې؛ ورکړ د ډالۍ ورکولو؛

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۷ چوپړی

دندې کې د تېټوالي، ټکرکولو مېراني؛ د ژوند لارې لورې ارزو؛ زړه سوی او رېنتي ټولوالي؛ لیدل او رهبري؛ میلمه پالنې؛ ژبی نښتېځونکي؛ وراشي یا وجيزي یا مثل؛ ورمي او لوڅې) لنډیو، ټپي، ټيکي یو او مصري یو بورول؛ څرگندول، له پښتو یې په اېنگلېسي ژبه کې بورول او د څېړونکي څرگندول چې روڼوي کتنه داسې؛ د دوی انگر او بیبره (حاصل یا ثمره)؛ د دې هر یوه څېړلو ته زما اوږدپېری (اوږد پړاوی) او اوږدمنګی (اوږد عمری) لید لوری زما په تېرو کښلو کې، د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو انگر څېړنچوپړو (ریسرچ پانو) – لومړي، دوېم او درېیم ټوک کې و گوری.

په دې کښلي کې یوازي یې بېلګې د رنگونو ښکار وندې، لکه: لنډیو د رنگونو ښکار وندی: ګن تورڅکی شین رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د ټپي د رنگونو ښکار وندی: ځیګري رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د ټيکي د رنگونو ښکار وندی: بادامي رنگ دی. ګلابي رنگی هرم یې میرمنو ته د منسوبتیا نښه ده؛ د مصري د رنگونو ښکار وندی: تټ نصواري رنگ دی. آسماني رنگی هرم یې نرانو ته د منسوبتیا نښه ده. ګن تورڅکی شین د لنډی، ځیګري ټپي، بادامي د ټيکي او تټ نصواري رنگ د مصري دی، آسماني رنگی هېرم یې د نر نورې اړوند یا منسوبې چې د نرانو له لوري ویل شوي وي؛ ګلابي رنگه هېرم یې د ښځې نورې اړوند یا منسوبې چې د ښځو له لوري ویل شوي وي، په گوته شوي دي.

درو لوستونکو نه هېله لرم چې په هره بڼه یادوني او وړاندېزونه لری راته یې په گوته او رابریښلیک کړی. له دې سره به نوی پښت دا کابو و مومي چې تر دغه منځ یوه پرتله و کړي او یوه پایلنوي ته خپله ورسې!

ټولو لوستونکو ته روغتیا او سوکاله هوساینه، اوږد نېکمرغه ژوند، سرلوري او بریالیتوبونه غواړم!!، بریا مو تل په برخه!، د بر څخه په ژوندوني او مروني کې ورته د خوشحالی، سوکالی، بډایني او وداني هیله کوم!!!

په درنښت

ماسټر اېنجینېر صفي الله فردوس

د وټساپ نرمکالي اړیکه: ۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹+

Safiullah_firdows@yahoo.com: برېښنالیک

Safiullah.janan@gmail.com

د ټاټوبي ميلي پيپلي ۱۸ چوپړی

۶. ننه توزي (پيليزه، پيله، سرريزه، مخکي وينا، مقدمه)

زه به په لنډو ټکو کې په ننه توزي کې و کارم، چې د ټاټوبي ميلي پيپلي، د ټول پښتون پښت له پاره دی، د وگړو له خولې مې ډېری راټولې کړي دي، چې د وگړو تر منځ په ناستو، مجلسونو، پېښونو، د کراري مېلو، سيلونو او ودونو کې يې وگړي وايي.

د ټاټوبي ميلي پيپلي لنډی، ټپي، ټيکي او مصري په نوم يادېږي. دا پيپلي د دې ټاټوبي د وگړو له پاره لرغون ټاکلی رښت (قانون) دی. هره يوه يې د وگړو د ژوند هرې بېلابېلې برخې او گټوره ښکاروندی (سټنډرډ) رښت بوروي.

د دې پيپلو چې په څېره کې يوه بڼه لري خو د دننی برخې او سکالو له مخې بېلوالی لري؛ د يوې کره پښتو بشپړ هر اړخيز مانا لرونکی له مانا ډک انگېزه کونکې مانا لېږدوي چې وگړي پرې د رښت منلو او غاړه اېڅنودلو لور ته په تگ راولي.

ځيني کړنو د کولو او ځيني کړنو د نه کولو ښوونه او روزنه ورکوي له هر اړخيز گور (کتلو) کونج (زاويې) سره.

د ټاټوبي ميلي پيپلي (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) چې لرغون رښت دی. نوموړی رښت پېښی (غبر، مادي، توکي، مواد، جوهر، اندازي، جسم، سکالو، موضوع، پوستي، اهميت لرل يا غوراوی) ۲۱۹،۵۶۴.۰۰ دوي سوه او نولس زره او پېنځه سوه او څلور شپېته داني دي يا قانونه يا د قانون مادي لري. چې سينه په سينه د وگړو له لوري خوله په خوله، د پيل پېر له پېر څخه راغلي دي او ځيني يې نوې پنځونې دي چې له زېږدي پېر څخه دلته په ۱۷ زېرمو څخه ما راټولې کړي دي، زما کښلی د لنډیو، ټپو، ټيکيو او مصريو څېړنچوپړو انگر لومړي ټوک کې د دوی ټولې سره گډې د ټول ټال د کچې گڼه سپينې ته را و باسي.

د ټاټوبي د ختيځ لومړي نمبر څېړنکي په ډول زما صفي الله فردوس له اند، وند او پند څخه د ټاټوبي ميلي پيپلي هره يوه لاندې ۱۴ بنسټه او دا بنسټونه ټول ټال ۱۲۶ ډوله کونجونه (زاويې) لري.

۱. نوموړي رښت ځانته ټاکلي څلور نومه (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) لري؛

۲. څلور رنگه لري: لنډیو د رنگونو ښکاروندی: گن تورڅکی شين رنگ دی او اسماني رنگی هر م يې نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گولابي

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹ چوپړی

بي بنځو ته؛ د ټپي د رنگونو ښکاروندی: ځيگري رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گولابي يي بنځو ته؛ د ټيکي د رنگونو ښکاروندی: بادامي رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گلابي رنگی هرم يي مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده؛ د مصری د رنگونو ښکاروندی: تت نصواري رنگ دی او آسماني رنگی هرم يي نرانو ته د منسوبتيا نښه ده او گلابي رنگی هرم يي مېرمنو ته د منسوبتيا نښه ده. (د پښتو پېيلو پېنځه څلوېښتو او يوه سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېيلو رنگونو ښکاروندی (د رنگونو کوډ) مي په ۱۳۹۵ لېږدي کې وندی بورولی او په راتلونکي پېر کې د پښتو ژبي د ټولو پېلو ربنت څرگندونه کوي.)

۳. هره يوه يي دوي مسري (نيمه کړی، نيم بند، يوه پټ، نيم بيت) لري؛
۴. هر يوه يي لږ تر لږه څلور غونډلي لري يا دوي غبرگغونډلي يا گدېغونډلي لري؛
۵. يوه لږ (رديف) د هي (ه) ابېڅه په اوږدې مسري په پای کې لري؛
۶. يوه ربنتي پښبله (پښي واله کاپيه، حکمي قافيه يا عالميه کاپيه) په اوږدې مسري په پای کې لري؛
۷. يوه ترنگټوک د اوږدې مسري په پای کې يا په څوړ (پرېوتلو څوړ غزري غږ) يا په لوړ (پورته تلو څوړ غزري غږ) د (وه، بينه، نه، مه، له، ره، ره، يه، که، وه، شه، ښه، ده، نه، ...) لري؛
۸. د پښتو ژبي پېيلو د څپيزي او زورني ټولوالي (سيستم) په بنسټ د پېلنی مسري (اولی، لومړی يا لنډې مسري) ۹ څپي وي له سرباري، منځباري او بېڅباري ديقتنگونو او پارانويکو پرته لري او د پایلنی مسري (اخيري، دوېمي يا اوږدې مسري) ۱۳ څپي وي له سرباري، منځباري او بېڅباري ديقتنگونو او پارانويکو پرته لري. هرگوره چې ورسره دا توکي گد شي د څپو(سيلابونو) په گڼه کې دېروالی راځي، هغه که په هره کچه وي، همغه کچه ورسره دېروالی مومي؛ زورني (فشار، خج) د پېلنی مسري په څلورمه او اتمه څپه زورنه وي او د پایلنی مسري په څلورمه، اتمه او دولسمه څپه زورنه وي. يا يي د هري څلورو څلورو څپو څخه په اوله، اوله څپه، يا دوېيمه، دوېيمه څپه، يا درېيمه، درېيمه څپه او يا په څلورمه، څلورمه څپه زورنه وي. خو پېنځه، شپږ، اووه څپيز غونډ او وي دېري لږ په پښتو ژبه کې شتون لري (لکه: ، پنځهونېواله،

د تاتوبي ميلي پيښلي ۲۰ چوپړی

نېکاراګوا، تورکمېنېستان، کېرغېزېستان، ګواتېمالا، انټرکنیکا) په پايښی څپه يې ډېری پېر او لږ پېر يې ځانته، ځانته په يوه اېڅه زورنه وي؛

۹. د بي سروبوله انګېرنې له مخې زما څرګندول چې روڼوي کتنه داسې ۵۴ شمېرې لري؛

۱۰. څلور ډوله پېڅليک (د پيل پېر پېڅليک، لرغون پېر پېڅليک، نوي پېر پېڅليک او روانپېر پېڅليک يا تاريخ) لري؛

۱۱. د پښتون پښت د پيل پېر پييلنو (شاعرانو) پييلني (شاعرانې) په پنځي ډول کښلي دي چې يا به نر نورې له لوري ليکل شوي (اروند، منسوبې) وي او يا به بنځې نورې (جنس) له لوري ليکل شوي (اروند، منسوبې) وي. د نومرو پښتنو پييلنو او پييلني پييلي (پيران، اشلوک، شېرونه، شعرونه يا اشعار) چې يوه له بل سره پرې خبرې کړي دي، ويلې دي، يوه بل ته يې غږ کړی دی.

کچه يې ۶۰۰۰۰۰ زرو ويکيو، وی يا لغاتونو ته رسېږي. د کوم تن چې څومره ډېر له يادو ياد وي په نورمال بڼه هر پښتون له ۳۰۰۰۰ څخه ډېر پنځي بڼه پښتو ويکي ياد لري چې د پښتنو په چارپېريال کې زوکړه شوی او ژونګر وي، له پاتې شويو ۵۷۰۰۰۰ ويکيو هر وګړي يادکړي نه دي، بنوونه، زدهکړې، په په پرې چارپېريال کې پاتې شوي چې په هغه چارپېريال کې د کور په دننه په خپله ژبه خبرې نه کوي له خپل کهول سره، په داسې کرنه اړينه ده چې د پښتو ژبې ويکيو ته مو شا شي، د دې له پاره د پښتو ژبې ويکيو څخه نټه (انګار) سپين سترګي ناپوهي ده. د دې له پاره چې يوه ژبه د هغې په ويکيو يا وييزېرمو يادولو، ليکلو او لوستلو زده کېږي. چې دا درې نه وي له کومه به زده شي.

د نورو ژبو پرته له ټکنالوژيکه او ښه وی (لغاتونو) څخه پښتو ته پور ويکيې رامنډل شين کوپر (کفر) دی يا له بر يوه الله څخه نټه ده، نتيالي داسې پام کوي په ناپوهی او تيارو کې چې الله مه کړه الله په پښتو ژبه پوهېږي نه، او وګړي يې چې ترې بڅښني غواړي هغه اوري او مني نه. له پښتون څخه هېڅ باندي او پردی تن په پښتو کې ډېره پوهه نه لري لکه زما په ډول.

پښتانه چې څه په خولي وايي همغه بڼه يې ليکي، پرته له ناسمو لهجو څخه ليکل، يوه پښتو کره پښتو دوی دی.

د تاتويي ميلي پېبلي ۲۱ چوپړی

له پېل پېر پېخلیک څخه په ټوله پېني کې پښتو ژبه د جگړې ژبه ده، يوه څه په کې شته دي چې د لمک له پېر څخه نيولي تر روان پېره پورې پرې تراکگر حملې روري لمپاکاته (لغمان ته).

هر غږ يې يا وي يا غونډ يې چې ميلي پېبلي کې شتون لري ۷،۵۶۷ کاله زور پېخلیک لرغونوالی لري. د دي پښتو ويکيو (پېخلیک يا تاريخ) يې له نن ۲۰۲۴ زېږدي څخه ۷،۵۶۷ کاله وړاندې تېر پېر ته رسېږي. چې بېبېگه يې په لاندې ډول ده. لکه:

مور(ادي)، توري (خاله)، توري زوی (خاله زوی)، توري لور(خاله لور)، ترور(عمه)، ترورزيه (ترورزوی)، ترورلور، خور، خوريه، خورزه، انبشي(اندېبننه کونکي، ريوهونکي، مشورهکونکي، څېرکېډلي، اوښي، د خور مېړه يا د ښځې ورور)، ورور، ورپره، وراره، وربندار، لور، زوی، مسی، مسی، کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی، تره (کاکا)، ترله (کاکي)، تره زوی، تره لور، تره مسی، تره مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، تربوران (د تره پښت)، ماما، مواني، مامازوی، ماما لور، مامامسی، ماما مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، ماماڅپل(د ماما پښت)، اپنگور، اپندور، ښځه (مېرمن، منډينه، ارتينه، مينا يا ښاروگي)، بن، برکتی، برکتی، بده (کوشنيوالي مل يا ملگري)، بډی (کوشنيوالي مله يا ملگري)، پلار(ابا)، پلندر(د مور بنی يا د مور بل مېړه)، بنی (د مور بڼه)، نیکه (د پلار، پلار)، لوی نیکه (د نیکه، پلار)، ستر نیکه (د لوی نیکه، پلار)، غورنیکه (د ستر نیکه، پلار)، ترنیکه (د غور نیکه، پلار يا پښت غځېدونکي پلارنی يا مورنی نیکه)، نيا (د پلار مور)، انا (د نیکه مور)، لويه انا (د انا، مور)، ستره انا (د لوي انا، مور)، غوره نيا (د ستري انا، مور)، تره انا (د غوري انا، مور يا پښت غځېدونکي پلارنی يا مورنی انا)، لويه ادي (د مورنی نيا ادي يا مور)، اکه (مشره ورور)، کوکي (مشره خور)، ښېبڼه (د ښځې خور)، ښېبڼي لور، ښېبڼي مسی، ښېبڼي مسی (کړوسی، کړوسی، کودی، کود، اودی، اودی، پردی، پردی)، باجه (د ښېبڼي مېړه)، خوسر (د ښځې پلار)، خواښي (د ښځې مور)، کاکاخسر(د ښځې تره)، ماما خسر (د ښځې ماما)، نانی (هغه تن

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۲ چوپړی

چي له ۱۴ کلونو يي د عمر کچه کمه وي او ته يي پېژند نه پېژني چي څوک دی نوموړی، او په عمر کې يي عمر له تاخه لږ وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوي، ناني يي بنځينه نوري دی، نيمناني (نيمچه ځوان)، نيمناني (نيمچه پېغله)، کاکو (هغه تن چي له ۱۴ کلونو يي د عمر کچه لوړه وي او ته يي پېژند نه پېژني چي څوک دی نوموړی، او په عمر کې يي عمر له تاخه لور وي، د خبرو اترو له پاره پرې غږ کوي، کاکي يي بنځينه نوري دی)، کونډ (چي مېرمن يي مړه شوي وي)، کونډه (چي مېره يي مړ شوي وي)، ورورنده (چي ورور يي مړ شوي وي)، خورنده (چي خور يي مړه شوي وي)، بوره (چي زوی يي مړ شوي وي يا لور يي مړه شوي وي)، خپل، دوست، هد (ادوکی يا د پلار پښت)، سلوک (اخلاق)، يي، د، و، ده، وو، ځکه، درې، منی، وېشل، کوي، نه، زه، زمري، اتل، نړی، پېښی، وگړي، ژوی، سړی، بنځه، نورې، لمپاکا، لمک، تاتوبي، پښت، پخت، ځای، پکتون، پڼه، وار، نه شته، شته، درناوی، مېرانه، اتل، ودنه، لولي، کوي، څه، ځي، راځه، مه ځه، کوه، مه کوه، کړئ، کي، بي، دي، چي، دی، ځی (ځای)، اړي، شمله، مېرانه، ناوې، شاه، لاس، سر، غور، ژبه سترگي، هد، نس، کړنه، لور، دنگ، اس، غوايي، سپرلی، سمڅه، غر، سين، ډبره، زمکه، پرڅه، پول، غرگي، نړی، غټ، چاڅ، پېر، پنډ، ونډی، څغ، غږ، مڼه، بڼ، ښه، نڼکی، بيانکی، کټی، کيسکی، سپی، سپی، چرگه، بانگی، چرگوری، پيشو، لېوه، لېوگی، لېوانی، بېر، باز، بابنه، سپينوزری، توروزری، الوتنکی، ... دا ټول ويکي (وی، يا لغاتونه زاړه دي، او پېل پېر، لرغون پېر پېخليک لري. بل لوري ته د پښتو ژبي نړه او کره وبيزېر مه ځکه ډېره ده چي په نورو ژبو کې هري اړېکې او لوري ته ځانته، ځانته وي نه شته. يو نادره سپينسترگي د پردیژبو دا همده چي د دغه لاندې د دوي لېنډيو په منځ کې بېلگو په بڼه وي يي له عربي او دري څخه زموږ خپلي پښتو کره وی چي له دوي لېنډی يو څخه باندي دي لرغوني دي خو پر مور يي په خبرو اترو کې په زوره رادود او منډلي دي لکه:

[وټه (اقتصاد)، وټيزه (اقتصادي)، هاميانی (پيسی)، منډهی (مارکيټينگ)، منډهی (مارکيټ)، ځغاستی (دهلېز)، پلغاری (زېنه)، پور(منزل)، غولی (فرش)، بام (چت)، تمځای (استگاه)، ودرېدوکه (ايستاندن، قوف، ستاپ)، بنار (بازار)، پلورل (خرسول، خرسلو)، پېرودل (اخشتل، خريد)، راکړه ورکړه (پلور او پېرود، پلورل او پېرودل،

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۳ چوپړی

اخستل او خرسول، د دري ژبي فروش او خريد وى، راکړې ورکړې (تجارت)، کونج (زاويه)، دري انگلی (دري څنډى يا مثلث)، څلور انگلی (څلورڅنډى يا مربع)، دري انگلی (مکعب)، گردى (ديره)، نيمى (قطر)، وړانگه (شعاع)، اواره (سطحه)، چارپېريال (محيط)، وېى (محلول)، مالگوبى (د مالگي محلول)، گرووبى (د گورې محلول)، تينگوبى (غليض محلول)، نرى وېى (رقيق محلول)، توتونى (قطاع)، پرېکونه (پر لنډوپرې ، پر اوږدوپرې قطع)، پرېکونه يا غوڅونه (عمليات)، پرېکونى يا غوڅونى (عملياتونه)، کين ليدل، بنى ليدل، له بنکي ليدل، له سر ليدل (ليفت ويو، رايټ ويو، باټم ويو او ټاپ ويو د اپنگلېسي وى، ليک (مکتوب)، ور (دروازه)، کرکى (اشداره)، زنجير (پاټک)، چرچوبى (تشناب، خاکانداز)، وريا (شاور)، څلى (برج)، چورگه مېنه (گارډهوس)، شپه ميرى (پوليس)، ساتونکى (اوردو)، کليوال شپه ميرى (اربکى)، چوپړى (مخ)، ژى (کناره)، ... [. د پښتنو له ژبي را وتلي خپل نږه وى نږه دي، له ريښې سره يې د لرغونو ژبو هر څېړونکى چې د هرې ژبي تر نيمه يې وى يې يادې نه وي، هغه د دې رښت نه لري چې دا ناگلي و مني او په گوته يې کړي.

چې د پښتو ژبه ناگلي گڼي، په سې بډې وايي که هغه د پښتون له پښته وي، هر هغه تن چې په دې بڼه وي هغه پردي دي، پردي سوسيسان، ميرڅي او دښن دي. د پښتو ژبي نتيالي دي.

ځان ته به پوهان وايي خو د پښتو ژبي يوه غونډله به کره نه شي ليکلى. د پښتو په ابېڅو (الفبا) په کچې به نه پوهېږي چې څومره ابېڅې لري. دوى داوي به د ډاکټرۍ د دې ژبي کوي. چې وي پلټي په ويڅکي څښلو کې به يې ډاکټري اخستې وي، دښنو به روزلى وي، هغه څه کوي او ليکي چې زموږ د پښتو دښمنانو زموږ تاريخونه کښلي دي. که په ژوندۍ بڼه په هېندارو کې د تلویزيون په پرده ورته و وايي چې دا يوه پښتو غونډله په ليکاني (قلم) په خپل لاس و ليکه.

لکه: څرگند د سېرلي غوښه پېنځه توتې کره او نږه، نږه يې په ښه و وپشله.

په دې غونډله کې به له شلو ډېر عیبونه او تېر وتي و کړي. دري ژبي خو پر پرده، پر پرده، د ټاټوبي ٣٠ ژبو وگرو پښتو ميلي ژبه ده او دا يې ميلي ژبه ده، دوى په ناپوهۍ او ناکامۍ يې ښوونځى لوستلى

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۲۴ چوپړی

وي. د پښتو ژبي درې وي لکه: دم، ټول، ډول. نه ويلي او نه ليکلي شي. دوی خپل ويکيې زموږ ژبي ته له نوي پېر څخه په زوره را منډلي دي.

د پردی نړیوالو ژبو په ليکلو، لوستلو او ويلو کې به يوه ټکی، يوه وت (واټن، فاصله يا سپيس)، يوه ابېڅې غلتي نه کوي، لکه د اېنگلېسي ژبي نيم وي (نوم Name) نامي نه وايي او نه به يې. ناسم (Nem) کښي کره به يې (نيم) وايي او کره به يې (Name) کښي. د پردی يو ژبه به يې له ټولو رښت (قانون) او دود سره زده وي، د خپلي ژبي ويکي (وی لغاتونه) به زموږ په ژبه رامنډي، خو خپلي د ټاټوبي ژبي ته بيا وايي چې موږ ورته اړتيا نه لرو، که ورته ته وايي ښه اړتيا اړينه ده دې ټاټوبي لري، اړينه به پرې غږېږي او ليکي به يې هم په دندو کې. که ته ورته د دوی په ژبه خبرې و نه کړې تاته متعصب وايي خو چې هغه ستا ژبه نه وايي بيا هغه متعصب (يا بېلونکی د پوست، رنگ، ژبي او ټبر) ځان ته نه وايي. زموږ لرغوني اثار تر اګرو ۲۳۴۱ کاله وړاندې سوزولي، له ځان سره وړي دي چې لرغونتونو کې يې پراته دي، چې د کلونه د شمارلو گڼه يې ناشوني نه ده، يوازې په خوله ويل کېږي ۲۳۴۱ کاله وړاندې، يونانيان او اسکندر مقدوني له ميلاده څخه مخکې په لمپاکا کې ماته خورلي. زموږ له پښت څخه يې د پښتو ژبي ليکل له منځه وړي دي. چې دا د ښن تر ټولو برلاسی کرنه ده، موږ پرې پوهېږي، خو د مخي ډېکولو وړتيا يې نه لرو، لکه امريکا له دوی څخه موږ ۳۵۰ کاله ورسته يو. ما تاسو ته په گوته کره او په راتلونکي پېر کې په لوړو علمي څېړنو، منولو د تولندي (موټرو)، پنځونو، ليکدرو، نخښو، لوبو لارو، وټيزو برخو کې ترې په کره ښه گټنه واخلي او پښت کې د خپلي ژبي يوه رښت کره پښتو ليکل ياد کړئ.

۱۲. د پښتو ژبي ميلي پېيلو د علمي ليکلو، لوستلو او ويلو خپل پښت ته په لاس ورکئ او تر ټولو غوره د پښتو ليکلو کرنه په کې پنځه کړئ؛

۱۳. ۱۵ ښي تشبي لري؛

۱۴. رښتنی وېش د دوی د منځپانگي او سکالو له مخي ۲۶ ډوله دی.

د هر پښتون لږ تر لږه يوې يا دوی دانې لنډی، ټپي، تيکي او مصري له يادو يادې وي. له همدې اړخه د ټاټوبي هر وگړی او وگړې دا ملي پېيلي کښلي، ويلي او

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۵ چوپړی

لوسټلي دي چې د پښتونوالي دود رښت، د پښتنو د ژوند کرنلاره، سلوک، مېرانه، پت، عزت، غیرت، تورې، سپرې، اري، پند، اند، وند، ژبي د عمر غځېدو ټغر خوروي. ليکل، لوستل او ويل يې زموږ په زوزات کې زیرکتيا، رمټيا، وپختيا او غښتلتوب او څرگندوالی پند وي.

د تاتوبي ميلي پبيلي لکه زموږ د ميلي يوالي (۳۰ بېلابېلي ژبي او ولسونه چې ډېرگڼه يې پښتانه دي او د مشر ورور په ډول په ټولو مهربانه او زړه سونده دي). په پښی واله پندوسکه کې ټول هېوادونه ځانته ميلي توکي يا شيان لري، په ورته بڼه له هغوی وړاندې موږ ميلي توکي درلودل. لکه:

ميلي نخښي (دريځ، غنمو وړی، تورې، هاميانی، توپونه، کلیمه، د روبښای وړانگي روسولو ليد چې د ميلي بيرغ په منځ کې په ژېړ رنگ شتون لري دی)، ميلي بيرغ (تور، سور او زرغون رنگ څخه جوړ شوی دی، د زمري اوومه يې ورځ ده)، ميلي اله (رباب چې لنډ رباب يا ننګر هاری رباب يې بولي)، ميلي توکي (څغ)، ميلي الوتونکي(باز)، ميلي نڅا(اتڼ)، ميلي خټي (خادر، واځکت، خولی، لونگی او څپلی)، ميلي کالي (غالی، کت، منگی، پپاله، کاسه) او ميلي خوار (د شپانه ورپته کړي غوښه يا د شپانه کباب)، ميلي لوبه (وزلوبه)، ميلي ساز (چارباغی)، ميلي تړي (د هوتکو)، ميلي جرگی (د غرغښتو)، ميلي ورځ (شاه امان الله خان غازي د زمري په ۲۸، ۱۲۹۸ لېږدي يا د اگست ۱۹، ۱۹۱۹ زېږدي کې د افغانانو په پراخ ملاتړ او مرسته له اېنگلېسانو سره له سختې جگړې وروسته د افغانستان خپلواکي اعلان کړه. غازي امان الله خان په خلکو غږ و کړ چې ۲۸ د زمري د ميلي خپلواکی ورځې په نوم و لمانځي.)، ميلي پارک (بلخ کلا، لغمان گټي څنگ، د غور او لغمان ميخي ليکونه، سمڅي، نورستان کاپرکلاوي، پامير واخان ځغاستی، باميان بودا، د امير دند او د مېسو چپنه يا د عينک مېسو کان خاوري لاندې ښار)، ميلي پبيلي يا اشلوک، پېږن، شېرونه، شعرونه يا اشعار (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) په بڼه چې له لرغونپېر څخه وگړي په ډېری بڼه ترې گټني اخلي او لرغون دود دی. نوموړې پبيلي هم ميلبي لرغون دود او مخينه لري.

زه په پرېکړې بڼه خپل اند خپلو وگړو او لوستونکو ته پرېږدم چې.

۱. پوښتنه کول هېڅ ويار (عيب) نه دی، نه پوهېدل ويار او عيب دی.
۲. لس واري پوښتنه و کړه، په يوې پوښتنه تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس نه درځي، په لسو پښتنو تاسو ته سم او روغ ځواب په لاس درځي په هغه څه پسې چې گرځئ.
۳. د خپلي ژبي کره ليکل تاسو ته دومره څه په لاس در کوي چې اړتيا يې لري، له سيالانو سره مو سيال کوي، د ژوند د لارو روزنه در په برخه کوي.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۶ چوپړی

له الله نه تمه لرم چې زما له مرگه ورسته نه، بلکې په ژوندوني د پښتون پښت د دې و، د تاتوبي ميلي پبيلي ،، ټولگي لوستونکي و زېږوي، په اخوک او بيلوگراپي کې تر گټې واخلي. د تاتوبي ميلي پبيلي (لنډی، ټپي، ټيکي او مصري) د تعريفونو او څرگندولو له پاره په وييزې بڼه کې د ابڅو په ويکيو کې راغلي دي وي ويښئ.

يوازې د مصري تعريف (څرگندونه، بنکارونه، دوی د يوه توري يا سکالو تشریح کول) څخه دلته يادونه کوم چې ننه توزې پرې را لنډه کړم.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زمور لرغونو نيکونو خپل د ژبې يوه دوي سرې پبيله (پېران، اشلوک، شېر يا شعر) يې د مصري په نوم باندې نومولې وه، چې دې پښتو دوي سرې پبيلي له مصري توري او مصري سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرني لري. لکه: د مصري ځانگړي ځانگېرني

- ۱:- ډېرې بڼايسته وي، ۲:- بڼه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستې برخه يې لنډه او دويمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د مېچې منځه (ټکل مرکز) يې د مصري دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳:- ډېر ژر تاثير کوي، ۴:- انسان په يوه وار له منځه وړي، ۵:- يوه وار يې سرې ته بس دی، ۶:- بېلابېلې بڼې لري، ۷:- درې خواوې يې سرې پرې کوي، ۸:- په پام او ناپامی کې انسان نه کړېکې باسي، ۹:- ډېرې لرغونې دي او لرغون روغ رښتني (دودي، قوانين) دي، ۱۰:- لرغونې اندازه کړل شوي، ۱۱:- لرغونې څېړل شوي، ۱۲:- د مصر هر مو غونډې جوړونکی يې معلوم نه دی، ۱۳:- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵:- زوروري دي، ۱۶:- په هر ځای کې ترې گټه اخستل کېږي، ۱۷:- د نندارو شيان دي، ۱۸:- وهم لري، ۱۹:- زور دی، ۲۰:- په مينه ساتل کېږي، ۲۱:- تل انسان سره وي، ۲۲:- مکاري وي لکه لنډې مصري توري، ۲۳:- د مېرمنو د مستی او د سرو د سرلوری توکي دي، ۲۴:- درندي دي، ۲۵:- سختي دي، ۲۶:- جوړول يې گران دی، ۲۷:- ډېر ارزښت لري، ۲۸:- نندار چيانو ته يوه ابلاغ وي، ۲۹:- مينه ناکي وي، انسان مينه پرې راځي، ۳۰:- په ډېره باريکۍ او مينه جوړېږي، ۳۱:- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲:- ډېرې لنډې دي.

مور ته يې دا همداسې را پرېښي دي او په همدې بڼه يې پوښ کې کړي. هرې لنډی، ټپي، ټيکي چې دغه پورته ۳۲ ځانگېرني و درلودلې. بڼه غور ورته و نيسي، پام ورته و کړی، نو بيا يې پېژنی. چې دا مصري دي چې د مصري تورو او مصري خصوصيات لري. لنډی، ټپي، ټيکي نه دي، بېلوالی يې پر همدې ځانگړو ځانگېرنو کې دی.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۷ چوپړی

،، لکه دا لاندې زما مصری چې د کابل پولي تخنیک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړي پور، دوېمه کوټه کې مې د لېږدي کال ۱۰ pm ۰۲/ ۱۳۸۵ E۱۰۲، ۱۰:۰۰ کې کښلې وه:

▲ په سپینه ریره سودايي يي جومات کې کې نه عبادت و کړه رېنه ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ ل ل کال، ۲۲۸ چوپړی).

د دې مصری تاثیر همدومره ډېر دی. چې سری يې پرې غوڅ کړی هم وي، خو توره لا په وینو نه وي شوې. خو دی وروسته پرې پوهېږي، چې ترې وینې ځي، دی خبر هم نه وي. د دې مصری به ايله لس کاله کېږي، چې زما له پښتنه پښت جنټیک زهن زوکړه وي، خو پورتنی ټولې ځاګېرني د مصری لري، نو ځکه ورته مصری وايو او مصری يې بولو. انسان چې زور شي بايد د هر څه نه د کورنی ژغورونکی وي، له تېرو سرو او تودو څه و لري، په دومره عمر ناوړې و نه کړي، له سپين رېږې څخه الله ج حيا کوي، ځکه ټول عمر يې اسلام دين کې تېر کړی وي، په سپين رېږيتوب کې بايد گناهو نه توبه و کړي، نور پرې کړ نه شي، د هر انسان د سرلوری ځای مسجد دی، د مصری په بڼه شلخي (دېسي، مصنوي، سويي پنځي) جوړېږي، په مسجد کې ناسته د دنيا او اخيرت بریا ده، غوره ځی مسجد دی، په مسجد کې ناسته، صبر، انتظار د الله ج په ثنا کې په ټول مخلوق کې د مینې ارتباط پيدا کوي، يوازي عبادت په جومات کې خوند کوي، په نه کړو يې تن لېږجن، لارجن، ناولی، چې له خولې يې لېږ ځي، همغه وي او رېن وي.

د وی يا وييکي له پامه مصری هغه دوي سرې پېيلي ته وايي چې د لرغون مصری توري، مصری سره ډېرې ورته ځانګړې ځانګېرني، څرنګوالی او څرګندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندرېزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو ،، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، د مصری لرغون اهرمو غونډې چې ترننه يې نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم دي څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکي بني) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلګياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصری د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارنويکيو پرته. (دفتنگونه د مصری توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای!!، وای!!، وه!، وه الله، الله وی!!، ای!، وه الله وی!!، وای، وای وای، نو، يه کربانه!، وروړه!، کنه!، ولي اواسي نور ...). د پښلې (قافيې)

د تاتويبي ميلي پييلي ۲۸ چوپړی

غونډلي (کلمي) نه لري. خو د دوپيمي مسري په پای کې ترنگتوک څپه(اهنگينه څپه) لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره مصری باید ده (زموږ خپله ،،هـ يا هـې ،، چې ورته وړه هـ، روغه هـ، کوشنی هـ، لنډه هـ، دوي سترگي هـ، هـ، دوي سترگي والا هـ، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، هـ، وایو) چې د پښتو ژبي، نهويشتم، گڼه ابېڅي ده.

په واول يا غرن اواز پای ته رسېدلي وي، مصری د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ټول پييلي (البته په همدې وزن او اهنگ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصری په ژباړه کې د دې اهنگ ساتل شوی دی. پر ټولو مصری يو، باندي يوه رښت (دودی يا قانون) د پلي (تطبيق) وړ دی، يانې دا چې د هرې مصری لومړی مسره باید ۹ له دفتنگونو پرته، او دوپيمه ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هرې مصری، د لومړی څلورمه او اتمه څپه؛ د دوپيمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، زورنه (خجنه) وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه بيزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي (کيفيت) نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. لکه:

▲ په کرښه!؛ ځان نه د غټ ساگر جوړ کړی؛ کنه

وه!؛ ټول شيطانان دې دوي لاسي سلام کوينه

د پورتنی مصری څپيز (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلبيل Syllable،، د ابېڅو شمېرلو) - خجيز (زورنه، خج، اکسنت ،، لفظ، د موسيقي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه ، چې د تلفظ د جگوالي او تېټوالي زور، اوږدوالی، څه رنگوالی يا کيفيت ښه يي،: ټېنگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکي نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل، ډول. Accent, Morpheme،،) جوړښت په دې ډول دی:

په پورتنی مصری کې د تشبي ډول داسي دی: زما (ليکوال يا صفي الله فردوس) په پورتنی مصری کې چې ښځو ته منسوبه ده، په پيلنی مسره کې ستاينوره ټينگار تشبي د غټ ساگر په جوړښت کې بورولي ده چې غټ (ستر، لوی) مشبه او ستاين شوی؛ ساگر (بې واکه سا گرځونکی، جادوگر، پېريانو او شيطانانو ملگری، کوډگر) مشبه به او ستاين دی. په همدې سټه يي ستاينوره ټينگار تشبي لرونکي مصری گڼم. چې په دې مصری کې په کرښه! بلنويکی، کنه! چارټاکي گر (باور و که، يا ومنه) او وه! پارنويکی دی.

د تاتوبي ميلي پېيلي ۲۹ چوپړی

پورتنی مصری د منځپانگي، سکالو، محتوا، موضوع يا مسلي له مخي لاندې ډول لري، له ايده بسپني ورکولو سره. انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا توکيزي مصري په دې ډول مصري کي د فرد يا ټولني اخلاقي نيمگړتياوي، ناوړه اعمالو ته د انتقاد گوته نيول کيږي، مسايل د هجو يا طنز په ژبه بيانيري او يوه ډول توکيزي پېيلي دي. پورتنی انتقادي، هجوي، طنزي، هزلي يا توکيزي مصري، بېلگي يې لکه:

په لويه کي د مصري ځمکچپوهني (هندسي) رغبت يې داسي دی:.

اي (۱).

(----)؛ _____ پ يال؛ (----)

(----)؛ _____ ل؛ (----)

بي (ب). (----)؛ _____ پ يال؛ (----) (----)؛ _____ ل؛ (----)

ځمکچپوهني رغبت کي يې سپرنه داسي دی:.

۱. اي (الف) د يوې لنډۍ، ټپه، ټيکي او مصري د کبڼلو (ليکو) ډول چي په ولاړه يا پورته کېږو (اوفکي يا افقي، وپرتیکل) بڼه روښانه کوي او بي (ب) د يوې لنډۍ، ټپه، ټيکي او مصري د کبڼلو (ليکو) ډول چي په پرتو (اومودي يا عمودي، وپرتیکل) بڼه روښانه کوي.

۲. کوشنی ليکه (خت يا خط) ديفتنگونه، غبرگغرونه، ناترويکي، ترويکي، ستربل، اوستربل، پانونيکي، بلنويکي، انديښني، هيپجاني چغي، لکه: الله وي!، وي، او، نو وي!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، شيرينه، راخه!، کنه، يا الله، يه، وا!، واي!، وه!، وه الله، اي!، وه الله وي!!، وا وي، واي واي، نو، الله، او، گرانه!، په کرانه!، په پښتانه!، په ځلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، په که خاره!، اي الکه! وروره!، بخته ميره!، وي اه!، دغه راز هو، نه، بڼه، څنگه، ولي...، نومري ټول د لنډۍ، ټپه، ټيکي او مصري توکي دي، چي کله هرې مسري پيل کي، کله منځ او ډېري وخت په پای کي ويل کيږي او د څپو په شمېر کي ډېروالی را ولي. چي په دې بڼه کي د پيلنی مسري (نيم بند، نيمه کړی) په سر (پيل) کي، وه په کرانه!، او پای کي يې، وه کنه،، راغلي او د دويمې مسري يا اوږدې مسري په پيل کي، وه! راغلي دی، په همدې بڼه کله يوه، دوي، دري او يا څلور څپېزه راځي.

۳. منځني واټن ليکي يا يوه ۹ څپېزه مسره ده، دوي غونډلي يا غبرگغونډلي دي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۳۰ چوپړی

۴. پي (پ) پښېله (کاپيه، قافيه) ده او لي (ل) لړ (رديف) دی، چي د ۹ څپيزي مسري په پای کې راځي او په ۱۳ څپيزه مسره کې ده (هي) ابڅي تل او اړين بڼه لړ وي.
۵. اوږد واټن ليکه يا يوه ۱۳ څپيزه مسره ده، دوي غونډلي يا غبرگغونډلي دي.

د مصري څپيزي او زورني

په لويه کې د مصري څپيز او زورني يې داسي دی:.

UUUU ;U-UUUU-UUUU ;UUUU
 UUUU ; U-UUUU-UUUU-UUUU;UUUU

د مصري څپيز او زورني د لاتيني (يو) ابڅو لښتېوندي.

يه- کر- باڼه؛ ځان - نه- د - غټ + سا - گر - جوړ - که + وي؛ کنه!
 وه؛ ټول- شى - طا- نان + دي - دوي- لا- سي + سه - لام - که - وي + نه
 د دغي مصري څپيز او زورني پښتو ابڅو لښتېوندي.

۴؛ ۱ - ۲ - ۳ - ۴ - ۵ - ۶ - ۷ - ۸ - ۹ ۲؛
 ۱۰؛ ۱ - ۱۱ - ۱۲ - ۱۳ - ۱۴ - ۱۵ - ۱۶ - ۱۷ - ۱۸ - ۱۹ - ۲۰ - ۲۱ - ۲۲

د مصري څپيز او زورني د شمېرنوم لښتېوندي.

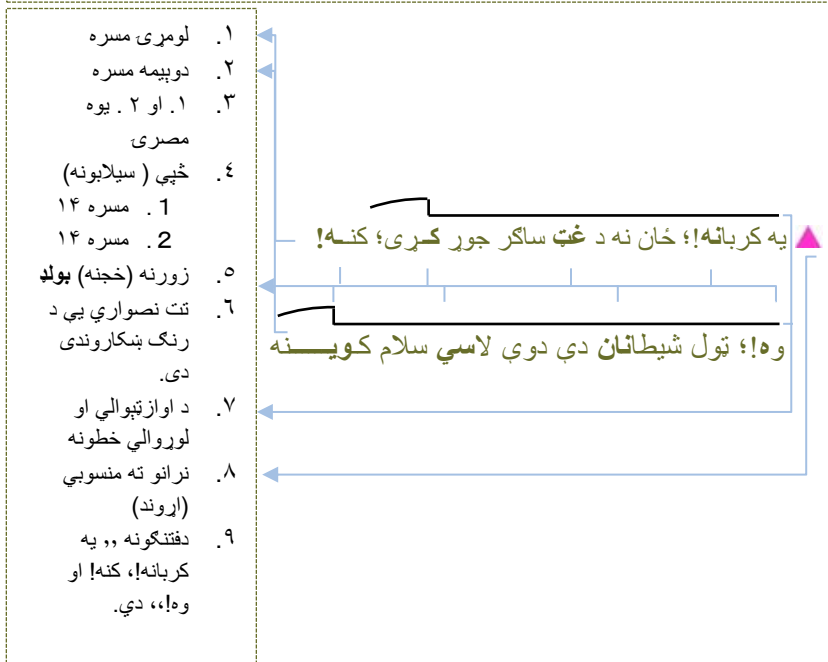
▲ په کرېبانه؛ ځان نه د غټ ساگر جوړ کړی؛ کنه!
 وه؛ ټول شيطانان دي دوي لاسي سلام کوينه
 څېړونکي د مصري کنبل (ليکل) شوي بڼه.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۳۱ چوپړی

د مصری سپړنه

د دې مصری سپړنه لومړی مسره $4 + 9 + 1 = 14$ څپي چې دوو په کربان! بلنويکی او کنه چارټاکی، دفتنگونه دي په لومړی مسره کې شتون لري.

دوېمه مسره $1 + 13 + 0 = 14$ څپي چې دوو په! پارنويکی، دی. دلته ټوله مصری ۲۸ څپي يا څپي شوي ده، او ولس کې دفتنگونه لرغن دود دي. دلته ټوله مصری ۲۸ څپي ده، دا پنځي مصری چارټاکی کر کنه (ومنه، باور وکړه) لري چې خپله يوه ترلی څپه ده، لکه کال، مور، خور، کور، کت او خپل يوه څپه دی او يوه وازه څپه لکه اکا، ابا، زه، ته، بيا نه ده، ورسره دوي څپي هم نه دی، د څپي په گڼه کې دپروالی راوړی ولس کې دا غيرگڼزونه، بلنويکي او پارنويکي... لرغن دود دی او د نيمکي ټپي برخه ده.

د مصری پېر يا وخت: (وخت ټاکل، نېټه ايښودل: پر سور برابرول: وخت اندازه کول، وخت، دوران، نېټه: ټيک وخت، ټايم، وخت، بيدو، موده، موقع: دم، وار، ځل: کړی، ساعت، شېبه، غوټه: مهال: د موسيکي شېبه: پروخت، پرتاکلي وخت.) سره بېلوالی لري.

نوموړي پېيلي چې د هر پېيلن او پېيلني له خولي څخه را وځي. د پېر، ځای، د دوی دواړو بېلابېلو ډول او بڼو تابع ده. چې د پېر په څومره واټن سره يې بشپړولی شو.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۳۲ چوپړی

د خوښۍ په پير کې يوه ټاکلې شېبه د پير په مېچه پښتون پښت مصری وايي. د اندېښنې، مستی، سوکالی، غم په پير کې په بېلا بېلو کچو د پير کې وايو او بېلې ټاکلې مودې په لاس را کوي.

د يوې پبيلي د ويلو له پاره که د روان پير پېڅليک مصری پير مېچه کړم (مصری پير مېچه کړم).

۱. په کراره ويل يې يوه بڼه پير ټاکي؛

۲. گړندی يې بل بڼه پير ټاکي؛

۳. په اواز کې يې بل بڼه پير ټاکي؛

لکه يو ازادن دی خو ازان په کراره ناسته، مجلس کې په خبرو اترو يا نارمل خبرو کې په يوه بڼه پير کې ويل کېږي؛ ازان په اقامت کې په يوه گړندی بڼه پير کې ويل کېږي؛ په ازان کې بيا په ډېر خوند او اواز سره اوږد بڼه ويل کېږي. چې په گيڅ کې په يوه واټن او خوند؛ په ماسپښين کې بل ډول او د پير په واټن؛ مازيگر، ماشام او ماسخوتن په بل ډول په ټاکلې پير مېچه لوستل کېږي؛ او ما کړی دی.

په همدې بڼه په تنگتکور (موسيکي يا موسيقي) کې او پرته له تنگتکوره بېلابېل واټن د پير په لاس را کوي. که يوه لېواله خپل لېوال ته دا مصری وايي په ويلو کې به په لاندې ډول د پير وخت په پير مېچه و ټاکو.:

په ساده بڼه: ۰۷:۱۲:۰۰:۰۰ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.
په اواز بڼه: ۰۰:۱۲:۷۹ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.
په خواره غږ بڼه: ۰۰:۲۱:۸۲ (رپه: ثاني: د کيکي: ساعته) په وخت کې وايي.

څېره ۶. د ختېڅ لومړي نمبر څېړونکي په پورتنۍ مصری کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (گڼه يې په: دانې)

زما پلټنه داسې په ډاگه شوي يا زما څېړنه داسې بنودل شوي ده په څېره ۶. کې:

۱. څېره ۶. ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس و، د تاتوبي ميلي پبيلي، په دې

ليکي کې د دې مصری کچه، ۱۳۸۸ لېږدی، (گڼه يې په: دانې)

۲. گڼه: ۱

۳. راتولونکي / ليکونکي نوم: ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۳ چوپړی

۴. ليکی: د تاتوبي ميلي پېيلي
۵. چاپ کال: وړی، ۲۸، ۱۴۰۳ لېږدی
۶. ټول ټال لنډی، ټپي، ټيکی او مصري (يوازي پورتنی څخه يادونه شوي): ۱
۷. لنډی Lándéy:
۸. ټپي Tapé:
۹. ټيکی Tikéy:
۱۰. مصري Mésréy: ۱
۱۱. ▲ سرو ته منسوبی Related to men؛ لنډی Lándéy:
۱۲. ▲ سرو ته منسوبی Related to men؛ ټپي Tapé:
۱۳. ▲ سرو ته منسوبی Related to men؛ ټيکی Tikéy:
۱۴. ▲ سرو ته منسوبی Related to men؛ مصري Mésréy:
۱۵. ▲ بنځو ته منسوبی Related to women؛ لنډی Lándéy:
۱۶. ▲ بنځو ته منسوبی Related to women؛ ټپي Tapé:
۱۷. ▲ بنځو ته منسوبی Related to women؛ ټيکی Tikéy:
۱۸. ▲ بنځو ته منسوبی Related to women؛ مصري Mésréy: ۱
۱۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná (څرگند واو يا وي بېواک وو، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ینه - iná (څرگنده يي يا لنډه يي وو، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ینه او ونه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۱. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná (نون زور ولري يا ربنتي پينېلې هي وو، څخه مخکې ابېڅه ني وو، زور ولري) نه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۲. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۳. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی وه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۴. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) وه يا ه ،: ará, ar, baxtawará konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرگره، کونآتوره، بختوره، ار، اره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړي شوي لنډی Lándéy:
۲۵. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná (څرگند واو يا وي بېواک وو، په غږ کلمې سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۶. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ینه - iná (څرگنده يي يا لنډه يي وو، په غږ جملې، غونډلې سره راشي) ینه او ونه ؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:

د تاتویي ميلي پېيلي ۳۴ چوپړی

۲۷. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور و لري) نه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۸. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۲۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی ، ه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpələ, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۳۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) ، ه يا ه ،: konatawará, zargará, kaftará ará, ar, baxtawará, (کفتره، زرگره، کوناتوره، بختوره، ار، اره) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټپي Tapé:
۳۱. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná: (څرگند او يا وي بېواک ،،و، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۲. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (څرگنده يي يا لنډه يي ،،ي، په غږ جملې، غونډلي سره راشي) پينه او ينه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۳. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (تون زور ولري) نه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۴. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۵. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی ، ه يا ه ،: mayolə, xwalə, xpələ, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۶. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورواله هي (زور) ، ه يا ه ،: konatawará, zargará, kaftar ará, ar, baxtawará, (کفتره، زرگره، کوناتوره، بختوره، ار، اره) ډېرې لري شتون لري؛ سره بشپړي شوي ټيکي Tikéy:
۳۷. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ونه - waná: (څرگند او يا وي بېواک ،،و، په غږ کلمي سره راشي) ونه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:
۳۸. وروستاري غږ Suffix Voice؛ ينه - iná: (څرگنده يي يا لنډه يي ،،ي، په غږ جملې، غونډلي سره راشي) پينه او ينه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:
۳۹. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زوزکی - ná: (نون زور ولري) نه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy: ۱
۴۰. وروستاري غږ Suffix Voice؛ زورکی مه - má (maná منه مجهوله هي) مه؛ سره بشپړي شوي مصري Mésréy:

د تاتویي ميلي پېيلي ۳۵ چوپړی

۴۱. وروستاري غبر Suffix Voice؛ زورکی ، ه یا ه ، : mayolə, xwalə, daɾə, xpalə, tralə (ترله، خوله، مغوله، خپله، ډره) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوي مصري Mésréy:

۴۲. وروستاري غبر Suffix Voice؛ ؛ زورواله هي (زور) ، ه یا ه ، : ará, ar, baxtawará, konatawará, zargará, kaftará (کفتره، زرگره، کوناتور، بختوره، ار، اړه) ډېرې لږې شتون لري؛ سره بشپړې شوي مصري Mésréy:

۴۳. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د مسرو (پټ، نیم بیټی، نیمه کړی، نیم بند یا مسره، د پېيلي نیمه کړی، نیم بند یا نیم بیټ) کچه: ۲

۴۴. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د لرونو (چي یکر، یوون، مفرده وی یي لږ یا رديف دی؛ د هي، و، ه،، ابڅه) کچه: ۱

۴۵. د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د نه ماتيدونکي پښبله (حکمي قافیه) کچه: ۱

۴۶. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د څپو (څپیزو، څپي، سېلابو، هجاو، و، سيليبلس Syllables،، د ابڅو شمېرلو) کچه: ۲۸

۴۷. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د زورنو(خجیزو، خجونو، اکستو، و، لفظ، د موسيقي نوټونه: د خج نښي: د توري په سر نښي، چي د تلفظ د جگوالي او ټيټوالي زور، او ردوالي، کیفیت نښي،: ټينگي، لهجي،: تاکيډي: بيلونکی نښي: د وينا، ځانگړي، خاص او بېل، ډولونه. Accents, Morphemels:،،) کچه: ۸

۴۸. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د ترنگتوک مېچي کچه: ۱

۴۹. ټول ټال د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د لور ترنگتوک (د پایني مسري پایني څپه یا خوړه غري اواز په لوره وي چي ډېری يي په پنه، او نه سره راځي چارباغی لغمانی يي بولي یا د کيسو (داستاني) لنډی، ټپي، ټيکی او مصري يي بولي او پاتيشوني نوري چي وروستاري غبر په څور راځي دي) مېچي کچه: ۱

۵۰. د لنډیو، ټپو، ټيکي یو او مصري یو د څور ترنگتوک مېچي کچه:

۵۱. ديفتنگونه (غبرگغرون)، ناټروبيکي، ټروبيکي، سټرېل، او سټرېل، پارنوبيکي، بلنوبيکي، انډېنښني او هيپجاني چغي لکه: وی، وه!، وا، نو، الله، او، گرانه!، يه کرانه!، کنه!، وه! چي له دوی سره سر باري، منځباري او بېخباري راځي: ۳

۵۲. کره شوي Action Req'ed (ويار (عيبونه) او تېروتنې سمې شوي) ■ :

۵۳. خبرداری (Caution) ● :

۵۴. کنټرول کي (In control) ✓ : ټول

د تاتوبي ميلي پبيلي ۳۶ چوپړی

د ختبخ لومړي نمبر څېړونکي څرگندول چې روڼوم کتنه داسي، د پورتنۍ مصري ستر تاثیر لرونکي او وېشونکي لوري په لاندې ډول د ليکوال پبيلي د تاتوبي ميلي پبيلي له پاره مور ته په لاس راکوي لکه:

۱. لنډۍ پبيله له لنډۍ څخه؛ ټپه پبيله له ټپ څخه؛ ټيکۍ پبيله له ټيک څخه او مصري پبيله له مصري څخه رغښت مومي.
۲. لنډۍ پبيله د لنډۍ پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوبښښ دی؛ ټپه پبيله د ټپ پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، هم بڼه، هم ډول پرمختگ شوی روغ کوبښښ دی؛ ټيکۍ پبيله د ټيک پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوبښښ دی او مصري پبيله د مصري پيلنۍ او پايڼۍ څېرې کاپي، ورته بڼه، ورته ډول، پرمختگ شوی روغ کوبښښ دی.
۳. تر ټولو غوره بڼې د وگړني پبيلي مور ته په پوخ کې کوي چې لنډۍ، ټپي، ټيکۍ او مصري د پښتون پښت غرونو پرمختگ شوی روغ کوبښښ دی او دوي سره لري.
۴. څومره والی د وگړني پبيلي مور ته په پوخ کې کوي چې يوه دانه مصري ده او دوي مسري لري.
۵. زورني يې په څلورمه، څلورمه څپي دي، خو ټوليز پايج يا پايڼۍ زورنه يې ترټولو پياوړې راغلي ده او د مخنيو غونډلو بېلابېل اهنگونه د هماغې وروستۍ غونډلې تر سيوري لاندې کمزوري پاتې شوي دي.
۶. د څلورگونو څپو ټولوالي څخه يې په هرې څلورو څپو کې په څلورمه څپه زورنه ده او بلنويکۍ او پارنونکي ځانته، ځانته څپي باندې زورنه لري. ټوله پبيله مصري ده. د دې مصري پيلنۍ مسره يا لومړۍ مسره کې په نه!، غټ، که او نه!، د لنډۍ پايڼۍ مسره يا دويمه مسره کې په وه!؛ نان، سي او وي زورنه راغلي ده.
- په لنډۍ کې ترنگتوک په لور دی چې په ،، نه ،، يې ترنگتوک راغلی دی.
۷. د لنډۍ، ټپه، ټيکۍ او مصري پبيلي پېنځگوني رغنده توکونه لکه: ژبه، تول، واند (خيال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) په کې په مصري بڼه شتون لري.
۸. لنډۍ مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي (Syllabic and Tonic Measurement System) يوه بڼه او لارښوده مخبېلگه ده، له ژبني پلوه لږ

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۳۷ چوپړی

تر لږه دوی یا زیاتي غونډلي را اخستي، خو څپي يې له ټاکلي شمېر ۹ او ۱۳ څخه تېری کړی دی او زورني يې له ټاکلي شمېر څلورو څخه تېری کړی دی. ديفتنگونه، غيرگغرونه، ناټروويکي، تروويکي، ستريل، اوسټريل، پارنويکي، بلنويکي، انډېنسي، هېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، ځانه!، خانه!، اشنا، شیرينه، کنه، یا الله، یه، وای!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وای، وای، وای، نو، الله، او، گرانه!، یه کرانه!، یه پښتیا!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه که ځار!، ځار شمه!، راځه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، بنه، څنگه، ولي...، چې په دې مصری کې شتون لري او په پام کې يې هم راولو، دا چې په کې شتون لري، پام کې يې نیسو چې څپو په کچه کې ډېروالی راوستلی دی چې دا هېڅ باکه نه کوي. نوموړی د دوی لغمانی رېنت دی. له لرغون پېر څخه د ټاټوبي ميلي پېيلو کې شتون لري؛ پيروېبان یا مياروېبان یا بايزيد روېبان د روېباني غورځنگ مشر به دا خبره نه منله پري نټیالی و؛ خو اخون درويزه چې په تېر تورک و، لغمان کې زوکړه شوی و، لغمان کې يې د پښتو پوهه زده کړې او زده کړې يې لغمان کې کړې وې. بيا د پيروېبان د مقابلې له پاره لومړی ننګرهار ته لاړه او بيا له ننګرهار څخه پېښور ته لاړه، د پير روېبان غورځنگ يې له منځه وې وره، د هغه خیرالبيان په وړاندې يې ډېر کتابونه لکه: شرالبيان، مخزن، و ليکل، لکه یه کرانه!، کنه!، وه!... چې له د ټاټوبي ميلي پېيلو کې سرباري، منځ باري او بېخباري راځي هغه ته ويل هغه به نه منل چې دايې برخه ده خو هغه به نه منل او سترگي يې پرې پټولې. خو له لرغون پېر څخه پېيلان، پېيلني، سندرغاړي د ټاټوبي ميلي پېيلو کې نوموړي توکي ديفتنگونه، پارنويکي وايي او روان پير کې يې هم واي.

اخوندرويزه پېښور کې مړ شو او زیارت يې الله دی، سرغوی زیارت يې دی د کاکا صيب په نوم باندې يادېږي او د پير روېبان زیارت الله د پيربابا په نوم يا ډېري. د هغوی د پير مصری ده چې وايي:.

و، پیره بابا په ډانگ يې وله له تا تېرېږي کاکاصيب زیارت ته ځینه ،،
 د پېڅليک په اوږدو کې روېبانيان هم ډېر وران دي، د ده هسو له کسده يې په زوره باندې د ده د زوکړې ځای (لغمان) کې په ښونيز مرکز باندې د روېبان نوم کېښوده، چې په ټاټوبي کې يوه له زرو لومړنیو لېسو څخه ده. چې د روېبان عالي لېسه (روېبان ستر ښوونځی) ورته وايي. دوی د نیتونو جگړې همداسې ساتلي او پاللي دي خو رېنت، رېنت دی هغه هېڅ نه په تېري. زه يې د يوه نږه او سوچه لغمانی په بڼه وایم چې نوموړی مصری پېيلنی مسره

(لومړی، لنډه، یا کوشنی مسره) ۹ څپي نه ده، په پيل کې يې یه کرانه!؛ بلنويکی سرباري ۴ څپي ده او په پای کې يې کنه! چارټاکی کر (وگڼه، داسي

د تاتوبي ميلي پېيلي ۳۸ چوپړی

فکر و کره، یا و منه يي مانا ده) وازه څپه ۱ څپي بېخباري راغلی دی چې کوشنی مسره $1+9+4=14$ څپي ده. او پاینی مسره (دوپیمه، اوږده یا لویه مسره) ۱۳ څپي نه ده، په پیل کې يې وه؛ پارنویکی سربراري ۱ څپي راغلی ده چې اوږده مسره $1+13+0=14$ څپي ده. چې په رښت کې ټوله مصری ۲۸ څپي ده.

دا چې د مصری لومړی غبرگغونډلی دواړه ملي سره په یوې لارغې تړل شوي یا عطف شوي دي نو یوه تر غبرگغونډله رغوي. اوډون (ترتیب) د غونډلي په بڼه نه چې اېښی (پیل، مبتدا، شروع) وي یا، اېښونی (پای، خبر) وي. دا مانا بڼندي چې هره پتلیزه و ویل شي؛ بویه، اړبڼه ده، په چار ده چې په ټینگاري بڼه و ویل شي. لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) او بی لارغې (بی مکثه، بېلتون)، توسني اړپکه چې په لارغه څرگندېږي- یوه گډه غونډله جوړوي. چې په رښت کې نومړي مسره ۱۴ څپي کېږي او په لارغه (پیوستون، مکث، مکثه) کېږي.

بل لوري ته لارغه، وت او کسر دري واړه په کې راغلي؛ چې کسر (ماتینده، درز، برخه، ډله، فراکسیون ،, په گوند کې دننه کوشنی ډله، او وت (واټن، فاصله، Fraction, Deficit, Detraction, Depreciation، مطلع (Opening) pace, Interval, Distance, Break, Ravine، ته واږو، په لومړی مسري کې یه؛ له ځان، د له غټ او ری له که سره لارغه دی. نه! له وه؛ سره کسر دی، ۱۳ دانې وته (واټنه دي لکه یه له کربانانه! یوه وت لري، ځان له نه سره، نه له د سره، غټ له ساگر سره، ساگر جوړ سره، جوړ له که سره، وه؛ له ټول سره، ټول له شیطانونو سره، شیطانونو له دي سره، دي له دوي سره، دوي له لاسي سره، لاسي له سلام سره، سلام له کوي سره وت یا واټن یا سپیس) لري. او پاینی مسري نه (مطلع یا خلاصه) ده چې بله پېيله یا د مصری پېلنی مسره ور پسي راتلی شي.

بویمه، اړبڼه ده، په چار ده چې د مصری له پېلنی او پاینی مسري سره کسر څرگندېږي، برابر راځي او اوز یا لحن يې هم روغ اوډون مومي. پورتنی پېيلي کې ،, مصری ښځی نورې ته منسوبه ده یا اړوند ده ،, .

د ورد پوستکالي (New Microsoft Word Documents) له پامه نوموړي مصری، په ۱ چوپړو (Pages) کې ده؛ ۱۸ ويکي (Words) لري؛ ۶۴ دانې يې وت نه یا پرته له وته د اېڅو ځای نیونه لري ،, منشور: درسمي سند ور کونه مستعمراتو ته د حقوقوور کونه: درېست نیونه ،, د اېڅو، اونورو، پرانټ،، (،, no Spaces، Characters)؛ ۸۷ دانې منشوره يې له وت سره دي (،, with Spaces، Characters)؛ ۲ پراگرافه

د تاتويبي ميلي پېبلي ۳۹ چوپړی

(Paragraphs) دي او ۵ لاینو (lines) کي کښل شوي دي له ليکي هرپي، لاندنی يادوني او پاینی يادوني سره، سره (Footnotes and Endnotes , Include Textbox).

۹. د رنگونو ښکاروندی يي د مصری نت نساوي رنگ (Color model: RGB, Red: ۱۰۳, Green: ۱۰۹, Blue: ۴۱) دی. د لينتيلیک (جدول) ۱. ۲. ۱ پښخه څلورښتو پښتو پېبلي او يو سلو شپېته بېلا بېلو نورو پښتو پېبلي رنگونو ښکاروندی (د رنگونو کوډ)، ۱۳۹۵ لېږدي په سته ۲۹ گڼه دی.

۱۰. د لنډی، تپي، تيکي، او مصری پښخه له هغي لنډی، تپي، تيکي، او مصری له پاینی مسري کپري چي منځه (هسته) وي؛ چي ځانگړي ځانگړني يي لنډی، تپي، تيکي او يا مصری ته ورته وي، د نوموړي منځه مور په خپل رنگ يي چي د مصری رنگ ښکاروندی يي نت نساوي دی. گډولي بڼه يا اونگ بڼه جوړه کړي مسري هغه رنگ لري چي يا لنډی ته منسوبي وي، يا تپي ته منسوبي وي، يا تيکي ته منسوبي وي او يا مصری ته منسوبي وي نو د همغو منسوبو شويو رنگ باندې کښو؛ له دې څخه يي د پنځ نوم هم اخستل کپري چي دا لنډی ده، که تپه ده، که تيکي ده او که مصری ده. له دې سره سم دا مصری ده.

۱۱. د دې مصری پېيلن ليکوال م. اېنچ. ص. ف ټولي په گډولي بڼه يا اونگ بڼه جوړي کړي (مصنوعي: ديسي، شلخي، گډول، ترکيبي، يوه ځای کول: فيصله کول: جوړول: صرف نظرکول و، د جرم د مجازاتو څخه،، : موافکي ته رسېدل. گډ، د دوو يا ډېرو اجزاوو څخه جوړشوی. انگر، غولی، احاطه شوی ځاي، جارگی، چمېر: مرکب) يا (Mixdesign, Synthetic or compound) کښلي ده. دا يي نوي گډوله رغولي چي د نوي مصری سکالو ځانگړني او نخښي او بېلوالی يي ځانته غوره کړی دی.

هره يوه مسره يي په ليکه کړي يا په ليکه برابرول (Alignment) شوي او د سکالو تسلسل (continuity, succession) سره لري. له مصری يي څرگندېږي چي له نورو لرغونو پښتني وگړني پېبلي څخه روغه گډوله شوي نه ده، دا به داسي ښکارېږي چي پنځي، طبيعي، ده او مصنوعي، ديسي او شلخي، نه ده.

۱۲. د دې مصری پېيلن د پښتو ژبي لېوال دی، څپگ تن دی، د لغمان يوه بڼه نیک نومه وگړی دی چي ډېری پېبلي (پېيران، اشلوک، شېرونه، شعرونه) يي په پښتو ادب پنځي، طبيعي، او يوه دمي پوښلي ده.

د تاتوبي ميلي پېيلي ۴۰ چوپړی

د زهن د مصری زېږندي يې له لېوالي سره سويې لوره د لېوالتيا حس ساتل، لېوالي (خپلې معشقي، مېرمنې، ښځې) ته د ودني چمتوالي، خوشحالی رېښې رغولو، خوږ ژوند گالنه، لېوالتيا ته درناوی لوری په لاس ورکول، يوازي او يوازي لېوال خپلې لېواله او لېواله خپل لېوال ته د کوروالي اتلان جوړېدل چې دا تر ټول غوره پښتونواله په ډانگېبيلې رښت دی او اسلامي رښت هم دی؛ چې چارپېريال له خنډونو څخه لرې ساتي، د لېوالتيا ښه سلوکو يا کړو وړو ته پام، بدي، ځل، ټگي، غلتي، وړانې، ټپتې کړنې نه لوري کړنې کول، پښتونواله او دودواله پاتې شوني پرېږدي. بل لوري ته دا د دې له پاره نه بوروم چې ځانمني ستاين شي، په ټوله کې د دې له پاره ده چې د نورو پېيلنو د پېيلو له پاره تري په لرليد گټې واخستل شي.

۱۳. د دې مصری يو د زوکړې موده لکه څنگه چې زه وایم داسې ده: کره موده يې راته معلومه نه ده، خو په پلاخمينه کابل، خوشال خان مېنه کې مې کښلې، ۰۷/۲۵ / ۱۳۸۵ لېږدي څخه مې مخکې کښلې دي.

د دې مصری چې سرليک يې و، را ته نه دی ياد، بدي، ځل، ټگي، غلتي، وړانې، ټپتې کړنې نه کولو، مینې او مېنې پالنې لور حس، تاتوبي سوکاله او ودني چارپېريال او هواوچې د تاثير پښې زېږنده ده، د دې له پاره کره بوروم چې همدا يې د پښې (تخليق) منځې (هستې) د زوکړې موده ده.

۱۴. د دې مصری وخت موده چې باچاخان لغماني په پلازمېنه کابل کې، د ميوند تمځای کې (جاده ميوند) کې د ادبې په ورځ د جون مياشت په ۲۱ د ۲۰۱۹ زېږدي کې ورسته له وخته يا ماسپېنين ۲۱:۸۲:۰۰:۰۰ کې ثبت کړې ده، دوباره يې ويلي. وخت : (وخت ټاکل، نيټه ايښودل: پرسور برابرول: مهال: د موسيکي شيبه: پروخت، پرتاکلي وخت). : ۱۲:۴۰:۰۰:۰۰ (رپه: ثانيې: د کيکي: ساعته) په وخت کې ويلي ده.

۱۵. د ليکوال دا مصری د ده له مصری يو څخه يوه ده، په دې ښه مصری يو کې د مصری وپشتلو، اچولو، وهلو او ويلو تسلسل کې خنډ، دمه، ودرېدوکه، بله لاره او بل لوری ته شوی وي. لکه په لرغونو وختونو کې به يې چې ځينې پښت لنډی، ټپي، ټيکي او مصری په اواز کې ويلي چې يوه درجن يا دولس دانې به پوره شوي، بيا به يې يوه بله لنډه پېيله وه يا کوم خبره، وينا او يا د پښتو په لرغوني پېيل مېجه څپېزه څپېزه ټولواله (چې له څلورگونو څپو څخه به يې يا په هر څلور څپيز کې اوله څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز کې

د تاتویي میلی پبیلی ۱۴ چوپړی

دوېمي څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز كي درېمي څپه باندي زورنه وي، يا په هر څلور څپيز كي څلورمي څپه باندي زورنه وي) په سته يوه پبيله به يې ويله بيا به بېرته په بل درخن د لنډۍ، تپې، تيكي او مصري پيل و كوه. ځيني پېر به يې په نېغه لاره ټولي ويلي، يوه درخن (Dozen, Double)، دوي درجنه ان تر شل درجنو پوري ويلي.

ځينو په يوه سيټ څلور دانې يوه تن ويلي او څلور بل تن؛ ځيني وخت به يوه همبول دوي دانې ويلي او بل به دوي دانې ويلي؛ ځيني وخت چې څو دانې همبول به او زونه سره جوړه كول چې هر څو تنه به وو، چې وار به يې پوره شو، بيا به يوه، يوه ويله. ځيني پېر په ويناوو، خبرو كي يوه دانه مصري وايي.

چې ځيني وخت بيا په ساز كي پورتنۍ برخي د ساز اسبابو او بولل ته دا په لاس گټنه وركوله چې كله په كي ډول خپل فارموله او غوره حالت وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به رباب خپل فارموله او غوره حالت (كوزي او بره پردې) وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به ارمونيې خپل فارموله (كوزي او بره پردې) او غوره حالت وړاندي كړه له يوه درخن ورسته؛ كله به رږغري (ټولي) او ځيني وخت به يوي گډي نغمي، سندرې، د موسيقي يوي پارچي، تش ساز، د دوي ټولو اسبابو په گډه خپل وار، تېر كړه (ځيني وخت به يوي گډي نغمي يا سندرې يا د موسيكي يوي پارچي يا تش ساز، د دوي ټولو اسبابو په گډه خپل وار تېر كړه)؛ ډېري پېر لېوال به يوه مصري و ويله او لېوالي به ورته بله يوه مصري ويله او ترله. لكه دا چې په بنځي نورې (جنس) لومړي ويلي بله به نر نورې ويله؛ په دې سره به په ساز كي خوند هم لاسته راغي او سندر غاري يا بولل به هم دمه و كړه او بل سيټ يا درخن ته به چمتو شو.

له ۱۹۹۸ زېږدي را په دې خوا را باندي د لوی افغانستان د غرونو، درزني سيمو، خړو كمرونو څر پښتانه پيريان كي نه ناستل يا دې را باندي سره بناپيري ناسته وي. بلكي د بر لويه لورينه راباندي و كړه چې د پښتو پبيلو بورولو، څېړلو، شنلو، ونډيولو لور او پري يې داسي په لاس راكړ چې تر درې زره پوري تشي سپيني پانې يې راباندي ډكي كړي. زما پبيلي ډېره ساده ښكاري خو ساده توب يې ډېره پېچلتيا هم لري.

د پېچلتيا ډېر پورونه لري او ځيني پبيلي مي دومره پېچلي برېښي چې له پېچلتيا سره يې پښتون پښت خپل ساده مانا اخستلی شي.

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۴۲ چوپړی

دا چې د لوستونکو او اورېدونکو خپله يوه څرگندونې په هر پېر شتون لري، دا کښلی د ټاټوبي ميلي پېيلي ستا سو درنو لوستونکو په لاس کې دی او په نوموړي نوم مې کښلی دی. که زما دا کښلی (ليکي، ټولگه، کيتاب يا کتاب) د يوه سور بڅري (الکترون) په کچه زما د پښتون پښت او پښتو ژبي د پرمختگ سبب شي زه پرې خورا ډېر ويارم.!!

په ټوله پښتني افغاني مينه او لورپينه

ماسټر اېنجينېر صفي الله فردوس

د وټساپ نر مکالي اړېکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com

Safiullah.janan@gmail.com

۷. د تاتوبي ملي پيښلي

▲ پيل يې په دې لنډۍ كومه
د پاك الله ملتيا دې تر را سره وينه

▲ په بسم الله به د اشنا كرم
په كلیمه به د یاری ته رضا كرمه

▲ په بسم الله كټ ته ورخپره
د نجلی كټ د جنغوزي دی مات به شينه

▲ ضعيف ابليس لعين شيطان دی
په بسم الله باندي يې مرگ لوخره شينه

▲ ته پر كابل خوشحاله اوسه!
زه په لغمان كي ملريا نيولي يمه

▲ جانانه دومره پر ما گران يې
د خورلن اور دې حكه كوني لاندي برده

▲ ،، كه د مرغی وزر خُما وی
زه د اشنا ديدن ته هر ساعت ورتلمه

▲ مرغی وزر خو به د سرو كرم
كه د اشنا ديدن ته ما راوري مينه

▲ عالم دې وايي تومتونه
زه د اشنا په غېر كي چا ليدلي يمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۴ چوپړی

▲ عالم دي وايي تومتونه
ما د تهمت په ډنډ کي ډېر لمبلي دینه
▲ په غم کي تانه کمه نه یمه
کم عقله نه یم چي به کلی خبرومه،،
د لغمان سرغندوي سندرغاري پینده محمد پیند له خپل پلار گول محمد گلکي سره
په تنگکور کي ویلي دي.

▲ ،، سردي چوتي کره خوله دي راکره
که پرې اغېره شوي لنډی بوکه به دي کرمه

▲ د زني کنډ يي خوله کي راکره
قند او نبات مي کابل جان کي بدي شينه

▲ څنگه مي پاس په سينه پروت يي
د اخيرت سختی ته نه گوري مينه

▲ چي خدای کوي هغه به وشي
جانانه مه ځانگه د فکر په ټالونه

▲ که جنت غواړي عبادت کره
بي عبادته ياره نه شته جنتونه

▲ جنت د لاري په سر نه دی
چي هر سړی دی لنگ وهي ځان غورځوينه

▲ لاس په کسم راسره کي ده
که نازولي مي ساتي درسره ځمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۵ چوپړی

▲ مينه روا که ناروا ده
په کومه مينه چې اخلاک ناولی شينه

▲ يوه د ياری می ورته ویلي
کتوی یې باندي کلیمي راته کوينه

▲ زما د ميني یار ملنگ شوه
اوس به دې دې د ملنگانو لټومه

▲ مايي وړوکي ورور نه خار کي
د سترگو کوچ کي د خورکي نخښي لرينه

▲ زه د گولاب له گول نه سره وم
ستا په ياری کي د انگر بنه خرکه شومه

▲ يوه د ياری می ورته و ويل
يوه څوک يې را کره پينځه يې لوتي و وپشتمه

▲ دا سور سړی سور يې بريټونه
د ونې دې پنا کوي ما دارونه

▲ پېغلي په گور کي ارمان و که
روپی می کور اوربل می توري خاوري خورينه

▲ که ياري کرم مخ می تورپري
که ياري نه کرم يتيمان له لوري مرينه

▲ پاکه مولا که ته يې واخلي
سړی، سړی نه دی پري بنده ناسته يمه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۴۶ چوپړی

▲ منډې مي ډېرې په سي وکړې؛ وه الله!

ورځ د اخل کي جدا يي ليکلي ونه

د لغمان سرغندوي سندرغاري پينده محمد پيند له خپل پلار گول محمد گلکي سره
په تنگکور کي ويلي دي.

▲ ،، که زړه مي بند په زولنو کړم

چي کله خلاص شي برابر اشنا له ځينه

▲ منډې مي ډېرې په سي و کړې

له کبره ډکه بېرته نه گوري مينه

▲ دا به د چا په ځان پېرځو وي

چي تله واخلي پردی غم ځان ته تلينه

▲ دا مازيگر چي داسي تېر شو

داسي به تېره شي دا ستا لېوني مينه

▲ يوه د اخير مصری دي دا وي

تل خو به نه وي ستا ځواني زما سوالونه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاري ملاجان ملاکي اوستاد په تنگکور کي ويلي دي.

▲ ،، نصيب تکدير ته گناه نه شته

بخت چي کوته شي تندي سل تکرې خورينه

▲ منډې مي ډېرې په سي و کړې

ورځ د ازل کي جدايي ليکلي ونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۷ چوپړی

▲ کلم مي خدای وهلی نه وو
ماته په لويه لار کې مه ژره مينه

▲ د کيس (قيس) کانه راباندې و شوه
په لاره ډکي ټولوم ځان پرې سبزمه

▲ زه خو هغه مسته ليلا يم
که رنگ مي زېر دی له همزولو لرې يم

▲ الله دې تا لري خوشحاله
خير ده که ما غمازان دار ته خپروينه

▲ په مورچل هغه ځلمی خپري
يا به مين وي يا بی پېغله ناسته وينه

▲ جانان به ولي توره نه کړي
تر نيمايي مورچله زه ورسره ځمه

▲ که ياره نه کولی نه شي
دومره خو وايه چې مين درباندي يم

▲ اول د تا نارې سورې وي
اوس دې په وړانو مېنو زه گرځم مينه

▲ ديدن دې څومره کيمت کاري
چې سر مي ورکړم باکيدار به څومره شمه

▲ ديدن په لک خندا په زر ده
د سپيني خولي حساب به نه درسره کړمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۸ چوپړی

▲ ديدن مي کور ته په سي وپوره
په کدردان جانان مي خان بي کدره کړنه

▲ ديدن کوه مه مني کپره
په تش ديدن به دي څوک نه حلالوينه

▲ ديدن خروار د روپي وي سه
که وخت يي راغي بيا به خورد په روپي شينه

▲ خوله دي د سرو زرو راشه ده
کوم بختور به ورته غوندي غوروينه

▲ تا په کوڅه کي توخي و کړه
زه په مستو کړه خوله در و وتمه

▲ دا موزيگي په خدا راغي
بري کلا کي چا مستي ورکړي دينه

▲ موزي ته غټ ټيکلي کپردئ
له خمپر دان نه يي مچان شرلي دينه

▲ تا ته سپين ريري ماما بڼه ده
چي تناره ته خميردان درسره ورينه

▲ ما موزيگي سره معلوم شو
چي تبي نه کړي ما زپري راتختوينه

▲ له موزيگي نه خلاصي نه شته
هره کوڅه کي راته ناست وي شک غورونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۴۹ چوپړی

▲ موزي د کت د ختو نه دی
لکه چرگوری چنگبده پرې سبا شونه

▲ ولي درلگیر ولاړ یې یاره
خدای به اسان کړي د دنیا مشکل کارونه

▲ عالمه لاره ورته نیسئ
مستي محبوبې زولني شکولي دینه

▲ ما ته دې لږې شپې بانه کړې
مياشتي دې تېرې کړې کلونه دې شمېر مه

▲ ماته یوه نیم من پولي جور کړه
نېستمه! یاره نور مې ځله خوروینه

▲ ستا په هر څه نېستي، نېستي ده
الوان راگز کړه چې پرتور تری جورومه

▲ ما ته وړوکی پېزوان جور کړه
چې زه اوبه ځکم دی لمبو راته وهینه

▲ چارگول مې خوله کې ترېنه وې وړه
دا بوره مور یې دېرانونه لټوینه

▲ مخ دي له گوله خایسته دی
په گوشملو دي وربل ځله درنده ونه

▲ گول (گل) خو په لاس درته ولاړ یم
یا مې گول واخله یا روخت راکړه چې ځمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۰ چوپړی

▲ گول چې تازه و رادي نه کره
دا مراوی گول چې راکوې دا زره مي چوپنه

▲ بورا په گولو ناروغه دی
ناغه توتي دی خزان راورل براتونه

▲ بورا به خدای په گولو مور کړي
بوغانه! ستا نیمگری نیت می ژړوپنه

▲ ورشه يي درک پوښتنه يي و کره
غونچه د هغه گول کره چې زات لرینه

▲ ما خو د ورور په خای گنلي
چې نیمه شپه شوه را اورده دي کره لاسونه

▲ هېڅ بلا خورلي نه یمه
په یار می تیگی تېره وي ولاړومه

▲ کمپس می لنډ و نیسه موري
پلار می تالب دی خوبنوي لنډ کمیسونه

▲ عالمه راشی ننداري ته
چې ملنگ جان او دوجان گور ته ورځینه

▲ په پخوانو سترگو می گوره
اوس می جامی د غریبی اغوستي دینه

▲ زه خو هغه مسته لیلا یم
چې رنگ می زېر دی ماجتي نه بېله یمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۱ چوپړی

▲ په گورستان مي سلام وايه
چې خاورې نه کړې ماجتي سپين مرودونه

▲ ای! گورستانه کبرستانه
چې خاورې نه کړې د آشنا سپين مروندونه

▲ لونگی دې واغوسته ويده شوي
په زړه دې نه شته د ياری سوي داغونه

▲ که عاشکي له اوره نه وی
پتنگ به ولي شیرين خان په اور سپزونه

▲ عاشکي ورکه کي خاونده
چې سيال سړی وي د کم سياله غلام شينه

▲ په عاشوک بد مه وایئ خلکو
عاشوک (عاشق) خو خدای د محمد يي پيدا کړنه،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي شاه گلول اوستاد او ملاجان ملاکي اوستاد سره گډه
په تنگتور کې ويلي دي، لغمان ميوزیک بشير رستورانټ خوندي کړي وي.

▲ ،، جانان زما په سر جانان دی
که زه يي پرېږدم د کوسو ملنگ به شينه

▲ ستا يارانې مزه را نه کړه
علک (علق) به مي تريخ تر زلکدنه پورې وينه

▲ جانان به ما نه لري نه ځي
که يي پر زړه ايخي زما د باغه ينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۲ چوپړی

▲ بېلتانه! زور راته معلوم شو

نور به سلام په دوي لاسي ورته کومه

▲ له ميرقاد خوري راباندې لگي

څوک چې خبرې د جانان، جانان کوينه

▲ يار په يارۍ کې ضامن غواړي

پردي وطن دی سترگي چا ته وارومه

▲ په خدای په پندو دې دوکه شومه

د ونې تپته له اغزو دې تته کرمه

▲ الله د وار د خوانی تېر که

چې کبرجن خان ته دې فکر شي مينه

▲ چې مې د تورو زلفو وار وو

جهان مې يار و بي پروا به گرځي دمه

▲ ستا يارانه د زانۍ خور دی

د زانۍ خور تر غم لو پوري وينه

▲ خانـــــــــــــــده! خوشـحاليـره!

زما پالنگ له به بيا ډېر و کړې وېرونه؛ ارمان، ارمان دی

▲ خانـــــــــــــــده! خوشـحاليـره!

زما پالنگ يې ورسته ډېر و لوتونه؛ چې میری لاره

▲ زما باڼه ورته لوگی کړئ

زما کتل په جانان بد راغلي دينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۳ چوپړی

▲ نن مي پر وچو کولمو درد دی
جلی سپیرکی شه چې دې خولې ته واچومه

▲ جانانه راشه سبا کپړي
بلبلي ويخي شوي چرگان نارې وهينه

▲ ياري دې نه کوم شرمېر مه
د لرې، لرې تماشي به دې کومه

▲ چې د خوانی دوران مي تېر شو
جانانه ستا که باچاهي وي سي کومه

▲ خبر مي کله، کله واخله
د مرگ اوبه مي تر مری راغلي دينه

▲ د مينې يار مي پيدا نه کړه
چې کاغذي سينه يې درې وړې کړمه

▲ مايې د زپو د پاگله
چې په کچه خانگو کېني ماتي به شينه

▲ د ژبي سر مي شو تټاکه
چې د بي ننگه جانان نوم دي واخسته

▲ د گناه تور په نورو نه اچم
ستا په يوه ناخوله درې وړې شونه

▲ د مخې و لوپړي دېواله
تانه پنا دي د جانان څلور خالونه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۵۴ چوپړی

▲ پلار دې په تا باندي خبر دی
د تېلفون کبلياني جيب کې گرځوینه

▲ چې د ستا زړه پرې تازه کيږي
هغه سپرلی په کال کې يوه واري راځينه

▲ په رنگ کې زېر لکه نارنج شومه
جانان په ډاک د سرشاهي کرلي يمه

▲ سهر سبا چرگان وهي بانگونه
اشنان زما له غېږي ځي وهي ځانگونه

▲ چې راپسي نه شي کورانه!
زه د جانان له پاره گدم په تالاسونه

▲ خلکو مزي ورباندي و کړي
زه يې خالي سترگو ته سترگي غرومه

▲ چې د اشنا کوڅي ته لار شمه
شني شوتني دي غاييبانه کور ته راشينه

▲ يار مې په خوله کې ژبه غواړي
عادت مې نه دی خپل کنلنگ جاري کوينه

▲ چې د ستا زړه پرې خوشحالېږي
هغه سپرلی په کال کې يو وار ځي راځينه

▲ توري جامي دي مبارک شه
لږ رانږدې شه چې تنی دي و ترمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۵ چوپړی

▲ د عجب کور به ترې نه خر شي
چا چې انگار د بېلتانه ليدلی وينه

▲ ريپاره خدای دې سزا درکړي
لېرلی ما وي کار دې ځان ته و وېستنه

▲ چې دې ريپار پرې نه پوهېږي
په داسې رنگ باندې اخته يم مر به شمه

▲ د يارانې مزي مي شکېږي
کچکول له لاسه مي چپه توکړي دينه

▲ د يار ديدن د برېښنا پرک دی
کله رڼا شي کله توره تياره شينه

▲ جانانه بد مي اموخته کړې
چې خوله درنه کړم مرور گرځي مينه

▲ چې يارانه دې نه کوله
د چا په خوله به دې ځواب راکړی ونه

▲ چې يارانه دې نه کوله
زما ويده زرگی دې څله ويخونه

▲ ښه ياره زما سره په کي نه شته
د تا له کسده درته شين له خدا يمه

▲ يوه روژه بله گرمي ده
ليلا سړی راولېږه چې رادېښينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۵۶ چوپړی

▲ زه چې سبا له خوبه پاسم
له کليمي سره دې سمه يادومه

▲ د جانان دې ظلم ته گورئ
يو راته خاندي بل مې تبغ په مری گدینه

په زړه مې غم دی خندا نه راځي
په سفر تللی اشنا نه راځي

▲ د اسمان ستوری مې کي خدايه
چې همپشه د يار په سر ولاړيمه

▲ اسماني تندر شوي جانانه!
په ما راپرپوتي زړې، زړې دې کرمه

▲ د خدای په امان زه درنه لارم
زما د ناستي په ځای و کره گلونه

▲ ما ته په سترگو کي حال وايه
لارې کوسي له غمازانو ډکي دینه

▲ د بام په غرش کي ډبلخ واخله
لکه ويشتلي مرغی ځانته ناسته يم

▲ خوله دې له گوري نه خوره ده
په لنډه زنه دې گني کرلي دینه

▲ ځلميه! لار شه ترې کلار شه
پردي راوري د چا څه پروا لرينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۷ چوپړی

▲ د يارانې مې ورته ويلې
يو يې سوک راکړه دوي يې لوتې و ويشتمه

▲ زړه مې د شغو شين کمر دی
د بېلتانه باران يې ورو، ورو نړوینه

▲ بېلتونه! خور به درنه واخلمه
که دې زما شهزوان ته څه ويلې ونه

▲ زما يې د زړه غوښي اوبه کړې
د جانان مينه تېزابي خاصيت لرينه

▲ که پاکستان زما په نوم شي
زه به يې کربان ستا له کاره وربله کړمه،

د لغمان سر غندوي سندرغاړي بنگي اوستاد او بريالي صمدي سره گډه په ټنگټکور کې ويلې دي.

▲ و، ښه په پښتو باندې پوهېږم
يو خو پښتون يم يو مين په پښتو يم

▲ اسپه دې زين کړه روانېږه
تر غوراشو څڼو دې مزي ونغښتنه

▲ اس به مې ولې مستي نه که
چې يې سفر د يار کاله په لورې وينه

▲ اس دې زين کړي روانېږي
زه نيمه خوا نيمگړي چاته پاتې شمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۸ چوپړی

▲ اس مي زين كره روانبرم
زه مسافر د لويي لار يم در نه خمه،
(سليمان او مجاور، ۱۳۶۱ لېږديز، ۵ چوپړی)

▲ و، د سترگو جنگ چې په كې نه وي
وي! غمازه ولي بده وي د خلكو زړونه

▲ وي!؛ سوډ په سي گرخم دا مي كاردی
ما ته ملا په ممبر پاس ويلي دينه

▲ له پلاره يي مخكي زوی پيدا شو
مخكي ترې لوی شو په هوا مزل كوینه

▲ مور يي ډاكټره د علي اباد ده
لور يي كونين ده زما تبي و چوينه

▲ يا مي كمپس لاندي بنين كه
يا مي دستمال كره چې مدام دي جب كې يمه

▲ ظاهره روغ خلكو ته بشكارم
لكه غنم د زره په سر چودلی يمه

▲ د عاشكانو سوال كبول كړي
چې يي په زره وي خدايه وريې كړي مينه

▲ چې پوهنتون يي لوستی نه وي
د دولسم په سويه خوله نه وركوینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۵۹ چوپړی

▲ د جلی تگ د ټیوټا دی

کله په ورو ځي کله اويا ميلو کي ځينه

▲ زما دې بيا تمه پيدا کړه؛ وی

چې په کاره اورمپگ دې بېرته و کاته نه،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي قاري عبدالهادي د لغمان کیسی ویونکی په تنگتکور کې ویلي دي.

▲ اواز یو بل سره جوړه کړی

خلک به وایي شنه توتیان نارې وهینه؛! الله وی!

▲ وی؛! جانانه مری که ژوندی یی

میراث خورو دې پر ما لاس و لگونه

▲ جانانه بد می اموخته کړی

چې خوله در نه کرم مرور گرځي مینه

▲ اواز یو بل سره جوړه کړی

خلک به وایي شنه توتیان نارې وهینه؛

▲ جانانه چېرته به ولاړ یی

سوي او سوي اوسپلي دې باد راورینه

▲ وی؛! خلک د کال مری ته ژاري

ما په ژوندی جانان کمر را وشکونه

▲ د ملکی کچکوله! مات شي

چې در په در دې گرځوم تش دې راورمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰ چوپړی

▲ ځان دې ملنگ کره پرما راشه
د ملنگانو لارې چا نیولې دینه

▲ ماته په سترگو کې حال وایه
لارې کوڅې له غمازانو ډکې دینه

▲ اول مې فکر درته نه و
اوس مې د زړه ستنې پر تا ولارې دینه

▲ جانانه غږ دې تبلیغې دی
ما د ملا اذان نه مخکې پاسوینه

▲ مینه د زور خبره نه ده
چې ته یې نه کړې زه دې نه مجبور ومه؛ وای!

▲ وه! مینه اول سړی باچا کړي
د ملنگی کچکول بیا ورسته ورکوینه

▲ مینه د زړه خبره نه ده
مینه لگېږي د زړه وینه وچوینه؛ وای!

▲ وه! په الکتوب مې زړه زخمي شو
تېنګه مې راغله جور مې نه کړل پرهرونه

▲ د الکانو یاري مه کړه
د الک مینه د زړه وینه وچوینه

▲ وه الله وی! داسې چې ته وې داسې زه ومه
داسې به شي لکه دا زه چې داسې یمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱ چوپړی

▲ خدای دې زما په شان مین کړه
چې ناسته پاسته دې له غمه سره شینه

▲ جلی د بام په سر کړه شوه
زه په کمر ور سره کور شوم و لوږمه

▲ وه الله وی!؛ یو د نیستی پیغور یې راکه
جانانه لو کړه چې زه وړې ټولومه

▲ بېلتون په لوړه غونډۍ ناست ده
کلم په لاس دی دوی مین جدا کوینه؛ و!

▲ کبلي به پېرې درته و کرم؛ یاره!
که مې یو خُل د سور پالنگ ملگری شینه

▲ او!؛ په بېسم الله کت ته ورخپره
د جلی کت د جنغوزي دی مات به شینه

▲ او!؛ په ما دې و کړه په تا و شه
په کور دې راشه بي بارانه سېلابونه

▲ وه الله!؛ اواز یو بل سره جوړه کړئ
خلک به وایي شنه ټوتیان نارې وهینه

▲ زما سلگی د زنکدن دي؛ وای!
لیلا دې ځان سپنګاروي جانان ته ځینه

▲ یا الله!؛ شیخه! پوښتنې درنه کپړي
د الکانو سره مه گرځه مینه،

د لغمان سر غندوي بینجوماري له خپلو ملګرو سره په ګډه په تنګتګور کې ویلي دي.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۶ چوپړی

▲ ” زرگی می دسی راته وایي
چې په دا ناستو خلکو و شینده گلونه

▲ رب دې واده کې مینه مه که
زرو چالبازو به جوړ کړي وي خانونه

▲ ما یې د غابنو نندارې کړې
جونو ور واچول د سرو شونډو کلپونه

▲ پاس په کمره ولاړه گوله!؛ نو
نصیب د چا یې اوبه زه در خبرومه

▲ د تندي خال دې مجلسي ده؛ نو
د زني خال دې الکان په خولا کوینه

▲ شونډې بی ولې پستي نه وي
مور یې د زېړې غوا غوري ورکړي دینه

▲ د خمارو سترگو مېرمنې
خود به می کلي ورکي روغ لیونی کرینه

▲ خان یې سپنکار کره کولالاله!؛ نو
د کبره ډکه شاته نه گوري مینه

▲ تاسې لاخېرته پسي گورئ
د چجو لاندې په کې خمه، خمه ځینه

▲ له رنگه توره مصلی ده
په خوله کې خوند د چهارباغی مني لرینه

د تاتويي ميلي پېيلي ۶۳ چوپړی

ته وطن ته راشه سندرې مي پخکړې دي
بنکلو، بنکلو پېغلو سندرې مي خورلي دي

▲ مادزيگر لمونځ رانه قضاء شو؛ نو

د سور سالو مېرمنې ژر بداره شومه

▲ څر که دا نن مادزيگر تېر شي

داسې به تېره شي د دي لېونې مينه

▲ نصور دي تو کړه خولگې واخله

د ژبي څوکه څوک سوالي ته ورکوينه

▲ له موزگي نه خلاصی نه شته؛ نو

په درېنڅه کې راته ناست وي څر غورونه

▲ موزي حلال کړه ځان ترې خلاص کړه

يو به غازي شي يو به دا در پاتې وينه،

د لغمان سرغندوي دوي تاره ماری، سندرغاړی شهریار کوچی په دوي تاره
تنگتکور کې ويلي دي.

▲ ،، د عشک اور به مي مړ نه شي

او؛ که له جامو سره درياب ته و دانگمه؛ نو وی!

▲ زما ازار دي لېونې که

چې لاس ترلی دي ميالي بابا ته ورمه؛ وی!

▲ خدايه! کوتې يې کنوالي کړې

چې په عاشق د لېوني گومان کوينه؛ نو وی!

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۴ چوپړی

▲ چې لغر ځني په کې نه وي
مولا دې واخلي دا بوتل، بوتل سرونه؛ نو وی!

▲ عاشکي نیمه باچاهي ده
چې معشکه یې په طرف ولاړه وینه؛ نو وی!

▲ لا خو به ماته بڼه ښکارېږي
یا دې په ټول وطن کې ساری نه وینمه؛ وی!

▲ په مخه راغله راته ژاري
له لونگینه مې ځنډي شکېدلي دینه؛ وا وی!

▲ لاس مې له سپین ده رنده کېږي
یا د ورې جلی گوتمی گوتمی پرې ږدمه؛ وا وی!

▲ عاشکي وی غمونه یې مه وی
خدایه په در کې به دې څه کم شوي ونه؛ وا وی!

▲ له ښکې رامشي غنم لوه!
د غنم لو له پاره وږي ټولومه

▲ خدایه غنمو کې لو گډ کړي
چې بغدادی کېترې وږي ټولوینه

▲ له دروازي راسره وو ځه
نورې کوڅې راته معلومي دي مینه

▲ خولگی دې خورم نه پرې مږېرم
نامردې تا په کې گني کرلي دینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۵ چوپړی

▲ يوه د نيستی پېغور يې راکه
جانانه لو کوه زه وړي تولومه

▲ د اسمان ستوري مي په شمار کړل؛ وی
په شمار مي نه کړل د وړي ليلا خالونه

▲ ديدن کوي تلوار پرې و کو
ختي يې کړي ديدن لاري بندوينه

▲ لکه دا پاس اسمان چې شين دی؛ وی!
داسي مي زړه درپسي شين ده مړ به شينه

▲ په يارانه کې ماصول راکه
په زنده کېږي بيا د و لږو گزارونه

▲ په سپين ږېره لپونی شوي؛ وی!
توره لنکی دې د کفن لايکه شينه

▲ ما خو ماما، ماما گڼلي
چې نيمه شپه شوه را اورده دې کړل لاسونه

▲ په ټول بنايست يې فکر و کړئ
دا کاغذي گلونه پرې کې لټوينه

▲ گولان خو ټول د پسرلي دي؛ وی!
کول د غاټول په سي سرتوره و وتمه

▲ خاونده! بيا دې پسرلی کړه؛ وی!
په هره پوله کې بنگري مات شوي دينه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۱۶ چوپړی

▲ د بېلتانه په ژرنده راغله
دورې يې خپري عاشکان وره کوينه

▲ په اديرو راشه زرگره؛ نو وى!
خوانان به گوتې خوښوي پېغلي ششتونه

▲ مينت پرې مه کو دله! خانه!
وژلي خداى وو غږ يې ما ته نه کونه

▲ په اديرو کې شور ما شور ده!؟ نو
انکير منکير نه چا خپلى و تختوله!؟

▲ مينه دې پاکه پاتې مه شه؛ وای!
رب دې رسوا کړه چې تاوان درباندي شمه

▲ د ټکري خپټه خوله کې نيسه
ما ته د خپټې په څنگ بيا راشه مينه

▲ له تندي غږپ کولى نه شمه
په زړه مې ستا د يارۍ داغ دى وران به شيبينه،

دلغمان سرغندوي بينجوماري له خپلو ملگرو سره په گډه په تنگتکور کې ويلې دي.

▲ و، له دې خواړه اواز د زار شم
وايي خو ته خو مزه ما ته راکوينه

▲ الکه توري جامې و کړه
توري جامې درسره دېرې خوند کوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷ چوپړی

▲ د پېغلي تگ د ټیوټا ده
کله بنږېږي کله اويا مېلو کې ځينه

▲ راځه چې دواړه ټال ته خپرو
ټال به بانه کړو سيني منځ به لگونه

▲ د سيني زور په اندازه که
تي مي خورېږي سگنی بالغه يمه

▲ که مي ماشوم په گېډه نه وي
ما به په غېږه کې زور کړی وي مينه

▲ کمپس مي ځي په ځای سوری ده
ستن به ورنه ورم ياره تا به زورومه

▲ که دا دېوال په منځ کې نه وي
ما به په ډک غېشکي وېشلی وي مينه

▲ خلک خروړي شي راتېر شي
له دې ملالی خولي به زه در تېره شمه

▲ په نيمه شپه راغلي لالیه!
ما دې خدای غرکه کړي چې خوله نه درکومه

▲ د نيمي شپې راتگ د ورک شه
دا جرجړی پنی دې کلي خبروینه

▲ نيمه شپه مه راځه لالیه
پلار مي بودا دی د شپې نېغ ناستي مينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۸ چوپړی

▲ زما بنگري به دي په کار شي
چې کټ غلت کړې په رو، رو بی شرنګومه

▲ بنگرو ته شرنګ ورکه جانانه
چرس مي اسکلي کټ د لار ته که مينه

▲ بنگري مي ستا په کټ کې مات شول
که نارينه يي وس (اوس) مي ټک کړه مړوندونه

▲ خما او ستا ياري په څه شوه
د شين غمی گوټي زاری درته کومه

▲ غم دي پر ما اجز تېرېږي
چې خوشحالي شي کوستېزن يي تېرونه

▲ غمونه ټول په ما امبار دي
ته د گولاب په شان تازه گرځي مينه

▲ غمونه راغله ډلې، ډلې
جانانه خپل بار دي تره خپل به ترمه

ياره کبرجنه داسي مه کوه!
ما سره دي ژمنه داسي مه کوه!

▲ کټه! څلور دي بازوگان دي
پېنځم مي يار شپږمه زه درجيگه شومه

▲ کټ ته مي خپره بېسم الله کړه
د کټ بازو مي جنغوزی ده مات به شينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۶۹ چوپړی

▲ راځه، راځه کت ته مي خبره
موزي د بدو سړی نه دی کوز به شينه

▲ موزي لا بله توره کړي
له دربنځي نه يي متيازي کړېدینه

▲ ما ته مي خپل موزيگی بڼه دی
تر تتاره پورې پورکي راسره ورينه

▲ موزي ته غټ ټيکلی ورکړئ
له خميردان نه يي مچان شرلي دینه

▲ ما له مي خپل موزيگی بڼه دی
چې کور ته ری (رای) شي اېنخړان پرې ټولومه

▲ که موزيگی دې راته مړ کړه
هم به غازي شي هم به زه درپاتي شمه

▲ ملگریه! دا خبرې مه کړه
په ما بی مړ کړې ته به رانه شي مينه

▲ که موزيگی مي درته مړ کړه
بيا به گيله کړې چې تنکی دې کونده کړمه

▲ ملگریه! دا خبر سبي ده
هغه پخوانی ميني وس نه شته ده مينه

▲ ملگریه! ستا به مزه نه وي
زما همزولي زنگوگاني ځنگوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۰ چوپړی

▲ ارمان به هله زما و کړي
چې سور پالنگ در ته يوازې پاتي شينه

▲ زما به الله ارمان درشي
چې مي د سخات پيسو ته و نيسي لاسونه

▲ چې اشنا لارو ارمان راغي
چې لږ مي غږ کي رانيولي و مينه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غږ کي
د عشکه ډکه اوس له سيل راغلي يمه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غږ کي
تېنگه مي مور تړي نه يم زره مي چوپينه

کلي نه وتلي نه شم شرم دي
زړه مي په وړوکي الک گرم دي

▲ يوه ورځي ما په خولگي مور کړه
د سر مامور خواب دي زه وایم مينه

▲ دا زه به ټوله درپه شاه شم
بيا به دي دا خبرې نه وي څه به دي کمه

▲ يوه ځلي راغي خوله مي ورکړه
لاره يې سيي کړه په غضب ککړه شومه

▲ که يوه خوله وي ما به درکړي
ته شمکوروال يې همپشه کوي سوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۱ چوپړی

▲ خولگی به خاوري تا له درکرم
په اور لرونې به دې شونډې و داغمه

▲ خوله به په زور درخينې واخلم
ستا په دادا مې څلورنيمې روپۍ دينه

▲ ستا له دادا نه نه وپربزم
که يو ټټو د چرو بار ورسره وينه

▲ ستا په دادا مې پور اوختی
ابله جمعه يې رانه پور وري دينه

▲ څه خو نو تا ته داسې وایمه
ستا په دادا مې پنځوس نيمې روپۍ دينه

▲ دا پنځوس نيمې به دې درکرم
تا به پر شا کرم بيا دې خپل کاله ته ورمه ،،

د لغمان سرغندوي سندرغاړي کاري (قاري) عبدالهادي د لغمان کيسۍ ويونکي او
سيدمحمد اوستاد په گډه په ټنگکور کې ويلي دي.

▲ نن مازيگر يې را ته و ويل
پس د ماښامه دې بيا دلته نه راځينه

▲ څانگې چې ستا په نوم مې وژني
زه خو به داسې مرگ ته غاړه ورکومه

▲ د پېښور په ليکه کوز شه
جانانه زه دې ستري مه شي ته درځمه

د تاتويي ميلي پبيلي ۷۲ چوپړی

▲ لاس دي له چته رابهر كره
ته د وطن پېغلو ته وايه! سلامونه

▲ جانانه ما د خان نوكر كره
ايجازه به دي تنخوا حسابومه

خالي مي د آشنا د ناستي خای دی
ژړا ته كه راخي زره مي نری دی

▲ شينو ستا ورونه! بد ماشان دي
هر مادزيگر را ته په برېتو لاسوهينه

▲ چپر ته په غرونو كي مي گورئ
په ابادی كي مي ليلا ده زره مي چوپينه

▲ دا نيمه شپه توره تياره ده
د يار ليدو ته لېونی راغلی يمه

▲ دا نيمه شپه توره تياره ده
باران ورېږي شپه به چا كره كومه

بيا نه درخمه د ستا په كلي
دردونه مي په زره مندلي

▲ په كندو اوږي پنا كېږي
د گشمالو جوني توپك ورسره وړينه

▲ خوك په مليشا كي اوسېږي
د پېښور جوني دعا ورته كوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۳ چوپړی

▲ ته د دوبي په مېرو ورکه
له گول نازکه ياره خدای به دې ساتينه،
د پېښور محلي شوکي سندغاري په تنگتکور کې ويلې دي.

▲ ،، ځان مي بي وسه راته ښکاري؛ اوو!
وه!؛ چې مي اشنا د بل په خوا کې و ليدنه

▲ کنه!؛ دومره په بخت بيداره نه يم
وه!؛ چې اوبو وړی يار به بيا په لاس ري شينه

▲ ای!؛ د غره په سر مي دې يار کور دی
ما توتکی کړې چې کږه وړه ور شومه

▲ ای!؛ مسافري ته دې ځان جوړ کړه
وه!؛ د زېرو گلو باغ په چا سپاري مينه

▲ څوک چې ديار کلي ته لار شي؛ دوگرېماره!
وه!؛ مناسب نه ده چې خفه يي و لېږينه

د لغمان سرغندوي باجهماري سندرغاري باچاخان لغماني په تنگتکور کې ويلې دي.

▲ ،، جانانه زه دې ساز خدر کړم
چې خپله مور مي ټېده نه مچو کوينه

▲ جانانه پلار د دد ښکارپري
د درکړې روړر گورئ په هر مجلس کوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۴ چوپړی

▲ ای خولگی زه د خدریوان کرم
ځکه ولس کې د هر میر کور له ورځمه

▲ ربه له غیبو مي ثواب کړي
هغي دنيا کې مجردانو د صف شومه

▲ ربه د هغي دنيا مي خیر کړي
چې مجردانو صف کې زه ونه درېرمه

▲ بیا به سرکوب غوندي ولاړ يم
د ټول عالم مخکې به زه مختورن یمه

▲ ربه د هغي دنيا مي خیر کړي
بي پته یار مي د يهودو نوکر کړمه

▲ څښتنه! ژوند عمر مي خیر کې
رېن جیویش مي د لالا ډډون کوینه

▲ ژاخو جانانه خدای دي واخله
نه دي بنایست شته نه دي سم دي اندامونه

▲ خداپرو درکړ دي رانه جوړ کړ
چغځی کوراک ومه څرمه د متاک شومه

▲ یاره زوزان ته ساډیزم شوم
د غم دردونه مي رنجي له منځه وړینه

▲ دادا دي سم درسره پوی کړه
دا په دا داج به دي په دانگ را له راوړینه

▲ جانانه مانه گيله مه كره
د لغمان خلك درغلي نه كبلوینه

▲ ربه رښتینی می سالار كړي
دا كور رښ به همیشه ژنل ومه

▲ زما پر تا د ستا پر مادي
چناك گتلی داوڼ زه نه دركومه

▲ په دواړو لاسو می زیندي كړه
سادى سوډى ملگرې څه دي و ستایمه

▲ یاره سادو سابت دي پلار دی
په سار پوكي دا ساپیری راغور ځوینه

▲ نامه دي شته حضور دي نه شته
چرلنډه یاره په بېدیا دي لټومه

▲ یار می په لوبو كې څرو دی
ځكه لوبغالي له په دنكو گامو ځمه

▲ غمونه نور دي رانه شړه
ما په شپه غاله كې سبك ته نه پرېرډینه

▲ ستا د دوستی كتاب می جوړ كړه
په هر څپرکي كې جفا لیکل راځینه

▲ نا ځوانی دي پینی له گوره
ژوي له ژوو سره څومره بڼه كوینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۶ چوپړی

▲ فردوس پښتو ويوکی وايي
ځکه ژاين رنګرۍ په ژۍ رغړله وينه،
د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دوېمه کوته
، ۱۴: ۰۹ pm / ۰۱ / لېږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۴۹ چوپړی)

▲ ،، مور له قوي پوليس په کار دي
رېن پوليس خلک ميوزيک کنډک له ورينه

▲ وطن تکره شپه ميري غواړي
چې ملک دېنن له اوږدې شپې شيبې کوينه

▲ خدای شته دا څرنگه عسکر دی
چې ملک وردی کې د دېنن سوسيس راځينه

▲ د ستا گناه نه ده ملګريه
د اکاډمی له څنگه پټ تېر شوی يينه

▲ زه درته لنډ تورم غږومه
رېن عسکر راته کاره گامونه ږدینه

▲ لالیه! يو دوه راته وایه
موزون کدم ډولونه زه درته وهمه

▲ زه به د ستا لوري له گور کړم
تعليم کدم مي کبلوه چې خوبنه شمه

▲ که سترې مه شي راته وایي
زه به ژوند، ژوند درله ويم چې مير مي يېنه

د تاتويي ميلي پبيلي ۷۷ چوپړی

▲ ته بريالی اوسي فردوسه!

له درسه وروسته الله پامان دي و وايڼه

▲ له خدمتي ځيني راستون شه

مور په خپي لوڅو تيرگرو پله ته درځينه،

د کابل پولې تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دويمه کوټه
E1۰۲, ۱۱:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۵۱
چوپړی)

▲ ،، وطن تم ټول کافران راغله

ژر را پاڅېره چې جوړه جهاد له ځونه

▲ د بوست له ور به زه درتېر شم

غاره غړی دي له کاله راځه مينه

▲ دا وطن نه جوړېږي ياره

غټ او واره يي بلواگر جوړ شوي دینه

▲ دا بچي څه بچي دي ياره؟

لکه لرمې بچي خپله مورکی خورينه

▲ مونږ به گاديلې جوارې خوارکړو

چې پر وطن مو کراری حالت راشينه

▲ ای گنو ژنو ميرڅمنو

ځني له څندو سازوی خندا راځينه،

بوست، دفکيرانو کلی، لښکرگاه، هېلمند، ۲۹/۱۲/۲۰۰۷ زېږدی
، ۰۳۰ Roshan BTS site HLM،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۷۸ چوپړی

- ▲ دښمن زمونږه پاکستان دی؛ خدایه!
نه اېنگلېسان نه امریکایان نه روسیان دینه
- ▲ د ډارنډکي زو ډارپره
فرضي تواف ښي منډي نه غواړي څرگنه
- ▲ څاڅکي هوس څارل څاري ده
څپان، څپان څپان، څپان غواړي خورلنه
- ▲ ځائل جوگر جلبنگ جنبان که
په لېوالتي مي جيجیونتي تربستي شینه
- ▲ چتي چتي چرنډيه ياره
ځنځونکي ځغونځونکي جيجری يمه
- ▲ د شرمېدلي زو شرمېره
د تخت سيالی کي مېرني اور څرمه وينه
- ▲ په درنو غېرو څربولپره
په څلورڅنډو کي د غبرگو څکل څکه
- ▲ چي څه دي کښت که کښت بي ټول کړي
زړه دي دنيا که گشمالی کړي خاونده!
- ▲ ته دي له خپل مېرمن ډارپري
خلک پردو په سي کلا ته وا وختنه
- ▲ ما چي به اسپي څرولي
زما مېرني سور په اس سور راغلی ونه

▲ الله تالا شولو مانعه!
تولو کانونو مو تالا و لږبدنه

▲ تن مو هرپی د مرغلرې
پرې بي حسابنه ميرخمنو تاراكونه

▲ لکه کوچی نوم دې بادرنګ دی
ماته په مينه باندي نوم ټاکي زردکه

▲ و، رآه جومات کي قسم و کرو
نور به په زړونو لوبي ژوند کي نه کوونه

▲ زما څښتن باندي سوګند دی
رسول الله له په پښتو درخواست لږمه

▲ د تبي غره د سر بناماره
زموږ بديداره افساني دي غبروونه

▲ موري د ستا مي نه منله
د مهترلام اوبه مي پاس طرف ته وړينه

▲ زده کړياله ياره يوه ځل راشه
چي دد وگړي خواست گاري راله راځينه

▲ زده کړياله ياره يوه ځل راشه
چي ضدي پلار مي خدرپوان له ورکوينه

▲ چي هر څه و راباندي تېر شو
ناخوانه خوب کي خو رآه چي خوالي کړونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۰ چوپړی

▲ ته اته ډاډ باندې اوسپړه
دلته زما له ډډه تاو شو کببلونه

▲ پښتو پښتې کړې راته ماتي
رېن رېن سره مې خواکې نه پرېږدینه

▲ چې څه د زړه و پوره نه شو
که ژوند باکسي و ننهواتي به درځمه

▲ ستا د کتو انداز را ياد شي
بې دريغه و ژاړم چې کله به مخ شونه!؟

▲ څښتن تعالا نه به دې غواړم
په دې دنيا دې خدران نه را کوينه

▲ الله به دواړه سره گورو
څوک وفادار څوک بې وفا په دنيا ونه

▲ کله په خيال کې ورسره يم
کله په خيال کې يې راوړم رانه تم بينه

▲ کله تکدير راسره مل وي
کله بې رحمه ټوکي و کړي رانه ځينه

▲ فردوسه! ولي سودايي شوي؟

تکدير (تقدير) سودا راسره کړې مختورنه

د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پښځم بلاک، لومړی پوړ، دوېيمه
کوټه E1۰۲, ۳:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی. ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی،
۲۳۷ چوپړی)

▲ و، محضې په خوله رښتینې وایې
راځه د زره خوالي و کاندو مرگ راینه

▲ راځه وېصال ته غاړه کېږدو
نور له هجرانه توبگار ه شوم مینه

▲ مینه کې وېصل ټکی ورک شو
هجر کې و گوره کولیات راغلي دینه

▲ په غېږ کې سمه را غورځېږه
ما برابري درېسي ډېر ژرلي دینه

▲ ستا رنگ انار غونډې ښکارېږي
زما دې رنگ د مکيانډې واره ونه

▲ که یاران نه کړې جانانه
داسې بیا مه وایه چې بیا له کلي ځمه

▲ زه دې رمته لېونی کړم
مینه دې واخله ما په خپل خیال کړه مینه

▲ چې زه پخوا په خیال کې بیا شم
نور به په ژوند کې مینه نه کوم مینه

▲ دا سترگې ما وژني جانانه
چې ترمې اوبسکې یې سهار کې و وینمه

▲ په گناهو توبې و کاندو
د پاک څښتن ډېر گناکاره یو مینه

د تاتويي ميلي پبيلي ۸۲ چوپړی

▲ له پاک الله به فردوس غوارو

مور گناکار يې د ورتلو لايک (لايق) نه يونه

د ملا باکي غونډۍ په سر، د موسی کلا ولسوالی، هېلمند، ۲۰۰۷/۰۱/۱۶ زېږدی
، ۰۱۲ Roshan BTS site HLM ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

▲ ،، لاس کي به غټ لرگی د ستا و

لکه د غره شپنه چې سمې ته راشينه

▲ ځانه څښتن باندې دې سپارم

تودو اېرو باندې مې خپل يار و لړمه

▲ د غم سيلی را باندې راغله

نمجنې سترگې مې له خاورو ډکه وینه

▲ ولي په اوښ باندې سوره يې؟

ماته معلوم شول گولي ستا ټول فريپونه

▲ ځان د پشان د کوم کومړی کره!

د خلاصيدو ځواب په ستوني کې وايڼه

▲ بنگالی پېغله درنه بڼه ده

کوډگرې زه دې له خدا په ژړا کرمه،،

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۸۷ چوپړی)

▲ پرېږده چې بڼې بلا و کاندې

نادان بچي دې د دښمن په لمسون دینه

▲ ځان سره تل په ژړا ژارم

د يهودي مسی د دين ټېکهدار شونه

(صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۳۲۹ چوپړی)

▲ په پټه، پټه غلی وران شي
پټ رنگېدو پروژېم ستا له کور راینه

▲ له ملو رنک شي پاکستانه!
په زړه بدانه زړه مې وران تل له تا وینه

▲ کرېکي دې کوم شهید رایاد کړم
که تېمرشاه، که ملالی که نجیب کرمه

▲ د سلگی زړه پر دغه شین دی
سلگی، سلگی، سلگی، سلگی لیدلي دینه

▲ پېغلو چکچکې کړئ الکه (حلقه) شی
د پیغمبر اومتی څوک نه نازوینه

▲ ناوی لالی دې لاس نه نیسه
چې ننواټي ستا د زړه کور ته درځینه

▲ ناوی رو، رو کدم اخله
د ولس پېغلي په کتار درسره ځینه

▲ ناکی دنیا درته فردوس شه
مونږ د الله نه درته دا غوښتني کړونه

▲ بډی ملگري دې خوشحاله
واده د ستا دی ژړا دوی د دروغو کرینه

▲ که يې بوغان راباندې پلوري
زه پېرودونکي د ابی د گسټ گل یمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۴ چوپړی

- ▲ ،، د تورو ټکو برکت دی
تا غونډې خلک څوک منبر کې نه پرېږدینه
- ▲ سوگند په تورو ټکو کومه
که د نامه په خوله واخلم سرکوب به یمه
- ▲ مور به دې هسي خاطر و کرو
کم اصل خلک څوک په پوخ کې نه پرېږدینه
- ▲ په سپینه ږیره کونیتوب کړې
ورانو کارو پسي د سبي په شانتی ځینه
- ▲ په سپینه ږېره سودايي بي
جومات کې کښه عبادت و کره ږبڼه
- ▲ د اسلام رنگه دې کره بده
سادې سوډی اېمامه څه دې و ستایمه
- ▲ اسلام بدنم خلکو بدنم کره
ځکه يهودو باندي دين له منځه وړینه
- ▲ گاونډ دې وړی ته چرگان خوره
داسي کارونه اسلام هېڅ نه کېلوینه
- ▲ اسلام د عدل انصاف دين دی
ځکه غريب غني يو ځای څځلي کوینه

د کابل پولي تخنيک پوهنتون شپه غاله، پېنځم بلاک، لومړی پور، دوېمه کوټه
E1۰۲, ۱۰:۰۰ pm ۱۰/۰۲/۱۳۸۵ لېږدی،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۴۹
چوپړی)

▲ و، په لغمانيانو کې مې خوښ کړې
رائه، رايه پردی په زه دې خپله ومه

▲ رېنچېنه سمه په سر کېږده
چرلنډيه ياره څوک به غږ درو کوينه

▲ ستا کور اوږ پاج نه کربان شم
لکه جلغ زه درنه تاو راتاوه شمه

▲ چې د وېصال په خيال کې جوړ کړم
بېلتون ظالم مې سم دستي په منځ کې شينه

▲ ستا له اوبښتو سترگو ځار شم
په دا زرغونه سيمه يې ساری نه وينمه

▲ ته په ښايسته ډمېر گرځېږه
زه په خامه کشونو ځم لېونې شومه

▲ پرېږده چې ستا تعليم پوره شي
مور مې خبره د کرارې مجلس کړنه

▲ ښاگليه ياره مه ځورېږه
که کېسمت و شو په هغه ځای به يو شونه

▲ په رېگستان کې مې رېډي ده
رېه زرغون يې لوی په وه ترې لرې يمه

▲ زمام کم اصلو ته سلام دی
څوک چې له تېټه وره ځي سر تېټه وينه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۸۶ چوپړی

▲ ربه د ستا په ازموینه
ما خو له پېغلو شونډو رنگ خوړلي دینه

▲ ربه د ستا په ارزونه
ما يي په زنه د ستا نوم ليکلی ونه

بوست، د فکيرانو کلی، لښکرگاه، هېلمند، ۲۰۰۸/۰۱/۰۱ زېږدی
، ۰۳۰ Roshan BTS site HLM ،، (صفي الله، ۱۳۸۸ لېږدی، ۲۲۲ چوپړی)

▲ ،، بيا به کړی ورځ را په شا وي
لکه چې کوتی څوک په بار بلده وينه

▲ ستا به لاسونه زما غوړونه
لکه گادۍ جلب دې هر وخت کش کونه

▲ څنگ ته مې راشې راته نه گوري
لکه هندو چې کلیمه بده راینه

▲ اوس په لکسس باندي گرد مه کړه!
ماته معلوم دې واړه لوبني لرگي دینه

▲ ځانه د غټ ساگر جوړ کړی
ټول شيطانان دې دوي لاسي سلام کوينه

▲ فردوس ته هغه وخت ورياد کي
چې د غوبله غوبل يي تا باندي کونه

▲ ځانه د غټ ساگر جوړ کړی
ټول شيطانان دې دوي لاسي سلام کوينه

▲ په کربانه!؛ کربان وطنه زمور کور يي
په سر او سترگو به دې مور جوړو اړمنه

▲ په کربانه!؛ کربان وطنه څومره خور يي
له ځانه گرانه و خورمن افغانستانه

▲ رانزړه مې ويني خپلې وڅښې
رنگتيا يې څه ده رنگ وي داغلي زړونه

▲ ربن په بڼه وارولم
څه به کړي مينه مې د يار په زړه دننه

▲ رنډې پېښې را باندې و که
د ژبې لارې دې درمل د رنگي زړه نه

▲ ننکې دې پاس څرخي ته نه ځي
بېگا په توره خړه و لاره ترې شپانه

▲ نې غټه روغه، روغه جوړه
مور ته بختي يې وه له ځای ځني خپه تله

▲ پر خو دارلی نه يې ياره
له غره راغلی رنگ دي ځي راځي مينه

▲ ثابت کدم وسه جانانه
د ثانيه گر په شان چورلېڅ تل له تايمه

▲ ثوابيروژي مه نيسه ياره
د يار په هېنده کې اجرونه کال کلونه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ ضعیفه! هر څه په دنیا دي
تېنگ یو الله دی چې مدام په دنیا وینه

▲ ضعیف بدن می مه کړي خدایه
ضعیف بدنې د هر چا مهتاجه وینه

▲ ضربه، ضربه ضربې ضربې که
ضابط شیطان مو ضامنې ضایعه کوینه

▲ یه کربانه!؛ کربان وطنه زمور کور یی
وه!؛ په سر او سترگو به دې مور جوړو اړمنه؛ وی!

▲ نړی سینه نړی یی ونه
خدایه له ځای ځني کمزوري دغه ترله

▲ ستا رنگ انار غونډې ښکارپړي
زما دې رنگ د مکيانډې واړه ونه

▲ هواوېچه د ژمي نه ده
د څرگري ورمه بوی نغبنتی په شاره

▲ غاښ مرغلي لال دې شونډي
خوله دې غونچه کند دې خبرې په تول دینه

▲ تي دې کونځیت غاړه ایلبت ده
هد دې کرسټلي د ماوی او کورگل دینه

▲ ښه انگچه مینه انگولا که
غبرگ انگولل که لېوهگی سره لېوه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۸۹ چوپړی

▲ په دا ژوند وند اکی په څه که
د کودیو یې کتار لار له انگر لاره

▲ تن مو هرپی د مرغلرې
پرې بی حسابه میرڅمنو تراکونه

▲ درون خوی درنی خبرې درنه ژبه
په غټو ټکو یې شتمنه څومره دره

▲ لکه کوچی نوم دې بادرنګ دی
ما ته په مینه باندي نوم ټاکي زردکه

▲ سترګي رپ رپي دې لېزري
لیدل یې گوره د زره سپینې تختوینه

▲ د دارنګي زو دارپره
فرضي تواف بڼي منډې نه غواړي څرګنه

▲ پیغمبري بنایست دې څار شم
د ټیک بارکی ټینگه مي نه غواړي مینه

▲ د مینې لید دې راته بڼکاري
د ژپې ژی دې د زره اور سروبه وینه

▲ عامر کفارو ته خپرې که
د الله رسول باندي څوک داسي کاني کرینه

▲ مینې د عامر ته فکر وړی
زخمي یې یار دی پرې غابڼونه توپونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۰ چوپړی

- ▲ د عامر مينه بويه مينه
له انگو کړی باسي اوبنکې يې ځينه
- ▲ پېغلو په خپل منځ کې ديره شی
د پيغمبر اومتی څوک نه نازوینه
- ▲ بن جراح ميني ته گور که
د زغري پرې په غابو لري کوينه
- ▲ غبنتليه! رب شه ولاړپره
پر دبن گډه شخړه ورو چې تالا شينه
- ▲ توري او سپرې مې دلې دي
چې پر راځي ما به په تن ترلې وينه
- ▲ زدهکړې پر زوی برکتې و که
چې پرې سوکاله شمه زه ته او برکته
- ▲ خدايه! جنت له بويه خور دی
د خاوند غېرې بوی مې زړه کرار وينه
- ▲ اه! د سفير فردوس خبره
چې بل کې سر کېښود ترې هر څه له سر ځينه
- ▲ ناوکی راشه په خير راغلي
مېره دې تا ته هر کلی وايي مينه
- ▲ که يې بوغان راباندې پلوري
زه پيرونکي د ابی د گسټ گل يمه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۹۱ چوپړی

▲ په یار مې دوی پورافسه کړي
کړنه یې نه شته نه شفرونه سگنالونه

▲ اه! د سفیر فردوس خبره
له هغې نه زر چند بڼکلي خدای را کړه مېرمنه

▲ واه په لولی پېغلي لېواله
مناسب نه دي خوله وېنځښتي سترگې دواړه

▲ ته کروندگره ناوی نه یې
چی هم گوته کړې غورینه او کتبه

▲ اه! د سفیر فردوس خبره
گرځ شه! چې غوښي له الماسو لورې وړینه

▲ زړه یې پر دې ښارگوټي نه دی
په دا او دا بلکن ولاړه وي گولځکه

▲ راته یې شپږ زوزات را وړي
له سترگو لرې لره زما بڼکلي گولوی په

▲ دنده سهاره تر ماښامه
جانانه تاته په کې څه شی پاتي شونه

▲ دا د غازي غازی واده دی
چی د واده شپې یې د سمخو منځ کې دینه

▲ دوکتورا بڼکلي ځوانان وایي
کوناتور پوهنتون ته ځي بېرته راجینه

د تاتوبي ميلي پېيلي ۹۲ چوپړی

▲ د گوډاګي واده به تېر شي
سپي بڼه و نه کره شولي ديګ دې و لړنه

▲ خدايه! د پېغلو باران و کړې
چې څادر و غورم ترې و ترم پندونه

▲ زما په تور زندان ته تللی
زه د اتو زامنو مور يم زې بخښمه

▲ په اند او ليد دې زېړی و شه
خلک دې ستايي د پردو په کتارونه

▲ زما زېړکه کور کې نه شته
زړه مې خپه دی هېواد خوند نه راکوينه

▲ دا باچاهي ده د ستا خپله
د ولس پېغلي په کتار درسره ځينه

▲ په مينه، مينه اتنې کاندې
دا مېلمني جوني په ورا راغلي دينه

▲ دېره په نوم د ناصرخان ده
ډګي کاسي د اعظيم خان له کوره ځينه

▲ بر به مو بر ساتي بری
په بابېلي بلې بابېر بدان دينه

▲ په ټول واځکت يې دعوا و کره
يو دانه جيب يې خامخا په لاس درځينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۳ چوپړی

▲ که زر کوسونه بارن و شي
که منځ کي يو غين وي راځي زمور پر کونه

▲ د دارنډکي زو ډارپره
فرضي تواف بني منډي نه غواړي څرگنه

▲ څاڅکي هوس څارل څاري ده
څپان، څپان څپان، څپان غواړي خورلنه

▲ ځاځل جوگر جلبنگ جنبان که
په لېوالتي مي جيجيونتي ترښتي شينه

▲ چتي، چتي چرلنديه ياره
ځنځوونکي ځغونځونکي جيجري يمه

▲ د شرمېدلي زو شرمېره
د تخت سيالی کي مېرني اور څرمه وينه

▲ په درنو غېرو څربولېره
په څلورڅنډو کي د غبرگو څکل څکه

▲ چي څه دي کښت که کښت بي ټول کړي
زړه دي دنيا که گشمالي کړي خاونده!

▲ ته دي له خپل مېرمن ډارپري
خلک پردو په سي کلا ته وا وختته

▲ ما چي به اسپي څرولي
زما مېرني سور په اس سور راغلي ونه

▲ د تپ دې ټولي ويني وڅښي
د کوسی زويه بله څه کوي دويمه

▲ زړه به دې تور له کوروالی کړم
چې ځوانی هندي کړم زړه سوی بيا نه لرمه

▲ له ايرانی مي زړگی شين ده
واده د ده خوتی بل ورورو کلوينه

▲ ناوکی لاری، لاری، لاری
پام دی کوه چې دې دردونه ورکوينه

▲ له تپ دې ټولي ويني وکښي
د پېغلتوب پردی مي لاری په برغنه

▲ ته خبر نه يي زه ډېر بد يم
پرتور دې باسم لاس او پڅښي دې پرې ترمه

▲ يا به زما په سترگو تور وي
يا دې لسم ځل ياره غی مي په ناورينه

▲ که پېغله کی لغمانی و که
چې په مستی کي دې له ښکي پانتي وهينه

▲ که مېړه کی لغمانی و که
کوس دې چپی او په اوړو دې پورته وړينه

▲ دا لغماني څومره بدان دي
ملگري پرپرده مېلمني غی په چلونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۵ چوپړی

▲ په کوس له هر لوري وردانگه
په کونه مه دانگه رنگی دې د پلار خونه

▲ که پرې راځې په مخې راشه
څپلی له چپ لوري څوک نه پخنبو کوينه

▲ بنځې کول دي سونتونه
تینگ، تینگ غول يې دي فرضونه ثوابونه

▲ که بنځه يو ساعت کې خوبه
يو ساعت غول يې برابر يو کال اجرone

▲ وی خوري دومره سپک سړی ده
پرتور مې باسي په لکره يې اچوينه

▲ د پښتنو درني کنځاوي
وی خور او مور او نيا دې غيم هم دې مندینه

▲ د پښتنو درني کنځاوي
وی ستا په لوی کوس کې ټول غر ور و منډمه

▲ پښتون د بل کنځاوي نه که
وی ستا دا زېر کوس په زېرگل وغم او په ونه

▲ د پښتنو کاني در وبنيم
چې کوس ور نه کړې وی ستا کوس و غيم خیرنه

▲ زما لس کلن غين چولک بولي
خدايزو د خوند څکه يې و ويني په مينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۶ چوپړی

▲ د پښتنو د غین له زوره
د نړۍ ولو کوني خای ته نه راینه

▲ که مي تر بېخه در کي کېښود
کوس به دې رېږدي پام به کړې چې دی ځنگونه

▲ بنځي هېندارو بنځي، بنځي
مور بېتالي يو چې عسکر غهيو کلونه

▲ ستا په سينو کي خوتي چوخ کرم
نړۍ دې ملا تن دې نازک کوس دې په وينه

▲ خپله له ټولو غوره غيه!!!
د مېرمن يوه رښت دين کي دا ده په درغنه

▲ نړۍ سینه نړۍ يې ونه
له خای دارنه او کمزوري دغه دره

▲ پېر يې تېر دنگه يې ونه
خدايه! پر تا ټينگه ډاډمنه دغه دره،،

د ختيځ لومړي نمبر څېړونکي د تاتوبي ميلي پبيلي دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدي،
خای، خای له ۱۸۳ څخه تر ۳۰۴ چوپړی)

▲ ،، ته خو کوچی وي کوچ دي و کړه
د څري اور دي په کوڅه کي و شيندنه

▲ يار مي په بوسوکي ویده وه
چې مي پرې بو کړ پرتوغاښ يې و شلېدنه

▲ په چا به ځي په چا به نه ځي
څوک دې په زوره په چا ته نه منډي مينه

▲ د سحر غينه زه دې څار شم
هره تېله دې د زړه زنگ لري کوينه

▲ د بام له سره مي سبي کړي
پرتوک دې باسه غين مي کانگي کړي دينه

▲ له نامه پورته اجازه ده
له نامه بنکته مي تېپر کړلي دينه

▲ تېنگه مي مه نيسه په غير کي
تي مي خورېږي سگنی بالغه يمه

▲ په ما دې خپته نغاره کړه
راغلی مه وای د يوې شپې مسافره

▲ د سپينې خولې واک مي درکړی
د پرتو غاښ په غوتو مه وهه لاسونه

▲ کميس يې تي په سر سوری دی
لکه مرز چي له خلتي وتلی وينه

▲ د کوس په سر دې مچي و خوره
چي تر سبا يې تېروي اوبه يې ځينه

▲ د کوس په سر دې هتي جوړ که
غين مي بنوال دی گندني ورته راوړينه

▲ کاشکې چې زه د ملک لور وی
ما به پرتوگ د کونایو په سر ترنه

▲ نیمه شپه شوه یار رانهغی
زویه! ویده شه چې په خپله پهسی ځمه

▲ سر دې چوتې کره خوله دې راکره
که پرې اغېره شوې لنډی بوکه به دې کرمه

▲ د زني کند یې خوله کې راکره
کند او نبات مي کابل جان کې بدې شینه

▲ گول د گولاب بوی د څنځلي
سوری د ونې خوب د نجونو پر ورنونه

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېرډه چې گیلې در له کومه

▲ جانانه بد مې اموخته کړې
چې خوله درنه کرم مرور گرځي مینه

▲ په نیمه شپه راغلي لالیه
ما دې خدای غرکه کړې چې خوله نه درکومه

▲ یو ځلي راغی خوله مې ورکړه
لاره یې سبې کړه په غضب ککړه شومه

▲ که یوه خوله وی مابه درکړی
ته شمکوروال یې همپشه کوي سوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۹۹ چوپړی

▲ خوله دي کتاب شوندي د پاني
د چار شني په ورځ يې ژو په و کومه

▲ ملا دا خپل سيرلی مې راکه
دا ستا په گورو ليلا خوله نه راکوينه

▲ د دونيا دوي ورځې ژوندون دی
مېرمن يې غيم چې په ژړا يې تېرومه

▲ د مور دې درې څپکه کوس ده
د دادا زړه دې له خفگانه و چاودنه

▲ له رنگه توره مصلی ده
په خوله کې خوند د چهارباغی مني لرینه

▲ زما دې خپته نغاره کره
راغلی مه وی د یوي شپي مسافره

▲ د مور د درې جریبه کوس دی
د پلار دې خپته مرتبان ده زړه يې چوپينه

▲ د مور د درې جریبه خوله دی
یوه جریب راکره چې شپتل په کې کرمه

▲ چې مور دې اخ! کر ما در بنخ کر
دادا دې جیگ شو زه يې له خوټو و نیومه

▲ په کوس دې خچه گوته نه ځي
چې زور پرې راشي الیشنگ مولی پرې ځینه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۰ چوپړی

▲ په کت کې سپينه، سپينه اوړي
په ما دې غوسل (غسل) په پتي کې واراونه

▲ لمن دې ټوله خوله کې نيسه
د خپتي جنگ ته درته بيا راغلی يم

▲ پرتور مې ځي پر ځای سوری دی
د خپتي جنگ ته درته بيا راغلی يم

▲ پرتور مې ځي پر ځای سوری دی
ستن به ورنه ورم ياره تا پرې څورمه

▲ پرتور دې سوري، سوري راوړه
چې هره سوره يې گنډم ژړا راځينه

▲ په ټس او پس دې پوره نه شوه
جانانه غرکه مې وهه چې بلاربه شمه

▲ دا ټز او ټوز دی زامن کېږي
زه د دله په کور کې شنډه ناسته يم

▲ خلک جوړه، جوړه څملي
ابی مې مړه کړې ما يوازي څمله وينه

▲ جانانه ستا مزه گي نه شته
زما همزولي زانگوگاني زنگوینه

▲ اول دې پيني راته اوږدې کړې
بيا دې درتولي کړې چې نه يې درکومه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۱ چوپړی

▲ پاس په سینه مي غلی ځمله
غر به و نه کړم که ورسته درلاندي شمه

▲ يوه دې وه بله دې و کړه
اوس ورته اېنگ شه چې بانجان دې و باسینه

▲ چې موټکي وهل دې زده کړه
کمبخته زه يم په پڅي يې سولومه

▲ چې پسرلی شي غین سبرلی شي
کوس لېونی شي په بازو خوله لړوینه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې لونگین دې په اوږو دروارومه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې لونگین دې لکه وریځي و چېچمه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې ته څاری کړې زه دې گنډه خلاصومه

▲ خدای دې په تنگه کوڅه راکه
چې ته ځان، ځان کړې زه بانځان در و منډمه

▲ ما سره سمه سیالي مه کړه
لکه بي موره کوتي خور ته به دې کړمه

▲ ما سره سمه سیالي مه کړه
لکه د لاري څپلی و به دې شکومه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۰۲ چوپړی

- ▲ ما سره سمه سيالي مه كړه
زه لغمانی يم خزه په ونه خپرومه
- ▲ له گربوانه مي لاس ورتبر كه
په كولماني بيهي مي لاس و لگېدنه
- ▲ تا چې په كت كې ماته شا كړه
تورې سمبې دې پر ما اور و لبرونه
- ▲ گول چې تازه و را دې نه كړه
مراوی گول چې را كوي زاره مي چوپينه
- ▲ چارگول مي خوله كې ترې نه وپوره
دا بوره مور يې دپرانونه لټه وینه
- ▲ الكه خدای كه به خوله در كم
په سر دې نه شته د مصری تورې وارونه
- ▲ توتي، توتي په توره راشي
چې پرهارونه دې گنډم خوله دركومه
- ▲ خوله دې د سرو زرو راشه ده
كوم بختور به ورته غوندي غوروينه
- ▲ موزي د كت د ختو نه دی
لكه چرگوري چنگېده پرې سبا شونه
- ▲ يار مي په خوله كې ژبه غواړي
عدت مي نه دی خپل كنلنگ جاري كوينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۳ چوپړی

▲ خوله دي له گوري نه خوره ده
په لنده زنه دي گني کرلي دینه

▲ خوله به په زوره درنه واخلم
ستا په دادا مي څلور نيمي روپي دینه

▲ که ته مي روغ لپوني نه کړي
بيا مي د بنگو پيال مه بوله مينه

▲ زه خو له شوکه مصري وایم
څوک چي د دم گومان کوي خرکوس به وینه،

لغمانی نزه له تېکي وېستلي ميلي پبيلي دي (صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدي، ۲۲۲
چوپړی)

▲ ،، راي، راي چي لنډی وايو
لنډی لایني دي د يار غم غلتوينه،
(کل باچا، ۱۳۲۵ لېږدي، ۱۱۳ چوپړی)

▲ راي، راي چي لنډی پرېږدو
لنډی چري دي د زره ولي غوڅوينه

▲ ،، هابيل کابيل وو سره ورونه
نفس ظالم شو په خپل منځ کي تبا شونه،
(محمد دين، ۱۳۳۴ لېږدي، ۲۹۵ چوپړی)، (سلبمان او مجاوير، ۱۳۶۳ لېږدي،
۴۷۲ چوپړی)

▲ ،، په سگنی تبه مړ مه شي
خلک به وايي چي ليلا شوه بدشاگومه،
(د ليکوال مور بي بي حاجي)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۴ چوپړی

▲ ،، رب خو دي دا واري راجور که

خلک به وايي بخت يي تور دی یار يي مرينه،
(سلما شاهين، ۱۹۸۴ زېږدی، ۳۸۰ چوپړی)

▲ ،، خدای دي له دي لاري راجور کړه

خلک به وايي بخت يي تور دی یار يي مرينه،
(د هېواد سرغندوی، تکره، هېښنده او انقلابي سندر غاړی عبدالله مقری وايي)

▲ زما د عمر سره سمه

میراث شي غمه په خندا دي تېرومه،
(داود خان ۱۹۸۴ زېږدی، ۲۱ چوپړی)

▲ ،، مسافري ته دي ځان جوړ کړه

په چا مي سپاري که دي هېره کړم مينه،
(حضرت محمد ويار، ۱۳۸۷ لېږدی، ۱۷۴ چوپړی)

▲ ،، تېکی کوه او بيا يي ليکه

چي په ټولي کي شرمنده نه شي مينه،
(حبيب الله رفيع، ۱۳۴۹ لېږدی، ۱۰۹ چوپړی)

▲ ناوي بنادي دي مبارک شه

داسي بنکارېږي لکه لعل او مرغلره

▲ رب دي رحمت پر دي ټيکی که

ايله بېله زره مي په ځای و لگېدنه

▲ زما په زره دي پرهار و کړ

په تا دي و شي د مصری توري وارونه

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۰۵ چوپړی

▲ مصری کوه او بیا یې لیکه
چې په ټولي کې شرمنده نه شي مینه

▲ مصری دوی درې سړي ته بس دي
له دي نه ورسته لغمانی سروکی کرمه

▲ خاطر د ډېر را باندې گران دی
گني منگي لاندي خوله کبه ورکومه

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
ما په ملالي کوکی لاس کله پرېخونه
د عمر کچه یې له یوه سلو شل کاله وړاندې کلمي نخسه کې شتون لري، چې
راتولونکی او پخلیک یې معلوم نه دی په ملي ارشف کې خوندي ده په ۱۲۸۰
زېږدي کال کې (خوندي شوي، ۱۲۰ کلو وړاندې خوندي شوي)

▲ ،، خاطر دي ډېر راباندې گران دی
زه په ملاله خولگی نه پرېدم لاسونه،
استاد گل پاچا الفت په خپل کتاب پښتو سندري کې راوړې يا راتوله کړي او کتاب
يې هم په ۱۳۲۵ لېږدي کې چاپ شوی دی، له دې کتابه وړاندې په ليکلي بڼه د
لنډیو کوم کتاب نه دی چاپ شوی، (۷۵ کاله وړاندې دا خوندي شوي).

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
ما پر ملاله خولگی نه پرېښوه لاسونه

▲ خاطر دي ډېر راباندې گران دی
د چا د وړاندې سترگي نه در اړومه

د محمدین ژواک، پښتني سندري په نوم ليکي (کتاب)، لومړی برخه، کې ۸۸
چوپړی (پانه) ، د خ اېڅی کې درېيمه او څلورمه گڼه لنډی ده، په ۱۳۳۴ لېږدي
کې له چاپه تېر شوی دی، (۶۶ کاله وړاندې محمدین ژواک خوندي کړي دي) له
د څخه ورسته ډېرو ليکلوالو ليکني کړي په لنډیو لکه مجاوير.ا.ز ، عبدلروف
بېنوا، صديق الله رښتین،... . سلیمان لایق.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۶ چوپړی

▲ زما دې سر په کار ده ياره!
مال ده بنټروخی چې زه اور پرې لږومه

يه کربانه!؛

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
کنه منگي لاندې خوله کله ورکومه

يه کربانه!؛

▲ زه خو همغه مسته ليلا يم
چې رنگ مې ژېر دی له همخولو بېله يمه

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
پارکي په شونډو کې پراته خوله درکومه

▲ خاطر دې ډېر راباندې گران دی
څالي څولې کوڅې اوږدې درته درځمه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوي
خدايزو لاليه بي ننگی ته دې ساتينه

▲ که په ميوند کې شهيد نه شوي
د ډارن زويه! دورکاندي ته دې لږومه

▲ سپورمى سر وهه را خپره
يار مې د گولو لو کوي گوتي رېبينه

ناکره بڼه يي:.

▲ سپورميه کړنگ وهه را خپره
يار مې د گولو لو کوي گوتي رېبينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۷ چوپړی

زما لومړۍ ترکيبي لنډۍ:.

▲ سپورمۍ سر وهه را خپره
تپکو مرورلو نه به تنده کړم دارنه

زما دويمه ترکيبي لنډۍ:.

▲ سپورمۍ سر وهه را خپره
له ډېرو هندو نه ونه وژنمه ژنه

▲ که د خانو لښکري راغلي
زه تر گوملي پوري مخي ته ورځمه

▲ که د خانو لښکري راغلي
توري او سپري لېندهماره ورته وړمه
زما دويمه ترکيبي مصري، خو داسې کړنې ناسمي دي، لوی ويار دی:.

▲ بي ننگي تا و کره جانانه
د ټول عالم پېغور دي ماته راوستنه،
(پښتو ټولنه، ۱۳۵۴ لېږدی، ۱۷۶ چوپړی)

▲ زما په زړه دي باڼه خښ کړه
سترگي په ورو پورته کوه نامردي مرمه

▲ استاده خپر ده ما کامياب کړه
زه نا لايک د خپل جانان له لاسه يم

▲ زلفي دي بي شماله بنوري
لکه استاد شاگرد ته لښته خوځوينه

▲ اخر به ټول جنت ته لار شي
چي کليمه يي د الله ويلي وينه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۰۸ چوپړی

▲ جلی ولاره په لمانځه ده
پېرزو مې نه دی چې اوربل په خاورو ږدینه

▲ زکوة د خولې به زه در نه کړم
پر کلندرو انجونو نه شته زکاتونه

▲ د روژې هر ماښام اختر دی
توتې، توتې د پېشلمې د لاسه یمه

▲ له ما نه پټ مکې ته لارې
کبول دي مه شه د الله په در سوالونه

▲ ورځ د جمعي وخت مازیگر دی
سترگي په ورو پورته کوه نامردي مرمه

▲ ،، کیتابه! ژر، ژر تمامېږه
ما په وطن کي رنځوران پرېښي دینه

▲ د غره له سره مې سهيي کړي
پرې به دي نه دم د کپړدې لاندې اوربله

▲ شين خال دي ستوری د اوکاب دی
د لویو غرو پر سر يې مراوي کړل گولونه

▲ د نجلی تورو سترگو و سوم
کلی يې وران کي رانجه چا ورکړي دینه

▲ گول د گلاب بوی د څنځلي
سوری د وني خوب د نجونو پر ورنونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۰۹ چوپړی

▲ خوله په خوله شونډه په شونډه
ژبه مې پرېږده چې گيلې در له کومه

▲ د سپينو غابنو يې برېښنا شوه
چا ويل رلی ده چا ويل واوره اوروينه

▲ خمارو سترگو نه دي خاړ شم
چې يې را وړوې له ما اخلي غمونه

▲ سترگو دي جنگ را باندي راوړ
بانډه دي خي تر شا لښکري خبروينه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه بانه لوري ژوري لټومه

▲ نن مې جانان ليدلی نه دی
لکه د بنگو پيالاه بيا خماره يمه

▲ کميس دي تي پر خای سوری دی
لکه گولاب چې له پردې وتلی وينه

▲ په مخ دي پشم د باران دی
ما به گومان د مرغلرو پرې کونه

▲ ديدن دي حج مخ دي مکه ده
سپينه سپينه دي عرفات پرې درغلمه

▲ په لاس به تېر ساعت را نه شي
که وچې وني زرغوني په اوښکو کرمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۰ چوپړی

- ▲ اسمان ته لار د خلکو نه شته
د زمکې سر به را ته بلې لمبې کرينه
- ▲ په دنيا ښه راسره و که
په اخرت کې د هر چا ښه وي کورونه
- ▲ زما زرگيه! لېونيه!
ته له پردي عالمه! غواړې عزتونه
- ▲ سبا مې بيا د کډې وار دی
په سر به پنډې چلوم په زړه غمونه
- ▲ خوله دې کتاب شونډې د پانې
د چار شنې په ورځ يې ژو په و کومه
- ▲ اوړی دې ټول په غم کې تېر کړه
په ژمي راغلي له ما غواړې ژېړ گلونه
- ▲ ستا د ديدن باران دې و شي
چې دغه تېرې عاشکان په اوبه شينه
- ▲ که ته پر سپينه خوله مړ نه شوي
سوگند په خدای دی بې ننگی ته دې ساتينه
- ▲ سپينه خولگی دې راته ژوي
که په چرو کې نړی لار وي در به شمه
- ▲ خلک به هر څه، هر څه وايي
جانانه مه د چا منه نه يې منمه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ خلک به هر څه، هر څه وايي
زه زور اشنا په نوي يار نه بدلومه

▲ اول مي کله، کله غم وو
اوس مي کتاب شو مشغولا په کي کومه

▲ زما د زړه صبرېدل گران دي
اشنا چي راشي خوي کوي صبر به شينه

▲ که سل اويا کالونه تېر شي
هېر به مي نه شي ستا را کړي ځوابونه

▲ که چا رباب ليدلی نه وي
د شا لایلا سينه رباب زلفي يي تارونه

▲ د لونگين پر تار راخپره
شپه پر پېزوان کره خرڅ له خولي واخله مينه

▲ اوبه مي ځيني پېزوان مي لوند شو
په نري باد يي و چوم ژړا رايينه

▲ د هېندوستان لوري ته مه ځه
ته به گني خوري ما به هېره کي مينه

▲ پر هېندوستان يي گول کړي
پر خوراسان ولاړه يم بوی يي رايينه

▲ سپيني سپورمي ولي کبرجني
سپيني سيني درته پر تي دي پر بامونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۲ چوپړی

▲ زلفي مي مه پري کوه موري
پر پرېکړې ونې نه کېني بازونه

▲ د بېلتانه په ژرنده راغلم
گرهپار يې خپري دوي مين جلا کوينه

▲ خوانان ژور کابر له لويږي
لنگی يې کېنودي د بنخو په سرونه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره د اېندوانو رسم کړمه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ وطن د يار په سترگو خپل دی
چې يار نه وي څه وطن څه بي وطنه

▲ راځه، راځه چې سره ځونه
که را گرمي شوه تورپيکی به سوری کينه

▲ راځه، راځه چې سره لار شو
يا به ياران شو يا به تورې خاورې شونه

▲ کيتابه ژر، ژر تمامپيره
په وطن کې مي په خنجر پيلي زرونه

▲ ولي د بد راسره و کړه
زما په دنيا کې تمه وه چې يار لرمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۳ چوپړی

▲ ،، ولي د بد راسره و کره؛ جانانه!

چې د کيامت مخ مي په تا تور که مينه،،

(پينده محمد، ۱۳۱۰ لېږدی، ۷۷ چوپړی)

يادونه: جانانه! پارتوبيکی د مصری په پلنی مسره کی ببخباري راغلی چې ۹ مسره يي ۳ څپي ډېره کړي او ۱۲ څپي شوي، چې له پاینی یا اوردي مسري سره ۱۳ سره ټول ټال شي. دا مصری بنځه نورې ته اړونده ده چې ۲۵ څپي کېږي او دا لرغون دود دی.

▲ خاونده بيا دي پسرلی که

له تشه ډاگه د لونگه بوی راختنه

▲ د پلار مي حک راباندې نه شته

يو وار گېدی کړم بيا يي اور ته و نيومه

▲ ملا دا خپل سپرلی مي راکه

دا ستا په گورو ليلا خوله نه راکوينه

▲ زړه مي سونک دی د پولادو

د جانان مينه خزاني زه به يي ساتمه

▲ خدايه کوچي په کوچ روان کي

چې بنايسته بدرنگي گډې وډې ځينه

▲ زما ځواني دي عبث تېر کره

لکه اخور له گولو ډک غوايي يي خورينه

▲ زړگی مي ډک دی له ارمانه

لکه کمکی کنډو چې ډک شي له بارنه

▲ مصری مي ډېرې و ويلي

زياتي چې وايم د زړه غم مي ډېره وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۴ چوپړی

▲ د الکه موري جنتی شي
الک دې جور که د لونگو بوی يې حينه

▲ ما درته ويلي پېغله و که
پېغله گنی دی بند په بند مزه کوينه

▲ ستوري اسمان ته غېره ورکړي
زما بي اکه (عقله) اشنا غېر نه راکوينه

▲ زرگی مي ستا خبرې غواړي
لکه د للمي غنم غواړي بارانونه

▲ توره را واخله سر مي پري که
د جدايي خبرې مه کوه مينه

▲ زرگيه!؛ تا چې پر مخ خپېره راکره
په ژرا دکې سترگې چا ته وارومه

▲ ما ته کاغذ او کلم راوړئ
يوه خو مصری په وينو سرې يار ته لېرمه

▲ مشواتی وچ او کلم خلاص شو
کلم مي اوبنکي توي وي پري ستړی شومه

▲ اسمانه کړنگ وهه رالوپره
پر ما کيامت (قيامت) دی چې پر ټولو کيامت شينه

▲ زره مي ستا له لوري تور شو
لکه د ژمي دود چې تور کي ديوالونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۵ چوپړی

▲ اسمان په ستورو بڼایسته دی
لکه کمکی جلی چې و وهي خالونه

▲ ما په تدبیر کې عمر تېر که
تکدیر(تقدیر) را وران که د تدبیر بسته بارونه

▲ پر لویو غرو د خدای نظر وي
پر سر یې واورې ترې چارپېر دي ژېر گلونه

▲ پسرلی شو ونې شني شوي
زما د زره ونې رلی وهلي دینه

▲ په سترگو وړوند شي راته گوره
په چالکجه اوربل مي ايښي دي گولونه

▲ په سترگو وړوند په غورو کون شي
په ژبه گونگ شي چې و نه وايي حالونه

▲ سلام، سلام سپيني سپورمی
پیغام مي يوسه د همزولو تر کردی يه

▲ سهر سبا دی باد لگپري
راباندې واچوه لنگی دواړه لاسونه

▲ د سپيني خولي تن راته کپرده
چې د چرو په څوکو لار وي در به شمه

▲ الکه خدای که به خوله در کم
په سر دي نه شته د مصری توري وارونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۶ چوپړی

▲ چي خدای قاضي شي ميزان راشي
ستا د جفا تفسير به الله غورومه

▲ مصري دي ډېرې خو يې وایم
چي خو يې وایم د زړه غم رازياته وينه

▲ د تورو جنگ وای ما به کړی
د نصیب جنگ دی ورختا ولاړیمه

▲ ټوټې، ټوټې په توره راشي
چي پرهارونه دي گنډم خوله درکومه

▲ تور به رنجک سور شي په وینو
سالم په تن بي ننگه را مه شي مینه

▲ توري به نه کړي نو به څه کړي
چي سپين مړوند يې زه د سر لاندې کومه

▲ په تور ټوپک وپشتلی راشي
د بي ننگی احوال دي را مه شه مینه

▲ په وینو رنگ توره دي راکه
راشه په سرو شونډو يې زه در پاکه کمه

▲ توري به نه کړو نو به څه کړو
چي مو شيدې د پښتني رودلې وينه

▲ جانان مي سر په وطن کېښود
په تارو زلفو بي کفن ورته گنډمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۷ چوپړی

▲ ولي دلگير ولار يې ياره
خدای به اسان کړي د دنيا مشکل کارونه

▲ زما او ستا به روغه نه شي
لالی يه! ته يې خام تما زه کبرجنه

▲ که واورې پرپوتي په غرونه
نامراده ياره د هوسي په دود را درومه

▲ ورشه له بلخه! دنيا راوړه
په کورنی دنيا مې پلار نه درکوينه

▲ يوه خو دې بن راباندې و کړه
بل راته وايي چې ورا ته سره ځونه

▲ پر ما د بني بنتوب تېر دی
زه د دوزخ د لمبو څه پروا لرمه

▲ تپه تياره ده نه دي وينم
په چارکنجه اوربل دي کپرده مشالونه

▲ د بېلتانه مې ځان شاگرد که
ما ترې شروع لا کړې نه وه اک (عاق) يې کړمه

▲ خال به د يار د وينو کپردم
چې شينکي باغ کې گول گولاب و شرموينه

▲ جانان مې جنگ کې توره و کړه
ځکه امزولي را له کوبني سموينه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ کاشکي زما د منگول باز شي

د زره کفترې به درکړم تا به ساتمه

▲ ،، کاشکي زما د منگول باز شي

د زره کفترې به ورکړم دا به ساتمه

▲ نن مي د زره توتي خفه ده

يو څو لنډی د خپواکي ورته کومه

▲ نن مي د زره توتي تپي ده

يو څو تپي د خپواکي ورته کومه

▲ نن مي د زره مرغی خوبحال

يو څو تيکي ناوي ملگري ته کومه،

▲ نن مي د زره توتي خفه ده

يو څو مصري د ازادۍ ورته کومه

▲ پښتنو خدای ته سر، سر تور کئ

چي خپل قوم د ننکيالو ملگري کرينه

▲ ترپ له ميدانه احتياط نه دی

په بدنمی کي سپي موزيان په تبه مرينه

▲ پر سپين ميدان به درسره يم

زه پښتنه له توري نه ترپم مينه،

(پينده محمد، ۱۳۱۰ لېږدی، ۵۱ څخه تر ۱۵۸ چوپړی)

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۱۹ چوپړی

▲ ,واسمان په څه کودرت ولاړ دی
کډیمه! خدایه نه بی ستن شته نه بی تیرونه

▲ که ته پر سپینه خوله مړ نه شوی
سوگند په خدای دی بی ننگی ته دې ساتینه

▲ اس پینتو زور را باندي و که
د کمیسه مخ می پر خای استر بی خینه

▲ آس بادرو د یاری تانک دی
کتک مگر کی بی پاخه شي زېرگولونه

▲ په هوا لاری توتکی یه
سلام می وایه مسافرو په ټولیه

▲ ټیک په تندي پیزوان په شونډو
اوگی په غاره د جلی مزه کوینه

▲ ټپه په وار راسره وایه
ما ته بی واره ټپه خوند نه راکوینه

▲ ټیکی په سرو شونډو مزه که
لکه بلبله چې چربانگ ناری و هینه

▲ ټپ خو په دوارو لاسو کپړي
اشنایي هم له دوارو خوا مزه کوینه

▲ ټول صورتونه تار په تار شو
را ټول بی نه کی د ماسلو په لورونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۰ چوپړی

▲ ټيکي سبي که بيا يي وله
چي په ټولي کي شرمنده نه شي مينه

▲ ډوډی مې و خوره مړه شم
ته به د چا په در ولاړ يي مسافره

▲ ډډه وگي ډډه دي غاړه
ما په کي نغاړه مسافر راغلي يم

▲ که دي خندلي راته نه وي
غريب سړی وم خپله لار به مي وهله

▲ لنډی په لنډه، لنډه وایم
چري زرگی دي پري خفه نه شي مينه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
د يار له پاره درمسال جارو کومه

▲ يار مي اېندو زه مسلمان يم
اېندو رام، رام که څه به خپل دين چلومه

▲ حسن خانه زمور خانه
نه دي بل خان شي نه دي واخلي ماجبيونه،

(د ليکوال پېژند څرگند نه دی لرغونی په ليکاني بڼه دی، ۱۳۱۲ لېږدی،
ځای، ځای له ۱ څخه تر ۶۵ چوپړی)

▲ ،، که په ميوند کي شهيد نه شوي
زما لاليه بي ننگی ته دي ساتينه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ سپورميه منځ د اسمان راغله
بي ياره خوب نه شته که ما له نه را ځينه

▲ جانان په ځين کي راته کور شو
د جستو څوکي لگوم خوله ور کومه

▲ ما ته ځولي گولونه راوړه
زه د اور بل د پاسه چتر جوړومه

▲ پر لويو غرو د خدای نظر دی
پر سر يي واوري وروي پای يي گولونه

▲ کلم په لاس گوتي مي رپردي
د عاشقی (عاشقی) مصری په زره وهلي يمه،
(عبدالروف، ۱۳۳۷ لېږدی، ځای، ځای له ۳۵، ۵۸، ۱۴۲، ۶، ۱ چوپړی)

▲ ،، سینه مي تخت بالښت مي زلفي
که بي پروا اشنا پرې سر ولگوينه،
(سیدالگل، ۱۳۸۵ لېږدی، ۱۱۸ چوپړی)

▲ ،، ته دي له خپل مېرمن وېرېره
خلک پردو په سي کلا ته واوخته،
(صفي الله، ۱۴۰۳ لېږدی، ۱۱۸ چوپړی)

▲ الله! پر مخ دي داسي پرهاړ کپر دم
چي مور دي وېر کئ پلار دي ږېره و شکوينه

▲ ،، په دېوال غلي، غلي راغله
په بلې کېناسته گيلي راته کوينه

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۲۲ چوپړی

▲ که له دولت مجبوره نه وی
مابه مې یار د سرو په تول اخستی ونه

▲ مسافري په بي غمي که
اصیل زاده یم په نامه دي ناسته یمه

▲ مادزیگر هر بوټی تازه شي
زه لکه تريخ هر مادزیگر کې بد کې یمه

▲ پاس په سینه مې غلی سمله
تابه په تورو غرو کې کړي يې شبگیرونه

▲ که ته مې روغ لېونی نه کړي
بیا مې د بنگو پیاله مه بوله مینه،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور او سید محمد اوستاد سره په گډه په
ټنگټکور کې ویلي دي.

▲ په کرانه!؛ هوښیار هغه چې پردي خپل کې
کم عقل خپل پردي کوي ژړا راینه

▲ فکر کوم سودا کې بوب یمه
چې مې دیدن اشنا په کوم خای کې کوینه،

د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي منور اوستاد په ټنگټکور کې ویلي دي.

زه به تمه د وفا و کړم له چاته
وفادار چې مې گڼلو لاره مانه
یواختوب مې شوله برخه دي دنیا کې
چې زه پاتې شوم په دې پاتې کاروان

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۳ چوپړی

▲ د شپې د یار غېر کې ویده شوم
سبا مي بیا د یار غمونه پاسوینه

▲ په تصور مي ځان باچا که
چې سر مي جگ کړه د دوهی ملنگه ومه

▲ دا سید باچا میدان کې نه شته
زړه مي خپه دی میدان خوند نه راکوینه

▲ میرویسېه! ولي ورختا يي
چې شپه پخه شي راپیدا به شي مینه

▲ سید باچا تا زېری ورکړی
میرویس لگیادی په تپو دې یادوینه

▲ میرویسېه! همدغه دې مطلب و
په دې میدان کې نور ځوانان هم شته مینه

▲ جانانه زېری مي درباندي
زموږه کډه ستاسو کلي ته راځینه

▲ جانانه زېری مي درباندي
پلار مي رضا شو اوس مي تا ته درکوینه

▲ ټول صورتونه تار په تار شو
را ټول بی نه کې د ماسلو په لورونه

▲ چندان مین درباندي نه ومه
کږه وگږه په لاره تلي مین دې کږمه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۴ چوپړی

▲ ريباره خدای دې سزا در کړي
لېرلی ما وې کار د ځان ته و وېستنه

▲ ريبار ورکوټی و اوس لوی شو
اوس چې د يار خوا ته ورځي شکمن پرې يمه

▲ په کباري کې يې دوکان دی
دغه کېسټ د يار محمد مزه کوينه

▲ په کباري کې يې دوکان دی
چې مونږه ور شو زموږ ډېر عزت کوينه

▲ زړه مې کابل دی نه وړانډېري
يار مې دوکن دی په توپو يې وړانوينه

▲ خدايم د کابله پسي تېر کړه
چې بېر ته راشي ياره نه دې يادومه

▲ کارونه! وړان بچي يې مړه شه
چې په عاشک د لېوني گومان کوينه

▲ کور يې د مرگ په تبه وړان کړي
چې په دوستی کې ځني تېري ټکوينه

▲ په خدای سپک کړي نه درنډېري
که د کاپ غرونو په څادر کې و ترينه

▲ سړی په رنگ نه سړی کېري
سړی هغه دی چې يې خوی د سړي وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۲۵ چوپړی

▲ مار کره په تېټه تار اوچت که
لایک (لایق) دي نه يم پاک الله درکړي يمه

▲ افسوز، افسوز ارمان، ارمان دی
دامي ارمان دی چې اشنا به چبرته وينه

▲ خالونه يي ټول د مخ خالونه
د زني خال يي مرور په خوله کوينه

▲ که د جمعي په شپه رانغلي
که ته ژوندی يي زه دي په مرو حسابه ومه

▲ چې مسافر په کانو ولي
جلی لمن به دي خدای نه زرغونه وينه

▲ د مسافرو د رب مل شي
باران به اوري څوک به خای نه ورکوي

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
چې خای جارو کي په کي واخلې کدمونه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
شونډي دي پو کي په بلا دي و وهمه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
ما به لاهو کي په نوبنار به و خپرمه

▲ د مور ملوکي سرې دي نوکي
خوړې خبرې دي مزه کي په تالوکي

د ټاټوبي ميلي پبيلي ۱۲۶ چوپړی

یادونه: د ننگرهار سر غندوي سندر غاړي سيد محمد اوستاد د دې لنډۍ اوږده مسره (۱۳ څپزه يا پاينی مسره) غلته ويلي ده، ديار لسمه څپه باندې ترنگتوک ناسم راوستی دی، رښتني پښېله (حکمي کافيه يا نړۍ واله يا عالميه کافيه) د دې پبيلو په کې نه شته، په هې (ه) ابېڅې اړېينه بايد بشپړه شوي وي، د لنډۍ ويلو خوند يې په خوږ غږۍ کې پيکه او اکېکېدونکي کړی دی. چې دا تر ټولو ستره غلتي ده؛ هېڅ سندر غاړی يې ناسم و نه وايي او د هې ابېڅې او ترنگتوک غوندې په خوږ يا په لوړ په کې وساتي دا د ټاټوبي د ميلي پبيلو رښت (قانون) دی.

د همدې له پاره ميرويس شوکي (شوقي) شينواري ورته گړندی وايي او پوی وي يې چې غلتي دې وکړه؛ سمې بې وايه، سندر غاړي خو ډېر ژر د سترگو په اشارو، د مخ له رنگ او د پبيلي له مانا ژر پوهېږي، د دې ناستو او پبيلو د چار پېريال ډېرې سرې تودي لري، دوی دې چې په دې دوديزو پبيلو وگړي ژر پوی وي او انگېزې په کې ښاندي.

يو سندر غاړی خپل ځواب هېڅ نه پرېږدي، ژر او گړندی ځواب ور ته په بله وگړني پبيله کې وايي. که د دوی په گډه ټنگتکور ته پام و کړی چې سندرې په کې وايي دا اړېنه درته روښانه کېږي. د دې غلتي لنډۍ کره او روغه بڼه په دې ډول ده، اړينه ده چې داسې يې ويلي وي (واي).

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

خوږې خبرې دې مزه کئ په تالوکه

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

پاس په تالو کې دې خدا مزه کوينه

▲ خدا د سر په بدله دی

چې سر پرې ورکړم باکي (باقي) دار به څومره شمه

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې ځای جارو کې په کې واخلي کدمونه

د ټاټوبي ميلي پبيلي ۱۲۷ چوپړی

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې دا درغلی ستا هر وخت کي شونډې بوکه

یادونه: د ننگرهار سر غندوي سندرغاړي سيد محمد اوستاد د پورتنۍ لنډۍ په بڼه چې مي يادونه ورڅخه و کړه دا هم غلته و يلي، ناسمه يې لوستي، ترکنگتوک په کي شتون نه لري.

په لاندي بڼه يې روغه بڼه ده چې و يلي يې وي نور دې په راتلونکي پېر کي هېڅ يوه تن د ټاټوبي ميلي پبيلي (لنډۍ، ټپه، ټيکي او مصري) پرته له هې (ابېڅي) لمر (رديف) څخه نه وايي. دا لاندي يې کړه او روغه بڼه ده.

▲ د مور ملوکي سرې دې نوکي

چې دا درغلی ستا هر وخت کي شونډه بوکه

▲ مسري سبي کړه بيا يې و له

چې په ميدان کي خجالت نه شي مينه

▲ څه د کوران (قران) ټکي خونه دي

داسي الک په اکو بکو تېرومه

▲ که د کوران (قران) ټکي دا نه دي

لوټ دې اخستې بڼه مجلس کوه مينه

▲ دغه مجلس ته خدای راوستی

ميرويسه! وروره ملا دي و تره مينه

▲ که ته بلد زه نابله

دا جوړه مار مي دلته نه شته دی مينه

▲ د جوړه مار ارمان د مه کړه

که دا ته وايي زه به سم درته ویمه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ په انگرېزی کې به شروع شم
ته يې سپين زېږی چې خفه نه شي مينه

▲ گوره دا ملک د پښتونو دی
ته ما انگرېزه نه يې راستی نه يې مينه

▲ پښتو بدله په اپنگلېش شوه
کمپوټري ده پښتو نه خوښی مينه

▲ د خلکو نه خوښ يې جانانه
مور هغه حساب کې نه حسابونه

▲ (هواريو وېلکم) په خير راغلي
فرهاده تا ته هرکلی وايو مينه

▲ زه ما ارمان ختلی نه دی
لاسونه جيگ کره غېر ته بيا راشه مينه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
په زړه مي نه وی د خواږه جانان غمونه

▲ غم به دې هله در معلوم شي
چې خدای دې زما غوندي محتاج د بل چا کې نه

▲ د ملکنډ د سر توتي وی
را سره نه وی د خواږه جانان غمونه

▲ په مسافرو مي زړه بد دی
اوس مي کيسه د بنگالی مسافر شونه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۲۹ چوپړی

▲ زه تر هغي ورته ولاړ وم
د جانان سپين مخ يې کبلي (قبلي) ته واړونه،
د ننګرهار سرغندوي سندرغاړي ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او سيد
محمد اوسنادره په گډه په ټنگتکور کې ويلې دي.

▲ ،،وه!؛ ماته دې خپل جانان را ياد که؛ وای!
وه!؛ دومره پرېشاني زلفي مه گرځه مينه

▲ وه!؛ فرياد له خوړو زړنو خپري؛ وای!
وه!؛ چې زړه يې روغ وي هغه به څه فرياد کوينه

▲ وه!؛ ملاتړلی يار مې مړ دی؛ وای
ملاتړلی شری و کڅم و ژارمه

▲ چې کله، کله مې را ياد شي؛ اوو!
لکه يتيم د دېوال خواته و ژارمه

▲ اوو!؛ ستا به زړه مينه يادېږي؛ نو
د ظالمانو لاسه کور کې ناسته يمه

▲ يه!؛ خلک په پېغلو مينېږي
يار په زړې باندې مين دی مړ به شينه

▲ اوو!؛ ځان دې زړو جامو کې جوړ که
لکه په وران کلي کې باغ د گولو وينه

▲ يه!؛ اول به مور کره راتللي
اوس په څادر مخ پټوي چې پېغله شومه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۳۰ چوپړی

▲ او!؛ په کوژدرني مين مه شي
ته به ولاړ وي هغه به بل ډولې کي وړينه

▲ وه!؛ کشری د ستا مشرۍ زما شوه
په منځني افسر به بڼه لي واچونه

▲ او!؛ که يوه خوله دي ما ته را کړه
زړه به مي بڼه شي خوله به بيا در کرم مينه

مړی، مړی اوبسکي څخومه په گرېوان کي
پاکي پندي تېرومه په ميران کي
د خمارو سترگو هسي گناکار شوم
د زړه غم په وينو رنگي زه بېمار شوم

▲ زه بي له تانه وطن څه کړمه؛ وه!
که بوتې لونگ کاني ټوله له زرو شينه

▲ اول به کله، کله غم وه
اوس مي دوثر شو کروندې په کي کومه

▲ وه!؛ يار به په ټوکو مرور وي
زما به زړه ترې په رښتيا چودلی وينه

تيراواله ماما څه چي څو گرمي ده
پټکي را واخله بيا زمور کلي ته خونه

▲ ما ويل چې زه به يار ته ژارم
يار له بازاره سترگي سرې راوري دينه

▲ ځان دي زرو جامو کي جوړ که
لکه غريب پټکي کي گول ټمبلی وينه

د تاتوبي ميلي پبيلي چوپړی

▲ د غره په سر د گولو وېش دی
نه مې جانان شته نه د گول تمه کومه

▲ وه! لایلا په منډه، منډه راغله
په لېوني اشنا یې واچول لاسونه

▲ وره، وره په توپو مړه شي
ته لا وره یې په یار وایي سلامونه

ستا سو په کلي کې راتلم کراره شپه وه
ورېخ خوره وره وه، نر، نری باران وه

▲ سپرلی خو بیا په تیرا راغی
د مسافرو په کې نه شته نصیبونه

▲ دا رحیم شا په غور کې یاد کړم
گیله به و کړي چې مورن څوک نه یادوینه

▲ په زړه کې پت را باندې گران یې
ځکه په خولي خبرې نه در سره کړمه

▲ په خولي ویلی یار ته نه شم
خدای یې په خپله مهربانه که مینه

▲ په سفر تلې در پورته نه شوم
گیله و نه کړي زه سلگو نېولي ومه

▲ یه! کله به وم کله به نه ومه
یه! زما یاري په ښکې مه شمېره مینه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ يه! په وېخني يوه ورځې را نغلي؛ نو
په خوب کې نخښې را کوي چې بلاربه شمه

▲ يه! وېنسته مي يار له غمه سپين شو
خلکو ته وایم د بچو غمخواری شومه،

د تیرا سرغندوي سندرغاړي محمد اشرف تیراوال اوستاد په ټنگټکور کې
ویلي دي.

▲ ،، نورې د هېچا او! کېدې نه ځي!؛ نو
دا یو پښتون دی او! کېدې ښکته پور ته ورینه؛ ای!

▲ او یه کرپانه!؛ د پښتنو، نو!؛ مشران نه شته؛ نو
په هر سنگر او!؛ باندي بېځایه ځکه مرینه؛ ای!،،

▲ ،، روړه یو ډک سگرټی راوړه؛ نو
زه یوې شپې ته د یار غم غلټومه

▲ وه!؛ خدای به په خپله مادزیگر؛ وی!
د چینارونو سر ته مه خپره مینه

▲ يه!؛ جانانه تېرې کاني سمې؛ نو
یوه جونگره ستا دیدن ته جوړومه

▲ وه!؛ د دریاونو لامبوزن یم؛ اوو!
نصیب مي خوار شو د لڅښتي اوبه مي وړي نه

▲ وی؛ امانتي مي گور کې کېردی؛ که کېردی نو
وی!؛ که یار خبر شي ما به خپل وطن ته وړي نه

د تاتويي ميلي پبيلي چوپړی

▲ مخامخ مه راته دربرئ! اوو!
زما د زړه سنتي کړې در په سي شينه

▲ وئ!؛ جانانه زېري مي درباندي؛ اي!
وئ!؛ پلار مي رضا شو اوس مي تاته درکوينه

▲ وه!؛ ديار په کلي کي مي شپه وه! اوو!
زما پوښتنه يي په درېيمه مياشت کونه

▲ اي!؛ اوربل مي مخ باندي را پرېردئ! اوو!
او!؛ لکه شپونکي چي رمه غره ته و شرينه

▲ وه!؛ اول مي فکر درته نه وه؛
اوس مي د زړه سنتي کړې در په سي شينه

▲ اي!؛ زما په سترگو ورته گورئ! وه!
او؛ جانان بنيايسته دي او که خدای زه لېوني کرمه

▲ وو!؛ پخوا د سيدک (صدق) يارني وي
دا اوسني خو توجارت (تجارت) په کي کوينه،،

د ننگرهار سرغندوي سندر غاري ميرويس شوکي (شوقي) شينواري او پهلون هوتخيل سره په گډه په ټنگټکور کي د شمشاد تلويزيون په يوې سترې ناسته کي ويلې دي.

▲ خدايه! دوي مخو بنخي خري کي
ما ور په سي کړې چي لکي يي تاوومه

▲ څوک د وطن په نوم شهيد شو
چا د و وطن په وينو جوړ کړل بېلدينگونه

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۳۴ چوپړی

- ▲ خاوره خو مور مور ترې پيدا يو
چې لېوني وي هم مور نه برېښدوينه
- ▲ پرېرېده چې ښې بلا و کاندې
نادان بچي دې د ښمن په لمسون دینه
- ▲ تور پنجابی مي خپل مېړه کړم
د پښتنو په سيمه درې وار کونده شومه
- ▲ ستا د غيرت پایله همدا شوه
يوه مېليون مري دوي مو رنگ شو دېوالونه
- ▲ زمور د جهاد پایله روښانه
څه چې يهود مشران وايي هغه به وينه
- ▲ راغلی مه وی انقلابه!
ډېرې دې کونډې کړې ښېرې درته کوينه
- ▲ سترگې مي پټې کړم خير غوارم
که نه يي غوارم يتيمان له لورې مړينه
- ▲ بي ورونو خور په کوڅه راغله
ناره يي و کره شپه به چا کره کومه
- ▲ ښه ده چې اېننه يي زرکيه!
که ته بېرون وای پرتا لا ډېر دي غمونه
- ▲ څنگه دي خواره کړمه خدايه!
چې همسايه مي د خولگی تمه لرينه

۸. پایله

ګواکې داسې بویم! چې د ټاټوبي ميلي پېبلي د مینې ژبه ده، د مینې په ژبه ټول بېل ژبي په ټوله نړۍ کې پري پوهېږي او په پینۍ واله بڼه زموږ د پېیلو پېنځګوني رځنده ټوکونه لکه: ژبه، ټول، واند (خیال)، اند (فکر) او ولوله (احساس، عاطفه) کټ مټ لېږد وي، ستاسو لوستونکو او اورېدونکو پر واندونو، اندونو، ولولو اغېزه کوی شي.

د مینې په ژبه پنځي دي، ځکه موږ له رښتیا څخه خپل بردابنت په ولولي بڼه انځور کړي دي. همدې ته ادبیات (لیټریچر) هم وايي چې لوېدیځوال بیا د ټولو له چاپه راوتو اثارو مجموعې ته وايي. که ادب پوهې، زیرکې، ښه سلوکو کړه وره (اخلاقي تهذیب) او لوړوالي (فضیلت) ته ویل کیږي.

او په اصل کې ادب هغه پوهه او روزنه ورکول (ریاضت، استعمال، عادت او رواج، مشق؛ کارکول، مشق، کول، پرله پسې عملي کول، د پېښې په توګه یو کار کول، تریبیه کول) دي، چې انسان ته لوړوالی ورپه برخه کوي، په خپلو کړو وړو کې یې له سهوې او ښوېدنې څخه ژغوري. داسې وګڼئ چې و تاته مې و وي! ځکه چې هر پښتون باندي د خپلې ژبې ادبیات لازمي او اړین دي، که هغه په هر علمي مسلک کې وي، له دې پرته مو ژبه بډایه او ځواکمنه کېدل نا شوني دي.

د ټاټوبي ميلي پېبلي هر یوه یې یو بشپړ رښت (قانون) دی او پښتون پښت به د وینښتیا او پرمختیا لور ته بیايي، هغه کسانو چې د دې ټولني وګړو سره جفا کوله هغو ته مې نغوته کړي او د نیوکې لاندې مې په یوه نه یوه بڼه نیولي دي.

دا زما ښه بخت هم نه دی، چې تر اوسه پورې مې پښتون پښت له کتابه سره آشنا شوي نه دي، بل دا زما لیکي داسې دي چې د لوستونکو سویه، مزاج، او مېلان رسېدلی نه شي. او د خپل پښت ډېری زده کړیالان د پردۍ یو ژبو پېیلنو او پېلني (شاعرانو او شاعرانې) پېبلي (شعرونو) کې خپل مزاج ویني،

لکه د ابو عبدالله جعفر بن محمد رودکي، ابومنصور دقبيقي، ابوالقاسم فردوسي طوسي، ابوالمجد مجدود بن آدم سنایي غزنوي، فریدالدين ابوحامد محمد عطار نیشابوري، جلال الدين محمد بلخي یا مولوی یا رومی، ابومحمد مصلح بن عبدالله شیرازی سعدي، نظامی گنجوی، ابو الفتح عمر بن ابراهيم خيام، خواجه شمس الدين محمد حافظ شیرازی؛ میر، غالب، انیس، اقبال، جوش، یګانه، فراق، فیض، راشد، میراجی، عزیز حامد مدنی، ناصر کاظمي، مجید امجد، امرؤ القی، النابغة زهير، طرفه بن العبد، لبید، عنتره، عمرو بن کلثوم، الحارث بن حلزة، الأعی، عبید بن

الأبرص؛ A. C. Пушкин, Л. Н. Толстой, М. Горький, А. П.

А. Н. Толстой, Н. В. Гоголь, И. С. Тургенев Чехов

М. Ю. Лермонтов, Ф. М. Достоевский, А. И. Куприн, Н. А.

Некрасов, И. А. Бунин

د ټاټوبي ميلي پيښلي ۱۳۶۱ چوپړی

William Shakespeare, John Milton, Samuel Taylor Coleridge,
William Wordsworth, Lord Byron, Percy Bysshe Shelley, John
Keats, Emily Dickinson, Robert Frost, T.S. نورو....

پردی ژبو یا فارسي ژبو کښلي (ليکي یا کتابونه) لوسته (مطالعه) کوي یا يي پيښلي له يادو يادوي (شعرونه حفظوي). چې شروع درته و کړي ته به وايي نېمچه فارسيوانان یا پنجابيان، عربان، روسيان یا انګلېسان دي.

زما د پښتون پښت نوی نسل او د ادب مینوال په همدومره پوی شي، چې زموږ میرځمن مور ته په درنده سترګه نه گوري، بد مو ياده وي، تېټ او وروسته پاتې مو بولي، په درناوي مو نه يادوي، نو د هغو میرځمنو خبره په هره بڼه چې وي، مه منئ؟! چې خپل یو ژبی (له خپل پښته مو، ورته څېره، یو شان ونه، خوی، دود او په کومه بڼه مو چې زموږ مور ډوډی پخوي او په څتری لمونځ کوي په همغه بڼه مو بل پښتون یو ژبی یا بل پښتون ورور هم په ورته کړنه کړ وي). خپل پښتون پښت باید په هېڅ صورت و نه وژنو، مور داسې تېر وو چې اسکندر مقدوني مو مات کړی وه، ۳۴۰ کاله وړاندې له میلاد څخه په کنړ اسمار دره کې؛ اسکندر ژور زخمونه خورلي وو، اسلام دین مو د اسيا په لويه وچه کې رسولی دی او له هینديانو څخه مو عربان مسلمانان ژغورلي.

همدا زموږ لوی پښتون پښت و چې اوس ټول لر او بر ۷۰ ميلونو ته رسيري، هم دا یو پښت و چې انګریزان مو دري واري مات کړه، د نړۍ له باچاهۍ مو را وغورځول، همدو انګریزانو مور په منځ کې یو خط کش کړ، ترسو چې دا پښتون پښت چې ۷۰ ميلونه کېږي نېمګری، ناتوانه کړي او د نورو لاس ته يي محتاجه کړي. مور په رښت کې که سره یو شو او ټول پښتون پښت سره یو شي نو ۷۰ ميلونه په ټوله نړۍ کې یو زورور او بډايه ځواک کېدلی شي او د خپل پښت هر وګړی به مو بډايه شي، هر څه به مو خپل وي بيا به افغانستان لوی کور وي، خپل کوشني بېل شوي کورونه به له خپل لوی کور سره یوځای وي. لکه د پلرونو ۷۰۰۰ کلن پېڅلیک چې د پښنی داسې پښت و چې ښارونه يي ودان کړي وو، عصري ژوند يي وګړو ته تيار کړی وو، دښمنانو ته يي زورورې ماتې؛ د پنډه ډک درسونه ورکول، که لر له بر سره ګډ شو، په لر به د لر همغه سرغندوي پښتانه، خان عبدالغفار خان او خان صمد خان کهول واکمن وي، ټولو پښتنو ته به بېشمېره بښګڼې رسوي، له دوي مخی به بيا لري وي، په ښکاره به لوی کور وي د افغانانو.

د ټاټوبي ميلي پيښلو کې همداسې ازانګي شتون لري چې بری يي تر لاسه کولی شئ په زيار سره، هندسي بڼه د هرې بڼې پيښلي د مانا له لوري حرم ته ورته دي، چې یو ټکی یا هېڅ ښکارېږي چې هر څومره يي بېخ لوري ځئ نو بېخ (قايدې) يي غټېږي او درنډېږي! دا چې د پښتو ادبياتو له مخې د پښتون پښت هر سيمه په ځانګړي بڼه پيښلي کې ځانګړی سرغندوی (مشهور) نوم لري. لکه لمپاکا (لغمان) په لنډۍ يو، ټپو، ټيکۍ يو، مصری يو، نيمکی (سروکه، پام) لندۍ يو، نيمکی (سروکه، پام) ټپو،

د تاتووبي ميلي پېيلي چوپړی

نیمکی (سروکه، پام) ټیکي یو، نیمکی (سروکه، پام) مصری یو، لنډی ایزو، ټپه ایزو، ټیکي ایزو، مصری ایزو، انکی یو، لنډکی یو، غبرگی یو، پټی یو کې او کابل په غزلو کې، غزني د اتن نارو کې، سویل کندهار په نکلونو کې، پېښور په پېران (نظم) کې، پکتیا په کاکړی یو کې او ننگرهار په چار بېټو کې، بلخ په بدلو کې. نو په خپله یوې لنډی چې د تاتووبي ميلي پېيلي برخه ده په لاندې بڼه وایم:

▲ سترگی رپ رپي دي لېزري

لیدل يي گوره د زره سپيني تختونه

زما په دې پورتنۍ لنډۍ کې ټینګاره تشبې (موکده تشبې) شتون لري. ټینګاره تشبې (موکده تشبې یا موکده تشبه یا ټینګه، جدي، سختگیره، درست، سمه، پرځای، دقیقه تشبې): چې د تشبې ټکی (تشبه ټکی) وړ نه غورځول (حذف) شوی وي، یا په کې شتون و نه لري ټینګاره تشبې گڼل کېږي.

په دا پورتنۍ لنډۍ چې سرو ته منسوبه ده، په پیلني مسره کې سترگی له لېزري سره تشبه کړي ده چې سترگی مشبه، لېزري یې مشبه به دي؛ د تشبې توري نه لري؛ رپ رپي (رپول، رپول) یې د تشبې وجه ده؛ په پیلني مسره کې سترگو لیدل د زره سپیني سره تشبه کړي ده چې لیدل مشبه، سپیني یې مشبه به دي؛ د تشبې توري نه لري؛ له سترگو یې تر زره پوري واټن یا چې د لېوالتیا حس لېږدوي او اثر یې رنگ پرک وړي، نظر یا گور! یې د تشبې وجه ده؛ ټینګاره تشبې (موکده تشبې) یې ځکه بولم چې د تشبې ټکی (تشبه ټکی) وړ نه غورځول شوی یا په کې شتون نه لري.

پورتنۍ لنډۍ مې د منځپانګې، سکالو، محتوا، موضوع یا مسلې له مخې لاندې ډول لري، له الیده بسپنې ورکولو سره. بدایني، غنايي یا بزمي لنډۍ (Great, Important, Dignified, Supreme, Erotic, Amatory, Stimulating Landay) ده: غنا په لغت کې سرود، نغمې او ښکلي آواز ته وایي. او په ادبي اصطلاح هغه لنډۍ دي چې د شاعر د احساساتو، عواطفو بیانونکي او څرګندوي وي. دغه احساسات خامخا د انساني مینې (محبت)، مینه ناک، له مینې ډک، لېوالتیايي (عشقي)، پارونې، رنځونو او کړاوونو څخه متأثر یا اغېزمن شوي وي. سکالو یې پر بزم او یا د یادویگا (۲۳۴مخ) په خبره پر مینه یا لېوالتیا راڅرخي. بدایني، غنايي یا بزمي لنډۍ ده.

په درناوي او رت سپڅلي پښتونولي

ماسټر اېنجینېر صفی الله فردوس

د وټسټاپ نر مکالي اړیکه: +۹۳۷۸۶۹۰۴۷۹۹

برېښنالیک: Safiullah_firdows@yahoo.com

Safiullah.janan@gmail.com

د تاتویي میلی پبلی ۱۳۸ چوپړی

۹. ژبپانگه (وپیزبرمه: د کره لیکنی پښتو په پښتو تشریحی ویکو چوپړی، د پښتو ابڅی په سته په لاندې لښتیلیک کی کښل شوی)

پبلگی:-

وی د ابڅی په سته

مانا، د چوپړی گڼه له ټکی لرونکی کامی او ټکی نه ورسته په شمېر باندې ښودل شوی.

۱. ای (ا، الف)

ایا:

پلار، د مور خاوند، د مور څښتن، د مور ساتونکی، د مور میره، والد.؛ ۲۱، ۳۱ او ۱۴۰ چوپړی کی (مخ پانه کی، مخ کی، مخ صفحه کی، مخکڼه کی) شتون لري.؛ ۱۵۸ شیطان؛ ۴۳ او ۸۸

ابلیس

یوه توری، یوه حروف، ښځېنه لږ نوم دی یا مفرده ښځېنه وی ده. لکه: ا (ای)، ب (بی)، ت (تی).؛ ۱۹، ۲۰، ۳۳، ۳۵، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۸۰ او ۲۱۰

ابڅه:

ډېر نوم د تورو دی ښځېنه وی ده، ټول توري، ټوله الفبا، الفابیت له ای څخه تر یی پورې. لکه:

ابڅی:

زموږ د پښتو ژبی ۴۹ ابڅی: الف، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د، ډ، ر، ز، ژ، ږ، س، ش، ښ، ځ، ک، گ، ل، م، ن، ڼ، و (اوږد او)، و (لند او)، و (ببواک او)، ه، ه، زورواله هی (ه یا ه)، زورکی هی (ه یا ه)، ی، ی، ی، ی، ی، ی

ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق

دودیز: ا؛ غږېز (فونومیک): a؛ نوم: ای (اه، زور)؛ بېلگه: اره، ار؛ غږېزلیک ar, ará.

؛ ۳، ۶، ۱۰، ۲۳، ۲۸، ... او ۲۰۷ چوپړو کی شتون لري (او ۳۱ واری نور په بېلا بېلو چوپړو کی راغلی دی).

ابڅی:

یوه توری، یوه حروف، نر لږ نوم دی یا مفرده نر ویکی دی. ا (ای)، ب (بی)، ت (تی).؛ ۱۱، ۲۴، ۱۰۵، ۱۲۶، ۱۷۵، ۱۷۶ او ۱۸۵ چوپړو کی راغلی دی.

ابڅی:

ډېر نوم د تورو دی نر وی ده، ټول توري، ټوله الفبا، الفابیت له ای څخه تر یی پورې. لکه: زموږ د پښتو ژبی ۴۹ ابڅی: الف، آ، ب، پ، ت، ټ، ج، چ، ځ، څ، خ، د،

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۰ چوپړی

- اشنا: ملگری، دوست، انډیوال.؛ ۲۷، ۲۹، ۳۷ او ۲۰۷ (ټول ټال ۳۶ واري نور)
- ازرده: دېرزيان رسونکی.؛ ۱۴۰
- اغېز بنډني: اثر لرونکي، يکر يي اغېز بنډنه کېږي.؛ ۵
- اکتدار (اقتدار): دوران.؛ ۱۲، ۳۱ او ۵۳
- اکلياتوړيس: منډکه، خسته.؛ ۱۴۰
- اکېډمي: دار التعلیم، اکاډيمي، د تعلیم جونگره، د زده کړې کور، اکاډمي، هغه ځای چې الله د افلاطون د مدرسې پيروي او نظري زده کړې ورکول کېږي.؛ ۱۴۰
- اکي: کاکي.؛ ۲۵ او ۸۹
- اپلا: خوشي، روان.؛ ۱۴۰
- الک: بېل، جلا، جدا، الیده.؛ ۱۴۰
- الواک: نظر، تيوري.؛ ۵
- الماسک: تالنده، په اسمان کې د ليکي په بڼه برېښنا ده.؛ ۱۴۰
- امرو: راگ دی: سا نا دي يا ما ري گا دي ني سا ني سا ري گا دي سا.؛ ۱۴۰
- انا: نيا، ادکي، د پلار مور، د نيکه منډينه، د نيکه ارټپنه، د نيکه مينا، د نيکه ميرمن، د اکا بنځه، د بابا کور ودانه.؛ ۹، ۱۴، ۱۵ او ۱۸
- اندکي: کوشنی فکر، يا کوشنی پام.؛ ۱۴۰
- انکر: اکر، حالت او وضع (بد انکر).؛ ۱۴۰
- انگار: سکروټه.؛ ۲۰ او ۵۵
- انگار ه: سکروټه.؛ ۱۴۰
- اننگوري: انارک.؛ ۱۴۰
- اوتي بوتې: بي هوده خيري، چتي او بي باکه خيري.؛ ۱۴۰
- اوب: اويدل يا (باقت).؛ ۱۴۰
- اورپکي: جگره مار، جنگ اچونکي، وسله وال، د کلاشينکوف ريسته داران.؛ ۱۴۰
- اورغونکی: وزگوري، د اوزې بچي.؛ ۱۴۱
- اوردپېړی: اوږد پړاوی.؛ ۱۷
- اوردمنگی: اوږد عمری.؛ ۱۷
- اونيزه: هفته وار.؛ ۱۴۱
- اپنجينېږ: يوه فرانسوي وي ده. هغه څوک چې طبيعت په خبرو راولي، د طبيعت ژبه ده چې زي روح شيان په خبرو راولي، بردابنت، طاقت، ظرفيت، څرگند والي او ځانگړني يي معلوموي. او په اصطلاح کې هغه متخصص

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۴ چوپړی

ته وایي چې د یو شي په باره کي په ذهن کي پلان جوړوي او بیا يې د خطونو په واسطې سره کيني یا ترسیم او تیاره وي. ۴. ۲، ۳، ۱۷ او ۲۲۱، ۲۱ ټول واري راغلي دی.

ایښه: اېنډاره، هنداره. ۴. ۱۴

ایستی: وپستلی. ۴. ۱۴۱

ایډال ویس:

دولسپانی، ټیکگولی، ټیکوی، یو گل دی چې ستوري ته ورته بڼه لري، په رنگ سپین دی او داسې غرو یا د ځینګورا د پرېنو په درزونو کي شنه کېږي، دا گل د سیویس هېواد ملي گل دی چې وگړي سګي لوبه کوي او په ډېره مېړانه سره لاس ته راوړي چې پیداکول یې گران کار دی، د دې راوړل د زړه ورتبا نښه ده، دا گل یو ملګری بل ملګري ته د لاس نښي له پاره ورکوي. ۴. ۱۴۱

هغه تن چې په ټول کران کریم د الله کتاب عمل کوي او په دونیوي علومو کي لوړی زده کړی و لري. ملا هغه تن چې کوران(قران) کریم لیکي، لوستل او ویلی و وسي، پیشوا، هغه میر چې کوران کریم لیکي، لوستل او ویلی و وسي، هغه مشر تن چې کوران (قران) کریم لیکلي، لوستل او ویلی و وسي او پرې عمل کوي یا کړلېږي. ۴.

اېمام(امام):

۸۴

۲. آ

آر:

اصل. ۴. ۱۶

آروتي:

شرطي. ۴. ۱۶

آس:

اس، اسپ، ډېرنوم نوري يې اسپي ده. ۴. ۷۸ او ۹۳

آند:

فکر، نظر، اند. ۴. ۱۵، ۳۶، ۴۴ ... ۱۳۵ (ټول ټال ۱۰ واري نور)

۳. بي (ب)

بابل:

په اېراک يا عراق هېواد کي د بڼار نوم دی. ۴. ۱۴۱

بابېز:

ناڅيز. ۴. ۱۴۱

بيولالي:

هغه شعر ته و ويل کېږي چې په هغه کي د ناوي بڼه ستاينه، يادونه او تعريف کوي. د واده په هغه وخت کي وايي چې د ناوي سينگار تمام شي نو پېغلي سر يوه دايره جوړه وي او ناوي يې په منځ کي کېښوي او بڼه ستاينه، يادونه او تعريف يې په شعر کي کوي. نوموړي شعر ته

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۲ چوپړی

- ببولالی وايي. پاتې شوني دي نه وي چې د پېغلو په ډيرا
 كې هغه مېرمنې گډون كوي چې هغه واده شوي او يا
 كوژده شوي وي. بې مېروخه او انجونې نه شي كولى چې
 په نوموړي دايره كې گډون و كړي.؛ ۱۴۲
 مالک.؛ ۱۴۲
- بادار: سيزي ده.؛ ۷۹ او ۸۹
 بادرنگ: د الينگار ولسولۍ كې د كلۍ نوم دى. د گمبه او څخره نومي
 باغه گل: كليو د سيند نه پورې. د توري كلا نه مخ په غره لورته په
 درځنى سيمه كې پروت دى.؛ ۱۴۲
 زره.؛ ۴ او ۴۲
 بخري: مخننه.؛ ۱۴۲
 بدرنگه: د ماشومتوب ملگرى، د كمكيوالي ملگرى، وركيتوب
 بډه: انډيوال.؛ ۱۰، ۱۱، ۲۱ او ۱۸۷
 برخوردار: كامياب، بهره مند، بريالى.؛ ۱۴۲
 بشپړ: تكميل، مكممل، پوره.؛ ۳۳، ۷۸، ... (تول تال ۴۸ واري
 نور)
- بغبغى: توروزري جنگي څرخي الوتكه، توره كوشنى څرخي
 تياره، توره كوشنى مرغى (سمال بلكبرده).؛ ۱۴۲
 شورشى.؛ ۷۷ او ۲۱۱
 بلواگر: ټانگه.؛ ۱۶۴
 بگى: څارگره الوتكه، څاركنې بېبيلوټه الوتكه.؛ ۱۴۲
 بنكى: باغ، فردوس.؛ ۲، ۳ او ۲۲۰
 بوستان: بن، وچپنگى، باغ، فردوس، بهشت، جنت.؛ ۱۲۹، ۱۴۲
 او ۱۸۲
- بوژن: دهشت، بلواگرى، ډاراچول.؛ ۱۴۲
 بور: راتول.؛ ۶
 بورولي: راتول كړي، راتولولي.؛ ۸ او ۲۱۰
 بورم: راتولوم.؛ ۱۴۲
 بوروم: راتولوم.؛ ۴۰
 بولن: معقول، بولنى (معقولې).؛ ۱۴۲
 بولنده: كومانده.؛ ۱۴۲
 بولندويان: كومندانان.؛ ۱۴۲
- بيديا: ټينگ، بيابان، دېسته، صحراء.؛ ۱۶۱
 بيره: تيز، گړندى، رب، څڅبكي.؛ ۱۶۰ او ۱۶۵
 بېړنىو: عاجلو.؛ ۱۴۲
 بې زبانه: حيوان، كم طاقت، عاجز.؛ ۱۴۲

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۴۳ چوپړی

بېلگه: نمونه، ورته بڼه، مثال. ۴، ۹، ۱۲، ... او ۲۰۰ (۱۱) واري نور په بېلابېلو چوپړو کې راغلی دی)
 بېهان: بيهي، بېي، د منو په شکل خيران گردان پوتکی لري او زېررنگ. ۴. ۱۴۳

۴. بي (پ)

پار: ساعت، وار. ۴. ۱۰۹
 پاتوری: وارث، اصلي پښتایي. ۴. ۱۴۳
 پتون: کشر، وروسته پاتي. ۴. ۱۴۳
 پردېس: مسافر. ۴. ۱۲۵
 پرلغښتی: ټولوالهيز، سپستمتايک. ۴. ۱۴۳
 پرگی: غرنی میوه ده چې قهوهيي او برگ رنگ لري، البته زري يي خورل کېږي. ۴. ۱۴۳
 پر: چپه، نسکور، ژېرمخی، زېرمخی، ملامت. ۴. ۵۵، ۱۳۹ او ۱۶۵
 پرونی: بښينه څادر، ټيکری. ۴. ۱۶۴
 پسد: سم دم، رمټ، جور تيار، هوبنيار. ۴. ۱۴۳
 پښت: نسل. ۴، ۱۳۶، او ۲۰۱
 پښبله: کافيه يا قافيه. ۱۵، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۶، ۱۷۵ او ۲۰۷
 پلاوی: استازی. ۴. ۱۴۳
 پلنگ: پړانگ. ۴. ۱۲
 پلو: د ټيکري هغه برخه چې په سينه پرته وي او له پيڅکو(څنډو، ژي) پيل او د ټيکري تر نيمايي پورې وي. ۴. ۱۷۲
 پلوه: اړخه. ۴. ۳۶، ۱۵۰، ۱۵۵، ۱۷۹، ۱۸۶، ۱۹۵ او ۱۹۹.
 پلوري: خرڅوي، خرڅلاو، خرڅول، پلورل. ۴. ۸۳ او ۹۰
 پنخا: تخليق مفرده نر وييکی يي پنخ دی. طبيعت. ۴. ۱۴۳
 پنخه: تخليق مفرده نر وييکی يي پنخ دی. ۴. ۱۹، ۲۴ او ۳۹
 پور: قرص. ۴. ۱۴۳
 پوروری: قرضدار. ۴. ۹
 پور: منزل. ۴. ۳، ۱۴، ۲۲، ۲۷، ۴۱، ۶۹، ۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴

پوپک: د ماشومانو يوه بېلگه لوبه ده. هغه خالي دروی چې دولي ونې د نازک بڼاخ څخه لرگی د منخ ساکه(ساقه) يا ډډ اوباسي او پوستکی يي پاتي کېږي، چې ورته پوپک وايي. او ماشومان په خوله کې د غنمو دانې او يا نورې وړې

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۵ چوپړی

- تمکه: یو راز زهر او شیدي لرونکی بوټی، یو ډول غرنی بوټی
دی چې د زهر پی لري.؛ ۱۴۵
- تمن: زهري شیدي کونکی.؛ ۱۴۵
- تخنرو: اشخار، تمنه، د اشخارو د بوټی څخه جوړه شوې پلنه چکی
چي د صابون په ځای استعمالیږي.؛ ۱۴۵
- تندوس: تمخرو، تنزری، تمزری، یوه مرغی ده چې خونوره
غوبنه لري.؛ ۱۴۵
- توتان: یو ډول گیاه، یو ډول واښه دي چې د پسرلي په موسم کي
راتولېږي.؛ ۱۴۵
- تود بڅری: تازه میوه ده، د توت ډېر نوم.؛ ۱۴۵
- تور: پروتون.؛ ۱۴۵
- توران: په پرتیا تورن، ملامتیا.؛ ۱۴۵
- تورایت: تور کندهاري انگور دي بیخي تور.؛ ۱۴۵
- تورتورو: یوه ډول تور انگور دي چې لږ شان سوړوالی هم لری.؛
۱۴۵
- تورتیلی: گونگی.؛ ۱۴۵
- تورکوتا: لمر سوځلی، هغه سړی چې تک تور وي، تورسوی شی.
؛ ۱۴۵
- توره پاڼه: د ځای نوم دی چې د لغمان ولایت مهترلام ولسوالی مخي
ته پروت کلی دی، د لغمان ولایت په مرکز کي شتون لري،
یا د تورکوټه.؛ ۱۴۵
- توره خره: بنفشه، یو ډول بوټی دی چې ارغواني رنگه گل لري.
؛ ۱۴۵
- تورم: سهار وختي.؛ ۸۷
- توروټکو: د موسیکی یا د ډمټوب یوه اله د چې پوکوي يي او د تولی
په شان اواز اوباسي.؛ ۷۶
- توریشانه: د تورو نقطو جمع ده: قران کریم، مقدس کتاب، او پښتانه
يي د الله تعالی له لوري رالېږل شوي مقدس کتاب قرآن
پاک چې د حضرت جبرائیل امین ملائک په واسطه پر
حضرت محمد (ص) نازل شوی دی بولي. چې زمونږ
ژوند، قانون، نظام دي کتاب پوري تړلی دی. ورته وايو
او منوونکو ته يي مسلمان وايي. الله تعالی مونږ ته له یو
لږ شیانو څخه په کلکه منه کړي یو چې هغه حرام دي او
نه به يي کوئ: په ځمکه کي فساد، د پردو خبري منل،
یهودو او عیسویانو نه پیسي اخستل او لاس ورسره یو
کول، د مسلمانانو وژل، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل،

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۴۶ چوپړی

د خور غوښه خورل، د يتيم مال خورل، ظلم، منافقت، ... او له هغه سره شريك نيول دي. او بل لړ شيانو يې حلال گرځولي دي چې هميشه به يې كړئ: د انسان درناوى، د پلار او مور درناوى، بېوزلو، مسافرو، لاروركو، كوشنيانو، سپنزيرو ته خواره او اړي بابرول، يووالى، لمونځ، روژه، زكات، حج، يوازي او يوازي د الله تعالى د رضا له پار جهاد، ښه سلوك، ښه رويه، ارام خوراك كول په تېب اواز غږېدل، د مشرانو احترام، پاك خواره خورل، جغات، د مور او پلار په وړاندې د اوف كلمه هم نه ويل. ۸۴. ۴

تورن: تور بخنه، تورنگى. ۱۴۶. ۴
توكي: دوران، پريود. ۱۴۶. ۴
تولندی: موتر، لكه بگاتي، لمبرگيني، لكسيس، تيوتا او بنس تولندي ۲۲۲. ۴.

تومن: شيرگرم، ترم. ۱۴۶. ۴
تونده: غوره مړى. ۱۴۶. ۴
تېرې گل: د مهترلام په ولسوالۍ، د لغمان په مركز كې د كلي نوم دى. له مريم كورې نه كوز لورته (تيرگرې):

(نوټ: نوموړې پرته او اوارې سيمي پخپليك دى. د شپارسمې پېړۍ سروڼه وو، د كرونو د كرکيلي د مالياتو غونډولو راپورونه چې به سلطانت ته ورتله نو د دې ختبخې پرته او اوارې سيمي چې د الينگار او اليشنگ د سيندونو او ترانگو په غاړو كې وې افغانستان باله، او نومه وړى نوم به بابا ته ډېر خوند وركاوه. او وروسته سلطان احمد شاه بابا ابدالي دوراني د ټول افغانستان نوم كړ، چې تر اوسه پورې پرې يادېږي.)
نو يو هندو سوداگر چې نوم يې تېرې گلي نومیده او همدې كلي كې اوسېده.

د وخت په تېرېدو سره نوموړى تيرگرې شو. او بېر بل هندو انگر هم په همدې كلي كې وه. هغه وخت چې سلطان احمد شاه بابا ابدالي دوراني له هندستان څخه راستون شوى وو، نو ډېرى گڼه هندوان ور سره راغلي وو او په دې كلي كې ژوندگر شوي وو. ډېرى گڼه وگړي په دې اند دي چې نوموړى له پخوانه د تېرې گل په نوم وو او وروسته تيرگرې شوه. د لغمان زور ښار يې هم بولي. ۱۴۶. ۴
د تره ښځه يا كاكۍ. ۱۷۲. ۴

تیندار:

د تاتوبي ميلي پېبلي ۱۴۷ چوپړی

۶. تې (ت)

تاتوبي:.

د پېل پېر مېنه، لرغون د زوکړې ځای، د پښت د ډېرودو ځای، هېواد، وطن. ۴. ۵، ۶، ۹، ۱۰ او ۲۲۱ موټرسیکل، موټرگارډ. ۴. ۱۴۷

تېپې:.

تېه:

د وې يا ويکيې له پامه (په لغات کې) تېه هغه دوي سرې پېبلي (پېيرن، اشلوک، شېر يا شعر) ته وايي چې د تېپ سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندرېز، خوږ، گڼلی، منلی، له اند، پنډ، احساس او تخيل ډک شېر دی چې زمور لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو ،، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې ښی) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

تېپې د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارانوييکيو پرته. (دفتنگونه د تېپې توکي دي لکه: وې، او، نو وې!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای، وای!!، وه، وه الله، الله وې، ای، وه الله وې!!، وا وې، وای وای، وروره، يه الکه، يه پښتونه، يه کربانه، کنه او داسې نور...)،

د پېنېلي يا قافيي کلمې يا غونډلې نه لري. خو د دوېمي مسرې په پای کې اهنگينه کلمه لري، چې دوی ټول اهنگ بشپړوي. هره تېه بايد ده (زمور خپله ،،ه، هـ يا هي ،، چې ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگي ه ،ه، دوي سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهويشتم، گڼه ابېڅې ده. په واول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، تېه د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي.

په نورو ژبو کې د دې ډول بېيله (البته په همدې وزن او اهنگ) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د تېپې په ژباړه کې د دې اهنگ ساتل شوی دی. پرتولو تېو، باندي

د تاتويبي ميلي پييلي ۱۴۸ چوپړی

يوه رښت (دودى يا قانون) د تطبيق وړ دى، يانې داچې د هرې ټپې لومړۍ مسره بايد ۹ له دفتنگونو پرته، او دويمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته.

د هرې ټپې، د لومړۍ څلورمه او اتمه څپه؛ د دويمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي؛ ډېرى وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري. ۴. ۲۹، ۳۶، ۳۹، ... ۲۰۶ (ټول ټال ۶۵ واري نور)

ټپه يې يوون نوم دى، يا مفرده وى يې ټپه ده او ټپه ډېرونوم ټپو (نارينه وى) او ټپې (بنځپنه وى) کېږي. ۴. ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... ۲۰۸ (ټول ټال ۳۶۴ واري نور)

د وى يا ويکيې له پامه ټپه ايزه هغې درې سرې پييلي ته وايي چې درو ټپو سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې، څرنگوالى او څرگندوالى لري. ټپه ايزې (ټپيزې):

او په اصطلاح کې هغه وگړنى، پياوړى، غښتلى، هېښونکى، سندرېزه، خوږه، گڼلى، منلى، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پييله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو و، بن، ډ، ږ، ن، ى او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولى شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلى شي.

د کوشنې ټپه ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوبيکيو پرته دى. (دفتنگونه ، اليده ، اضافه، سرباري او اوستربارى، غونډلې يا کلمې دې چې سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛، يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غبرگغږونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته رازې او لکه پوستووى اواز يوه وار پتليز له خولې راوزي د يوه غبرگغږ لومړى ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکى واله يې يا نرمه وى، او زرکى واله يې يا درنه يې وى، او داسې نور. ديفتنگونه ، غبرگغږونه، ناټروويکي، ټروويکي، ستربل،

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۴۹ چوپړی

اوستربل، پارانوييکي، بلنوييکي، اندېبنني، هيپجاني چغي، لکه: الله وي!، وي، او، نو وي!!، جان، خانه، خانه!، آشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وا!، واي!، وه!، وه الله، اي!، وه الله وي!!، وا وي، واي واي، نو، الله، او، گرانه!، يه کرانه!، يه پښتانا!، يه خلميه!، هه بچيه!، فردوس خانه!، لغمانيه!، يه که خاره!، اي الکه! وروره!، بخته ميره!، وي اه!، دغه راز هو، نه، بنه، خنگه، ولي...، نومري تول د ټپه ايزي (ټپيزي) توکي دي، چي لکه هري مسري پيل کي، کله منخ او ډيراي وخت په پای کي ويل کپري او د څپو په شمېر کي ډېر والی راولي.

د پښېلي کلمي يا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېمي او درېمي مسري په پای کي ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی تول ترنگتوک بشپړوي. هره لنډی ايزه بايد ده (زموږ خپله ،، ه، هيا هي ،، چي ورته وړه ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگی ه، هه، دوی سترگی والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانېنودې، هه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهویشتم، گڼه ابڅي ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، ټپه ايزه د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي.

او درېيمه مسره يي ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته. د هري ټپه ايزي، د لومړی او دوېمي مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کي کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي. له سيمه بيزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کپري او په ځني سيمه کي بېلوالی لري. په بله وينا لنډی ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غري يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چي د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، او يوه دېرشمي څپي خور غري د ټپه ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د ټپيزي يوه بل رغنده توک گڼل کپري او نه شتون يي رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يي يوه څپه کمپري او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پايني توکونه په يوه پير کي له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکي نهمي، اتلسمي، او يوه دېرشمي

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۰ چوپړی

زورني څپي له يوه څه اغېز سره تپه ايزي ته يوه خورغري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړي مسره د ايزي رغښت پنځ کوي، د ايزي غوره توک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډۍ، تپې، تپکې او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنگينه پاينې څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له نيمکې، انگې، لنډکې، بگتې، کپسې (شبي)، پارکې، کاکړې، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيټې، سپينې (ازادي پېيلي)، کپسه گې، د اتن غبرگې، دري څپيزې، څلور څپيزې، پېنځه څپيزې، شپږ څپيزې، اووه څپيزې، اته څپيزې، نهه څپيزې، لس څپيزې، هايکوبې، مونډۍ (سر پرېکړې)، انځورگې، کپنتوزې (سانتې)، نامانېزې، زخې، بې ټولې، ټولونجې، ناپښيليزې، ناپېيلې او سلسلې، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخې، Dialogue) له سټې بېلوالې ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له دري مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده دري غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالې يا گړندۍ فرق يې وکولې شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رب سوب کې ټول پښتون پښت کولې وشي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپينې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره تپه ايزي نوم باندې نوموم، چې دې پښتو دري سري پېيله له درو سره تپ يا درو سره زخم يا دري زخمه يا دري تپه، درو سره تپه ايزي، څلور سره تپ له څلور سره تپه ايزي سره، پېنځه سره تپ له پېنځه سره تپه ايزي سره، شپږ سره تپ له شپږ سره تپه ايزي سره، اووه سره تپ له اووه سره تپه ايزي سره، اته سره تپ له اته سره تپه ايزي سره، نهه

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۵۱ چوپړی

- سره تپ له نهه سره تپه ايزی سره او لس سره تپ له لس سره تپه ايزی سره... دپري ورته ځانگړي ځانگړني لري.؛ ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰ او ۱۵۱
- تاپی: (۱) په نښه شوی، تاپه شوی (۲) په ټکو لوخسی (خصی) شوی، تپي شوی، ټکيدلی.؛ ۱۵۱
- تاپن: مهر لگونگی، تاپه کونگی، چاپه کونگی.؛ ۱۵۱
- تاپ: افسوس، تاپ، ارمان، اوسوز، اوسوس.؛ ۱۵۱
- تانتیس: کم عقل، شوده، ساده، ناپو.؛ ۱۵۱
- تانوری: ټانټور، ټانډور، د څپياکي (چاپکو) توتي چي نخري کي يو دبل دپاسه اېښودل کېږي او په اسانه اور اخلي.؛ ۱۵۱
- تبر: کورنی، کهول.؛ ۲۴، ۳۷ او ۱۳۶
- تبوتوک: غرنی بلبل.؛ ۱۵۱
- تپير: سوندي توکر.؛ ۱۵۱
- تپير: سينه، ټيری.؛ ۹۶
- تپنگ: (۱) دښته، بيابان، ميره، وچه دښته (۲) خالي لاس (۳) د افغانستان په ختيځ کي د يو ځای نوم دی.؛ ۱۴۲، ۱۶۱ او ۱۹۲
- تگمار: دوکه ورکونگی، غلط توونگی، تېر وپستونگی، خوله په سروونگی، چل ورکونگی، فريبکار.؛ ۱۵۱
- تندان: پلن، پرسيدلی.؛ ۱۵۱
- تنده: وچولی، تندى.؛ ۱۵۱
- تنگ: انگ، انگ لرونکی اواز، د بدبختی زيری.؛ ۱۵۱
- توکان: د تخرگ لکره، امسا، ټاپوړی.؛ ۱۵۱
- تول: واړه، درست.؛ ۳، ۴، ۵، ... او ۲۲۱ چوپړی (تول ټال ۳۵۹ واري نور دا وی په بېلابېلو چوپړو کي شتون لري.)
- تولگو: صنفونه، تولگي، تولگی يکر نوم دی.؛ ۱۵۱
- تولگوالو: هم صنفیان، تولگیوال.؛ ۱۵۱
- تولگی: صنف، کلاس.؛ ۱۸۹
- تولواله: سيستم.؛ ۴۰ او ۱۶۶ چوپړی
- ټېټ: کوز، لاندي.؛ ۱۳۶ او ۱۴۶
- ټېټه: سويي لوري، کوزي، لاندي.؛ ۵۲، ۸۵ او ۱۲۵
- ټيکی: د وی له پامه ټيکی هغه دوی سرې پبيلي ته وايي چي د ټيک سره دپري ورته ځانگړي ځانگړني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۲ چوپړی

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندريز، خور، گڼلی، منلی، له اند، بند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زمور لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د ابېڅو وو، بن، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پيداېښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بنې) يې پرته له ادبي بيرغې کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټيکي د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنگونه د ټيکي توکي دي لکه: وى، او، نو وى!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وا!، وای!، وه!، وه الله، الله وى!، اى!، وه الله وى!!، وا وى، وای وای، وروره!، يه پښتونه!، يه کربانه، کنه ...)، د پښېلي (قافيې) کلمې يا غونډلې نه لري. خو د دويمې مسرې په پای کې اهنکينه کلمه لري، چې دوى ټول اهنک بشپړوي. هره ټيکي بايد ده (زمور خپله ،ه، ه يا هي ،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنده ه، دوى سترگي ه ،ه، دوى سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وايو) چې د پښتو ژبې ،نهوېشتم، گڼه ابېڅې ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي. ټيکي د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېيله (البته په همدې وزن او اهنک) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د ټيکي په ژباړه کې د دې اهنک ساتل شوی دی.

پرټولو ټيکي يو، باندې يوه رښت د تطبيق وړ دی، يانې داچې د هرې ټيکي لومړۍ مسره بايد ۹ له دفتنگونو پرته، او دوېمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې ټيکي د لومړۍ څلورمه او اتهمه څپه او د دويمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي. له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل کيفيت نه پاتې کېږي او په نيمه سيمه کې توپير لري.؛ ۲. چوپړی او ۱۰۰ واري نور راغلی دی.

د تاتويبي ميلي پېبلي ۱۵۳ چوپړی

ټيکي يې يکره وی (یوون ويکی یا مفرد لغات) دی یا د ټيکي ډېر نوم دی. ؛ ۲، ۱۶، ۱۱۷... (۱۹ واری نور راغلی دی)

ټيکي یو:

د وی یا ويکي له پامه ټيکي ایزه هغې درې سرې پېبلي ته وايي چې د څو سره ټيک سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرنې، څرنګوالی او څرګندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندرېزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د اېڅو ، وښ، ډ، ر، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکې بڼې) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

ټيکي ايزي (ټيکيزي):

د کوشنې ټيکي ايزې د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلي يا کلمې دي چې سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ يې لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غبرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته رازي او لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولي راوزي د يوه غبرگغږ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه ،وی،، او زرکی واله يې يا درنه يې ،وی،، او داسې نور. ديفتنگونه ،غبرگغرونه، ناټروبيکي، ټروبيکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښنې، هېبجاني چغې، لکه: الله وی، وی، او، نو وی،!!، جان، ځانه،!، ځانه،!، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، په، وای،!، وه،!، وه الله، ای،!، وه الله وی،!!، وای، وای وی، نو، الله، او، گرانه،!، په کربانه،!، په پښتیا،!، په ځلميه،!، هه بچيه،!، فردوس ځانه،!، لغمانيه،!، په که څاره،!، ای الکه! وروره،!، بخته ميره! دغه راز هو، نه، ښه، څنگه،

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۴ چوپړی

ولی...، نومري ټول د ټپه ايزي (ټپيزي) توکي دي، چي لکه هري مسري پيل کي، کله منځ او ډيرای وخت په پای کي ويل کېږي او د څپو په شمېر کي ډېر والی راولي.

د پنبلي کلمي يا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دوېمي درېمي، څلورمي او پېنځمي مسري په پای کي ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره ټيکي ايزه بايد ده (زمور خپله ، ه ه، ه يا هي ،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگي ه ،ه، دوي سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودي، ه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهويشتم، گڼه ابڅي ده. په اول يا غرن اواز پایته رسېدلي وي، لنډی ايزه د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي. او د لومړی ټيکي ايزي څلورمه او د دوېمي ټيکي ايزي پېنځمه مسره يي ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري ټيکي ايزي، د لومړی او دوېمي (د پورتنی څلور سري مسري درېمه، او د پېنځه سري مسري څلورمه) مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري (پايی مسري،) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کي کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي. له سيمه بيزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سيمه کي بېلوالی لري. په بله وينا ټيکي ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غبري يا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چي د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی او څلوېښتمه (د پېنځه سره ټيکي ايزي يي نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی، شپږدېشتمی او نهه څلوېښتمی) څپي خور غبري د ټيکي ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د ټيکيزي يوه بل رغنده توک گڼل کېږي او نه شتون يي رغنيت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يي يوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غبر له لاسه ورکوي. دغه پايي ټوکونه په يوه پير کي له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۵۵ چوپړی

مخکي وروستی نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی او
څلوېښتمه

(د پېنځه سره ټيکي ايزي يي نهمي، اتلسمي، اووه ويشتمی،
شپږدېښتمی او نهه څلوېښتمی) زورني څپي له يوه څه
اغېز سره ټيکي ايزي ته يوه خوږغږي وربښي او پر
همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم
ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يي
ترنگتوک يا ترنمي توک کېدای شي. غوره سټه د
ترنگتوک په پاينی مسره کې دی چې نوموړي مسره د
ايزي رغښت پنځ کوي، د ايزي غوره توک او منځي
راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډی، ټپي،
ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه،
پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري
اهنگينه پاينی څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره،
خو له نيماکي، انگي، لنډکي، بگتي، کېسي (شبي)، پارکي،
کاگرې، نارې، بدلي، لوبي، سندري، چاربيتي، سپني
(ازادې پېيلي)، کېسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزی،
څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی،
اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکوبي، موندی ()
سر پرېکړی، انځورگي، کيننوزی (سانتی)، نامانيزی،
زخی، بي ټولی، ټولونجی، ناپښليزی، ناپېيلي او سلسلی،
دي ټولو پېيلو سره د سکالو
(موضوع، مسلي، دننه نې برخي، Dialogue) له سټي
بېلوالی ولري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له
درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان
له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادوني سره.

نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رت بېلوالی يا
گړندی فرق يي وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو
زهنې پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی
وشي.

د ټيکي ايزي د څپي شمېر بېلگه داسي ده چې درې
سره لري ۳۱ څپيزي وي، څلور سره ټيکي ايزي ۴۰
څپيزي وي، پېنځه سره ټيکي ايزي ۴۹ څپيزي وي، شپږ
سره ټيکي ايزي ۵۸ څپيزي وي، اووه سرې ټيکي ايزي

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۵۶ چوپړی

۶۷ څپېزې، اته سره ټيکۍ ايزي ۷۶ څپېزې وي، او نهه سرې ټيکۍ ايزې يې ۸۵ څپېزې وي او لس سره ټيکۍ ايزې ۹۴ څپېزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره ټيکۍ ايزې ۴۰ څپېزې رانېلولي لري او څلور دانې وويل شي. خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په بنکاروندو په سټه ولاړ راځي، ډېرې بڼې يې اته سره ټيکۍ ايزې ۷۶ څپېزې وي چې دوي دانې وويل شي، بڼې به بيا درې سرې ټيکۍ ايزې دي اته دانې يا دولس وويل شي، لري بڼې بيا پېنځه سره ټيکۍ ايزې يا پېنځيزونې ټيکۍ ايزې دي چې پېنځه دانې وويل شي بڼې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ سره ټيکۍ ايزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پبيله د څو سره ټيکۍ ايزې نوم باندې نوموم، چې دې پښتو څلور او پېنځه سره پبيله له څلور سره او پېنځه سره ايز ټيک، پېنځه سره رب رمټ ايز يا پېنځه سره سم برابر ايز او ايزې سره تشع کوم، چې ورته ټيکۍ ايزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره ټيکۍ ايزې، څلور سره ټيکۍ ايزې، پېنځه سره ټيکۍ ايزې، شپږ سره ټيکۍ ايزې، اووه سره ټيکۍ ايزې، اته سره ټيکۍ ايزې، نهه سره ټيکۍ ايزې او لس سره ټيکۍ ايزې... په بڼه مندل کېږي. د ټولو پام د ناوې ناويتوب درناوې ته چې په همغه شېبو او چارپېريال کې ويل کېږي نوموم يې. ټولې ځنگېرني يې د بنادۍ د دې شېبو سره ورته وي. هر څه د ناوې برابر وي سم برابر، يوازې د ناوې ستاينه په کې کوي همدغه چارپېريال سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني لري.؛ ۱۵۳ او ۱۵۶

۷. جې (ج)

جانان: زما ريضائي نوم دی، زما ريضايي مور را باندې جانان نوم ايښی و، په دغه نوم به يې نومولم، ۲: لالی، لېوال معشوق، حبيب، محبوب.؛ ۴۷، ۴۸، ۵۱ او ... (ټول ټال ۶۳ واري نور).
جرگه: د پښتنو دود مجلس چې الله فيصله کېږي.؛ ۱۱۲

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۵۷ چوپړی

- جغات: کوشش، بربر، زیار، زحمت. ؛ ۱۵، ۱۴۶، ۱۸۵ او ۱۸۸
- جگری: جمع وی ده جنگونه، مفرده وییکی یې جگره. ؛ ۲۱، ۲۵ او ۳۷ چوپړی.
- جگره: جمع وی یې جنگونه، مفرده وییکی یې شخړی. ؛ ۱۴۰ او ۱۵۷ چوپړی
- جلا: بېل، جدا. ؛ ۱۵۷
- جکا: (جگه)، کور. ؛ ۱۵۷
- جلگی یو: د جلگی مشابع ده چې د چمن واښه دي چې خرکا لري. ؛ ۱۵۷
- جنبان: لړزنده، لړزېدونکی. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جوگر: څپره، جونگره. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جولا: غالی اوبدونکی، توکر اوبدونکی. ؛ ۱۷۳
- جيجری: کوزری، کوزلی، د خاورو گډوی، د خاورو گډوه، د خاورو هغه لوبنی چې لاستی لري اوبه په کی څښلی کېږي. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جيجکی: جمع وییکی دی د جيجی، هغه مرغی دي چې د لوپت نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ؛ ۱۵۷
- جيجی: د يوه مرغه نوم دی، هغه مرغی چې د لوپت نومي مرغه څخه نه جلا کېږي. ؛ ۱۵۷
- جيجیونتی: د موسیکی د کماچ تات یو راگ دی، رکهب یې با دي دی په دوو گندهارو (کومل، تیور) او دوونکهار وویل کېږي، ارو، امر. ؛ ۷۸ او ۹۳
- جیل خانی: زندان، بنديخانه. ؛ ۱۵۷
- جیویش: هود، یهودي، بني اسراييل، د لغمانی بلا (بلحه) زامن. ؛ ۷۴

۸. چې (ج)

- چان: ستره، پاک، صاف شوی، پاک شوی، غلبیل شوی، کره شوی. ؛ ۱۵۷
- چامبېل: جمبېلی، چامبېلو یې ډېر نوم دی، چلمبېلی، یو ډول سپین گل دی چې ډېر ښه بوی لري خوسپین یې ډېر پیدا کېږي. ؛ ۱۵۷
- چانډو: یو ډول نشه ده چې افین (اپیم، تارياک) په اوبو کې پخوي اوچلم کې یې څکوي. ؛ ۱۵۷
- چپاول: گوښه کول، چورول، تالا کول. ؛ ۱۵۷

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۵۸ چوپړی

چيټ: (۱) چيټ، توکمار، توکي، مسخرهچي، ټوټي، ملندي، مسخره کونکي، دوره مار (۲) کرتو، قرتو، قرتن، غورتن. ۱۵۸ ۴

چيټ: (۱) تکره الک، غت الک، تندرسته سړی (۲) څرگنده، بڼکاره، معلوم، چيټه. ۴. ۱۵۸

چتي په چتي: هسي بي فائدي، محضي محضي. ۴. ۱۵۸
چرسي: له چرسو تن، هغه تن چي چرس ځکوي، نشه کونکي مواد دي. چرس. ۴. ۶۸

چرلندی: خاکساری، متواضع، چرلند. ۴. ۷۸

چرلندی: متوازن، خاکسار. ۴. ۸۵

چغخی: مغز، مغخ. ۴. ۷۴

چغشکي: د ماشومانو کوچنيانو ځلميانوڅڼي، د ماشومانوڅڼي، کوچنيانوڅڼي، ځلميانوڅڼي. ۴. ۱۵۸

چوپړي: چوپړی يا مخ، پاڼه، ورقه، صفحه بي يکر وی ده، لکه د کتاب او داسي نورو چوپړی. ۴. ۲، ۶، ۱۰، ... ۲۲۰
چوپړی (۱۵ واري نور ټول ټال کينل شوی.)

چوپړی: مخ، پاڼه، ورقه، صفحه لکه د کتاب او داسي نورو چوپړی. ۴. ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ... ۲۲۳ (ټول ټال ۲۲۳ واري نور کينل شوی.)

چارمغز: غرنی میوه ده چي گرد شکل لري. البته پوتکی او مغزي خورل، غوځان. ۴. ۱۸۲

چنک: چپناغ، يو نوع شرط دی، چي د چرگ د سيني دوي شاخه هډوکي په ماتولو سره پيل کېږي، دوي تنه يي په دې موخه تړي، چي د زهن چټک تيا، زکاوټ پکي معلومه وي.

دواړه تنه په دې بېلگه سره تړه تړي چي که هر څه ما تا ته لاس په لاس درکاو نو د هغه سيز له نيولو او اخستلو نه وړاندې به راته ياد وايي. که ياد يي و نو له نيولو وړاندې ورته واي چي ياد، که هېر يي و، مقابل لوری ورته وايي چي و، ستا هېر زما په ياد،،

نو په دی حالت کې چي يي سره په کوم څه باندي شرط تړلی وي هغه به ورکوي. لکه: ورو او غريبو د چپناغ گټلو ناغه: بېلگه- اينداره، رومنځ، د بوتانورنگ، کالي، لونگی، پکول، د ميلي مصرف.

ځوانانو او مينو د چپناغ گټلو ناغه: بېلگه- نوی کتابونه، بڼه قلم، غورکی، ټېسوت ساعت، کمپيوټر، د سرو زرو گوته، له تندي مچه، په زره پوري ختي او کالي.

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۵۹ چوپړی

شتمنو د چپناغ گڼلو وبه: بېلگه- د بنادۍ مصرف، موټر، د لور پورو ودانۍ يو کور، د حج مصارف، په نړۍ يو الو هوټلونو کې مېلمستيا، د باندني هېوادونو د ډيسکوتیک مصرف، باندني هېوادونو د قمار خانو مصرف پری کول. ۷۵.؛

۹. ځي (خ)

غصه، قهر.؛ ۱۵۹
قهرول، په غصه کول.؛ ۷۸ او ۹۳
ځاريدونکی، فيدايي، قربانيدونکی.؛ ۳۱۰
خاصه.؛ ۱۵۹
ځان وژونکی، انتھاري، خودکش.؛ ۱۵۹
کرجنی، مغرور.؛ ۴۰ چوپړی
ځدران په پکتيا کې د يوه نامتو او مشهورې قبيلې نوم دی.؛
۱۵۹.؛

غويانو په اوږو يې ږدي، سپاره تر، موتي، پال، تير، رسی(تير)، ځونډي او غويه کنترول وي.؛ ۲۲ او ۲۵
په ډبره اوبی ترتيب گڼه گوڼه راوستونکی.؛ ۷۸ او ۹۳
ځغ:
ځغونځونکی:

ځلانده، درخشانه.؛ ۱۶۴
پوځ، لښکر.؛ ۱۵۹
ځاڅکی ځاڅکی تويونکی، ټکی ټکی کوونکی، څڅوی کونکی، قطره کوونکی.؛ ۷۸ او ۹۳
گڼي.؛ ۱۵۹
لغمان ولايت د الېنکار ولسوالۍ، د نورلام بابا کلي سر ته لوري ته يو دنگ سپين په واورو پټ د اوږدو پړينو لرونکی غره څوکه ده.؛ ۱۴۱
ځلان:
ځواکونه:
ځنځوونکی:
ځينگر:
ځينگورا:

۱۰. ځي (خ)

څڅوب، چکک، څکک، څڅيدنه، څڅوی، قطره، څڅواکی.؛ ۱۵۹ او ۱۶۰
کتوکه، تعقيب، تر پام لاندې ساتل.؛ ۱۵۹
تعقيبول.؛ ۷۸ او ۹۳
پلټونکی، ډډونکونه، پلټنه کوونکی، کتوکی، هغه وگړي چې د باز په بڼه رته، رمټه، چابکه، ټېنگه منگولي لرونکي وي او د څپرکو کړنو پوهه و لري.؛ ۱۴۲
ځاڅکی:
څار:
څارل:
څارکښی:

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۶۰ چوپړی

- څارگره: کتوکه، ډډونه، د ځانگړو خدمتونو جلی، هغه پېغله چې د ټاټوبي د غلټو هامیانیو، وړانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو مخه نیسي.؛ ۱۴۲
- څارونکي: پلټونکي، تر پام لاندې رواستونکي، هغه جلی چې د باز څخه تېزې سترگی او پام و لري چې ټاټوبي د غلټو هامیانیو، وړانکارو، د ټاټوبي د رښت نه منونکو په پټه او بڼکاره ترلاسه کوي. نر یکی نوم یې څارونکی او ډېر نوم یې څارونکي دی.؛ ۱۶۰
- څاري: بې اتفاقي.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپان: د اوبو توپان.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپان: کتار، قطار، صف، چپل.؛ ۷۸ او ۹۳
- څپرکي: فصل، برخه.؛ ۱۹۲ او ۲۱۴
- څپوڅو: څپوڅی، خاپوړی.؛ ۱۶۰
- څپیز: څپه بییز، بڼځه نوری یا بڼځه نوم یې څپیزه ده.؛ ۳۶
- څپیزو: څپه بییزو.؛ ۱۶۰
- څخلو: سجدو.؛ ۱۶۰
- څخلي: سجدې، مفرده وی یې څخله یا سجده ده.؛ ۸۴ او ۱۸۲
- څڅبکی: گردندی، چټک، تیز، ژر، رت، بیره. جمع وی یې څڅبکي؛ ۱۴۲ او ۱۶۵
- څڅوبکی: څڅواکی، قطره، څاڅکی.؛ ۱۶۰
- څڅڅڅکي: د اوبو پوکنی، د اوبو پړومبی، برېوکی.؛ ۱۶۰
- څربولیره: غټول کپیره، چاغول کپیره.؛ ۱۶۰
- څرخبان: بازیگر، څرخبانی.؛ ۱۶۰
- څرگرو: څرگری، یو نوع غرنی بوټی دی، چې تارتار وانبو په شان دی، په زړه پوري بوی لري او اکسره د کوټو په غولي او جماعتونو کې یې د فرش له پاره اچوي لکه بروخي.؛ ۱۶۰
- څرگه: بزبو، تری، حق دوسته مارغه، یوه ډول مرغی ده چې د شپې له خوا ځان په ونه کې ځورند وي او حق نارې وهي.؛ ۱۶۰
- څېرمه: څرمه، نږدې، کم وخت.؛ ۱۶۰
- څرو: د اور رڼا.؛ ۷۵
- څکل: (۱) کم واټن، لږه فاصله، لږه لاره، (۲) څنبل، چنبل، چپنبل، چپنبل، چیکل، (۳) څکل: په ژبه د یو شي کیفیت.؛ ۷۸ او ۹۳
- څکل: د یو شي خوند کتل په ژبې سره، د یو شي کیفیت معلومول.؛ ۱۶۰

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۶۱ چوپړی

ځکه: ځکاکه، روزي، هغه څه چې خورل کېږي.؛ ۷۸، ۹۳ او ۹۵

ځلنی: چهار شنبه.؛ ۱۶۱
څلورځنډی: څلورکونجی، اطاق، کوټه، خونه.؛ ۲۳
څلور لاري: چوک.؛ ۱۶۱
څلی څولی: (۱) لوري ژوري، څلي څولي (۲) د لاري توبنه.؛ ۱۰۶ او ۱۶۱

څلېر: د بېديا تالاو، د صحرا تالاب، د مېري ډنډ، د سارا حوض، د صحرا ډنډ، د ټينگ حوض، د بنتي ډنډ، په دشته کې ډنډ، په ټينگ کې ډنډ، په بېديا کې تالاو، جوړ، تربلې، اود.؛ ۱۲، ۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۳

څورلېڅ: څورلېڅی، چورلېڅ، لټ، محور.؛ ۱۶۱
څمڅه: د ځمکې په مخ درځ (درز) يا د ځمکې په مخ چاود.؛ ۱۶۱

څمغېلي: وړه او زړه خيمه، وړه او زړه کيرېدی، ۱: څېره، شيشی، برلک پوری، د مرغانو شکنو (شکانانو) او نورو ځناورو د ډارولو دپاره په پټي او فصل کې درول شوی وي.؛ ۱۶۱

څمغېلي څمغېلي: وتره (ځمکه)، وچه او لمده ځمکه.؛ ۱۶۱
څنگزان: په ډډه، په اړخ، په يوه طرف.؛ ۱۶۱
څو تر څو: تر څوپوري، تر څومره پوري، تر څومره زمان پوري.؛ ۱۶۱

څورله: څنځير، څنزير، سرکوزی.؛ ۱۶۹
څورلېڅی: لټ، محور.؛ ۱۶۱
څوسيس: جاسوس، سوسيس، د ميرڅمن پټ مالومات، ځای، کچه، له ليکې شاته شتمني او ځواک پېژندونکی، دېن څارونکی.؛ ۱۶۱

څوکړ: کوڅه، چوکړ.؛ ۱۶۱
څوگير: انتظار کې ناست، منتظر، په څوکي ناست، د بنکار په طمعه ناست بنکاري.؛ ۱۶۱

څولسيزی: سو دپي لس، لس کاله.؛ ۱۶۱
څه او څه: پلانی او پلانی.؛ ۱۶۱
څه نه څه: کم او زیات، لږ او ډېر.؛ ۱۶۱
څښتن: الله، رحمان، رحيم، ساتونکی، الله تعالی، رب.؛ ۷۴، ۷۹، ۸۰، ۸۱ او ۱۹۳

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۶۲ چوپړی

۱۱. خي (خ)

- خاوند: بر، خاونده! رب، الله، څښتن، ساتونکی.؛ ۵۱، ۶۵ او ۷۸
- خاوند: مېړه، ساتونکی، شا يا شاه.؛ ۷۸، ۹۰، ۹۳، ۱۳۸ او ۱۷۴
- خپنځېدو: خپنځېده، په ځمکه او اړېدل، په ځمکه تښته کېدل.؛ ۱۶۲
- خپن غورۍ: غورنرمۍ، غورپوستکۍ، د غورپېڅلۍ، د غور پوڅکۍ.؛ ۱۶۲
- ختېځ: شرق، لمر خاته، هغه ځای چې لمر ترې را پورته کېږي، هغه سيمه چې لومړی پرنورو سيمو رڼا او روښنايي خپروي.؛ ۳، ۱۶، ۳۲، ۳۶، ۱۳۶ او ۱۵۱
- خڅوک: خڅوکۍ، د ځمکي مخ چاودنه.؛ ۱۶۲
- خچلۍ: تېله کړۍ، پورې وهلۍ، اچولۍ، غورخولۍ، پورې وهل شوی.؛ ۱۶۲
- خدايړو: په الله قسم، په الله سوگند، په څښتن تعالی سوگند، په څښتن قسم.؛ ۹۵ او ۱۰۶
- خدریوان: هغه څوک چې د کلي مالونه بيايي او بيا ترې د مال په سر ډوډۍ غواړي، خدرۍ، د غوبه ډوډۍ، غوبانه ډوډۍ.؛ ۱۶۲
- خدر: گدا، مسکين، خوار، غريب.؛ ۷۳ او ۸۰
- خدشه: شوکاره، په نوکانو گړول.؛ ۱۶۲
- خدعه: دوکه، فريب، چل.؛ ۱۶۲
- خړپټه: يو ډول خړرنگه واښه دي چې اواره دښته کې شنه کېږي، نرۍ پانې لري او خلک يې خوري. همدارنگه د پېچ مرض يا د نښاسټي دوا ده.؛ ۱۶۲
- خړپياڅه: يو ډول بوټی دی چې سپين گلان کوي او نرۍ اغزی لري.؛ ۱۶۲
- خړتۍ: غونډ، گردۍ.؛ ۱۶۲
- خړتسکۍ: يو ډول بوټی بېخ چې گرد يا غوند مند شکل لري او تريخ خوند لري.؛ ۱۶۲
- خړدگ: يو ډول سارنۍ بوټی دی چې پلنې او لويې پانې لري.؛ ۱۶۲
- خړديک: د بوټي نوم ده، مورکۍ، هغه کوشنی لرگی چې د مرغۍ يو په دام (تلک) کې وي او ډوډۍ يا غوښه يا بل شی په پېل کېږي.؛ ۱۶۲

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۶۳ چوپړی

- خر زوره: یو ډول وابنه دي چې دوه جلگه او شین لریو دا وابنه په ژمي کې څاروی یو ته ورکول کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرسومبه: پښی (رواش) غونډي یو بوټی دی چې په غره کې ساره او شگلن ځای کې شین کېږي، په اوږي کې تازه په تازه خورل کېږي او په ژمي کې حیواناتو ته د خوراک په ډول ورکول کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرسونه: د خرس جمع ده، یو ډول خوشبویه وابنه دي چې د ریشکي (ریشقي) په شان تخم کوي او خلک یې خور واته ور اچوي. ۱۶۳. ۴
- خرغورۍ: خرغور، یو ډول خر رنگه پت لرونکی بوټی دی چې خلک یې د ځینو ناروغیو له پاره استعمالوي. ۱۶۳. ۴
- خرغوله: یو ډول بوټی دی چې د ویالو په غاړه کې شین کېږي او ځیني خلک یې پخوي، همدارنگه د هغه دانو له پاره چې سر یې نه وي وهلی د ملهم په ډول استعمالوي. ۱۶۳. ۴
- خرغینۍ: خرډگی، خرگی، خریږی، یو ډول مرخیری، گوڅی (د هنوانو ستوری، کاپرخولی، لیوه پسکی) دغه ډول مرخیری نه خورل کېږي. ۱۶۳. ۴
- خرمېږی: یو ډول نبات دی چې په سارا کې شین کېږي، که له ځمکي را وکښل شي په ولیو (ریښو) باندې یې ژولې نښتي وي. ۱۶۳. ۴
- خرواره: یو ډول ساراني سابه (ساک) دي چې سورگل کوي او د پسرلي په سر کې پیدا کېږي. ۱۶۳. ۴
- خروړک: یو ډول ساراني سابه دي چې سپین او سره گلان کوي د پسرلي په اولو وختونو کې پیدا کېږي او اومه خورل کېږي. ۱۶۳. ۴
- خروه: د شین شوبی (شمشوبی) په څېر یو بوټی دی. (بل لوري ته انسان هر بوټي او پاني خورلی شي خو چې غور و نه لري. لکه څېړی، نارنج، بلېټی یا روسی وله او داسي نور) ۱۶۳. ۴
- خره کی: یو ډول اغزی دی چې خلک یې په ژمي کې د پسونو له پاره وچوي. ۱۶۳. ۴
- خره واژ: یو ډول سابه دي چې د جوارو د بمیل په ډول گل کوي او څاروي (حیوانات) یې خوري. ۱۶۳. ۴
- خریتۍ: ازدحام، د خلکو گڼه گڼه. ۱۶۳. ۴
- خراوه: د سپو جنگ. ۱۶۳. ۴
- خرسان: کوره سان، یو ډول نخي او سپین توکر دی. ۱۷۳. ۴

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۶۴ چوپړی

خړنگی: شینشوبی، یو ډول سارنی بوټی دی چې گل یې شین او پانی یې خړ دي او لوړوالی یې ۵۰ څخه ۷۵ سانتي متره پوري رسیري.؛ ۱۶۴

خولگی: وره خوله، کوشنی خوله، مچو، مچي، مچکه، چپو، خولگوتی.؛ ۶۳، ۶۴، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۳۴ او ۱۸۲

خولگوتی: مچو، مچکه، مچه.؛ ۱۶۴ او ۱۸۲

۱۲. دي (د)

داچ: ناوی د واده کالي، هغه کالي چې ناوی ته د پلار له کوره ورکول کېږي.؛ ۷۴

دا په دا: په دې سبب، په دې وجه، په دې خاطر.؛ ۷۴
دانگ: ټوپ، خيز.؛ ۷۴

داني: گڼه.؛ ۲، ۵، ۱۸، ... او ۲۰۹ (تول ټال ۴۱ واري نور.)

داون: ټکری، شال، زروکی، پورنی، پرونی.؛ ۷۵
دوچار: گرفتار، اخته، مبتلا، گیر، ککر.؛ ۱۶۴

دد: ځناور، څیرونکی څاروی، څیرونکی ژوی، وحشي حیوان.؛ ۱۰، ۱۱، ۷۳، ۷۹، ۱۶۴، ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۶۴

دودو: د دد جمع ده، ځناورو، څیرونکي څاروي، څیرونکي ژوي، وحشي حیوانات.؛ ۲۱۶، ۲۱۸ او ۲۲۰

درخشان: ځلان، ځلاند، روښانه.؛ ۱۵۹ او ۱۶۶

درزنی: پلن هوار میدان، سم ډگر.؛ ۴۱

دروېشته: گډې وډې، درشته.؛ ۱۶۴

درغل: مکار.؛ ۱۶۴

درکار: یو بوټی دی چې زېږگول (گل) او سپین بیخ لري.؛ ۱۶۴

درکر: د بگی د ارابي گردی الفه، د گادی گردی ارابه، گاديله

لرگی.؛ ۷۴

درکړی: غوجل، د کورني ژويو خونه، د اهلي حیوانات کوټه.؛ ۱۶۴

درغلي: خیانت، درغلنه، منافقت، چل (چړیکي لار).؛ ۷۵

درناوی: د درناوی یې مفرده وی ده، احترام، قدر کول، ځیگی،

ځیگتوب.؛ ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۹۰، ۲۱۰ او ۲۱۰

دریخ: ممبر.؛ ۲۵، ۱۸۸، ۱۸۹ او ۱۹۱

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۶۵ چوپړی

- دبښانو: دبښمنانو، میرځمنو. ۱۶۵. ۴
- دبښن: دبښمن، میرځي. ۱۳، ۲۳، ۹۰ او ۱۶۱
- دبښنځواب: دبښمن بریا ته نه پرېڅښودل، دبښمن ته ځواب ورکول، هېواد پالنه ده، شمله ده، ننگ دی، عزت دی، ابرو ده، پښتو ده، او په کی بدایني لو سرلوری ته رسپړي. ۱۶۵. ۴
- دم گړی: روانپیر، اوس محال، اوس. ۱۶۵. ۴
- دننگ: لور، جیگ. ۲۲، ۷۵ او ۱۵۹
- دود: دستور، د ژوند تگلاره، رواج. ۵، ۱۲، ۱۶ او ۲۲۰
- (۲۹ واري په نور په نورو چوپړو کې شتون لري.)
- دوسیة: کپس، دکبسي ترلي چوپړي، د مسلي غوندی، مکتوب. ۱۶۵
- دوهنی: دوشنبه. ۱۶۵. ۴
- دوي گرایه: دوي هومره، دوي چنده. ۱۶۵. ۴

۱۳. ډي (ډ)

- ډاد: مطمعين، باوري. ۸۰. ۴
- ډگگی: توروزري لپرد را لپرد څرخي الوتکه، توره باروړونکي څرخي تياره، لپرد را لپرد مرغی (شینوک). ۱۶۵. ۴
- ډاډینه: تسلي، ډاډگیرنه. ۱۶۵. ۴
- ډدون: تلاش، لټون، پلټنه، لټونه، پلټون. ۷۴. ۴

۱۴. ري (ر)

- راڅپنځم: پر کوم، نسکوروم، راچپه کوم، چپه کوم. ۱۶۵. ۴
- راستی: کوڅي، لاري، کشونه. ۵۴. ۴
- راستی: رښتیا. ۱۳۰، ۱۳۵. ۴
- رپ: ثانیې ۱۰۰ برخه. ۴، ۱۴، ۱۶. ... ۲۰۹ (تول ټال ۴۴ واري نور)
- رېت: تیز، گړندی، څڅبکی. زړور، په زړه بېر، تکره سر تېره: بي باکه: څرگنکد، بر جسته، وتلی. ۹، ۹۰، ...
- رټه: تېزه، بیړه. ۱۵۹ او ۱۶۹. ۴
- رتي: رټه بي مفرده وی ده، جمع وی يي ده بیړه. ۱۶۵. ۴
- رتی: تېزپېغله، گړندی پېغله، څڅبکی پېغله. ۱۶۵. ۴
- رفتار: تگلاره، کردار، کړندلاره. ۱۶۴. ۴
- رغاوه: صنعت. ۱۶۵. ۴

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۶۶ چوپړی

رنده: د ترکانی یوه اله (وسله) ده چې لرگي پرې تراشي، اواره،
ثقیل کوي.؛ ۶۴

رنډ: تېز غوڅ ونکی، چالاک تن.؛ ۱۶۶
رنګري: رنګی، رنګری یې مفرد ویيکي دي ، لکه پټی چې له خخلو
څخه پاک کړي او کښت خپله اصلي بڼه وه ښايي.؛ ۱۶۶

روان سیند: الف: بېلجې وییتون، ساده لغات نامه، اسان قاموس (ساده
فرهنگ)، بی: سويي ولاړ سیند (دریا یا رود جریان دار).
؛ ۱۶۶

روښانه: ځلانده، زلنده، درخشانه، معلومداره.؛ ۱۵۹
روغمن: ډاکټر، هغه تن چې ناروغان په روغتون کې درملنه کوي،
او د روغتیا په ټولواله (سیستم) کې ځانته مشر لري یا لوی
روغمن (سرطیب) چې دی بیا ستر روغمن (د روغتیا
وزیر) ته د روغتیا راپورونه، لیکونه (مکتوبونه)، یادوني
او وړاندیزونه مخي ته ږدي.؛ ۱۶۶

روغناوی: ساختاري، بڼه یي.؛ ۱۶۶
رپرېدان: ځوځیدنه، تریډنه، لړزیدنه، رپرېدینه.؛ ۱۶۶

۱۵. ږي (ر)

ږبن: لېرجن، نارجن، لارجن.؛ ۲۷، ۷۴، ۷۶، ۸۰ او ۸۷
ږبڼه: هغه څوک چې لېر یې بهېږي، هغه څوک چې لېرجن
وي، هغه څوک چې نارجن وي، هغه څوک چې لارجن
وي.؛ ۲۷ او ۸۴

ږنجي: د غاښ رښې، وليي، ولي، او د مات شوي غاښ پاتې شوي
جرړي (رښې)، مغري ږنجه.؛ ۷۴

ږندي پېښي: د پټو سترگو کاني.؛ ۸۷
ږنگ: وران، ويجار، خراب.؛ ۱۳۴

ږنگتیا: ږنګېڼه، وړانږېڼه، منځاېڼه، انحلال.؛ ۸۷
ږنګری: د چلم دروی، د چيلم نل، چلم نی.؛ ۷۶
ږوند: ناييڼا.؛ ۱۱۵

۱۶. ږي (ز)

ږانګو: ماشومانو د خوب ټال.؛ ۱۰۰
ږده کړه: تحصيل.؛ ۱۳، ۱۰۱ او ۲۲۱
ږرغون: شين ، سمسور، زراع، شنه.؛ ۲۵، ۸۵، ۱۶۷، ۱۷۰ او
۱۷۷

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۶۷ چوپړی

- زرغون شاه خان: زما غور نيکه و چي د عبدالرحمن خان په واکمنۍ کې د لغمان د شپه ميرو (پوليسو) مشر و.؛ ۱۶۷
 زيران: زرامبو، ژراندو، زرانډو.؛ ۱۶۷
 زنکيان: هغه ماشومان چي پر مور باندي ډېر زيات گران وي.؛ ۲۱۰
 زرغرتيری: زغرواسکت، زري.؛ ۱۶۷
 زوزات: ماشومان، واره، کمکيان، اولاد، خيل خانه؛ ۱۲، ۲۵، ۹۱، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۲ او ۲۱۴
 زوزان: زوزات، ماشومان، واره، کمکيان، اولاد، خيل خانه؛ ۸
 زوزان: تريخ اغزی، د اغزیو يو بېلگه ده چي ډېر زيات تريخ وي او د اوبسانو خاص خوراک دی.؛ ۷۴
 زوکړه: پيدايښت؛ ۲۰، ۲۷، ۳۷ ... او ۲۰۹ (ټول ټال ۱۰ واري نور راغلی دی.)
 زيان: تاوان، نقصان، سويي گټه، نا گټه، بي فيدي، سوی فيده، لامفيد؛ ۱۴۰
 زيرسر: ذخيره؛ ۱۶۷
 زيگي: د زيگي جمع ده چي په دي مانا سره ده: جيره گي؛ ششگي؛ جزگي؛ خيوگي؛ خوڅگي؛ جيشگي؛ سيزگي؛ ژبژگي؛ شيزگي. په لغمان ولايت کې خوداني څلي ته ورته ډول غر دی، زيگي يې مفرده وی ده.؛ ۱۶۷
 زيندي: له ستونۍ خفه ول.؛ ۷۵
 زيندی: له ستونۍ خفه ول.؛ ۱۶۷

۱۷. ژي (ژ)

- ژاپن: جاپان.؛ ۷۶
 ژاخو: بي ډوله، بدرنگه.؛ ۷۴
 ژبپانگه: ويپپانگه، وييزېرمه، ويکلېري، ديکشنري، (ذخيره زبان).؛ ۱۳۸
 ژرنده: د غنمو، وريجو، جوارو او وربشو اوږه کولو ځای.؛ ۶۶ او ۱۱۲
 ژرکوری: يو ډول غرنی بوټی دی چي خونډورې دانې کوي او خلک يې خوري په بدن کې د پټ زخم ښه کولو له پاره استعماليري او لرگي يې سوزوي. بله بېلگه يې تورکوری ده.؛ ۱۶۷
 ژغورند: ساتونکی، ژغورندونکی، نجاد وړکونکی.؛ ۱۶۷

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۶۸ چوپړی

هغه لرگی دی چې د غوایانو په ست کې راځي په ژغ کې	ژغونډی:
موقعیت لري او غویان د کولبي حالت کې یوبل سره نه	
لرېږي.؛ ۱۶۸	
وعده.؛ ۶۸	ژمنه:
وعدي.؛ ۱۶۸	ژمني:
مینل، شاریل، زگول.؛ ۷۵	ژنل:
خوان، خلما، بلغا، مرد.؛ ۱۶۸	ژنی:
حجره، سیل.؛ ۱۶۸	ژونکه:
انسانان، اشرف المخلوقات، د حضرت ادم (ع) اولاد یا	ژوو:
زوزات.؛ ۷۵	
انسان، اشرف المخلوق، بني ادم، د حضرت ادم (ع) اولاد.	ژوی:
؛ ۲۲ او ۱۳۹	
دوې یمه مانا یي حیوان، خُناور.؛ ۱۶۴	ژوی:
غاړه، کناره، جی، پیڅه، څنډه، (۲) ژی: د اوبو مشک، (۳)	ژی:
ژي: د پښتو الفباء لیکل شوی او کاپي شوی ۲۰ حروف،	
۲۰ حرف.؛ ۲۳، ۷۶، ۸۹ او ۱۴۳	

۱۸. پي (و)

وعده لرونکی، ژمنه لرونکی.؛ ۷۵ او ۸۰	رین:
د زړه په غوړو او ریدل، د زړه له کومې اوریدنه.؛ ۷۶	رغول:
اواز کول، رغېدا، غرېدا.؛ ۱۶۸	رغېري:
کوکارې، زور، شورماشور، غوریدا.؛ ۷۳	رور:

۱۹. سي (س)

بیخي، سوچ، بالکل.؛ ۷۵	سابت:
الوتکه، طیاره، جوز.؛ ۷۵ او ۱۷۰	سابیری:
بي عقل، کم عقل.؛ ۸۴	سادی:
بي عقله، کم عقله.؛ ۷۵	سادی:
لاپو، باتک، دورمار.؛ ۷۵	سادی:
روحاً او جسماً څوک په غذاب کول.؛ ۷۴	سادی:
وچ، سوی، ترگی، تیندی نه لولپه.؛ ۷۵	سار:
سره هو او بچه، بیخ کېدل، د سروبو ورمه، د یخچالونو او.	ساره:
؛ ۱۷۱	
برابر، ورته، مساوي، هم شکله، یوه بڼه.؛ ۴۱ او ۷۳	ساز:
مشر، میر، سرلوری.؛ ۷۵ او ۱۹۲	سالار:
کوشنی قطره.؛ ۱۶۸	ستو:

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۶۹ چوپړی

- سټغیونی: صعب العبور.؛ ۱۶۹
- سپوری: کنځلي، پوچي، بدی، زیری، ژیری.؛ ۱۴
- سجدي: څښتن ته ځان تیت راوستل، څښتن لویي ویل، له څښتن سره د انسانانو د غریدا موقع.؛ ۱۶۰
- سحک(سحق): د دوی بنځو سره سامان مینلو ته وایي. دوی بنځي چي له یو بل سره سامان جنگوي او خپل شهوت پوره کوي.؛ ۱۶۹
- سخهار: سخه هار، دیاد دالوتلواواز.؛ ۱۶۹
- سر بلند: سرفراز، سرلوری.؛ ۱۶۹
- سر بېره: له دې سره.؛ ۱۶۹
- سرداران: مالیکان، د مالدارۍ مالیکان.؛ سرداران
- سرفراز: سرلوری.؛ ۱۶۸
- سرکار: دولت، حکومت.؛ ۱۶۹
- سرکوب: خرس، سرتیټی، مختورن، نسکور، ژېرمخی، زېرمخی، ملامت.؛ ۷۴ او ۸۴
- سرکوزی: ۱) سرتیټی، مختورن، نسکور، ژېرمخی، زېرمخی، ملامت ۲) سرکوب، خنځیر، څورله، خنزیر، خرس.؛ ۱۶۱
- سر لیک: سرلیکنه، عنوان، سر خط.؛ ۱۶۹
- سر لیکنه: سر لیک، سر مقاله.؛ ۱۶۹
- سر لیکه: سردره، سرلوحه، بورډ.؛ ۱۶۹
- سر مخ: سر صفحه.؛ ۱۶۹
- سر وېردي: بالښت، سرايزد، سروېرډ، سروېښت.؛ ۱۶۹
- سزنی: د ماشوم تړلو پری، هغه پټی چي ماشوم پری تړي..؛ ۱۶۹
- سسټو: بي ایمانو.؛ ۱۶۹
- سقر: دوزخ، جیهون.؛ ۱۶۹
- سوکرکو: جوارۍ.؛ ۱۶۹
- سکالو: موضع، مضمون، مطلب، مسله.؛ ۶، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ... او ۲۱۸ (ټول ټال ۱۹ واري نور)
- سوزني: د ماشوم تړلو پری، هغه پټی چي ماشوم پری تړي.؛ ۱۶۹
- سوکرکي: جوارۍ.؛ ۱۶۹
- سول: عقل.؛ ۱۶۹
- سوله ستاره: سوله ستاره، سوله بوله.؛ ۱۶۹
- سوله بيز: روغه بيز، سوليز.؛ ۱۶۹

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۱۷۰ چوپړی

- سماوات هغه مسي شى چې پکې اوبه جوشي
سماوار: . ۱۷۰ .
- سبي ده، صحيح ده، صبي ده. ۱۷۰ .
سمه ده:
- مشاعر. ۱۷۰ .
سندرېوله:
- د يو حيوان نوم دى چې په منځني ختبخ کي زيات پيدا
سندا:
- کپري. ۱۷۰ .
سواستفاده:
- ناوره گڼه اخستنه، سوي استفاده، بده استفاده. ۱۷۰ .
سوب:
- حاضر. ۱۷، ۱۷۹ او ۲۰۹ .
سودايي:
- چورتي، په سوداگي. ۲۷ او ۸۰ .
سودى:
- لټ، تمبل، مټه. ۸۴ .
سودى:
- لټه، مټه، تمبله. ۷۵ .
سور بخړى:
- الکترون. ۴۲ .
سوسيس:
- جاسوس. ۷۶ او ۱۶۱ .
سوگند:
- رو، قسم. ۷۹، ۸۴، ۱۱۰، ۱۱۹ او ۱۶۲ .
سونتوگي:
- سونتوگي، د سوزيدو توکي. ۱۷۰ .
سونلرگى:
- د سوزيدو لرگى. ۱۷۰ .
سويل:
- جنوب. ۱۳۷، ۱۷۱، ۱۸۸ او ۲۱۰ .
سيوا:
- زيات، اضافه. ۱۷۰ .
سيوس:
- په شمالي اروپا کي يو نامتو هېواد نوم دى، چې د نړى
ناوې او زرغون هېواد دى، د دنيا جنت يې هم بولي.
۱۷۰ .
- توره سابيرى، توروزري څرخي الوتکه، توره څرخي
سيوسيوى:
- تياره، توره مرغى (بلکبرده). ۱۷۰ .
۲۰. شې (ش)
شاره:
- ويرانه، خرابه، شارو، . ۸۸ .
شباب:
- ځواني، ځوان کيدل. ۱۷۰ .
شپه غاله:
- ليليه، د زده کړيالو له پاره د هستوگند ځاى. ۲۷، ۷۵،
۷۶، ۷۷، ۸۰ او ۸۴ .
- تير، سوفار، خدنگ. ۱۷۰ .
شنى:
- هغه نرم پټي چې د شولو کرکيلي له پاره يې چمتو کړى
شلگر:
- وي، د شولو نهل کولو له پاره تيار پټي له چې له ابو ښد.
۱۷۰ .
- کنجړي. ۱۷۰ .
شليتي:

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷۱ چوپړی

- شمن گل: شمن گال: د مهتر لام په ولسوالۍ کې سویل لورته پروت د پښتنو کلی دی. خاله خیلو نه کوز او له جوگي کلا نه پورته.؛ ۱۷۱ نیوټرون.؛ ۱۷۱
- شنډ بڅری: یو نوع واینه دي چې د پسرلي په موسم کې په دښته شوغکی: کې شنه کېږي او شغې یې خلکو پسي نخلي.؛ ۱۷۰
- شپیر: په بامیانو کې د یوې سمې نوم دی چې ډېر ساړه وي په کې او یو ډېر لرلی زوری (کوئل) هم لري چې د شپیر کوئل یې بولي.؛ ۱۷۱
- شیطان: ابلیس، ازازئیل.؛ ۱۳۸

۲۱. ښي (ښ)

- ښکرور: زورور، طاقت ور، زناور، ځناور، سوپر فاوړ.؛ ۱۷۱
- ښکالو: د پخینو غږ.؛ ۱۷۱
- ښکالوه: سرخج، بحث، مباحثي.؛ ۲۲
- ښوونځو: مکتبونه، ښوونځي، د ښوونځی جمع ده.؛ ۱۷۱

۲۲. غي (غ)

- غجکي: لکه دوي تاره (دمبوره) غوندي د ولسي موسيکي يوه ډېره ښه اله ده.؛ ۱۷۱
- غزال: هوسی.؛ ۱۷۱
- غريالي: روب، عضلاتي، تنومند.؛ ۱۷۱
- غرلېږدی: ژغ لېدی، لور غړی، لورویونکی، لاود سپېکر.؛ ۱۷۱
- غوټه: ډمبوسکی جلی، غوښه ور. لکه: هېلمندی جلی غوټه وي. غوټه لنډ وي (و یا واو) باندي زورنه ده، مخکینی ابڅخه غي (غ) دی پر دي زور په ښه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي.؛ ۱۸۰
- غوټه: سر ورمندل په اوبو يا توکو کې. لکه: وا!؛ لغمانییه! دا د لغمان سین دی په کې غوټه شه! له اوبو دي وېره ورکوي. غوټه منځنی کچي غږ د وي (و یا واو) باندي زورنه ده، مخکینی ابڅخه غي (غ) دی پر دي پېخ په ښه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي.؛ ۱۸۰
- غوټه: تړل. لکه: ای!؛ لغمانی جلی د ټيکري پېڅکي دي غوټه کره. غوټه اوږد وي (و یا واو) باندي زورنه ده،

د تاتوبي ميلي پبيلي ۱۷۲ چوپړی

- مخکینی ابڅه غي (غ) دی پر دی اور د پېخ يا اور مد په
 بڼه غږ راځي لږ لوړ لوستل کيږي.؛ ۳۱
 د گل هغه حالت چې خلاص شوی نه وي.؛ ۱۷۲
 د يوې ډلې غړی.؛ ۱۷۲
 نهضت، مومنت، جنبش.؛ ۳۷
 گلما له.؛ ۹۱
 په اسمان کي د الکترونونو د تصادم صوت دی،
 غور غوری بابا، په ورېخ اسمان کي سرو بخرو د ټکرونو
 غږ. هغه غږ چې له تندر او تالندې څخه وړاندې وي؛
 ۱۷۲
 تېلېفون.؛ ۱۵۸
 ورته؛ ۲۶، ۲۷، ۷۴، ۸۱، ۸۴، ۸۸، ۱۲۸، ۱۶۳، ۱۷۱،
 ۱۸۲ او ۲۰۵
- غوتی:
 غورځاون:
 غورځنگ:
 غورینه:
 غور غور:
 غورکی:
 غوندي:

۲۳. کي (ک)

- پير محمد کاروان، شاعر ليکوال زما د ادبي بهر
 د ۲۰۰۴ کال اشنا.؛ ۱۷۲
 وچه بېړی، د اوبسانو کتار، قطار، قافله، کافله.؛ ۱۲۲ او
 ۲۱۱
 د کاکا بنڅه، د کاکا مندينه، د کاکا ارتينه، د کاکا مينا، د
 تره ميرمن، د تره بنڅه، د تره کور ودانه، تينداره.؛ ۲۱،
 ۲۲، ۱۴۰ او ۱۴۶
 هغه څوک چې اواز نه اوري.؛ ۱۷۲
 د هوسۍ زوزات، د هوسۍ اولاد، د هوسۍ بچۍ.؛ ۱۷۲
 هغه انجونه چې د کابل د سيمي وي، تاتوبي د پلازميني
 پېژند پانه و لري.؛ ۱۷۲
 يوه شان، ورته، هم شکل.؛ ۱۴، ۱۳۵، ۲۱۳، او ۲۱۷
 د چرسو پري شوي گرده چې پټی ډډ ساتي.؛ ۱۷۲
 مهاجرت، کيوان، کډوال، مهاجر.؛ ۱۷۲
 ټول، درسته، واره، گر سره.؛ ۸۶
 گردۍ، حلقه، دايره.؛ ۱۹، ۲۹، ۳۵... او ۲۰۸ (ټول)
 ټال ۲۳ واري نور)
 ويناوي، خبري.؛ ۱۷۲
 خبره، وينا.؛ ۱۷۲
- کاروان:
 کاروان:
 کاکۍ:
 کايه:
 کبلي:
 کابلي:
 کت مت:
 کټينه:
 کډوالي:
 کړۍ:
 کړۍ:
 کلام:
 کلام:

د تاتويبي ميلي پېبلي ۱۷۳ چوپړی

- کله خور: سر خورونکی، کله خورک، یوه بېلگه الوتونکی دی چې زېره سینه، تور سر، اوږده لکۍ او ډبله چنگه مینوکه لري. چټکی یو بلگه وړوکی الوتونکی دی (امریکايي وړه مرغی) خوري. او ماشومان يې کافر الوتونکی هم نوموي..؛ ۱۷۳
- ککړی: کپړی، سر، کُکيسر.؛ ۱۷۳
- ککۍ: خنکی، زانکی، ننکی، بڼکلی ماشوم، ډولي ماشوم، هغه ماشوم چې په مور ډېر گران وي.؛ ۱۷۳
- کم اصل: بي نسيه، سوی اصیل، ډم، ناین، جول، نډاف، قوال، بازینگر، نخۍ.؛ ۸۴ او ۸۵
- کوراک: غوزانو یو ستره بېلگه چې ډېر سخت وي او ماشومان يې د څلورمغزو په لوبو کې د ټکي په ځای استعمالوي.؛ ۷۴
- کوره سان: خړسان یو ډول نخۍ اوسپن توکر دی.؛ ۱۶۳
- کور: ناسم، سوی سم.؛ ۶۱، ۷۵، ۸۵ او ۱۲۱
- کولمان: په لغمان کې یو غرنۍ سیمه ده چې وگړي يې په کولماني (پشه يي) ژبه خبرې کوي.؛ ۱۰۲
- کوکی: (۱) ډولپوزي، شا وزري، (پکه بي بي، شاه پرک). (۲) مشره خور.؛ ۲۱ او ۱۰۵
- کوټی: کيسکی، د خره بچی.؛ ۸۶
- کونده گل: د الينگار په ولسوالۍ کې شمال ختبخ لورته پروت د کلی نوم دی. په نورلام کې د ډکري کلا نه پورته.؛ ۱۷۳
- کونري: د کونړ، د کونړونو، د کونړ ولايت چې مرکز يې اسد اباد او بنار يې چغسرای دی (ځکه يې کونړونه بولي چې څو کونړونه لري لکه خاص کونړ، بر کونړ، کوز کونړ په کې دي).؛ ۱۳۹
- کوھی: ساه.؛ ۱۷۳
- کهول: کورنۍ.؛ ۸، ۲۰، ۱۳۶، ۱۵۱ او ۲۱۰
- کېڅليک: د کبر(قبر) شناخته، د مزار لوحه.؛ ۱۷۳
- کپړدی: خيمه.؛ ۱۷۳
- کېلمان: په لغمان مرکز کې د ميدانيو سيمي څخه کوز د ملايانو کلی دی، تانده سيمه ده ورته کېلمان وايي.؛ ۱۷۳

۲۴. ګي (ګ)

- ګادبلي: ګرده ګردی، تاوه حلقه، د ګاډۍ ټير.؛ ۷۷
- ګتپالی: ګتونکي بڼخه.؛ ۱۷۳

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۷۴ چوپړی

- گډيا: نڅاء، بازي. ۱۹۳. ۴
- گر: ظلم، ستم. ۴. ۵۶، ۱۴۶ او ۱۸۸
- گريان: ژړا. ۴. ۸۲
- گس: کين، چپ. ۴. ۱۹۰
- گسټ: کين، چپ. ۴. ۸۳ او ۹۰
- گسمټي: کينمټی، چپکو. ۴. ۲۱۱
- گسمټی: کينمټی، چپلاسي، په کين لاس د ليک لیکلو جلی. ۴. ۱۷۴
- گواښ: گواښنه، گوت څندنه، خیرداری، اخطار. ۴. ۱۷۴
- گوتپېر: گوتلید، زاویه دید. ۴. ۱۷۴
- گوتنه: خیشاوه. ۴. ۹۱
- گور: قبر. ۴. ۴۵، ۵۰، ۵۱ او ۱۳۲
- گور: کتل، د شپه میرویا د ساتونکو په سیستم کي هغه حالت دی چې تر پېنځه قدمه واټنه پورې امیر ته پاتې شو لاسونه سره تړي په ورنو کلک نیسي او د میر په لور گور کوي د تعلیم قدم په بڼه تیرېږي. ۴. ۱۸، ۹۰، ۱۳۷ او ۱۹۲
- گویا: وینا، په خبرو اخته. ۴. ۱۷۴
- گویان: په خبرو، برغا، غرا، وینا. ۴. ۱۷۴
- گیخ: سهار. ۴. ۳۲

۲۵. لي (ل)

- لالا: ستر ورور، ستر اوبنی، ستر کاکا، مشری ورور، خور مشر. ۴. ۷۴
- لالیه: پر مېرمنې چې خپل خاوند ډېر گران وي نو په لالیه یې رابولي. شریڼ، خور، شات. ۴. ۶۷، ۷۶، ۹۸، ۱۰۶ او ۱۲۰
- لالی: پر مېره چې خپله مېرمن ډېر گران وي نو په لالی یې رابولي. شریڼه، خوره، شاته، گبینه، جنبوی، اومتی. ۴. ۱۷۴
- لانجه: جنگ او جدل. ۴. ۱۷۴
- لاویاري: سوی ویار، بي ویاره، نافخره، لاغروره. ۴. ۱۷۴
- لرلید: دوربین. ۴. ۱۷۴
- لرلید: ورستی گنه، راتلونکي بڼه. ۴. ۲۷، ۴۰، ۱۴۷، ... او ۲۱۱ (ټول ټال ۱۳ واري نور)
- لري ویشتونکی: لېندوک، سنپیر، لرپویشتونکی ټوپک، لېندوک باندي تارول (یوه ډول مرغه) په غلچکي ډول وېشل، خپل بنکار

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۷۵ چوپړی

په پټ او لري ځايه وپښتل، له لري او پټ ځايه وپښتل،
يور يو وپښتل. ۱۷۴ ۴.

لر (رديف):

لر (رديف) داسې تعريف كوو چې هغه غونډلې، وييكي
(ويوكي يا وي) او ابڅي چې په تول او تله برابر يا مقفي
شعر په پای كې د ټولو قافيه والو مسرو په يوه بڼه او يوه
مانا تكرار راځي ورته رديف وايو.

تر ټولو ډېرې پبيلي (پيرانو، شېرونو، شعرونه يا اشلوک)
د پښتو ژبې د ، ه ، ابڅي باندې پښېله (قافيه) او لر
(رديف) شوي دي. که د ، ه ، ابڅي د هرې وييكي له بېل
بېل ابڅي و منو نو د ، ه ، ابڅي په کې لر (رديف) راځي.
لکه وینه، دینه، شینه، ځینه، بڼه په د غو ويي پښېلي كې
د ، ه ، ابڅي لر ده. يا قافيي دي چې د ه ردیف لري. ۱۵،
۱۶، ۱۹، ۳۰، ۳۵، ۱۲۷ ... او ۲۰۳ (ټول ټال ۴۶ واري
په بېلابېلو چوپړو كې راغلي)

د سطر ونه غونه، رووي، قطار، ځنځير، د عنوانو مخ،
لکه: ليکلر، د ليک يا موخو د عنوانو مخ، ليک د سطر و
غونه. ۱۷۵ ۴.

لران:

ريردان، څوځينده، تريڼده، لرزيڼده، اين ديدنه. ۱۷۵ ۴.
پروسه. ۱۳، ۱۵۶، ۱۸۷، ۱۹۶، ۲۰۰، ۲۰۴ او ۲۰۹
لېرډېدل، كډه كول. ۱۷۵ ۴.
طنز. ۱۶ او ۲۹ ۴.

لرزان:

لری:

لېنل:

لغاز:

لغمانی:

هغه کس چې په لغمان سيمه كې زوكړه شوی وي، هغه
تن چې په لغمان سيمه كې پيدا شوی وي، د نوموړې سيمي
ژوند گر او پېژن پانه يي و لري. ۳۷، ۹۴، ۱۰۲ او
۱۰۴

ای! لغمان وگرينه!، بلني غر يا نار ه ده د لغمان ژوندگر
ته . ۱۹۴، ۱۹۸ او ۲۰۷ ۴.

لغمانی په!

د لغمان ولايت پخوانی نوم دی. ۱۳، ۱۶، ۲۱، ۲۲،
۲۴، ۱۳۶ او ۱۸۰ ۴.

لمپاکا:

لنډ کڼد، په لنډو. ۱۷۵ ۴.

لنډ پر لنډی:

لنډ پراوی. ۱۷۵ ۴.

لنډپېری:

لنډ عمری. ۱۷۵ ۴.

لنډ منگی:

لنډ وینی. ۱۷۵ ۴.

لنډ لیدی:

مخففات، چې د اصلي کلمو پر ځای يي د سر، پيل ابڅي
يا د پيل پېژند ابڅي راځي. لکه: ت. و (تخنيکي وي)،
ا. غ و. و. غ ،، (اقتصادي غونډله يا وتيزه غونډله)، اېنج

لنډون:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۷۶ چوپړی

(اېنجينېر)، س (ساينسي)، ک (کيميا)، ر (رياضي)، ح (حساب)، ا.ا.ج (افغانستان اسلامي جمهوريت) ... ؛ ۲۱۴

لنډوين:
لنډی:

نردي لیدی، لنډفکری. ۴. ۱۷۶
په لغات کې لنډی هغه دوی سري شعر ته وايي چې د لتيکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه ولسي، پياوړی، غښتلی، هېښونکی، سندريز، خوږ، گنلی، منلی، له اند، پند، احساس او تخيل ډک شعر دی چې زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبې د اېڅو وو، بن، ډ، ر، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي. پښت يې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بني) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلگياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

لنډی د مسرو شمېر يې ۲، د څپو شمېر يې ۲۲ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته. (دفتنگونه د لنډی توکي دي لکه: وى، او، نو وى!!، جان، اشنا، شيرينه، گرانه، يا الله، يه، وای، وای!!، وه، وه الله، الله وى!!، اى!!، وه الله وى!!، وای، وای وای، گرانه، وروره، په کربانه! کنه او داسې نور) د قافيي کلمې يا غونډلي نه لري.

خو د دوېمي مسرې په پای کې اهنکينه کلمه لري، چې دوی ټول اهنک بشپړ وي. هره لنډی بايد ده (زموږ خپله وه، هيا هي، ، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگی ه، هه، دوي سترگی والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودي، وه، وايو) چې د پښتو ژبې، نهوېشتم، گڼه اېڅې ده. په واول يا غرن اواز پای ته رسېدلي وي، لنډی د پښتو ژبې د فونولوژيکي (غږيز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول شعر (البته په همدې وزن او اهنک) څرک ليدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د لنډی په ژباړه کې د دې اهنک ساتل شوی دی.

د تاتويي ميلي پييلي ۱۷۷ چوپړی

پر ټولو لنډۍ یو، باندې یوه رښت (قانون) د تطبیق وړ دی، یانې دا چې د هرې لنډۍ لومړۍ مسره باید ۹ له دفتنگونو پرته او دویمه ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې لنډۍ، د لومړۍ څلورمه او اتمه څپه او د دویمې مسرې څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غبرو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په نیمه سیمه کې توپیر لري. ۴، ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۱۸۶ واري په دې کښلي کې راغلی دی.)

لنډۍ یې یوون (یکر یا مفرده) وی ده، د لنډۍ ډېرنو یا جمع وی یا لغات لنډۍ یو کېږي. ۴، ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸ ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۲۴ واري په دې کښلي کې راغلی دی.)

لنډۍ یو:

د وی یا ویکي له پامه لنډۍ ایزه هغې درې سرې پييلي ته وايي چې د لټکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

لنډۍ ايزی:

او په اصطلاح کې هغه وگړنۍ، پياوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پييله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د اېڅو وو، ډ، ږ، ن، ی او ... ، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (پلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ لنډۍ ايزی د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوییکو پرته دی. (دفتنگونه، الیده، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دې چې سندره، اهنګ، ترنگتوک، یې لا خوږ وي، په بله مانا دفتنگونه، غبرگږونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نیمواک په ملگرتیا منځ ته رازي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي د یوه غبرگږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه وي، او زورکی واله یې یا درنه یې وي، او

د تاتویې میلی پېیلی چوپړی

داسې نور. دیفتنگونه، غبرگغرونه، ناتروویکي، تروویکي، ستربل، اوستربل، پانونویکي، بلنویکي، اندېبني، هیجانې چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، شیرینه، گرانه، یا الله، یه، وای!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وای، وای وای، نو، الله، او، گرانه!، یه کربانه!، یه پښتیا، یه خلمیه!، هه بچیه!، یه کربانه!، ای الکه! وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، بنه، څنگه، ولی...، نومړي ټول د لنډی ایزی توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډیری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېروالی راولي.

د پښلې کلمې یا غونډلې لري لري. خودېری وخت د لومړۍ، دوېمې او درېمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړ وي. هره لنډی ایزه باید ده (زموږ خپله، ه، هیا هی،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگې ه، هه، دوی سترگې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، هه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهویشتم، گڼه ابېڅې ده. په اول یا غرن اواز پایته رسېدلې وي، لنډی ایزه د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. او درېیمه مسره یې ۱۳ څپې وي له دفتنگونو پرته.

د هرې لنډی ایزی، د لومړۍ او دوېمې مسرې څلورمه او اتهمه څپه او د درېمې مسرې څلورمه اتهمه او دولسمه څپه، باندي زورنه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندي زورنه نه احساسېږي.

له سیمه ییزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتی کېږي او په ځنی سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا لنډی ایزی مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالي سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خور غرې یا ترنمي څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستی نهمې، اتلسمې، او یوه ډېرشمې څپې خور غرې د لنډی ایزی مېچې د څپیزه او خجیزه ټولوالي ترڅنگه د لنډی ایزی یوه بل رغنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون یې رغبت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېیلی په توگه یې یوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکون

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۷۹ چوپړی

په یوه پیر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوه د ور مخکې نهمې، اتلسمې، او یوه دېر شتمې زورنې څپې له یوه څه اغېز سره لنډې ایزې ته یوه خوږ غږې وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول یې ترنگتوک یا ترنمي توک کېدای شي. غوره سته د ترنگتوک په پایښی مسره کې دی چې نوموړې مسره د ایزې رغښت پنځ کوي، د ایزې غوره توک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره ایزې هغه دي چې د لنډې، ټپې، ټپکې او مصري، له هري یوي مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړنې، بېلونکي نخښې، سرباري اهنکینه پایښی څپې ولري، د دیفتنگونه او پارنویکي سره، خو له نیمکې، انگې، لنډکې، بگتې، کېسې (شېي)، پارکې، کاکړې، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربیټې، سپینې (ازادې پېيلې)، کېسه گې، د اتنې غبرگې، درې څپیزې، څلور څپیزې، پېنځه څپیزې، شپږ څپیزې، اووه څپیزې، اته څپیزې، نهه څپیزې، لس څپیزې، هایدکوبې، موندی (سر پرېکړی)، انځورگې، کېنتوزی (سانتی)، نامانېزې، زخې، بي ټولې، ټولونجې، نا پښېلېزې، نا پېيلې او سلسلې، دي ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخې، Dialogue) له سټې بېلوالی ولري، د دي له پاره چې دا ټول په ډیرای بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوکره شوي، ان له ساده درې غونډله ایزه وینا او یادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی یا گړندی فرق یې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رب سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د دي له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې یوه څو سره پېيله د څو سره لنډې ایزې نوم باندې نوموم، چې دي پښتو درې سري پېيله له درې سري لټکې یا درې سري لنډې ایزې، څلور سره لټکې له څلور سره لنډې ایزې سره، پېنځه سري لټکې له پېنځه سري لنډې ایزې سره، شپږ سره لټکې له شپږ سره لنډې ایزې

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۰ چوپړی

سره، اووه سرې لټکې له اووه سرې لنډۍ ايزې سره، اته سرې لټکې له اته سرې لنډۍ ايزې سره، نهه سرې لټکې له نهه سرې لنډۍ ايزې سره او لس سره لټکې له لس سره لنډۍ ايزې سره... ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرني لري. ۱۴۹، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰ او ۱۸۸. (ټول ټال ۱۸ واري راغلی دی)

لوبغاله يې مفرده وي ده، سټيډيوم، د لويې ميدان. ۷۵ او ۲۱۱

سمت، اړخ. لکه: د لمپاکا لور څخه د وگړو گڼه گوڼه په لوري پېر کې افريکا، اروپا، ته تللي دي.

لور لنډ وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لي (ل) دی پر دې زور په بڼه غږ راځي لږ لور لوستل کېږي. ۲، ۳، ۵، ۹، ۱۳ او ۲۱۷

بچۍ، لورکۍ. لکه: بلا (بلحه) د لغمانی لور ده.

لور منځنی کچې غږ د وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لي (ل) دی پر دې پېڅ په بڼه غږ راځي لږ دروند لوستل کېږي. ۲۲، ۵۸، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ...

دروزگر له وسپني جوړ کړی لور، لکه: د اکا لور پڅ دی. لسور اوږد وي (و يا واو) باندې زورنه ده، مخکينی ابېڅه لي (غ) دی پر دې اوږد پېڅ يا اوږد مد په بڼه غږ راځي ډېر روند لوستل کېږي.

دا د پښتو ژبې يوه رېښت دی چې ځينې وي لکه (۱) لور، (۲) لور، (۳) لور په يوه بڼه ليکل کېږي خو لوستل کېږي په بېل بېل سا باندې، چې په کره بڼه يې د اواز په لور والي او ټپوالي (اپنتانېشن) کې او د ابېڅې او غونډ په زورنه کې بېلوالی او بېلې بېلې مانا لري. چې پښت يې په غونډلو کې وايي په غږ يې روغ پوهېږي او مانايي روښانه کوي. لکه هدا دري وي او پورتنۍ د (۱) غوټه، (۲) غوټه، او (۳) غوټه ماناوي. په همدې بڼه د (!) غږ چې د اواز بېلوالی په گوته کوي. (۱) حامده! راځه. په دې غونډله کې (حامده!) نر نوری دی يا نر نوم دی، يا نر ته غږ کوو.

خو په (۲) حامده راغله. په دې غونډله کې (حامده) بڼه نوری دی يا بڼه نوم دی، يا بڼه ته غږ کوو. چې دا څرگندونه په کره بڼه په لاس راکوي چې له نر نوم سره به اړېنه غږه (!) راځي او بڼې نوگه نوم بې غږې

د تاتويي ميلي پبيلي ۱۸۱ چوپړی

(ندايي) وي. غره (!) يا (ندايه: Exclamation) چيغه،
کری که، د تعجب نه ډکه چيغه. که!! شي دوي برابره او
که دري!!! شي دري برابره لوره چيغه غره غر ور کوي.
۱۸۰.؛

لوری بنودنکی، قطب نما.؛ ۱۸۱
سمتونو، طرفونو، له ارنه، د لوری بي مفرده وی ده.؛
۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷ او ۲۱۳ (ټول ټال ۲۰ واري نور
راغلی دی)

لورينود:
لوري:

خاصه.؛ ۱۸۱
يو بڼه ميوه ده چې په لغمان کي خورا ډېر دي او په
زياته گڼه ثمره هم نېسي، ژير رنگ اوقهوه بي داني لري.
۱۸۱.؛

لوښه:
لوکات:

لوگر ولايت چي مرکز يي پل عالم دی، د ميسو چينه په
کي ده يا ميسو عينک بنار.؛ ۱۸۱
شليته، ورانه بڼه، سپکه جلی، له خبري اورېدونکي
بڼه، بېوفا.؛ ۹۱

لوگر:
لولی:

لمرپرېوته، غرب.؛ ۱۴، ۱۳۵ او ۱۸۸

لوېديخ:

د ليک د عنوانو مخ، ليک د سطر و غونه، لړ ليک.؛ ۷۵
او ۱۷۵

ليکلر:

غيشي ويشتونکي ربري غولکه.؛ ۱۸۱
د لېوه زوی، لېوهکټی.؛ ۱۸۱
شاهدي ويل، لل.؛ ۱۸۱
هڅولي، جغات ورکولي، تشويق کولي.؛ ۱۸۱

لينده ماره:
لېوکټی:
لېيل:
لېيلي:

۲۶. مي (م)

مالگانې، مالگني.؛ ۱۸۱
هغه ځای ته ويل کېږي چې پر سرک باندي اوبه په لنډو
واوري، چې نوموړی ځای پر سرک د سيلاب يو ناساپي
راتلو له پاره جوړ شوی وي. او هلته سرک مور او يا
چرايي جوړه وي. نو که پر سرک داسي ځای شتون و
لري چې اوبه تری اوري نو پښتو ژبه کي ورته مانده
وايي. (واش) او د اېنجينېری له پامه که پر سرک داسي
ځای شتون ولري چې اوبه تری اوري د اوبو اندازه په کي
تر ډېرشو سانتي يو پوري او يا د کوشنی يو موټرو ټيرونه
په کي ډوب نه شي نو مانده پرط جوړه وي.

مالگني:
مانده:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۲ چوپړی

- که د دېرشوسانتیو نه اوبه زیاتي وي نو پولچک پرې جوړه وي. د بېلگي نومونه يې. لکه: د محمد گل باچا مانده، کندي مانده، خروتو مانده، باغ ميرزا مانده، هرمل مانده، کڼل مانده او د شخترای ماندي.؛ ۱۸۱
- مندينه: ارتينه، مينا، ميرمن، بنځه، کور ودانه، د ژوند ملگري.؛ ۲۱، ۹۵، ۱۴۰ او ۱۷۲
- متاک: سخت منځی، پوچ، خالي غوز، تش منځی، کورک، چارمغز چي منځ يې لرگی وي.؛ ۷۴
- مانيز: معنابي، معنوي.؛ ۱۸۲
- مچو: مچه، مچکه، خولگی، چپو، خولگوتی.؛ ۷۳ او ۱۶۴
- مردان: په کوزه پښتون خوا کي يوه منطقه ده، چي تخبی څخه سو واټن رومي راځي.؛ ۱۸۲
- مرغومی: پشیرلی، د پسه هغه بچی چي عمر يې له يوه کاله کوچنی وي مرغومی يې بولي، که له يوه کاله يې عمر لوړ وي وری يې بولي، او که چيره يې عمر له دوي کلو پورته شي نو مگ يې بولي.؛ ۱۸۲
- مروندان: مروندونه.؛ ۱۸۲
- مسجد: مومنانو د څڅلي گډ ځای، مسلمانانو د عبادت تمځای، د لونځ ځای، چي يوازي الله تعالی ته په کي عبادت کيږي.؛ ۲۷
- مسره: د پېيلي نيمه کړی، نيم بند يا نيم بيت ته مسره وايي چي يوه لنډی، تپه، ټيکي او مصري دوي مسري لري.؛ ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... ۲۰۸ (ټول ټال ۶۱ واري په بېلابېلو چوپړو کي راغلي)
- مسري: مسره يې يوون نوم دی يا د مسره ډېر نوم دی؛ د پېيلي يوي کړی يا کړی، بند يا بيت ته مسري وايي چي يوه لنډی، تپه، ټيکي او مصري يوه مسري وي.؛ ۱۹، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۵، ... ۲۰۸، ۲۰۹ (ټول ټال ۹۷ واري په بېلابېلو چوپړو کي راغلي)
- مصباح: څراغ، چراغ، د شيدو يا د شرابو پياله.؛ ۱۸۲
- مصری: د وی يا وييکي له پامه مصري هغه دوي سري پېيلي ته وايي چي د لرغون مصري توري، مصري سره ډېري ورته ځانگړي ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري. او په اصطلاح کي هغه ولسي، پياوړی، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پييله ده چي زموږ لرغونو پښتنو

د تاتویي میلی پېبلی ۱۸۳ چوپړی

نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبي د ابڅو و، بن، ډ، ږ، ن، ی او ... ، د مصری لرغون اهرمو غوندي چې ترننه یې نه جوړونکو او نه د هغوی نومونه معلوم نه دي څخه وړاندې زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړې له پیدایښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکي بني) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلگیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

مصری د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۲۲ له دفتنگونو او پارنویبکیو پرته. (دفتنگونه د مصری توکي دي لکه: وی، او، نو وی!!، جان، اشنا، شیرینه، گرانه، یا الله، یه، وای، وای!!، وه، وه الله، الله وی!!، ای، وه الله وی!!، وای وی، وای وی، نو، یه کر بانه!، وروره!، کنه، ولي اواسي نور ...)، د پښېلي (قافيي) غونډلي (کلمې) نه لري. خو د دوېمي مسري په پای کې اهنګینه کلمه لري، چې دوی ټول اهنګ بشپړوي. هره مصری باید ده (زموږ خپله و، ه یا هی ،، چې ورته وړه ه، روجه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترګي ه ه، دوی سترګي والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چې د پښتو ژبي، نهویشتم، گڼه ابڅي ده.

په واول یا غرن او از پای ته رسېدلي وي، مصری د پښتو ژبي د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. په نورو ژبو کې د دې ډول پېبلي (البته په همدې وزن او اهنګ) څرک لیدل شوی نه دی او نه نورو ژبو ته د مصری په ژباړه کې د دې اهنګ ساتل شوی دی. پرتولو مصری یو، باندي یوه رښت (دودی یا قانون) د پلي (تطبيق) وړ دی، یانې دا چې د هري مصری لومړی مسره باید ۹ له دفتنگونو پرته، او دوېمه ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري مصری، د لومړی څلورمه او اتهمه څپه؛ د دوېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، خجنه وي. ډېری وخت په کې کومه څپه په کې نه احساسېږي له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل کیفیت نه پاتې کېږي او په

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۴ چوپړی

نیمه سیمه کې توپیر لري. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... ۲۱۸ او ۲۲۰. (ټول ټال ۳۰۲ واري نور)

مصری یو: مصری یې پکړه وی ده، یا د مصری ډېرگنی نوم دی. ۲، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ... او ۲۲۰. (ټول ټال ۱۸ واري نور)

مصری ایزې (مصریزي): د وی یا ویکي له پامه مصری ایزه هغې درې سرې پېيلي ته وايي چې د څو سره مصری سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري. او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پیاوړې، غښتلې، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېيله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د اېڅو، ډ، ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېدايښت سره جوښت یې جوت کړي دي. پښت یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې ښې) یې پرته له ادبي بیرغي کولو (فلگیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی مصری ایزې د مسرو شمېر یې ۳، د څپو شمېر یې ۳۱ له دفتنگونو او پارنویکیو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباری، غونډلې یا کلمې دي چې سندره ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ یې لا خوږوي، په بله مانا دیفتنگونه ، غبرگغرونه یا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نیمواک په ملگرتیا منځ ته رازي او لکه یوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوزي د یوه غبرگغر لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه وي،، او زرکی واله یې یا درنه یې وي،، او داسې نور. دیفتنگونه ،غبرگغرونه، ناټروویکي، تروویکي، سټرېل، اوسټرېل، پارنویکي، بلنویکي، انډېښني، هېجاني چغې، لکه: الله وی، وی، او، نو وی،، جان، ځانه، ځانه،!، اشنا، شیرینه، گرانه، یا الله، یه، وای،، او،!، وه،!، وه الله، ای،!، وه الله وی،!، وای، وای وی،!، نو، الله، او، گرانه،!، یه کرپانه،!، یه پښتیا،!، یه ځلمیه،!، هه بچیه،!، فردوس خانه،!، لغمانیه،!، یه که څاره،!، ای الکه!

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۸۵ چوپړی

وروره!، بخته میره! دغه راز هو، نه، بنه، څنگه، ولې...، نومړي ټول د مصری ایزی توکي دي، چي کله د هرې مسرې پیل کې، کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پینېلي کلمې یا غونډلي لري لري. خو ډېری وخت د لومړی، دویمي درېیمي، څلورمې، پینځمې او شپږمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هر ه مصری ایزه باید ده (زموږ خپله ،، ه، هیا هی ،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگي ه، ه، دوی سترگي والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانبودی، ه، وایو) چي د پینتو ژبي، نهویشتم، گڼه ابڅي ده. په واول یا غرن اواز پایته رسېدلي وي، مصری ایزه د پینتو ژبي د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. د لومړی مصری ایزی پینځمه او د دویمي مصری ایزی شپږمه مسره یې ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هرې مصری ایزی، د لومړی او دویمي (د پورتنی پینځه سره مسرې څلورمه، او د شپږ سره مسرې پینځمه) مسره څلورمه او اتهمه څپه او د پینځمه او شپږمې مسرې (پایني مسرې)، څلورمه، اتهمه او دولسمه څپه، باندې زورونه وي او ډېری وخت په کې کومه څپه باندې زورونه نه احساسېږي.

له سیمه ییزو غرو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا مصری ایزی مېچي د څپیزه او خجیزه ټولوالی سره سره پر یوه نازورنه څپه یا یوې خور غرې یا ترنمي څپه پای ته رسي. د هې ابڅي دی چي غر یې نس څخه هوا په حنجري کښوي، چي خولې مخکي مو ورغوی او نیسی او ه یا هه ووايي نو هوا وچي او د نس ډکيدل او تشيدلو باندې پوهېږی چي همدې ته ترنگتوک وايي، مانا دا چي د پیلنی مصری ایزو نهمي، اتلسمي، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې او نهه څلوېښتمې (د پینځه سره مصری ایزی یې ایزو نهمي، اتلسمي، اووه ویشتمې، شپږدېشتمې، پینځه

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۸۶ چوپړی

څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) څپي خور غري د مصری ايزي مېچي د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د مصری يوه بل رغنډه ټوک گنل کېږي او نه شتون يې رغنيت له پوښتمې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسقي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پاينې ټوکونه په يوه پير کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې وروستۍ نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېښتمې او نهه څلوېښتمې (د شپږ سره مصری ايزي نهمې، اتلسمې، اووه ويشتمې، شپږدېښتمې، پېنځه څلوېښتمې او اته پېنځوستمې) زورني څپي له يوه څه اغېز سره مصری ايزي ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم اېوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کېدای شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينۍ مسره کې دی چې نوموړې مسره د ايزي رغنيت پنځ کوي، د ايزي غوره ټوک او منځې راځي.

په ټوله کې غوره ايزي هغه دي چې د لنډۍ، ټپي، ټپکي او مصری، له هرې يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړې ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکينه پاينۍ څپي ولري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له نيمکي، انگي، لنډکي، بگتي، کېسي (شبي)، پارکي، کاکړي، نارې، بدلي، لوبې، سندرې، چاربيټي، سپينۍ (ازادې پېيلي)، کېسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزي، څلور څپيزي، پېنځه څپيزي، شپږ څپيزي، اووه څپيزي، اته څپيزي، نهه څپيزي، لس څپيزي، هايکويي، پتي (تي خورو اړوندې پېيلي)، موندۍ (سر پرېکړي)، انخورگي، کېنتوزي (سانتي)، نامانېزي، زخي، بي ټولي، ټولونجي، نا پېنېليزي، ناپېيلي او سلسلي، دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخي، Dialogue) له سټي بېلوالی ولري، د دې له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه رغنيت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده دري غونډله ايزه وينا او يادوني سره. نوموړو ټولو نه پام وي، پرې برلاسي وي، رت بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی وشي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۸۷ چوپړی

د مصری ایزی د څپي شمېر بېلگه داسې ده چې درې سره لري ۳۱ څپيزې وي، څلور سره مصری ایزی ۴۰ څپيزې وي، پېنځه سره مصری ایزی ۴۹ څپيزې وي، شپږ سره مصری ایزی ۵۸ څپيزې وي، اووه سرې مصری ایزی ۶۷ څپيزې، اته سره مصری ایزی ۷۶ څپيزې وي، او نهه سرې مصری ایزی يې ۸۵ څپيزې وي او لس سره مصری ایزی ۹۴ څپيزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره مصری ایزی ۴۰ څپيزې رانښلولې لري او څلور دانې وويل شي. خوندور رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي، ډېرې ښې يې اته سره مصری ایزی ۷۶ څپيزې وي چې دوې دانې وويل شي، ښې به بيا درې سرې مصری ایزی دي اته دانې يا دولس وويل شي، لږې ښې بيا پېنځه سره مصری ایزی يا پېنځيزوني مصری ایزی دي چې پېنځه دانې وويل شي ښې راځي، دا بيا له څلورو دانو شپږ سره مصری ایزو سره خوا په خوا ځای نيسي.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپيني ته را اوباسې چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره يا څو مخه مصری ایزی نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پېنځه او شپږ سره پېيله له پېنځه سره او شپږ سره مصری ایزی، مصری توري او مصری ایزی سره ورته ډېرې ځانگړې ځانگېرنې لري، چې ورته مصری ایزه وايي، په دغه ډول څېرې لري، درې سره مصری ایزی، څلور سره مصری ایزی، پېنځه سره مصری ایزی، شپږ سره مصری ایزی، اووه سره مصری ایزی، اته سره مصری ایزی، نهه سره مصری ایزی او لس سره مصری ایزی... په ښه منډل کېږي. او مصری ایزی ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې داسې دي. ۴. ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶ او ۱۷۸

مطعم: خوراک. ۴. ۱۸۷
 مل: بده، ملگري، انډېوال، دوست، اشنا، يار. ۴. ۵... ۲۱۹
 ملگري: او ۲۲۱ (ټول ټال ۵۷ واري نور)
 دوستي، اشنايي، بده والی. ۴. ۱۰، ۱۴۱ او ۲۱۳

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۸۸ چوپړی

- منبر: دريځ، د تبليغ د ودرېدو ځای، (مونږ ورته ډېر زيات درناوی لرو او هميشه دا په پام کي نيسو چې غلته خبره او کوم ناوړه وينا، ترېنه سوی استفاده ونکړو.
- ځکه چې حضرت محمد(ص) به له منبر نه د اسلام دين، کره شيان، مقدس کتاب، قرآن پاک چې د حضرت جبرائيل امين ملائک په واسطه پر حضرت محمد (ص) نازل شوی د الله العظیم له لوري، هغه پوره مسلمانانو ته و رسوه او ابلاغ کاوه يي. چې زموږ ژوند، قانون، نظام دې کتاب پوري تړلی دی او منوونکو ته يي مسلمان وايي.
- الله تعالی مونږ ته له يو لړ شيانو څخه په کلکه منع کړي چې حرام دي (حرام يي بولي) او نه به يي کوو، لکه: په ځمکه کي فساد، قتل، غلا، زنا، سود، شراب څښل، د خوړ غوښه خوړل، د يتيم مال خوړل، ظلم، منافقت، له يهودو او عيسويانو سره لاس يو کول او پيسې تر اخستل، پټ پردی کېدل، يووالی نه کول... ، او له هغه سره شريک نيول.
- بل لړ شيانو يي حلال گرځولي دي چې هميشه به يي کوو، کله: د ميرمن ټول رښت ورکول، له هغوی سره ښېگڼه کول، کالي او خواړه ورته چمتو کول، لمونځ، روژه، زکات، حج، يوازي او يوازي د الله تعالی د رضا له پار جهاد، ښه سلوک، ښه رويه، ارام خوراک کول په ټېټ اواز غږېدل، د مشرانو درناوی، پاک خواړه خوړل، جغات، د مور او پلار په وړاندي د اوف کلمه هم نه ويل...
- ؛ ۸۴
- منځی، هسته. ؛ ۸، ۱۵، ... او ۲۱ (ټول ټال ۱۲ واري نور)
- منځه گل: د الېنگار په ولسولی کي سويل لوېديځ لور ته پروت د کلي نوم دی. بديباد (بديع لالاباد) کي. ؛ ۱۸۸
- منځی: هسته. ؛ ۱۸۲
- منگي: د اوبو لوښي، گري، مفرده وی يي منگی دی. ؛ ۱۱، ۱۰۵ او ۱۰۶
- منگنی: خزاني. ؛ ۱۸۸
- موتي: مفرده وی يي ده ، موتی، سوک. ؛ ۱۵۹
- موخي: سوله وي، موخل، محل. ؛ ۱۸۸
- مورچل: ډگر، سنگر. ؛ ۴۷
- موزي: حسود. ؛ ۴۸، ۴۹، ۶۳، ۶۹ او ۱۰۲

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۸۹ چوپړی

موزون کدم
(قدم):

د کدم هغه بېلگه ده، چې زموږ د هېواد افغانستان د شپه
ميرو په سيستم کې له لمرني حالت پيل څخه شروع، تر
۲۵ مترۍ واټنه پورې چې د شپه‌ميرو مير ته نږدې
کېږي.

کله چې د شپه‌ميرو ټول ټولگي له شپغالي او يا له ټولگي
څخه د پرېټ ميدان ته را وځي. نو د پرېټ په ميدان کې
د کښونو په پيلني ځای کې شپه‌ميري په لمرني حالت او
سکون حالت کې ولاړ وي.

چې دا يې لومړی حالت دی. نو کله چې مير يا کومندان يې
ورته و وايي: - اسلام عليك ورحمته و برکاته؟

په ځواب کې شپه‌ميري وايي: - و عليك ورحمته و برکاته!
او بيا ورته (کومندان) وايي: - ستري مشی؟

په ځواب کې شپه‌ميري وايي: - ژوندا، ژوندا، ژوندا! او
که چېرته سر پټي ودانی، تالار، ټولگي، ځغاسته، حال،
وي نو بيا ورته شپه‌ميري په ځواب کې يوه ځل له پاره
ژوندا! وايي.

او يا (کومندان) وايي چې څنگه یې؟ ژوندا، ژوندا، ژوندا!
او که خدای په امان وايي؟ نو بيا ټول شپه‌ميري يې علمي
او نظامي د درجه (رتبه) گوري او وايي: - بريالي اوسئ
مل پاڅوال صيب!!! (يا نور.....).

په دوېم حالت کې ورته وايي: - تيار شئ!

نو شپه‌میری هر يو تن ځان برابر وي.

په درېم حالت کې ورته وايي: - ارام شئ!

نو شپه‌میری هر يو تن ځان پټه خوله کوي.

په څلورم حالت کې ورته وايي: - مرش!!!!؟

شپه‌میری هر يو تن (يوه کدم يا يو قدم) پښې پر ځمکه يو

واري وهي او په گډه سره يو اواز کوي (هوو!).

په پنځم حالت کې ورته وايي: - يو - دوه!!!!؟

شپه‌میری هر يو تن دوي کدمه پر ځمکه وهي او په گډه

سره يو اواز کوي له هر قدم سره (هوو!)، وايي.

چې هر کله مير (يا دريځ، مشرانو، لويانو، دري گونو

چارو استازو، د افغانستان دننه‌يو چارو وزير، ولس مشر

يا د هېواد د ازادۍ په ورځ د تېرېدو کې) ته ۲۵ پېنځه

وېشت قدمه واټن پاتې شوه.

تعليم کدم پيله وي؛

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۰ چوپړی

پاتې شوني د نه وي چې د بنوونکي يا د مير له امر نه ورسته. په تعليم قدم کې پښې په ځمکه وهي او ورسره اواز کوي.

هر کله چې تر پېڅه قدمه واټنه پورې امير ته پاتې شوه لاسونه سره تړي په ورنو کلک نيسي او د مير په لور گور کوي.

په شپږم حالت کې ورته وايي: - تعليم کدم!. بيا شپهيري سره په گډه وايي يو!، خپلو پښو ته ډب ورکوي.

بيا وايي دوه! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي. بيا وايي دري! بيا خپلو پښو ته ډب ورکوي. او موضوع کدم (ارامه تېرېدل، ارام قدم، هوسا حرکت) کوي.

د کرښې (صف) تړلو يا برابرول د شپهيري (پوليسو، څارواکي) په تېرېدوکه (رسم گزشت، پرېت) کې د هېواد د ازادۍ په ورځ نهه، نهه تنه په اورډو او نهه، نهه تنه په لنډو وي ۹X۹ په هره يو ټولي وي چې ټول سره ۸۱ تنه کېږي.

چې نوموړي ټولي په لس گونو گڼه وي. او افغانستان د شپه ميرو سيستم تيارونه د بني لور ته لور تنان وي او گس لور ته ټېټ تنان (کسه) وي. له بني لور لور څخه د ۹X۹ تنيز کرښه يا (لين، صف) تړلو پيل کوي او په گس ټېټ لور يې پای ته رسوي. او د افغانستان د ملي پوځ سيستم تيارونه د لومړي کرښه يا (لينکه، صف) ته لور تنان وي.

نههم صف ته ټېټ تنان وي. له پيل لور لور څخه د (سرتېرو، ساتونکو، پوځيانو، اردو) ۹X۹ تنيز کرښه يا صف تړلو پيل کوي او د پای په ټېټ لور يې پای ته رسوي. کله هم چې تېرېدوکه بشپړېږي. د گڼې شمېره يې سل زرو تنو شپه ميرو، ساتونکو ته رسېږي.

نو ځکه د هر يوه شپه مير او ساتونکي د درناوي (احترام) او سلامۍ له پاره د دوی ستر مير (هر يو :- د شپه ميرو ستر مير د افغانستان دننه يو چارو وزير... نوم يې... پلانکي صيب او ساتونکو ستر مير افغانستان د ملي دفاع وزير... نوم يې... پلانکي صيب) په سر لوڅي موټر کې تيار سۍ ولاړ وي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۱ چوپړی

د ټولو برا بر شویو او ټرل شویو ټولۍ یو په وړاندې تېرېږي.

نو ځکه په پښوښه شي کوی چې د دوره ډېرو تنو په وړاندې په پښو تېر شي.

ځکه په سر لوڅي موټر کې تیار سی ولاړ وي او د څودانو د ټولۍ یو په خوا کې و درېږي.

د دوی په لور گور کوي په نظامي سلامی ولاړ وي او ورته وايي:- اسلام علیکم ورحمته وبرکاته؟

په ځواب کې ټول همغه ټولي یا ځانگړي بېلگه د شپه ميري یا ساتونکو وايي:- وعلیکم ورحمته وبرکاته!

او بیا ورته وايي:- سترې مشی؟

په ځواب کې ټول همغه ټولي یا ځانگړي بېلگه د شپه ميري یا ساتونکو وايي:- ژوند!، ژوند!، ژوند!

او بیا ورته وايي:- د شپه ميريو ستر میر د افغانستان دننه نیو چارو وزیر..... پلانکي!، یا د ساتونکو ستر میر د

افغانستان د ملي دفاع وزیر..... پلانکي!

په ځواب کې ټول همغه ټولي یا ځانگړي بېلگه د شپه ميري یا ساتونکو وايي:- بریالی اوسئ د شپه ميريو ستر

میر د افغانستان دننه نیو چارو وزیر..... پلانکي صیب!، بریالی اوسئ د ساتونکو ستر میر د افغانستان د ملي دفاع

وزیر..... پلانکي صیب!

له ټولو ټولۍ یو ته له تېرېدونو ورسره نوموړي میران ځي او په دریځ کې ولس مشر د هېواد له ستر لویانو سره ولاړ

وي او دوی ورته سلام کوي.

وايي :- د افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر

پلانکي صیب اسلام علیکم ورحمته وبرکاته!

افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر..... پلانکي وايي:- وعلیکم ورحمته وبرکاته!

او بیا ورته وايي:- سترې مشی؟

په ځواب کې د افغانستان د اسلامي جمهوریت ولسمشر پلانکي وايي:- ژوند!

او بیا ولس مشر ته لاس ورکوي او غېږه، ولس مشر ورته وايي مننه!.

او په خوا کې ورسره ودرېږي. تېرېدوکه پیل کېږي.

او د هر یوه ټولۍ په اړه ولس مشر ته ځانگړي معلومات وړاندې کوي.

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۲ چوپړی

ورسره خبرې اترې او خپلې خوښۍ څرگنده وي.
د صف تړلو يا برابرول په عادي حالت کې ۴۵ پېنځه
څلوېښت کسيزه ټولې وي.

د نظام جوړه ونه:

ټولې مشر لومړی وار وايي:- ارام شی!

ټولې مشر دوېم وار وايي:- تيار شی!

ټولې مشر درېم وار وايي:- د بناغلي پاڅوال صيب د
احترام له پاره بني لور ته گور!

ټولې مشر څلورم وار وايي:- د بناغلي پاڅوال ته د درېمې
پوهنځی د زده کړيالانو د شتونوالي رافور،

ستاسو بناغلي پاڅوال په وړاندي اوروم!، وړاندي
کوونکی شپير احمد لغمانی!، د ديارلسو شپير اويلوم کال د
څلورم کال زده کړيال.

بنوونکي (فردوس يا د شپه ميرو مير): مننه! وړانگور او
ارام شی ورکړه!

ټولې مشر په پېينځم وار وايي:- وړانگور!

ټولې مشر په شپږم وار وايي:- ارام شی!

بنوونکي (د شپه ميرو مير):- خپله موخه، ورمونه،
وړانگويني او د زده کړي کوم څپرکی د زده کړيالانو
زهنونو ته رسوي! . ۴. ۷۶

مير: مشر، سالار، بناغلی. ۴. ۳۷

ميره: ټينگ، دښته، بيبان. ۴. ۱۵۱

ميره: د مور بڼه، د مېړه بله مېرمن، چمتو ويسکي، تيار شراب،

د بن زويه! مور. بني ۴. ۲۱

ميريالي خيل: په مهترلام کې ختېځ لور ته د ډاگ په اخيره

برخه کې د کوچيانو کلی دی. ۴. ۱۹۲

ني (ن) ۲۷.

ناپايه پټ توان:

نازغموړ:

نااندوله: کيسه، نکل، داستان يا ناول . ۴. ۲۱۲ او ۲۲۲

نااندوله: نه جوړونکی، خرابی کونکی. ۴. ۱۹۲

نااندولي: نه جوړونه، خرابی کونه. ۴. ۱۹۲

ناوی: ناوې، ناوکې. ۴. ۸۳، ۹۱ او ۱۶۴

ناوکې: ناوې، ناوی. ۴. ۹۰ او ۹۴

د تاتويبي ميلي پبيلي ۱۹۳ چوپړی

- ناکی: اک ته ورته جلی ، چي شفاف نازک مخ ولري له ميده خالو سره.؛ ۸۳
- نڅا: گډا، بازي، رقص.؛ ۲۵ او ۱۷۴
- نذر: شرط.؛ ۱۹۴
- نغوته: اشاره.؛ ۱۳۵
- نغوته: عشاره، تلميح، کنايه.؛ ۱۹۳
- نقره: سپين زر.؛ ۱۹۳
- نگهبان: څښتن، ساتونکی، څوکی والا.؛ ۱۹۳
- نگېرنی: حس، مونث جمع وویکی يې نگېرنې ده.؛ ۱۹۳
- نمره اول: د بنوونځی نوم دی چي ما په کې منځنی بنوونه کړي.؛ ۱۹۳
- نداره: (۱) ليدنه، کتنه، (۲) ننداري يې جمع ده يا سينما. (۳) نندارتون : نمايشگاه.؛ ۱۹۳
- ننه توري: قدمه ، مخکي وينا، سريزه.؛ ۶، ۱۸ او ۲۶
- ننه واتي: خواست دامن، ريباري.؛ ۱۹۳
- نټه: انکار، نه منل.؛ ۱۱ او ۲۰
- نتيالي: منکر.؛ ۲۳
- نوری: جنس (نر او بنځه).؛ ۱۱ او ۱۲، ۲۲، ۱۴۱، ۱۶۰ او ۱۸۰
- نوکر: خدمت گار، غلام.؛ ۷۲ او ۷۴
- نومور: مېرنی، نامتو، سرلوری، سرفرازه.؛ ۱۹۳
- نومونور: د تسميې ور.؛ ۱۹۳
- نومورې: مېرنی، سرغندوی، سرلوری، سرفرازه.؛ ۱۳، ۲۵، ۳۱ ...، ۲۰۳ او ۲۰۸ (ټول ټال ۱۲ واري نور)
- نی: هفته.؛ ۱۴۰
- نیاو: عدل، داد.؛ ۲۱۰
- نیاو والي: محکمه.؛ ۱۹۳
- نیمکی ټپه: د وی یا ویکيې له پامه نیمکی ټپي هغي څو سري پبيلي ته وايي چي څو ټپو سره ډېرې ورته ځانگړي ځانگېرنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيابيا کولي، واروار ترلي، گرداني) پبيله ده؛ چي زمور لرغونو پښتنو نیکونو او نياگانو د پښتو ژبي د اېڅو «، ښ، ډ، ږ،

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۹۴ چوپړی

ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوړښت يې جوت کړي دي؛ له لنډۍ، تپه، ټيکۍ او مصرۍ څخه ورسته. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکي بني) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنۍ نيمکۍ ټپي د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترباري، غونډلې يا کليمې دي چې سندره ، اهنگ؛ ترنگتوک؛ يې لا خوړوي. په بله مانا دفتنگونه ، غيرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته راځي. لکه يوستووی اواز يوه وار پتليز له خولې راوځي؛ د يوه غيرگغړ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي؛ کله زورکۍ واله يې يا نرمه ،،، او زرکۍ واله يې يا درنه يې ،،، او داسې نور. دفتنگونه ، غيرگغرونه، ناټروويکي، ټروويکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښني، هيېجاني چغې، لکه: الله وى!، وى، او، نو وى!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شېرينه، يا الله، يه، وا!، وله!، واى!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، وا وى، واى واى، نو، الله، کنه!، راحه!، گرانه!، يه کرانه!، يه پښتینه!، يه ځلميه!، هه بچيه!، يه کرانه!، اى الکه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانۍ يه!، بخته ميره!، اخلاوه! دغه راز هو، نه، ښه، څنگه، ولي...، نوموړي ټول د نيمکۍ ټپي ټوکي دي، چې کله هرې مسرې پيل کې، کله منځ او ډېراى وخت په پای کې

ويل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والى راوړي. د پښېلې غونډ او پښېلې کليمې يا غونډلې لږې لري. خو ډېرى وخت د لومړۍ، دوېمې او درېيمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري چې دوى ټول ترنگتوک بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) پښېلې (قافيه) بايد د ه (زموږ خپله ،، ه، ه يا هي ،، چې ورته وره ه، روجه ه، کوشنۍ ه، لنډه ه، دوى سترگي ه ،ه، دوى سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودې، ه، واو) چې د پښتو

د تاتويي ميلي پېيلي ۱۹۵ چوپړی

ژبي، نهويشتم، گڼه ابېڅي ده. په واول يا غرن اواز پاينه رسېدلي وي. نيمکي ټپي د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. درېيمه مسره يې ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته. د هرې نيمکي ټپي، د لومړي او دوېمي مسري څلورمه او اتمه څپه او د درېمي مسري څلورمه اتمه او دولسمه څپه، باندې زورنه وي او ډېري وخت په کې کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي. په پيلني، دوېمي او درېمي څپي د څلورگونو څپو ټولوالي باندې يې زورنه راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه باندې زورنه حس کېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سيمه کې بېلوالی لري. په بله وينا نيمکي ټپي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوي خور غږي يا ترنمي څپه پای ته رسي.

مانا دا چې د دغې وروستي نهمي، اتلسمي، او يوه ډېرشمې څپي خور غږي د نيمکي ټپي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د نيمکي ټپي يوه بل رغنډه ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې رغنبت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غږ له لاسه ورکوي.

دغه پايني ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکي نهمي، اتلسمي، يوه ډېرشمې زورني څپي له يوه څه اغېز سره نيمکي ټپي ته يوه خور غږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه وريته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو انډول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينې مسره کې دی چې نوموړې مسره د نيمکي رغنبت پنځ کوي، د نيمکي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نيمکي هغه دي چې د لنډي، ټپي، ټپکي او مصري، له هرې يوي مسري سره ورته لرونه، پښيلې، ځانگړې ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۹۶ چوپړی

اهنگينه پاينی څپي و لري، د ديقتگونه او پارنويکي سره. خو له ايزي، انگي، پتي، لنډکي، بگتي، کيسی (شي)، پارکي، کاکړی، ناري، بدلي، لوبي، سندرې، چاربيتي، سپنی (ازادي پېيلي)، کيسه گي، د اتن غبرگی، درې څپيزی، څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی، اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکويی، موندی (سر پرېکړی)، انځورگی، کپنتوزی (سانتي)، نامانيزی، زخی، بي تولى، تولونجی، ناپېنليزى، ناپېلي او سلسلی.

دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نى برخي، (Dialogue له سټي بېلوالی و لري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغبت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

خو نيماى ټپه چې درې سره لري ۳۱ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۳۵ څپيزې وي؛ څلور سره نيماى ټپه ۴۴ څپيزې وي، پېنځه سره نيماى ټپه ۵۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۵۷ څپيزې وي؛ شپږ سره نيماى ټپه ۶۲ څپيزې وي، اووه سرې نيماى ټپه ۷۱ څپيزې او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۷۵ څپيزې وي؛ اته سره نيماى ټپه ۸۴ څپيزې وي؛ نهه سرې نيماى ټپه يې ۹۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسرې باندې شي بيا نو ۹۷ څپيزې وي (۴ څپي ډېرېږي او که کوشنی مسرې باندې شي بيا ۴ څپي ترې کمېږي) او لس سره نيماى ټپه ۱۰۶ څپيزې وي.

چې تر ټولو غوره يې څلور سره نيماى ټپه ۴۴ څپيزې رانښلولي لری لري، دولس دانې و ويل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښي يې اته سره نيماى ټپه ۸۴ څپيزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښي به بيا درې سرې نيماى ټپه دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښي بيا لس سره

د تاتویي ميلي پېيلي ۱۹۷ چوپړی

نیمکی ټپه یا لسيزوني نیمکی ټپي دي چي پېنځه دانې و ویل شي ښي راځي. دا بیا له څلورو دانو شیر سره نیمکی ټپه سره خوا په خوا ځای نیسي، پرته له غیرگغرونو او پارونویکو څخه.

د څېرونکي (زما) نیمکی ټپه څپیزه (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلیبل Syllable، د ابڅو شمېرلو) - خجیزه (زورنه، خج، اکسنت ،، لفظ، د موسيکي نوټ: د خج ښه: د توري په سر ښه ، چي د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ردوالي، کیفیت ښيي،: ټینګه ، لهجه ،: تاکید: بېلونکی ښه: د وینا و ځانګړی، خاص او بېل، ډول. Accent Morphemel :،،) جوړښت په دې ډول دی: .؛ ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۳، او ۲۰۶

نیمکی ټیکي:

د وی یا ویکي له پامه نیمکی ټیکي هغي څو سري پېيلي ته وايي چي د څو سره ټیک سره ډېري ورته ځانګړي ځانګېرني، څرنګوالي او څرګندوالي لري.

او په اصطلاح کي هغه وګړني، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، ګڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پرله پسې توبه (تکراري، بيا بيا کولي، وار وار ترلي، گرداني) پېيله ده چي زموږ لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبي د ابڅو ،، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندي زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړي له پېداښت سره جوښت يي جوت کړي دي؛ له لنډي، ټپه، ټیکي او مصري څخه ورسته. پښت يي هم کولی شي چي لرليد (راتلونکي ښي) يي پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنې ټیکي ايزي د مسرو شمېر يي ۳، د څپو شمېر يي ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسنباري، غونډلي يا کلیمي دي چي سندرې ، اهنګ؛ ترنگتوک؛ يي لا خوږوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غیرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چي د خپلواک او نيمواک په ملګرتيا منځ ته راځي او لکه پوستوي اواز يوه وار پتليز له خولي راوځي د يوه غیرگغږ لومړی توک يوه خپلواک او دوېم

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۹۸ چوپړی

توک یې یوه نیم واک او از وي، کله زورکی واله یې یا نرمه و، و،؛ زرکی واله یې یا درنه یې و، و،، او داسې نور. ديفتنگونه، غبرگغرونه، ناتروويکي، تروويکي، ستربل، اوستربل، پارنويکي، بلنويکي، اندېبني، هېجاني چغي، لکه: الله وى!، وى، او، نو وى!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شپرينه، يا الله، يه، و!، وله!، و!، و!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، و!، و!، و!، و!، و!، نو، الله، کنه!، راحه!، گرانه!، يه کربانه!، يه پښتینه!، يه حلميه!، هه بچيه!، يه کربانه!، اى الکه!، سفيره!، وروره!، فردوسه!، لغمانی يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، بنه، ځنگه، ولي...، نوموري ټول د نيمکی ټيکي توکي دي، چي کله هري مسري پيل کي، کله منځ او دېر اى وخت په پای کي ويل کېږي او د څپو په شمېر کي دېر والی راولي.

د پښلې کلیمې يا غونډلې لږې لري. خو دېرې وخت د لومړی، دوېمي درېمي، څلورمې او پېنځمې مسري په پای کي ترنگتوکه غونډله لري، چي دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. تر دېره (هره يوه نه) پښلې بايد د ه (زمونږ خپله و، ه، هيا هي،، چي ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوي سترگي ه، هه، دوي سترگي والا ه، يا عينکو والا، عصري او ځانښودي، هه، وايو) چي د پښتو ژبي، نهوېشتم، گڼه ابېڅي ده؛ په واول يا غرن او از پایته رسېدلي وي. نيمکی ټيکي د پښتو ژبي د فونولوژيکي (غريز) جوړښت تابع ده او د هغي پر بنسټ جوړېږي. او درېمه مسره يې ۱۳ څپي وي له دفتنگونو پرته.

د هري نيمکی ټيکي د لومړی او دوېمي مسري څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمي مسري (پاینی مسري) څلورمه، اتمه او دولسمه څپه باندې زورنه وي او دېرې وخت په کي کومه څپه باندې زورنه نه احساسېږي.

له سيمه بيزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتي کېږي او په ځني سيمه کي بېلوالی لري. په بله وينا نيمکی ټيکي مېچه د څپيزه او خچيزه ټولوالي سره، سره پر يوه نازورنه څپه يا يوې خور غږي يا ترنمي څپه پای

د تاتويبي ميلي پېيلي ۱۹۹ چوپړی

ته رسي. مانا دا چې د دغي وروستی نهمي، اتلسمي، او يوه دېر شتمی څپي خور غري د نيمکی ټيکي مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي ترڅنگه د نيمکی ټيکي يوه بل رڼنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې رڼبنت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غر له لاسه ورکوي. دغه پاينې ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکي وروستی نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمی (د لس سره نيمکی ټيکي يې نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمی، څلوېښتمی، دوی شپېتمی، پېنځه اويانومي او څلور اتياومي) زورني څپي له يوه څه اغېز سره دوی ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم ايوفوني (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاينی

مسره کې دی چې نوموړي مسره د نيمکی ټيکي رڼبنت پنځ کوي، د نيمکی ټيکي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نيمکی هغه دي چې د لنډی، ټپي، ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکينه پاينی څپي و لري؛ د ديقتگونه او پارنويکي سره. خو له دو ايزي،، (صفي الله، د کب ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدی، ۱۰ چوپړی)، انگی، پتي، لنډکی، بگتي، کيسی (شي)، پارکی، کاکړی، ناري، بدلي، لوبي، سندرې، چاربيتي، سپنی (ازادي پېيلي)، کپسه گی، د اتن غبرگی، درې څپيزی، څلور څپيزی، پېنځه څپيزی، شپږ څپيزی، اووه څپيزی، اته څپيزی، نهه څپيزی، لس څپيزی، هايکويی، موندی (سر پرېکړی)، انځورگی، کېنتوزی (سانتی)، نامانپزی، زخی، بي ټولی، ټولونجی، نا پښېليزی، ناپېيلي او سلسلی دي ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلې، دننه نی برخي، Dialogue له سټي بېلوالی و لري؛ د دي له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رڼبنت موندلی دی او زوکړه شوي؛ ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادونې سره. نوموړو ټولو ته پام وي،

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۰ چوپړی

پري برلاسي وي، رت بېلوالی يا گړندی فرق يې و کولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتله په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د نیمکی ټیکي د څپي شمېر بېلگه داسې ده چې دري سره لري ۳۱ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۳۵ څپيزې وي؛ څلور سره نیمکی ټیکي ۴۴ څپيزې وي؛ پېنځه سره نیمکی ټیکي ۵۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۵۷ څپيزې وي؛ شپږ سره نیمکی ټیکي ۶۲ څپيزې وي؛ اووه سرې نیمکی ټیکي ۷۱ څپيزې او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۷۵ څپيزې وي؛ اته سره نیمکی ټیکي ۸۴ څپيزې وي؛ نهه سرې نیمکی ټیکي يې ۹۳ څپيزې وي او که په اوږدې مسري باندې شي بيا نو ۹۷ څپيزې وي (۴ څپي ډېرپرې او که کوشنی مسري باندې شي بيا ۴ څپي ترې کمېږي) او لس سره نیمکی ټیکي ۱۰۶ څپيزې وي. چې د څپو په گڼه کې منل شوی ډېروالی راولي او د منلو وړ پېيلي رښت دی.

د څېړونکي (زما) نیمکی ټیکي څپيزه (څپه، سېلاب، هجا ،، سيلېبل Syllable،، د ابڅو شمېرلو) - خحيزه) زورنه، خج، اکسنټ ،، لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه ، چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ردوالي، کيفيت بڼې،: ټينگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکی نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel:،،) جوړښت په دې ډول دی:

چې تر ټولو غوره يې څلور سره نیمکی ټیکي ۴۴ څپيزې راښلولي لری لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې بڼې يې اته سره نیمکی ټیکي ۸۴ څپيزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ بڼې به بيا دري سرې نیمکی ټیکي دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې بڼې بيا لس سره نیمکی ټیکي يا لسيزونې نیمکی ټیکي دي چې پېنځه دانې و ويل شي بڼې راځي، دا بيا له څلورو دانو

د تاتويبي ميلي پېبلي ۲۰۱ چوپړی

شپږ سره نیمکی ټیکې سره خوا په خوا خای نیسي. پرته له غیرغږونو او پارونویکو... .؛ ۱۹۹ او ۲۰۶ د وی یا ویکي له پامه نیمکی لنډی (پام لنډی یا سروکه لنډی) هغې یوې سرې او دوی سرې پېبلي ته وايي چې د یوه سرې او دوی سرې لټکې سره ډېرې ورته ځانگړې ځانگړنې، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

نیمکی لنډی:

او په اصطلاح کې هغه وگړنې، پیاوړې، غښتلې، هېښونکې، سندريزه، خوږه، گڼلې، منلې، له اند، پند، احساس او تخیل ډکه پېبله ده چې زموږ لرغونو پښتنو نیکونو او نیاگانو د پښتو ژبې د اېڅو ،و،ښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ،، څخه وړاندې زده، پېژندلې او د پښتو ژبې له زوکړې له پېداېښت سره جوښت یې جوت کړي دي. له لنډی، ټپې، ټیکې او مصری ورسته. پښت (نسل) یې هم کولی شي چې لرلید (راتلونکې بڼې) یې پرته له ادبي بیرغې کولو (فلجیاریزم، د بل چا افکار او لیکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنې نیمکی لنډی د مسرو شمېر یې ۲، د څپو شمېر یې ۳۱ له دقتنگونو او پارنویکیو پرته دی. (دقتنگونه، الیده، اضافه، سربارې او اوستربارې، غونډلې یا کلیمې دې چې سندرې، اهنگ، ترنگتوک، یې لا خوږوي. په بله مانا دقتنگونه، غیرغږونه یا واکه مرکب، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نیمواک په ملگرتیا منځ ته راځي. لکه پوستووی اواز یوه وار پتلیز له خولې راوځي، د یوه غیرغږ لومړی ټوک یوه خپلواک او دوېم ټوک یې یوه نیم واک اواز وي، کله زورکی واله یې یا نرمه ،وی، او زورکی واله یې یا درنه یې ،وی، او داسې نور. دقتنگونه، غیرغږونه، ناټروویکي، ټروویکي، ستربل، اوستربل، پارنویکي، بلنویکي، اندېښنې، هېجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان، خانه!، خانه!، اشنا، زویه!، شپږینه، یا الله، یه، وا!، وله!، وای!، وه!، وه الله، ای!، وه الله وی!!، وا وی، وای وای، نو، الله، کنه!، راځه!، گرانه!، یه کرپانه!، یه پښتینه!، یه ځلمیه!، هه بچیه!، یه کرپانه!، ای الکه!، سفیره!، وروره!، فردوسه!، لغمانیه!، بخته میره!، اخلا وه! دغه راز هو، نه، بڼه، څنگه، ولي...، نوموړي ټول د نیمکی لنډی توکي دي، چې کله د هرې مسرې پیل کې،

د تاتويي ميلي پېيلي ۲۰۲ چوپړی

کله منځ او ډېری وخت په پای کې ویل کېږي او د څپو په شمېر کې ډېر والی راولي.

د پنبېلي (قافيي) کلیمې یا غونډلي لږې لري. خو تکراري لرونه (ردیفونه) ډېر لري، خو ډېری وخت د لومړۍ او دویمې مسرې په پای کې ترنگتوکه غونډله لري، چې دوی ټول ترنگتوک بشپړوي. هره نیمکې لنډۍ باید ده (زمور خپله ،، ه، ه یا هی،، چې ورته وره ه، روغه ه، کوشنی ه، لنډه ه، دوی سترگې ه، ه، دوی سترگې والا ه، یا عینکو والا، عصري او ځانښودې، ه، وایو) چې د پښتو ژبې، نهویشتم، گڼه اېڅي ده. په اول یا غرن اواز پای ته رسېدلي وي. نیمکې لنډۍ د پښتو ژبې د فونولوژیکي (غریز) جوړښت تابع ده او د هغې پر بنسټ جوړېږي. دویمه مسره یې ۹ څپې وي له دفتنگونو پرته. د هرې نیمکې لنډۍ، د لومړۍ مسرې څلورمه، اتمه څپه او دوی لسمه او دویمې مسرې څلورمه او اتمه څپه، باندې زورونه وي؛ ځینې وخت دواړه غبرگوندلي لومړۍ او دویمې مسرې دیارلس، دیارلس څپې وي، ځینې وخت نهه، نهه څپې وي، ځینې وخت، یوه غونډ، او یوه غونډله وي، چې څلور څپې، اته څپې، دوی لس څپې، شپاړس څپې او شل څپې پېيله وي او لږ وخت په کې کومه څپه باندې زورونه نه احساسېږي د غږ لوړوالي او ټېټوالي په بڼه ویل کېږي.

له سیمه ییزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي نه پاتې کېږي او په ځنې سیمه کې بېلوالی لري. په بله وینا نیمکې لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالي سره، سره پر یوې نازورنه څپه یا یوې خور غږې یا ترنمې څپه پای ته رسي. مانا دا چې د دغې وروستۍ دیارلسمې او دوېوېشتمې څپې خور غږې د نیمکې لنډۍ مېچه د څپیزه او خجیزه ټولوالي ترڅنگه د نیمکې لنډۍ یوه بل رغنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون یې رغښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه یې یوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غږ له لاسه ورکوي. دغه پایني ټوکون په یوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره یوې د ور مخکې دیارلسمې او دوېوېشتمې زورنې څپې له یوه څه

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۳ چوپړی

اغېز سره نیمکی لنډۍ ته یوه خوږغږي وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره یوه څپه هم ایوفوني (euphony) بلل کېږي. چې پښتو اندول یې ترنگتوک یا ترنمي توك کې دی شي. غوره سټه د ترنگتوک په پاینی مسره کې دی چې نوموړي مسره د نیمکی رغښت پنځ کوي. د ۱. نیمکی لنډۍ ۲. نیمکی تپه ۳. نیمکی تیکي ۴. نیمکی مصری (۱. پام لنډۍ ۲. پام تپه ۳. پام تیکي ۴. پام مصری یا ۱. سروکه لنډۍ ۲. سروکه تپه ۳. سروکه تیکي ۴. سروکه مصری) غوره توك او منځي راځي؛ وار په وار سرباري، منځباري، ببخباري (تکراري، مکرر) ډول له لنډۍ، تپي، تیکي او مصری سره ترښخي لړ کېږي.

په ټوله کې غوره نیمکی (پام، سروکه) هغه ده چې د لنډۍ، تپي، تیکي او مصری، له هرې یوې مسرې سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړي ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنکینه پاینی څپي و لري؛ د دیفتنگونه او پارنویکي سره. خو له ایزی، انگی، لنډکی، بگتي، کېسي (شي)، پارکی، کاکړی، نارې، بدلي، لوبي، سندري، چاربيتي، سپینی (ازادې پېيلي)، کېسه گی، د اتن غبرگی، درې څپیزې، څلور څپیزې، پښځه څپیزې، شپږ څپیزې، اووه څپیزې، اته څپیزې، نهه څپیزې، لس څپیزې، هایکویي، موندی (سر پرېکړی)، انځورگی، کېنتوزی (سانتی)، نامانېزی، زخی، بي تولى، ټولونجی، نا پښېلیزی، ناپېيلي او سلسلی،

دې ټولو پېيلو سره د سكالو (موضوع، مسلي، دننه نۍ برخي،) Dialogue له سټي بېلوالی و لري. د دې له پاره چې دا ټول په ډېری بڼه له درې مسرو څخه رغښت موندلی دی او زوكړه شوي. ان له ساده درې غونډله ایزه وينا او یادوني سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، ربټ بېلوالی یا گړندی فرق یې و کولی شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب کې ټول پښتون پښت کولی و شي.

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۴ چوپړی

خو نیمکی لنډی چې درې سره لري ۳۱ څپزي وي او که په اوږدي مسري باندې شي بيا نو ۳۵ څپزي وي؛ څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپزي وي؛ پینځه سره نیمکی لنډی ۵۳ څپزي وي او که په اوږدي مسري باندې شي بيا نو ۵۷ څپزي وي؛ شپږ سره نیمکی لنډی ۶۲ څپزي وي؛ اووه سرې نیمکی لنډی ۷۱ څپزي او که په اوږدي مسري باندې شي بيا نو ۷۵ څپزي وي؛ اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپزي وي؛ نهه سرې نیمکی لنډی يې ۹۳ څپزي وي او که په اوږدي مسري باندې شي بيا نو ۹۷ څپزي وي (۴ څپې ډېرېږي او که کوشنی مسري باندې شي بيا ۴ څپې ترې کمېږي) او لس سره نیمکی لنډی ۱۰۶ څپزي وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره نیمکی لنډی ۴۴ څپزي راننېولې لری لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنگ، د نوي وخت او هندارو په ښکاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نیمکی لنډی ۸۴ څپزي وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نیمکی لنډی دي چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره نیمکی لنډی يا لسيزوني نیمکی لنډی دي چې پینځه دانې و ويل شي ښې راځي؛ دا بيا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی لنډی سره خوا په خوا ځای نيسي. د څېړونکي (لیکوال يا زما) نیمکی لنډی څپزه (څپه، سېلاب، هجا ، سيليل Syllable،، د اېڅو شمېرلو) - خجيزه (زورنه، خج، اکسنټ ،، لفظ، د موسيکي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه ، چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، اوږدوالي، کيفيت ښيي،: ټينگه ، لهجه ،: تاکيد: بېلوونکی نښه: د وينا ، ځانگړی، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morpheme: ،،) جوړښت په دې ډول دی: . ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴ او ۲۰۶.

نیمکی مصری:

څلورمه ډله نیمکی مصری (سروکه مصری يا پام مصری):.

د دې له پاره زما څېړنه دا سپینې ته را اوباسي چې زه خپل د ژبې يوه څو سره پېيله د څو سره يا څو مخه نیمکی مصری نوم باندې نوموم، چې دې پښتو پینځه او شپږ سره پېيله له پینځه سره او شپږ سره نیمکی مصری، مصری توري او نیمکی مصری سره ورته ډېرې ځانگړې

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۰۵ چوپړی

ځانگېرنې لري، چې ورته نيمکې مصری وايي. په دغه ډول څېرې لري، درې سره نيمکې مصری، څلور سره نيمکې مصری، پينځه سره نيمکې مصری، شپږ سره نيمکې مصری، اووه سره نيمکې مصری، اته سره نيمکې مصری، نهه سره نيمکې مصری او لس سره نيمکې مصری... په بڼه مندل کېږي. او نيمکې مصری ډېرې ورته ځانگړې ځانگېرنې له مصری سره داسې دي. لکه:

د نيمکې مصری (سروکه مصری يا پام مصری) ځانگړې ځانگېرنې

۱- ډېرې بڼايسته وي، ۲- بڼه نادره توازن لري. (چې لومړی د لاستي برخه يې لنډه او دوېمه برخه يې چې تېره وي اوږده، د ثقل مرکز يې د مصری دواړو مسرو ته ورته وي.)، ۳- ډېر ژر تاثير کوي، ۴- انسان په يو وار له منځه وړي، ۵- يوه وار يې سړي ته بس دی، ۶- بېلابېلې بڼې لري، ۷- درې خواوې يې سړی پرې کوي، ۸- په پام او ناپامی کې انسان نه کېږکې باسي، ۹- ډېرې لرغونې دي، ۱۰- لرغونې اندازه کرل شوي، ۱۱- لرغونې څېرل شوي، ۱۲- د مصر هر مو غونډې جوړونکی يې معلوم نه دی، ۱۳- لکه هرم پوره برابر شکل لري چې د الله کوم مخلوق رغولې دي، ۱۵- زورورې دي، ۱۶- په هر ځای کې ترې گټه اخستل کېږي، ۱۷- د نندارو شيان دي، ۱۸- وهم لري، ۱۹- زور دی، ۲۰- په مينه ساتل کېږي، ۲۱- تل انسان سره وي، ۲۲- مکارې وي لکه لنډې مصری تورې، ۲۳- د مېرمنو د مستی او د سرو د سرلوړی توکي دي، ۲۴- درندې دي، ۲۵- سختې دي، ۲۶- جوړول يې گران دي، ۲۷- ډېر ارزښت لري، ۲۸- نندار چيانو ته يو ابلاغ وي، ۲۹- مينه ناکې وي، انسان مينه پرې راځي، ۳۰- په ډېره باريکۍ او مينه جوړول کېږي، ۳۱- په خپل ځای کې کارول کېږي، ۳۲- ډېرې اوږدې نه دي غېږي نېول ورسره سړی ستړی کوي. ۳۳- د ميسو اونگ، وسپني گډولې، د سرو زورگډولې، د سپين زرو اونگ او لرگني بڼه اصلي او شلخي جوړېږي.

د تاتويبي ميلي پېبلي ۲۰۶ چوپړی

او تاسو ته يې همداسې پرېږدم، په همدې بڼه يې پوښ کي کوم.

هرې نيمکې لنډی، نيمکې ټپه او نيمکې ټيکې چې دغه پورته ځانگېرني ودرلودلي نو هغو ته نيمکې مصری وايي. تاسو نيمکې لنډی، نيمکې ټپه، نيمکې ټيکې او نو بيا يې پېژنی چې دا نيمکې مصری دي؛ چې له مصری سکالو سره برابري وي او دغه خصوصيات لري. نيمکې لنډی، نيمکې ټپه او نيمکې ټيکې دا پورته ۳۲ ځانگېرني نه لري بېلولی يې پر همدې کي دی.

د وی يا ويکيې له پامه نيمکې مصری هغې څو سري پېبلي ته وايي چې د څو سره مصری سره ډېري ورته ځانگړي ځانگېرني، څرنگوالی او څرگندوالی لري.

او په اصطلاح کي هغه وگړني، پياوړي، غښتلي، هېښونکي، سندريزه، خوږه، گڼلي، منلي، له اند، پند، احساس او تخيل ډکه پرله پسي توبه (تکراري، بيا بيا کولي، واروار تړلي، گرداني) پېيله ده چې زمور لرغونو پښتنو نيکونو او نياگانو د پښتو ژبي د ابېڅو ، وښ، ډ، ږ، ن، ی او ... ، څخه وړاندي زده، پېژندلي او د پښتو ژبي له زوکړي له پېدايښت سره جوښت يې جوت کړي دي؛ له لنډی، ټپه، ټيکې او مصری څخه ورسته. پښت يې هم کولی شي چې لرليد (راتلونکي بڼي) يې پرته له ادبي بيرغي کولو (فلجياريزم، د بل چا افکار او ليکنې په خپل نوم تېرول، Plagiarism) کښلی شي.

د کوشنی نيمکې مصری د مسرو شمېر يې ۳، د څپو شمېر يې ۳۱ له دفتنگونو او پارنوييکيو پرته دی. (دفتنگونه ، الیده ، اضافه، سرباري او اوسترياری، غونډلي يا کليمي دي چې سندرې ، اهنگ؛ ترنگتوک؛ يې لا خوړوي، په بله مانا ديفتنگونه ، غيرگغرونه يا واکه مرکب ، هغه اوازو ته وايي چې د خپلواک او نيمواک په ملگرتيا منځ ته راځي او لکه يوستوی اواز يوه وار پتليز له خولي راوځي، د يوه غيرگغړ لومړی ټوک يوه خپلواک او دوېم ټوک يې يوه نيم واک اواز وي، کله زورکی واله يې يا نرمه وي، او زورکی واله يې يا درنه يې وي، او داسې نور. ديفتنگونه ،غيرگغړونه، ناتروييکي، تروييکي، ستربل، اوستربل، پارنوييکي، بلنوييکي، انډېښني، هيبجاني چغې، لکه: الله وی!، وی، او، نو وی!!، جان،

د تاتوبي ميلي پبلي ۲۰۷ چوپړی

خانه!، خانه!، اشنا، زويه!، شبرينه، يا الله، به، وا!، وله!،
واى!، وه!، وه الله، اى!، وه الله وى!!، وا وى، واى واى،
نو، الله، كنه!، راحه!، گرانه!، يه كربانه!، يه پښتینه!، يه
خلميه!، هه بچيه!، يه كربانه!، اى الكه!، سفيره!
وروره!، فردوسه!، لغمانى يه!، بخته ميره!، اخلا وه! دغه
راز هو، نه، بنه، څنگه، ولي... .)، نوموړي ټول د نيمكى
مصرى توکي دي، چې كله د هرې مسري پيل كې، كله
منځ او ډېرى وخت په پاى كې ويل كېږي او د څپو په
شمېر كې ډېر والى راوړي.

د پښېلي كليمي يا غونډلي لږې لري. خو ډېرى وخت
د لومړى، دوېمي درېمي، څلورمى، پينځمى او شپږمى
مسري په پاى كې ترنگتوكه غونډله لري، چې دوى ټول
ترنگتوك بشپړوي. تر ډېره (هره يوه نه) هره نيمكى
مصرى پښېله بايد ده (زموږ خپله ، ه، ه يا هي ،، چې
ورته وره ه، روغه ه، كوشنى ه، لنده ه، دوى سترگي ه
, ه، دوى سترگي والا ه، يا عينكو والا، عصري او
ځانښودې، ه، واو) چې د پښتو ژبې، نهوېشتم، گڼه ابېڅي
ده. په اول يا غرن اواز پايته رسېدلي وي، نيمكى مصرى
د پښتو ژبې د فونولوژيكي (غريز) جوړښت تابع ده او د
هغې پر بنسټ جوړېږي. او د شپږ سره نيمكى مصرى
درېمه او د پينځمه سره يې ۱۳ څپې وي له دفتنگونو
پرته.

د هرې نيمكى مصرى، د لومړى او دوېمي مسري
څلورمه او اتمه څپه؛ د درېمي مسري څلورمه، اتمه او
نولسمه څپه باندې زورنه وي او ډېرى وخت په كې كومه
څپه باندې زورنه نه احساسېږي، په پيلنى، دوېمي او
درېمي څپې د څلورگونو څپو ټولوالي باندې يې زورنه
راځي او يا به د اوزونو ټېټوالي او لوړوالي په بڼه څپه
باندې زورنه حسكېږي.

له سيمه ييزو غږو سره هم څپه په خپل څه رنگوالي
نه پاتې كېږي او په ځنې سيمه كې بېلوالى لري. په بله وينا
نيمكى مصرى مېچه د څپيزه او خجيزه ټولوالي سره سره
پر يوه نازورنه څپه يا يوې خور غږې يا ترنمي څپه پاى

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۰۸ چوپړی

ته رسي. مانا دا چې د دغي وروستی نهمي، اتلسمي او يوه دېر شتمې څپي خور غري د نيمکي مصري مېچه د څپيزه او خجيزه تولوالي ترڅنگه د نيمکي مصري يوه بل ر غنده ټوک گڼل کېږي او نه شتون يې ر غښت له پوښتنې سره مخامخوي؛ د پېيلي په توگه يې يوه څپه کمېږي او له موسکي پلوه خور غر له لاسه ورکوي، لکه په دوېمه مسره کې دوي څپي ډېرې شوي دي او خور غر يې ورته ځنډنی کړی دی. دغه پاينې ټوکونه په يوه پېر کې له دغو درېواړو څپو څخه هره يوه د ور مخکې نهمي، اتلسمي، يوه دېر شتمې زورنې څپي له يوه څه اغېز سره نيمکي مصري ته يوه خور غري وربښي او پر همدې لاسوند له هرو درو څخه ورپته هره يوه څپه هم ايفونې (euphony) بلل کېږي چې پښتو اندول يې ترنگتوک يا ترنمي ټوک کې دی شي.

غوره سټه د ترنگتوک په پاينې مسره کې دی چې نوموړې مسره د نيمکي ر غښت پنځ کوي، د نيمکي غوره ټوک او منځي راځي.

په ټوله کې غوره نيمکي هغه دي چې د لنډي، ټپي، ټپکي او مصري، له هري يوې مسري سره ورته لرونه، پښيلي، ځانگړې ځانگړني، بېلونکي نخښي، سرباري اهنگينه پاينې څپي و لري، د ديفتنگونه او پارنويکي سره، خو له ايزې، انگي، پتي، لنډکي، بگتي، کبسي (شبي)، پارکي، کاکړي، نارې، بدلي، لوبي، سندرې، چاربيتي، سپيني (ازادي پېيلي)، کپسه گي، د اتن غبرگي، درې څپيزي، څلور څپيزي، پېنځه څپيزي، شپږ څپيزي، اووه څپيزي، اته څپيزي، نهه څپيزي، لس څپيزي، هايکويي، موندی (سر پرېکړی)، انځورگي، کپنتوزی (سانتي)، نامانيزي، زخي، بي ټولي، تولونجي، ناپښليزي، ناپېيلي او سلسلي؛ دې ټولو پېيلو سره د سکالو (موضوع، مسلي، دننه نی برخي، (Dialogue له ستي بېلوالی و لري، د دي له پاره چې دا ټول په ډېرې بڼه له درې مسرو څخه ر غښت موندلی دی او زوکړه شوي، ان له ساده درې غونډله ايزه وينا او يادوني سره. نوموړو ټولو ته پام وي، پرې برلاسي وي، رب بېلوالی يا گړندی فرق يې وکولی

د تاتویي ميلي پېيلي ۲۰۹ چوپړی

شي، ورته گڼلي وي او د ټولو زهني پرتلنه په رپ سوب كې ټول پښتون پښت كولى و شي.

خو نیمکی مصری چې درې سره لري ۳۱ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۳۵ څپزې وي؛ څلور سره نیمکی مصری ۴۴ څپزې وي؛ پېنځه سره نیمکی مصری ۵۳ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۵۷ څپزې وي؛ شپږ سره نیمکی مصری ۶۲ څپزې وي؛ اووه سرې نیمکی مصری ۷۱ څپزې او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۷۵ څپزې وي؛ اته سره نیمکی مصری ۸۴ څپزې وي؛ نهه سرې نیمکی مصری يې ۹۳ څپزې وي او که په اوږدې مسري باندي شي بيا نو ۹۷ څپزې وي (۴ څپې ډېرېږي او که كوشنی مسري باندي شي بيا ۴ څپې ترې كمېږي) او لس سره نیمکی مصری ۱۰۶ څپزې وي. چې تر ټولو غوره يې څلور سره نیمکی مصری ۴۴ څپزې رانښلولي لري لري او دولس دانې و ويل شي خوند رنگ او د نوي وخت او هندارو په ښكاروندو په سټه ولاړ راځي؛ ډېرې ښې يې اته سره نیمکی مصری ۸۴ څپزې وي چې اووه دانې و ويل شي؛ ښې به بيا درې سرې نیمکی مصری دې چې دولس دانې يا شپاړس و ويل شي؛ لږې ښې بيا لس سره نیمکی مصری يا لسيزوني نیمکی مصری دي چې پېنځه دانې و ويل شي ښې راځي؛ دا بيا له څلورو دانو شپږ سره نیمکی مصری سره خوا په خوا ځای نيسي. پرته له غيرگغرونو او پارونويكو... د څېړونكي (زما) نیمکی مصری څپزه (څپه، سېلاب، هجا و، سيليبيل Syllable، د ابڅو شمېرلو) و- خجيزه (زورنه، خج، اكسنت و، لفظ، د موسيكي نوټ: د خج نښه: د توري په سر نښه چې د تلفظ د جگوالي او ټېټوالي زور، او ږدوالي، كيفيت ښيي: ټينگه و لهجه، : تاكيد: بېلوونكى نښه: د وينا و ځانگړى، خاص او بېل ، ډول. Accent, Morphemel :،،) جوړښت په دې ډول دى: .؛ ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸ او ۲۰۹.

ستره محكمه: .؛ ۲۰۹

عدلي وزارت: .؛ ۲۰۹

نیاوټون:

نیاو وزارت:

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۱۰ چوپړی

نیمناو:

نیم نانی، بڼه الک (په سویل کې نانی هغه الک ته وایي چې عمر یې له کس نه کم وي او نوم یې هم زده نه وي. نو د درناوي یا له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د ناني په نوم یې بولي. او که نوم یې نه ورځي او له کس نه عمر کې ستر وي نو د درناوي له پاره ور څخه پوښتنه کوي نو د کاکو په نوم یې بولي. هغه الک ته وایي چې ځوان شوی نه وي عمر یې له څلورو څخه تر نهو کلو پورې وي.

نیمناي (نمچه الک) په الینگار ولسوالۍ کې د سلېنگار کلي نه پورته د چهارکلا، براخېلو او الوخېلو کریو تر منځه پرته سیمه ده. زموږ د دوېم کلي نوم دی. ۲۱۰

۲۸. نې (ن)

ننکی:

زنکی، ډېر نوم (جمعه) یې زنکي او زنګیان دي، هغه ماشومان چې پر مور باندې ډېر زیات گران وي، د ناصرو قوم ځینې خلک رنکي ته ننکی وایي. ډېر نوم یې ننکي دی او یکی نوم یې ننکی دی. ۲۲، ۱۷۳ او ۲۲۰

نینه:

(۱) هغه بڼه کرڼه (بڼه کار) چې نن ورځ یې د ټیکنالوژۍ په مټه یې کهول، وگړو، پینۍوالو او بشر ته رسوي. (۲) سويې پنځي گټه رسونکي پېغله، روباته، څپرکه گودۍ. (نینه، نینی او نینی پښتو وی د صفي الله فردوس وپیرغونه ده. چې میکرو ننه پوهه یا میکرو روباتیک لورې زده کړې زما یوه مسلکي لوستلیکۍ د زده کړو څخه و. د همدې له پاره مي د وی رېښه چې په نې (ن) اېڅه پیلېږي، چې په دې بڼه لنډۍ او دا ویکي هم ما پنځي یا طبیعي په خپله بورولي دي. د پښتو ژبې پورویکي نه دي چې له بلې ژبې دې پښتو ژبې ته راوړل شوي وي. د پښتو ژبې پنځي ویکي دي.) ۱۳، ۲۰، ۲۲، ۲۳ او ۲۲۰

ننۍ:

سويې پنځي (شلخي، بدل، مصنوي) گټه رسونکي ځلمۍ، روبات، ځوان روباتۍ، څپرکه گودۍ. ۲۲۰

ننۍ:

سويې پنځي (شلخي، بدله، مصنوي) گټه رسونکي پېغله، روباته، څپرکه گودۍ. ۲۲۰

د تاتويي ميلي پييلي ۲۱۱ چوپړی

۲۹. وي (و)

واړه: ټول، درست، گرسره. ۴. ۷۷، ۸۱، ۸۶، ۸۸، ۱۳۹،

۱۵۱، ۱۶۷، ۱۷۲ او ۲۱۴

واڼد: تخيل، شپري خيال، د شعر پييلي انځور. ۴. ۳۶ او ۱۳۵

واورپژونه: د واورې رېزونه، د واورې رېژونه، برف کوچونه. ۴.

۲۱۱

واورين:

واورېز، له واورو ډک، پربرف. ۴. ۲۱۱

وخت:

پير، زمان، سهولتونه، گرځيدنه، څرخا، تاویدنه،

چورلیدنه داعصابو پاریدنه، گینې اخیستنه، ترله وتنه:

چکروهنه: بدلیدنه: کړ لیچ: پېشه: کار، چوپړ، خدمت:

وار، روڼ: سینگار: څیره، جوله، بڼه: طرز، چم: میلان.

گرځول، چورلول: بڼه ورکول: راپه زړه کول: تاوول:

اړول: ستلول: په بل مخ اړول: بی ځایه کول: بدلول:

تنبول، په شاکول: مخ کول، توجه کول، سپارل: ترجمه

کول، ژباړل: جوړول: گرځیدل، تاویدل، څرخیدل،

چورلیدل، ستیدل: اوښتل. لکه: زه به لوبغالی ته په یوه

نی، منځنی (یک شنبه، سه شنبه،) تلم په یکی باندي،

لرلید داره بادي توپک مي و، په نښه ویشته کي گسمتي

پمه ځکه کېن لوري سترگه مي عادت د پټیدو نه لري. کلي

کي مو ځای نه و، په بیرنیو شیبو کي به یوه بل ته چمتو

وو؛ په خپل منځو کي به مو ښي لوبوي کولي، لکه ډباډب،

کیکیشن کای کراتي، کرکت، خوسی. ۴. ۱۶، ۲۸، ۲۹،

... (ټول ټال ۸۳ واري نو)

وچه پېړی:

د اوبنانو کاروان، د اوبنانو گله، د اوبنانو قطار، د اوبنانو

قافله، (هغه د اوبنانو کاروانونه چي په صحراگانو کي

تر څو میاشتنو منزلونه کوي)، چي په ورېښمین تنگي به

تله راتله، له مېلاد څخه وړاندي هند به يي له اروپا او

منگولیا او چین سره نخلوه. ۴. ۱۷۲

وراشه:

وجيز، ښي خبري، منل. ۴. ۲۱۱

ورانپو هاوی:

ناسم پوهاوی، سوی تفاهم. ۴. ۲۱۱

ورانکاری:

شراندازی، یاغي، بلواگر، اورپکی، وسله وال. ۴. ۲۱۱

وردی:

یونفارم، جاله، نظامي لباس. ۴. ۷۶

ورگوزار:

ور غورځیدل، تیله کول، سبب کیدل د غورځیدو. ۴. ۲۱۱

ورهیزي:

کسي. ۴. ۲۱۱

ورمونو:

نصیحتونه. ۴. ۲۱۱

ورکتون:

د ماشومانو ساتنځی، کودکتان. ۴. ۲۱۱

د تاتويبي ميلي پېيلي ۲۱۲ چوپړی

- ولس: قوم، د سيمي وگړي، د سيمي ژوندگر، جرگه، د مشررانو ناسته (اجلاس).؛ ۱۶، ۳۱، ۷۴، ۸۳ او ۹۲
- ولوله: احساس، عاطفه.؛ ۳۶ او ۱۳۵
- ولوليز: عاطفي، احساساتي.؛ ۱۴
- وگړيو: خلکو، ولس.؛ ۲۱۲
- ونج: عوض، تعويض، ميز.؛ ۲۱۲
- ون کدم (قدم): ارامه تيريدل، ارام قدم، هوسا حرکت کوي. کله چي تعليم قدم پای ته رسي ارام قدم، هوسا حرکت پيليري.؛ ۷۶ او ۱۸۹
- ونه څښي: و نه څکي، و نه شکي.؛ ۲۱۲
- ويار: عيب، کمی.؛ ۱۱، ۲۵، ۳۵ او ۱۰۷
- ويارجن: معيوب.؛ ۲۱۲
- وېره وری: ويرمن، ويرجن.؛ ۲۱۲
- ويرژلی: ويرژلی، ويرمن، ويرجن.؛ ۲۱۲
- وېلار: تصميم، عزم، اراده.؛ ۲۱۲
- ويچار: وران، خراب.؛ ۱۶۶
- ويوکی: لغات، وييکي، ويکي، ويي.؛ ۷۶ او ۱۷۵
- وی: لغات، وييکی.؛ ۲، ...، ۲۱۵. (۲۱۲ واري نور)
- وی! : د حيرانتيا اوز، بي برکته ناره يا غر، پانونيکی دی.؛ ۶۰ او ۶۱
- ويپوهه: لغاتپېژندنه.؛ ۲۱۲
- ويير غاونه: وی بورول، ويکي جوړول، وييکي رغونه، لغاتجوړونه.؛ ۲۱۲

۳۰. هي (ه يا هـ)

- هاران: د حضرت لوط (ع) د پلار نوم دی. د حضرت ابراهيم (ع) د مشر ورو نوم دی، او د ازر ستر زوی.؛ ۲۱۲
- هتي يوال: دوکاندار، هتيوال، دېر نوم يې هتي والو دی.؛ ۲۱۲
- هروم (هزم): د اور شغله.؛ ۲۱۲
- هېر: له ياده وتلی، په پام کې نه.؛ ۸، ۱۱ او ۱۵۸
- هېروون: له ياده باسټل شوي، هېرکړل شوي، له پامه باسټل شوي. زما د نردي ملگري او دوست توريالي وو هېروون، مشهور په ترون د تکاب ولسوالی اخيري نوم دی.؛ ۲۱۲

د تاتويبي ميلي پبيلي ۲۱۳ چوپړی

۳۱. يي (ي)

پير: خرس. ۸۷. ۴.
پير: د کښتۍ لاستۍ. ۲۱۳. ۴.

۳۲. ي

يکۍ: بيسکل. ۲۱۳. ۴.
يوه نۍ: یک شنبه. ۲۱۱. ۴.
پيبرور: بارور، حاصلخېزه. ۲۱۳. ۴.
پيبره: ابره، اېبره، حاصل، ثمره. ۱۷. ۴.

۳۳. ی

يوون: يکر، واحد، يونټ. ۳۵، ۱۴۸، ۱۵۳، ۱۷۷ او ۱۸۲.

۳۴. ی

۳۵. ئ

دا لاندې نې په هغه ويکیو کې ترې گټنه اخستل کېږي چې کټ مټ د عربي ژبې لغات وي، په پښتو ژبه کې دا تورې نه کارول کېږي، خپلې ژبې وی لرو ورته.

۳۶. ئي (ث)

نژد جنريشن: ورسته پاتې ژوند. ۳۶۴. ۴.
ثواب: بدله ورکول، انعام ورکول عوض ورکول، مکافات ورکول؛ اداکول، اجر ورکول، بدله، عوض؛ اداينه، انعام، جايزه. ۷۴، ۸۷ او ۹۵.

۳۷. حي (ح)

حاکمان: مشران، واليان، هغه تن چې د اسلامي شورا يا جرگې له لوري په ښکاره ټاکل کېږي د وگړو له منځ وي او په پټه او ښکاره پردی نه وي. ۱۳۲ او ۱۳۴.
حال: روان پېر، اوس، د مگرۍ. ۵۶ او ۶۰ چوپړی

۳۸. ذی (ذ)

د تاتويي ميلي پبيلي ۲۱۴ چوپړی

۳۹. صي (ص)

زما (د خپرونکي يا ليکوال) نوم دی، د عربي ژبي وی ده، د الله رشتيني ملگری، د الله صادق دوست، ۲: د حضرت آدم ع تخلص دی. ۴. ۲، ۳، ۱۴، ۱۶ او ۲۱۸ (ټول ټال ۳۲ واري نور په بېلابېلو چوپړو کي نومړي وی يا لغات راغلی دی.)

صفي الله:

(صفي الله)

۴۰. ضي (ض)

قصد ناک، بي پرواء، قصد ناک، لړلی. ۴. ۹ او ۷۹

صدي:

۴۱. طي (ط)

۴۲. ظي (ظ)

۴۳. عي (ع)

ز مور سر بنوونکی، د پښتو مضمون بنوونکی وه په منځنی بنوونخی تجربه وي نمبر اول کي. ۴. ۲۱۴ زوزات، واره، ماشومان. ۴. ۲۱۴ اولاده، کوشنيان، ماشومان. ۴. ۲۱۴

عين الله:

عياله:

عيال:

۴۴. في (ف)

خپرکی. ۴. ۱۶۰ او ۱۶۱ چوپړی پرېکړه، تره. ۴. ۱۵۶

فصل:

فيصله:

۴۵. ق

کلا، کور، انگر، خونه، مېنه، قلع. ۴. ۲۱۴ تکره، زورور، کلک، ټينگ، مضبوت، طاقت ور. ۴. ۷۶

قلعه:

قوي:

لنډون

په دې ټولگه کي لنډون (مخففات) د اصلي غونډلو (کلمو) پر خای يوازي دغه لاندېنی راغلی دی.

م. اېنج. ص. ف: ماسټر اېنجينېر صفي الله وو فردوس ،،. ۴. ۳۹ چوپړی

د تاتويي ميلي پېيلي ۲۱۵ چوپړی

۱۰. **ببیلو گراپی Bibliography** د هغو لیکونو لېست چې په یوه سکالو یا بورونکي او کښونکي پورې اړه ولري.

۱. **پښتو ټولنه.** (۱۳۵۴ لېږدی)، پښتو څېړنې، د پښتو څېړنو د نړوال مرکز د نړوال سیمینار د مقالو مجموعه، د چاپ کال ۱۳۵۶ لېږدی، چاپ شمېر ۱۰۰۰، پر له پسې نمبر ۲۲۳، د افغانستان د علومو اکاډمي د کتابتون کي د موندني گڼه ۱۴ ده، پښتو څېړنې، پښتو ټولنه، ۱۷۶ چوپړی.

۲. **پښده محمد. زهير.** (۱۳۱۰ لېږدی یا ۱۹۳۲ زېږدي)، غورښکه د لنډيو، خطي نسخه ملي ارشيف، استقلال لېسه کي کښلي، ۱۳۱۸ لېږدي کي پښتو ټولني ته سپارلي. اوس يي ملي ارشيف کي د موندني گڼه ۴/۵۲ پر له پسې گڼه ۴۶۳۸ ده، ۷۷ چوپړی.

۳. **حبيب الله رفيع.** (۱۳۴۹ لېږدی)، د خلکو سندرې، افغانستان اکاډمي، د تاريخ او ادب ټولنه، ۱۰۹ چوپړی.

۴. **حضرت محمد ويار.** (۱۳۸۷ لېږدی)، مسافر هم د اورده سفر جامي په تن کړي، کابل مجله (۵-۶) گڼه، ۱۷۴ چوپړی.

۵. **داود خان داوړ.** (۱۹۸۴ زېږدی)، پښتو ټپه، پښتو ادبي مرکز، د نورنگ سرای پېښور، ۲۱ چوپړی.

۶. **(د ليکوال پېژند څرگند نه دی).** (۱۳۱۲ لېږدی یا ۱۹۳۴ زېږدي)، منتخبات لغات متفرقه پښتو، خطي نسخه (کلمي کښلي يا په قلم ليکلي) ملي ارشيف، په ۱۳۱۸ لېږدي کي پښتو ټولني ته سپارلي شوي وه. اوس يي ملي ارشيف کي د موندني گڼه ۴/۸۲ پر له پسې گڼه ۵۳۸۲ ده، خای، خای له ۱ څخه تر ۶۴، ۶۵ چوپړی.

د ټاټوبي ميلي پېيلي ۲۱۶ چوپړی

۷. **سليمان لايق. څېړونکی.** (۲۰۰۸ زېږدی کال)، سليمان لايق په لنډيو غږيري، د اگست په ۲۱ نيټه قلم نړيوالي ټولني د لنډيو په هکله سليمان لايق غږولی و او باز محمد عابد ثبت کړی و چې دا دی کتب مټ يي ستاسې په وړاندې خپروم.
۸. **سليمان لايق او مجاور احمد زيار مومند.** (۱۳۶۱ لېږديز لمريز کال)، پښتو لنډی، پښتو لنډی د شفاهي ادب او فوکلور د ډيفارټمنټ د علمي غړو د ۱۳۶۱ لېږدي گډه علمي پروژې، د لنډيو په باب تحلیلي څېړنه، د سليمان لايق او د مجاور احمد مومند په زيار، د پښتو ټولني د ادبياتو د څانگې له خوا، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر يا پرله پسې نمبر يي ۸۲، افغانستان د علومو اکاډمی مرکزی علمي کتابتون گڼي کود ۱۵۲۴۷، عمومي مطبوعه کابل، ۱۰۰۰ چاپ گڼه، چاپ کال ۱۳۶۳ لېږدی، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۵۳ ده، ۵ او ۴۷۲ چوپړی.
۹. **سلما شاهين. ډاکټره.** (۱۹۸۴ زېږدی)، روهي سندرې، پېښور د پښتو اکاډمی مخکنی رئيسی، پېښور پوهنتون، ۳۸۰ چوپړی.
۱۰. **سيد اگل. غريبيار. کامه وال.** (۱۳۸۵ لېږدی يا ۲۰۰۶ زېږدی)، ولسي مرغلرې، دانش خپرنډويي ټولني تخنيکي څانگه، پېښور، ۱۱۸ چوپړی.
۱۱. **صفي الله فردوس. پيپلوم. انجنېر.** (۱۳۸۸ لېږديز لمريز کال)، څلېر کي د ددو دود، زما د شعرونو ټولگه. د چاپ رښت له ليکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ بنووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرنډويه ټولنه، ننگرهار، افغانستان. ۲۲۲، ۲۳۷، ۲۴۹، ۲۵۱، ۲۷۸ او ۳۲۹ چوپړی.
- [<http://www.ketabton.com/book/id/۸۲۰>], [January ۳۱ ۲۰۱۶], ۲۲:۱۸ د شپي.
۱۲. **صفي الله فردوس. ماسټر. اېنجنېر.** (د کب ۱۲، ۱۴۰۰ لېږديز لمريز کال)، د ټاټوبي ټنگټکور او پېيلي، د چاپ رښت له ليکوال او خپرنډوی سره خوندي دي، بي اخځ بنووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرنډويه ټولنه، ننگرهار، افغانستان، وړيا پوهنغونډ ويکيپېډيا له پاره ليکنه، ۸ چوپړی.
- [https://ps.wikipedia.org/wiki/پييلي_او_ټاټوبي_ټنگټکور]، [November ۱۱ ۲۰۲۲], ۱۱:۴۰ د ورځي.

د تاتویي ميلي پبيلي ۲۱۷ چوپړی

۱۳. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (د کب، ۱۹، ۱۴۰۱ لېږدی)، د ایزو څېړنچوپړي (د ايزي ريسرچ پانې)، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۰ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۵۸۱۹>]

[March ۱۰ ۲۰۲۳]، ۲۰:۰۱ د شپي.

۱۴. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، د وري ۱۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰۲ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – لومړی ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۶۸ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۲۳۱>]

[April ۲ ۲۰۲۴]، ۲۲:۳۲ د شپي.

۱۵. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، وری ۱۶، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۰۴ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – دوېم ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۹۳ چوپړی.

[<https://lnkd.in/daYAXPvt>]

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۳۶۸>]

[April ۲۴ ۲۰۲۴]، ۲۴:۵۷ د شپي.

۱۶. صفي الله فردوس. ماسټر. اپنجينپر. (پسرلی، غویی ۰۴، ۱۴۰۳ لېږدی يا زېږدی ۲۴ April ۲۰۲۴)، د لنډیو، ټپو، ټيکييو او مصرييو انگر څېړنچوپړي – درېم ټوک، زما د څېړنو ټولگه، د چاپ رښت له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بي اخځ ښووني ترې د گټې اخيستنې اجازه نه شته! خو په بيبلو گراپي يا اخځوک بڼه ترې گټنه اخستلی شي، مومند خپرندويه ټولنه، ننګرهار، افغانستان، ۱۱۸، ۱۸۳، ۲۲۲ او ۳۰۴ چوپړی.

[<https://ketabton.com/index.php/books/۱۶۴۲۴>]

[April ۲۴ ۲۰۲۴]، ۲۴:۲۸ د شپي.

د تاتوبي ميلي پبلي ۲۱۸ چوپړی

۱۷. عبدالروف. بېنوا (۱۳۳۷ لېږدي)، لنډۍ چان کونکي او فارسي مترجم، انگرېزي ژباړه يي محمد ابراهيم شريفي کړي، پښتو ټولنه، ۱۳۳۷ لېږدي کي د کابل عسکري مطبعي (د ملي دفاع وزارت مطبعه) څخه له چاپه تېره شوي ټولگه ده، په عامه کتابتون کي يي د موندني گڼه ۳۹۸/۲ ل ۴۵ ب دی، خای، خای له ۱، ۶، ۳۵، ۵۸، ۱۴۲ چوپړی.

۱۸. گل باچا الفت. د ادب ستوری. (۱۳۲۵ لېږدي يا ۱۹۴۶ زېږدي)، پښتو سندرې، گل باچا الفت د پښتو ټولني مبصر او د صحافت او تالیف د څانگو امير، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر ۹۵، عمومي مطبعه کابل، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۱۲ ده، ۱۱۳ چوپړي.

۱۹. محمد دين. ژواک. (۱۳۳۴ لېږديز لمريز کال)، پښتني سندرې، لومړۍ برخه، د پښتو ټولني د ادبياتو د څانگي له خوا، د پښتو ټولني د نشراتو نمبر يا پرله پسې نمبر يي ۱۱۵، افغانستان د علومو اکاډمي مرکزي علمي کتابتون گڼي کود ۱۲۵۹۴، عمومي مطبعه کابل، ۲۵۰۰ چاپ گڼه، د افغانستان د علومو اکاډمي کتابتون کي د موندني گڼه ۴ ده، ۱۷۶، ۲۹۵ چوپړی.

د تاتوبي ميلي پبيلي ۲۱۹ چوپړی

۲۰. د چاپ شويو کبڼلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. ځلېر کې د ددو دود
 ۲. د تاتوبي تنگتکور او پبيلي
 ۳. د اېزو څېړنچوپړي
 ۴. د کوش تپي لويي ويالي جوړولو په وړاندي د اوزبېکېستان ولسمشر څتکړنو ته د فردوس څتکړني
 ۵. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (لومړی توک)
 ۶. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (دوېم توک)
 ۷. د لنډیو، تپو، تيکي يو او مصري يو انگر څېړنچوپړي (درېم توک)
 ۸. د تاتوبي ميلي پبيلي
- ،،Country National Poems (Love & Laws Language)،،
۹. نيمکي يو د څېړنچوپړو انگر

۲۱. د کرنې لاندې کښلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. د برېښنا اېنجنېنېری بنسټونه (لغمان پوهنتون د ودانيزې اېنجنېنېري فاکولتې، د درېيم ټولگي د دوېم سيمستر ۱۳۹۶ لېږدي لوستلیکي يا درسي کتاب)
۲. د مخي کتاب
۳. ويڅکي خستو (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۴. پښتو په لغمان چل (چ. ل يا چريکي لار) زده کړه!!!
۵. سل لغمانی وراشي (وجيزي يا متلونه)
۶. د پښتو زده کولو لس لاملونه (Ten Reasons to Learn pashto)
۷. په خنګل کې غرومېهار (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۸. افغانستان اتوم بېم لري – له سلو ۷۰٪ بېکاره او له سلو ۳۰٪ پټ
۹. چمتو سرفراز (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۰. هېبېمي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۱. نښی او نښی
۱۲. توري ورپڅي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۳. د الله د کتاب ژباړه
۱۴. Translation of The Book of Allah (Miracle of the Last Prophet)
۱۵. نښه
۱۶. جنت بوی (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۷. درې غله (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۱۸. د کاپرکي اوږده شونده
۱۹. د لمک ټنګی
۲۰. برېښنا اېنجنېنېری د ټولو اړوند
۲۱. د اېنجنېنېری لېستلیکي
۲۲. د باچا کانی (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۳. لوبښي لړگي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۴. بويڼه هډه (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۵. د لورپوري مديريت او رهبري ليد
۲۶. د مچنغوزي گاتي (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۲۷. کجی بده!
۲۸. پښتو پوستکالي
۲۹. ودانولو د څه رنگوالي مديريت روزنه
(Construction Quality Management Training)

۲۲. شونیا او پېر پر سپما د کبئلو (لیکو یا کتابونو) لېست

۱. یهود اصلي لغماني دي (پښتانه يهود نه؛ يهود پښتانه دي او پښتانه ارياني دي)
۲. لغمان لغماني (پښتو ناندوله ،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۳. حاجي بابا (ميرويس نيکه!) ناندوله (،، کيسه، نکل، داستان يا ناول،،)
۴. پردی تالب
۵. زموږ مدرسه
۶. غلي کاني
۷. د څه له پاره ولاړ يې
۸. کتاب ورته کي ده!؟
۹. د وتي گټه او پوهه
۱۰. له ما سره و غږېږه
۱۱. د بښن پټ سگنالونه او پټ ورمونه
۱۲. غښتلی ميرځمن
۱۳. لېوه او لېوگي
۱۴. کيسکي او بيانکي
۱۵. د بي بي سي شل خبرو اترو پوښتنې او ځوابونه
(BBC Interview Questions and Answers ۲۰)
۱۶. سي اين اين د بشکالوه ۱۰ پوښتنې
(CNN ۱۰ Discussion Questions)
۱۷. کيسې له نورو مسلو سره (Stories With More Matter)
۱۸. د مسواک ونه
۱۹. د شپه ميرو (پوليسو) مشر زرغون شا خان اکا
۲۰. لومړی کوشنی غښتلی
۲۱. سرور ماما تولندی او رغاوه (موټر او صنعت)
۲۲. د بښن د مينې ژبه
۲۳. و او د
۲۴. خوږی شېبې او سړي تودی

A portrait of a man with dark hair, wearing a blue checkered shirt and a dark tie. The background is black. The text is overlaid on the bottom part of the image.

Country National Poems

M.BSC.ENG

SAFIULLAH FIRDOWS

IN MEHTER LAM LAGHMAN, AFGHANISTAN
SEPTEMBER 19, 2023

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**